

Schoolverlaters op de arbeidsmarkt : de uitstroom en bestemming van het schooljaar 1992-1993

Citation for published version (APA):

van Smoorenburg, M. S. M., & van der Velden, R. K. W. (1995). *Schoolverlaters op de arbeidsmarkt : de uitstroom en bestemming van het schooljaar 1992-1993*. Stichting Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting. Registratie van Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters (RUBS) ROA External Reports

Document status and date:

Published: 01/01/1995

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 05 May. 2023

Schoolverlaters op de arbeidsmarkt

De uitstroom en bestemming van het schooljaar 1992-1993

Schoolverlaters op de arbeidsmarkt

de uitstroom en bestemming
van het schooljaar 1992-1993

M.S.M. van Smoorenburg
R.K.W. van der Velden

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Faculteit der Economische Wetenschappen
Rijksuniversiteit Limburg

Uitgave:

Stichting Landelijk Dienstverlenend Centrum
voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting

Leeuwarden, mei 1995

Colofon

Realisatie

Stichting LDC, Leeuwarden

Vormgeving omslag

Missiz & Co, I.A.M. Rijnhart, Gouda

Druk

Dekker Drukwerken bv, Leeuwarden

Uitgave

c Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting, Lange Marktstraat 14, 8911 AD Leeuwarden, 1995

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enigerlei vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotocopieën of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stichting LDC.

CIP gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Smooenburg, M.S.M. van

Schoolverlaters op de arbeidsmarkt; de uitstroom en bestemming van het schooljaar 1992 - 1993 / M.S.M. van Smooenburg en R.K.W. van der Velden.

- Leeuwarden: Stichting Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting.

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening, het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Stichting Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting uitgevoerd door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) te Maastricht in samenwerking met DESAN Marktonderzoek te Amsterdam.

- Met lit. opg,

ISBN 90-73754-60-7

Trefw.: arbeidsmarkt ; schoolverlaters ; Nederland / onderwijsbeleid en arbeidsmarkt.

Bestellen onder bestelcode 0076.01 schriftelijk bij

LDC-publikaties

Postbus 1064

7940 KB Meppel

fax: 05220 53864

Hoewel de grootst mogelijk zorg is besteed aan de inhoud van deze uitgave, kunnen er geen rechten aan worden ontleend.

Voorwoord

De verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is een belangrijk politiek en maatschappelijk thema. Zowel op landelijk niveau als op het niveau van een school of bedrijf wordt met talloze maatregelen geprobeerd deze aansluiting te verbeteren. Een grondige analyse van de problematiek van nieuwkomers op de arbeidsmarkt is daarbij onontbeerlijk.

Het RUBS-onderzoek (Registratie van Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters) geeft inzicht in de eerste bestemming van schoolverlaters uit het volledig algemeen voortgezet onderwijs, het voorbereidende en middelbare beroepsonderwijs. Het betreft zowel de uitstroom naar de arbeidsmarkt als die naar het vervolgonderwijs. Naast een algemeen rapport over de volle breedte van het onderwijs verscheen er vorig jaar een sectorrapport over het verzorgend onderwijs. Ook dit jaar zal er naast dit algemene rapport een speciaal rapport uitkomen, ditmaal over het Beroeps Begeleidend Onderwijs (BBO). Daarnaast zijn per opleidingsrichting regionale arbeidsmarktgegevens gepubliceerd in de RUBS-uitgave 'De regionale arbeidsmarkt '94'.

De informatie in dit rapport is niet alleen interessant voor studie- en beroepskeuzevoorlichters, maar ook voor management en decanaat van onderwijsinstellingen, beleidsmedewerkers en onderzoekers op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. Maar ook voor schoolverlaters zelf of leerlingen die willen weten hoe de arbeidsmarktsituatie er voor hun opleiding uit ziet.

Zo is de informatie te gebruiken als onderbouwing van managementbeslissingen of beleidsinitiatieven bij onderwijsinstellingen en de overheid, bij voorlichting door de onderwijsinstelling aan aankomende leerlingen en bij het advieswerk van beroepskeuze-intermediairs of arbeidsconsulenten. Daarnaast kan het rapport dienen als bron voor les- of voorlichtingsmateriaal voor arbeidsmarktoriëntatie of als naslagwerk ter vergroting van de eigen kennis over de arbeidsmarkt.

Ik hoop dat de schat aan informatie zoals die in dit rapport wordt gepresenteerd voor velen een nuttig hulpmiddel zal zijn.

Mede namens de overige opdrachtgevers van het RUBS-onderzoek,

drs. J.A.M. de Vos
directeur LDC

Inhoudsopgave

Bladzijde

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
2 Bestemming van schoolverlaters	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Bestemming en de invloed van achtergrondkenmerken	5
2.3 Bestemming: nu en in het verleden	10
2.4 Conclusies	12
3 Uitstroom naar het vervolgonderwijs	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Stroom in het onderwijs	15
3.3 De aansluiting naar vervolgonderwijs	19
3.4 Conclusies	21
4 Uitstroom naar werk	23
4.1 Inleiding	23
4.2 De werkgelegenheid van schoolverlaters	23
4.3 De spreiding over bedrijfsklassen	26
4.4 Schommelingen in de werkgelegenheid	27
4.5 Conclusies	28
5 Het vinden van werk	31
5.1 Inleiding	31
5.2 Duur van de intredewerkloosheid	31
5.3 Werkloosheid op enquêtedatum	33
5.4 Huidige en toekomstige perspectieven	35
5.5 Conclusies	37
6 Kwaliteit van het werk	39
6.1 Inleiding	39
6.2 Werkzekerheid	40
6.3 Vereiste opleidingsniveau en -richting	44
6.4 Beloning	49
6.5 Training	55
6.6 Conclusies en samenvatting	61
7 De marktpositie van opleidingen	65
Literatuur	69
Lijst met begrippen	71
Bijlage I. Schattingen	75
Bijlage II. Tabellen	93
Bijlage III. Vragenlijsten	199

Samenvatting

In dit rapport wordt de marktpositie van de verschillende opleidingen met elkaar vergeleken. Het VBO-agrarisch, het MBO-agrarisch en het MBO-economisch administratief komen dan vrij goed uit de bus. Bij het VBO-agrarisch is het structureel risico zeer gering, is de (intrede-)werkloosheid laag en is de kwaliteit van het werk als gemiddeld te bestempelen. Bij het MBO-agrarisch is de beloning (uiteraard) een stuk beter dan bij het VBO-agrarisch en is de (intrede-)werkloosheid zeer laag, maar spelen alleen het tamelijk hoge onderbenuttingspercentage (onder het genoten opleidingsniveau werkzaam zijn) en de geringe uitwijkmogelijkheden enigszins parten. Aangezien het MBO-economisch administratief op geen enkele indicator erg ongunstig scoort gecombineerd met een gemiddelde kans op het vinden van werk heeft dit opleidingscluster ook een tamelijke sterke arbeidsmarktpositie. Het MBO-technisch heeft weer als voordeel dat een hoger uurloon verdiend wordt en ook anderszins een zeer goede kwaliteit van het werk met zich meebrengt. Daartegenover staan de opleidingsclusters KMBO-verzorgend, KMBO-economisch administratief en KMBO-technisch die een slechte marktpositie hebben. Zo is bijvoorbeeld tweentwintig procent van de gediplomeerde schoolverlaters van het KMBO-verzorgend een klein jaar na afstuderen werkloos en iets meer dan 1/3-deel van de gediplomeerde schoolverlaters is na het verlaten van de opleiding langer dan drie maanden werkloos geweest. Van degenen die er wel in geslaagd zijn om werk te vinden, is 2/3-deel onder het genoten opleidingsniveau werkzaam. Kennelijk zit het KMBO-verzorgend bekneld tussen enerzijds de 'goedkopere' schoolverlaters van het VBO-verzorgend en anderzijds de 'betere' schoolverlaters van het MBO-verzorgend, terwijl daarnaast ook nog eens de concurrentie met de in-service-opleidingen te duchten valt.

Hoe is de marktpositie van opleidingen in de tijd vergeleken? De marktpositie van het VBO-verzorgend is de afgelopen drie jaren verbeterd, hetgeen tot uitdrukking komt in dalende werkloosheid op enquêtedatum, een stijgend percentage vast werk en een dalende onderbenuttingsgraad. De positie van het VBO-verzorgend is echter nog steeds niet al te best. Uit de schattingen van de huidige kans op werkloosheid blijkt bijvoorbeeld dat de ranglijst van opleidingsclusters met de hoogste werkloosheidskansen wordt aangevoerd door het VBO-verzorgend. Bij het MBO-technisch zou men kunnen spreken van een omgekeerde situatie. De positie op de arbeidsmarkt is al enkele jaren tamelijk goed, maar is wel langzamerhand enigszins aan het verslechteren. Zowel de werkloosheid op enquête-datum als de intredewerkloosheid stijgen meer dan evenredig, het percentage vast werk neemt af en de mate van onderbenutting neemt toe. Verder blijkt het MBO-economisch administratief en het VBO-agrarisch al enkele jaren een stabiele en sterke marktpositie in te nemen.

Een opvallend gegeven bij de bestemming van schoolverlaters is de trend om steeds vaker een voltijds vervolgopleiding te gaan volgen. Deze keuze gaat dan meestal niet ten koste van het duaal onderwijs maar van de uitstroom naar de arbeidsmarkt. In de toekomst moet blijken of dit een structurele of een conjuncturele trend is. Voor dit laatste argument valt wel iets te zeggen omdat een analyse heeft uitgewezen dat er bij het MBO sprake is van een duidelijk positief verband tussen werkloosheid en voltijds verder gaan leren. Een andere indicatie voor een mogelijke "vlucht naar het onderwijs" is te vinden indien we het MBO-agrarisch eens onder de loep nemen. Schoolverlaters van het MBO-agrarisch hebben nu bij afstuderen een zeer geringe kans op werkloosheid terwijl de toekomstperspectieven van afgestudeerden van het HBO-agrarisch niet al te rooskleurig zijn. Nu blijkt dat er bij het MBO-agrarisch juist, tegen de trend in, steeds minder schoolverlaters voltijds verder gaan leren. Dit kan erop wijzen dat de keuze om al dan niet door te leren afhankelijk is van de marktpositie van de gevolgde opleiding op dat moment, afgezet tegen de verwachte marktpositie van een eventuele vervolgopleiding.

worden gevormd door de opleidingsclusters VBO-verzorgend, MAVO, VWO en KMBO-verzorgend. Deze laatste drie opleidingsclusters hebben het laatste jaar het werkloosheidspercentage op enquêtedatum ook flink zien verslechteren. Verder speelt de woonplaats van de respondent nog een duidelijke rol. Schoolverlaters die in het noorden van Nederland wonen hebben de hoogste kans op werkloosheid en schoolverlaters die in het westen van Nederland wonen hebben de geringste kans op werkloosheid.

Tot slot kunnen voor het doelgroepenbeleid de volgende gegevens van belang zijn. Het gemiddelde werkloosheidspercentage op enquêtedatum bedraagt voor autochtonen 8% en voor allochtonen 14%. Allochtonen zijn veel vaker werkloos dan autochtonen ook als bijvoorbeeld rekening wordt gehouden met verschillen in opleidingsachtergrond. Misschien leidt deze hogere werkloosheid onder allochtonen tot de neiging om eerder voor voltijds vervolgonderwijs te kiezen, waardoor de intrede op de arbeidsmarkt enigszins wordt uitgesteld. Voor de allochtonen die er wél in slagen een baan te vinden, kan echter gezegd worden dat deze banen niet van inferieure kwaliteit zijn. Bij vrouwen is net het omgekeerde aan de hand. De kans op werkloosheid is voor vrouwen iets lager dan voor mannen. Vrouwen krijgen echter daarentegen een lager bruto uurloon en hebben een lagere kans op het volgen van cursussen of bedrijfsopleidingen, ook als rekening wordt gehouden met verschillen in de gevolgde opleiding, overige persoonskenmerken, enkele organisatiekenmerken en enkele functiekenmerken. Vrouwen zijn in tegenstelling tot allochtonen kennelijk wat sneller bereid om een baan van inferieure kwaliteit te accepteren, hetgeen te maken zou kunnen hebben met een verwacht kortstondiger verblijf op de arbeidsmarkt, wat intredewerkloosheid relatief duur maakt.

1 Inleiding

Wat is de bestemming van schoolverlaters? Waarom krijgt de een 'n betere baan dan de ander? Zijn allochtonen nog steeds vaker werkloos als rekening wordt gehouden met verschillen in opleidingsachtergrond? Daalt het instroomniveau in het leerlingwezen nu steeds meer VBO-ers naar het MBO gaan? Welk oordeel hebben KMBO-ers over hun curriculum? Leidt een betere matching tussen de opleiding en het werk tot minder of juist tot meer aanvullende training? Deze en nog veel meer vragen zullen in dit rapport beantwoord worden. Vanuit verschillende invalshoeken bekeken zijn het cruciale vragen. In de eerste plaats hebben onderwijsinstellingen behoefte aan informatie omtrent de situatie waarin hun schoolverlaters na het verlaten van de opleiding terecht komen. In het kader van de zogeheten kwaliteitsbewaking schenken onderwijsinstellingen in toenemende mate aandacht aan het extern rendement van de opleidingen, dat wil zeggen de maatschappelijke opbrengst van de opleiding voor de afgesluteerden. In de tweede plaats is informatie over de intrede van nieuwkomers op de arbeidsmarkt van belang voor het beleid. De cruciale rol die het menselijk kapitaal speelt bij economische groei, internationale concurrentiekracht, technologische vernieuwingen en economische herstructurering, rechtvaardigen een nauwgezette monitoring van de arbeidsmarktintrede van schoolverlaters. Tenslotte is informatie over de bestemming van schoolverlaters van belang voor diegenen die hun studie- of beroepskeuze nog moeten bepalen. De ondoorzichtigheid van de arbeidsmarkt leidt tot onvolledige of zelfs foutieve beeldvorming bij scholieren en studenten. Goede informatie over wat men met een opleiding kan doen kan een bijdrage leveren om weloverwogen keuzes te maken en onnodige teleurstellingen voorkomen.

Om aan deze informatiebehoefte tegemoet te komen is enkele jaren geleden het initiatief genomen tot het RUBS-project (Registratie van Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters). Het RUBS-project is een grootschalig onderzoek waarmee een periodiek herhaalde registratie van de uitstroom en bestemming van gediplomeerde en voortijdige schoolverlaters uit de eerste en tweede fase van het voortgezet onderwijs wordt beoogd. Het onderzoek bestaat uit een schriftelijke enquête onder schoolverlaters van het Algemeen Voortgezet Onderwijs (AVO), het Voorbereidend Beroeps Onderwijs (VBO), het Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs (KMBO) en het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO), een klein jaar na het beëindigen van de opleiding. In RUBS '94 zijn bovendien voor het eerst de schoolverlaters van enkele richtingen in het Beroeps Begeleidend Onderwijs (BBO) benaderd. Het doel van deze enquête is het achterhalen van de eerste bestemming van de schoolverlaters, waardoor enerzijds een actueel beeld wordt verkregen van de positie op de arbeidsmarkt en de aansluiting tussen opleiding en werk en anderzijds meer inzicht wordt verkregen in de bestemming in het vervolgonderwijs.

Vanaf 1992 vindt de landelijke opdrachtverlening van RUBS plaats vanuit de Stichting Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting (LDC) die mede als opdrachtgever fungeert namens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW), het Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening (CBA), en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). Hoofduitvoerder van het RUBS-project is het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. Zij voert met name de wetenschappelijke taken (instrumentontwikkeling, steekproefontwerp, databeheer, analyse en rapportage) in het project uit. De organisatie van de dataverzameling en dataverwerking wordt uitbesteed aan DESAN Marktonderzoek, die tevens zorgdraagt voor de zogenaamde instellingsrapportages. In het RUBS-onderzoek vindt de verzending van de vragenlijsten plaats via de scholen. De Adviesbureaus voor Opleiding en Beroep verzorgen in deze opzet de contacten met de scholen.

Het onderzoek is op het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) uitgevoerd door A.M. Kleijnen en drs. M.S.M. van Smoorenburg. De projectleiding was in handen van dr. R.K.W. van der

Velden. Verder hebben aan het onderzoek meegewerkt drs. R.J.P. Dekker, drs. P.J.E. van de Loo, M.M.J.L. Boere en H.W. Stegeman. Gedurende het onderzoek is het project begeleid door drs. G.R. de Wit (LDC) en drs. P.J.P. Klaassen (LDC). De concept-rapportage is voorgelegd aan een klankbordgroep bestaande uit drs. G.R. de Wit (LDC), drs. P.J.P. Klaassen (LDC), drs. J.L. Fokkema (LBA), H.M. Claassen (OCW), dr. P.M.M. van Oijen (OCW), drs. B. Verlaan (OCW) en N.M. Ridders (LANAVI). Daarnaast zijn adviezen ontvangen van drs. K. Pagrach en J.J. Rutjes, beiden werkzaam bij DESAN Marktonderzoek. We danken alle betrokkenen voor hun medewerking aan het onderzoek.

Voor u ligt de algemene landelijke rapportage over de resultaten van RUBS '94. Het biedt inzicht in de bestemming van schoolverlaters die in het schooljaar 1992/93 hun opleiding hebben verlaten. Er zijn in het kader van RUBS '94 bijna 40.000 schoolverlaters benaderd. Aangezien het responspercentage van de ongediplomeerde schoolverlaters dit jaar onder de 25% uitkwam is besloten om hierover geen gegevens te presenteren¹. Tot de overblijvende groep van gediplomeerde schoolverlaters worden diegenen gerekend die met een diploma, deelcertificaten/getuigschrift of uitsluitend een theorie-examen de opleiding hebben verlaten. De gegevens over de uitstroom van het Beroeps Begeleidend Onderwijs zijn evenmin opgenomen, omdat er een speciale RUBS-rapportage over het leerlingwezen/in-service onderwijs zal verschijnen. Deze rapportage geeft niet alleen informatie over de uitstroom van de BBO-ers, maar bevat ook aanvullende informatie over personen die vanuit het reguliere onderwijs naar het leerlingwezen/in-service onderwijs zijn gegaan. Er resulteert dan een aantal van ruim 30.000 uitgezette vragenlijsten, waarvan 50% heeft gerespondeerd.

Zonder de continuïteit en de vergelijkbaarheid van RUBS-data uit het oog te verliezen, is de algemene landelijke rapportage ten opzichte van het verleden op een aantal punten veranderd:

- (1) vrijwel alle tabellen² zijn verhuisd van de tekst naar de bijlage;
- (2) in de bijlage zijn de onderverdelingen naar respectievelijk opleidingscluster (bijvoorbeeld VBO-technisch) en naar opleidingsrichting (bijvoorbeeld VBO-technisch: elektrotechniek) per item vlak achter elkaar gezet, zodat de data gemakkelijker zijn op te zoeken;
- (3) de hoofdstukindeling is veranderd, waarbij onder meer het vroegere hoofdstuk 'persoonskenmerken en opleidingsachtergrond' is komen te vervallen en het vroegere hoofdstuk 'opzet RUBS-project' is overgeplaatst naar een apart werkdocument³;
- (4) de tekst is verlevendigd door het opnemen van grafieken en kadertjes;
- (5) bij de marktpositie van opleidingen evenals bij een aantal andere variabelen heeft een analyse in de tijd plaatsgevonden⁴;
- (6) naast de statistische of beschrijvende waarde van het RUBS-onderzoek is meer aandacht geschonken aan de verklarende waarde van de RUBS-data, hetgeen bijvoorbeeld heeft geleid tot multivariate analyses voor de verklaring van de huidige kans op werkloosheid, de kans op vast werk, de kans op onderbenutting, de kans op training en de hoogte van de beloning.

-
1. Bij de beslissing om de cijfers van ongediplomeerden niet op te nemen heeft bovendien een rol gespeeld, dat er geen adequate populatiegegevens voor handen waren om te kunnen herwegen naar landelijk representatieve verdelingen naar landsdeel en opleidingsrichting.
 2. De percentages en aantallen in de tabellen zijn gebaseerd op het gewogen bestand. Het gewogen bestand is representatief naar opleidingsrichting en landsdeel. Vanwege de betrouwbaarheid van de informatie worden cijfers uitsluitend gepresenteerd indien de percenteerbasis in het ongewogen bestand minimaal 25 cases bevat.
 3. In dit werkdocument RUBS 1994 wordt onder meer de dekkingsgraad, de respons en de weging beschreven. Verder is er op het ROA een verslag datacleaning RUBS '94 en een bijlage bij het databestand RUBS '94 beschikbaar.
 4. Onder 'RUBS '93' wordt verstaan de uitstroom van het schooljaar 1991-1992 en onder 'RUBS '92' wordt de uitstroom van het schooljaar 1990-1991 verstaan. Er wordt uitsluitend gebruik gemaakt van de gegevens van gediplomeerde schoolverlaters.

Het onderhavige algemene RUBS-rapport is niet het enige produkt dat op basis van RUBS '94 wordt geproduceerd. Het ROA zal ook een specifieke rapportage opstellen over het duaal onderwijs. Daartoe worden zowel de gegevens over de uitstroom van enkele vakrichtingen van het Beroeps Begeleidend Onderwijs gebruikt, alsmede gegevens over de uitstroom van het reguliere onderwijs naar het leerling-wezen/in-service onderwijs. Daarnaast zal het LDC binnenkort een regioklapper uitgeven, met zowel landelijke als regionale kerndata, die naar opleidingscluster c.q. opleidingsrichting zijn gegroepeerd (in dit rapport is gegroepeerd naar item). Verder zal in een aparte uitgave van het LDC de leertrajecten van (K)MBO-ers onder de schijnwerpers worden gebracht. Dit zal onder meer gebeuren door het presenteren van schema's van de schoolloopbanen van scholieren. Dit zijn allen landelijke of regionale produkten. Daarnaast hebben scholen die in het RUBS-project participeren over hun eigen afgestudeerden vertrouwelijke instellingsrapportages ontvangen. In deze instellingsrapportages zijn tevens landelijke gegevens opgenomen, opdat een school zich kan positioneren ten opzichte van het landelijke beeld. Alle in het verleden uitgebrachte RUBS-rapportages zijn voor het gemak in de literatuurlijst opgenomen.

De verdere opzet van dit rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 beschrijft de bestemming van de schoolverlaters èèn jaar na het verlaten van de opleiding. Er zal bovendien bekeken worden of deze bestemming samenhangt met achtergrondkenmerken zoals het geslacht, de etniciteit en de vooropleiding. Daarnaast zal in dit hoofdstuk volop gebruik gemaakt worden van de data van eerdere RUBS-cohorten, zodat een ontwikkeling in de tijd kan worden geschetst. In hoofdstuk 3 komt de vervolgopleiding van schoolverlaters die verder zijn gaan studeren aan bod. Hierbij wordt ingegaan op zowel kwantitatieve en kwalitatieve gegevens met betrekking tot het verder leren van schoolverlaters. Hoofdstuk 4, uitstroom naar werk, plaatst de werkgelegenheid van schoolverlaters tegenover de werkgelegenheid van de gehele Nederlandse beroepsbevolking. Bovendien wordt in dit hoofdstuk twee belangrijke kenmerken van opleidingen behandeld, namelijk de conjunctuurgevoeligheid en de bedrijfsklassespecificiteit. Hoofdstuk 5 behandelt het proces van intrede op de arbeidsmarkt. Aan bod komt de totale werkloosheidsduur tijdens het eerste jaar na het verlaten van de opleiding alsmede de werkloosheid op het moment van de meting. Ook wordt de huidige kans op werkloosheid geschat, waarbij tegelijkertijd rekening wordt gehouden met enkele persoonskenmerken, de regio en de gevolgde opleiding. Hoofdstuk 6 beschrijft de kwaliteit van het werk. Naast vergelijkingen in de tijd, zal ook aan de verklaring van de verschillen uitgebreide aandacht geschonken worden. In het laatste hoofdstuk wordt de marktpositie die de verschillende opleidingen innemen op de arbeidsmarkt beschreven en getypeerd op basis van een beperkt aantal indicatoren. Bovendien zal worden geanalyseerd op welke wijze de marktpositie van opleidingen in de tijd is veranderd.

2 Bestemming van schoolverlaters

2.1 Inleiding

Het genereren van informatie over de bestemming van schoolverlaters vormt de kern van het RUBS-onderzoek. Bij de bestemming gaat het bijvoorbeeld om een voltijds vervolgopleiding, betaald werk, een opleiding in het kader van het leerlingwezen, militaire dienstplicht etc. Dit hoofdstuk doet verslag van de meest belangwekkende gegevens over deze bestemming van schoolverlaters, waarbij uiteraard aandacht zal worden geschonken aan de onderverdeling naar opleidingscluster en opleidingsrichting. Maar niet alleen de in het schooljaar 1992-1993 afgesloten *opleiding* is bepalend voor de verdere bestemming van scholieren. Ook andere zaken zoals de vooropleiding, het geslacht, de etniciteit en de regio zijn medebepalend bij de bestemming. In de komende analyses zullen deze factoren mede in beschouwing worden genomen⁵.

Dan volgt nu eerst enige technische toelichting. Allereerst wordt de voor dit hoofdstuk centrale enquêtevraag toegelicht betreffende de bestemming van schoolverlaters op het moment van onderzoek. In de diverse RUBS-enquêtes wordt aan de schoolverlaters gevraagd wat op dat moment hun voornaamste bezigheid is. Dit betreft dus het moment van onderzoek (mei/juni 1994), hetgeen bij de overgrote meerderheid (88%) van de onderzochten tussen de 8 en 12 maanden na het verlaten van de opleiding ligt. De antwoordcategorieën zijn: scholier, betaald werk, onbetaald werk, huishouden, werkloos, militaire/vervangende dienst en een anders-categorie. Schoolverlaters die een opleiding in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs zijn gaan volgen worden apart onderscheiden. Ofschoon er soms meerdere combinaties van bezigheden mogelijk kunnen zijn, wordt bij de vraagstelling uitgegaan van de *voornaamste* bezigheid. We wijzen er expliciet op dat de categorie met als voornaamste bestemming 'werkloos' niet hetzelfde is als het in hoofdstuk 5 gepresenteerde werkloosheidspercentage. Ten eerste omdat aan een aantal aanvullende criteria moet zijn voldaan om te passen binnen de CBS-definitie van 'geregistreerde werkloosheid'. Bovendien wordt het in hoofdstuk 5 gepresenteerde werkloosheidscijfer berekend op basis van de beroepsbevolking, terwijl in dit hoofdstuk de bestemming 'werkloosheid' wordt berekend op basis van alle schoolverlaters (dus inclusief degenen die zich niet aanbieden op de arbeidsmarkt).

Soms worden ook vergelijkingen in de tijd gemaakt. In dat geval wordt gesproken over 'RUBS '93', zijnde de uitstroom van het schooljaar 1991-1992 en wordt gesproken over 'RUBS '92' zijnde de uitstroom van het schooljaar 1990-1991. In grote lijnen zijn deze beide oudere cohorten vergelijkbaar met het huidige, 'RUBS '94'-cohort. De cijfers over vorige jaren zijn terug te vinden in de publikaties over de beide cohorten. Verder komen soms enige aanvullende bestemmingsgegevens naar bijvoorbeeld geslacht of etniciteit aan de orde. Deze cijfers zijn niet terug te vinden in de tabellen.

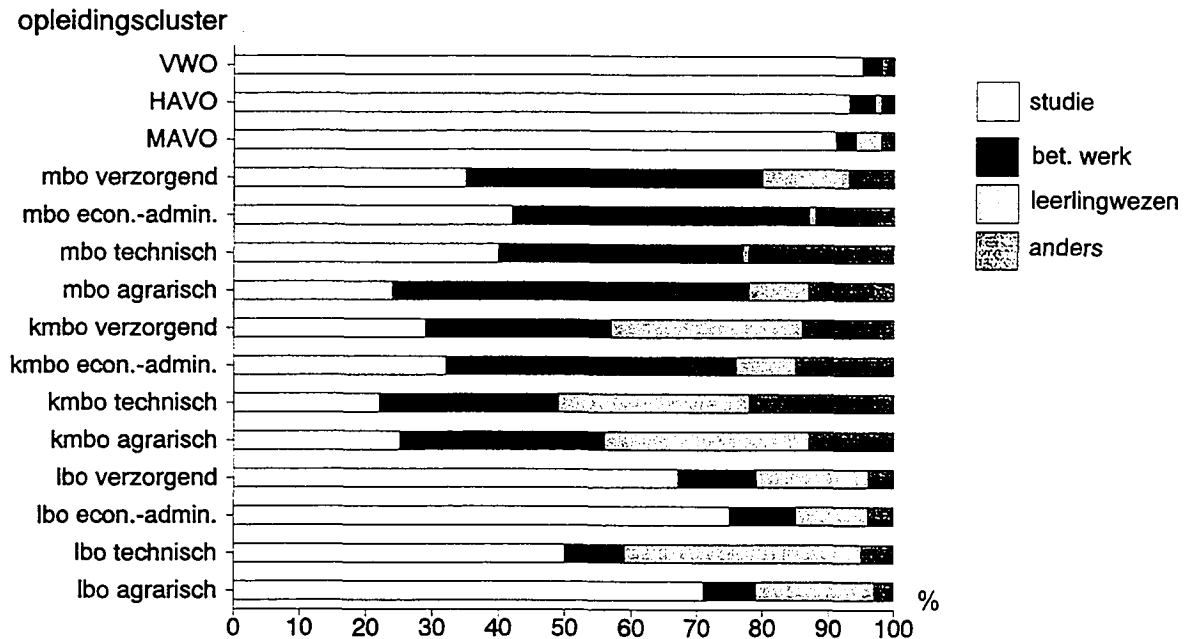
2.2 Bestemming en de invloed van achtergrondkenmerken

In grafiek 1 wordt de bestemming van schoolverlaters van het schooljaar 1992-1993 getoond. Er is een onderverdeling gemaakt naar vier belangrijke bestemmingscategorieën: studie, betaald werk, leerlingwezen/in-service opleidingen en anders. De 'anders'-categorie bevat diegenen die de militaire of vervangende dienstplicht vervullen, onbetaald werk verrichten, werkloos zijn, het huishouden doen, of nog iets

5. Zoals reeds in de inleiding gemeld zijn dit jaar vrijwel alle tabellen naar de bijlage verhuisd. De voor dit hoofdstuk relevante tabellen in bijlage II zijn onder meer de tabellen 5a, 5b (bestemming), 5c (bestemming naar landsdeel), 5d (bestemming naar vooropleiding), 6 (gewenste bestemming) en 7a en 7b (voltijds vervolgopleidingen).

anders doen (op vakantie zijn etc.). De bijbehorende percentages naar opleidingscluster en de bestemmingsgegevens naar opleidingsrichting zijn respectievelijk in tabel 5a en tabel 5b van bijlage II terug te vinden.

Grafiek 1
Bestemming van schoolverlaters per opleidingscluster.

Overduidelijk blijkt uit de grafiek dat AVO-schoolverlaters grotendeels voor een voltijds vervolgopleiding kiezen, dat MBO-schoolverlaters relatief het vaakst betaald werk als bestemming hebben, dat bij het KMBO een vrij divers uitstroombeeld bestaat en dat VBO-ers hun opleiding heel vaak vervolgen met een voltijds vervolgopleiding of een combinatie van leren en werken in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs. We vervolgen nu met de onderzoeksresultaten per schooltype.

De bestemming van VBO-ers

Het merendeel (61%) van de gediplomeerde VBO-ers gaat een voltijds vervolgopleiding volgen (waarvan 73% een MBO-opleiding en 22% een KMBO-opleiding; zie tabel 7a bijlage II). Daarnaast is op het moment van enquêteren nog een kwart van de gediplomeerde VBO-ers actief in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs. Slechts een gering gedeelte (10%) kiest voor betaald werk (zonder dat dit gepaard gaat met een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs). Het Nederlandse onderwijsbeleid is erop gericht om iedereen van een zogenaamde startkwalificatie te voorzien en lijkt hier redelijk in te slagen. Er blijkt namelijk dat zo'n 85 à 90 procent van de gediplomeerde VBO-ers (enigszins variërend per opleidingscluster) op enquêtedatum in een kwalificerend traject zit. Het is niet uitgesloten dat van de overigen na verloop van tijd ook nog een gedeelte in een kwalificerend traject terecht komt. Aan de andere kant moet natuurlijk wel nog worden gewezen op de drop-outs van het VBO, de afhakers in het (K)MBO en de hoge uitval in het leerlingwezen/in-service onderwijs die vaak niet meer in een kwalificerend traject terechtkomen.

Verder blijkt uit de grafiek dat er bij het VBO een wezenlijk ander bestemmingspatroon bestaat bij het opleidingscluster VBO-technisch. Technisch opgeleide VBO-ers krijgen na hun opleiding in 36% van de gevallen een leerarbeidsplaats in het kader van het leerlingwezen. Het leerlingwezen is bij technisch opgeleide VBO-ers duidelijk veel meer favoriet dan bij de andere opleidingsclusters, in het bijzonder ten opzichte van het economisch-administratieve opleidingscluster waar slechts 11% van de gediplomeerden voor deze optie kiest.

Verder kan nog over de bestemming van VBO-ers gemeld worden dat de scholieren met een hoger profiel veelal voor een voltijds vervolgopleiding kiezen (het MBO) en dat de scholieren met een lager profiel meteen willen gaan werken (al dan niet in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs). Deze conclusie is te trekken door een vergelijking te maken tussen gediplomeerde VBO-ers die tenminste 3 vakken op minimaal C-niveau (C3+) hebben behaald versus gediplomeerde VBO-ers die dat niet is gelukt (dus een examenpakket met vakken op met name A- en B-niveau). Nu blijkt dat van de VBO-ers met tenminste drie vakken op C-niveau 75% een voltijds vervolgopleiding gaat volgen en dat van de overige VBO-ers slechts 40% een voltijds vervolgopleiding gaat volgen. Diegenen met een VBO-profiel op lager niveau, verrichten daarentegen vaker betaald werk (C3-: 14% versus C3+: 6%), zijn vaker werkzaam in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs (C3-: 40% versus C3+: 16%) en zijn ook vaker werkloos. Kortom, de VBO-ers met een C-profiel gaan veelal naar het voltijds vervolgonderwijs terwijl de VBO-ers met een A/B-profiel voor een andere bestemming kiezen.

Daarnaast speelt het geslacht en de etniciteit een sterke rol bij de bestemming van VBO-ers. Vrouwen en allochtonen⁶ zijn namelijk eerder geneigd om voor een voltijds vervolgopleiding te kiezen dan respectievelijk mannen en autochtonen. Maar liefst 69% van de vrouwelijke gediplomeerde VBO-ers volgt op enquêtedatum een voltijds vervolgopleiding, terwijl dit percentage bij mannen op 55% ligt. Terwijl bij de mannen 32% naar het leerlingwezen/in-service onderwijs gaat, ligt dit bij de vrouwen al enkele jaren op 15%. Deze totaal-gegevens worden echter sterk beïnvloed door het grootste opleidingscluster binnen het Voorbereidend Beroeps Onderwijs: het VBO-technisch. Vrouwen hebben namelijk veel minder vaak een lagere, technische beroepsopleiding gevolgd (92% mannen, 8% vrouwen) en juist dit type onderwijs zorgt voor een grote toestroom naar het leerlingwezen en voor een relatief geringe toestroom naar het voltijds vervolgonderwijs. Het gegeven dat vrouwelijke VBO-ers in zijn algemeenheid vaker voltijds verder gaan leren dan mannelijk VBO-ers wordt dus sterk bepaald door het feit dat vrouwen veel minder snel een technische opleiding gaan volgen. In andere opleidingsclusters zoals het VBO-agrarisch en VBO-economisch administratief zijn bijvoorbeeld juist de mannen vaker geneigd om voor voltijds vervolgonderwijs te kiezen. Naast deze sexe-verschillen is ook gekeken naar de invloed van de etniciteit op de bestemming van VBO-ers. Van de gediplomeerde *autochtone* VBO-ers gaat 60% een voltijds vervolgopleiding volgen en gaat 26% een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs volgen. Van de gediplomeerde *allochtone* VBO-ers gaat evenwel 73% een voltijds vervolgopleiding volgen en slechts 15% een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs volgen. In tegenstelling tot de sexe-verschillen zien we dit beeld bij elk opleidingscluster terugkomen. Dus bij elk opleidingscluster in het VBO is de bestemming van allochtonen (ten opzichte van autochtonen) vaker een voltijds vervolgopleiding en minder vaak een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs. De conclusie is dan ook dat zowel vrouwelijke als allochtone gediplomeerde VBO-ers vaker dan mannelijke of autochtone gediplomeerde VBO-ers een voltijds vervolgopleiding volgen en minder vaak duaal onderwijs volgen, maar dat dit bij de vrouwen vooral toe te schrijven is aan het feit dat zij zelden voor een lagere technische beroepsopleiding kiezen.

6. Er wordt gesproken van allochtonen indien respondenten zichzelf tot een niet-Nederlandse bevolkingsgroep rekenen.

De bestemming van KMBO-ers

Achtentwintig procent van de gediplomeerde KMBO-ers ziet de gevolgde opleiding als een tussenstap in hun schoolloopbaan en vervolgt met een nieuwe voltijds vervolgopleiding (in 85% van de gevallen betreft het hierbij een MBO-opleiding: zie tabel 7a bijlage II). Een ander gedeelte (21%) besluit over te stappen naar het duale onderwijs. Een opvallend gegeven hierbij is, dat van degenen die voor het duale onderwijs (leerlingwezen/in-service onderwijs) kiezen, maar liefst 38% begint aan een *primaire* opleiding van het leerlingwezen. Dus in totaal $21\% \times 38\% = 8\%$ van de gediplomeerde KMBO-ers begint aan een duale opleiding van gelijk niveau. De stelling dat een afgesloten KMBO-opleiding in niveau gelijk staat aan een afgesloten primaire opleiding in het leerlingwezen lijkt niet helemaal op te gaan. VBO-ers die op een lager niveau zijn afgestudeerd (een A/B-profiel) zullen het MBO niet aangedurfd hebben en zullen eveneens moeite gehad hebben om een leerarbeidsplaats te vinden (soms worden harde profiel-eisen gesteld). Het gaan volgen van de twee-jarige KMBO-opleiding kan dan gebruikt worden voor een verdere oriëntatie, terwijl de opleiding toch ook nog enigszins kwalificatieverhogend is. In volgende hoofdstukken zullen we nog zien dat de huidige kans op het vinden van werk voor afgestudeerde KMBO-ers en het niveau van het gevonden werk geenszins rooskleurig is. Het instituut KMBO heeft dan ook vooral de functie als buffer en voorportaal: het is in tegenstelling tot het leerlingwezen niet conjunctuurgevoelig, het geeft drop-outs en zwakkere VBO-ers een tweede kans en het is wellicht voor individuen nuttig om de juiste richting en het juiste niveau te kiezen terwijl men tevens voldoet aan de leerplicht.

De bestemmingsgegevens van het KMBO onderverdeeld naar opleidingscluster lijken veel op elkaar, zo blijkt uit grafiek 1. Alleen het KMBO-economisch administratief laat een afwijkende beeld zien (zie tabel 5a bijlage II). Bij hen is het leerlingwezen/in-service onderwijs nauwelijks populair (slechts 9% kiest voor deze optie) wellicht omdat het duaal onderwijs hen niet zoveel mogelijkheden te bieden heeft (uitzonderingen zijn het ECABO en het OVD: zie tabel 8b van bijlage II) en omdat men graag wil gaan werken (zie tabel 6 bijlage II). Verder is bij het KMBO-technisch de 'anders'-categorie hoog vanwege de militaire dienstplichtigen en is bij het KMBO-verzorgend en het KMBO-economisch administratief de 'anders'-categorie hoog vanwege de forse werkloosheid.

Op het KMBO zitten ongeveer net zoveel mannen als vrouwen (zie tabel 1a bijlage II). Tussen de sectoren zijn er evenwel grote verschillen naar geslacht te zien: bij de technische opleidingsvarianten zitten vooral mannen (88%) en bij de verzorgende opleidingsvarianten zitten vrijwel uitsluitend vrouwen (97%). Is de bestemming van mannen nu anders dan die van vrouwen gegeven het opleidingscluster? Het antwoord op deze vraag is bij het KMBO-agrarisch en het KMBO-economisch administratief bevestigend. Bij vrouwen is het KMBO-economisch administratief veel vaker eindonderwijs dan bij mannen. Bij vrouwen is de bestemming een klein jaar na afstuderen in 53% van de gevallen 'betaald werk', terwijl dat bij mannen slechts op 21% ligt. Mannen gaan vaker naar het voltijds vervolgonderwijs (mannen 39%, vrouwen 29%) of naar het duale onderwijs (mannen 13%, vrouwen 8%) dan vrouwen van het KMBO-economisch administratief. Dus bij het KMBO-economisch administratief willen mannen vaak (deels) verder gaan leren, terwijl vrouwen na de opleiding willen gaan werken. Bij het KMBO-agrarisch is er ook een duidelijk afwijkend bestemmingspatroon met betrekking tot het geslacht, maar dit ligt wel anders dan bij het KMBO-economisch administratief. Na het KMBO-agrarisch is de bestemming bij mannen vaak een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs, terwijl de bestemming bij vrouwen vaak een voltijds vervolgopleiding is. Het percentage behorende bij het leerlingwezen/in-service onderwijs ligt bij mannen op 41% en bij vrouwen op 25% en het percentage behorende bij het voltijds vervolgonderwijs ligt bij mannen op 10% en bij vrouwen op 36%.

De bestemming van MBO-ers

Ofschoon steeds meer MBO-ers na hun opleiding verder gaan leren (zie paragraaf 2.3), gaat toch nog steeds het merendeel van de schoolverlaters naar de arbeidsmarkt. Het percentage gediplomeerde MBO-ers dat voltijds verder gaat leren ligt op 39%, het percentage dat betaald werk gaat verrichten ligt op 43% en het percentage dat een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs gaat volgen ligt op 5% (zie tabel 5a bijlage II). De verschillen naar opleidingscluster mogen er best wezen, zoals uit grafiek 1 blijkt. MBO-ers die net een economisch-administratieve of technische opleiding achter de rug hebben gaan wat vaker voltijds verder leren dan degenen die een agrarische of verzorgende MBO-opleiding achter de rug hebben. Schoolverlaters van het MBO-verzorgend zijn namelijk nogal eens geneigd om voor het in-service onderwijs of een voortgezette opleiding in het leerlingwezen te kiezen. Verder is de bestemming 'betaald werk' vooral populair bij afgestudeerden van het MBO-agrarisch.

Verder is nog eens gekeken naar de invloed van persoonskenmerken zoals het geslacht en de etniciteit op de bestemming van gediplomeerde MBO-ers. Net als bij het KMBO blijkt ook nu weer dat het geslacht behoorlijk bepalend is voor de verdere bestemming. Over het gehele MBO genomen, gaat 45% van de mannen en 34% van de vrouwen voltijds verder leren. Dit is opvallend omdat bij het VBO en het KMBO juist meer vrouwen voltijds verder gaan leren (vrouwelijke VBO-ers 69% versus mannelijke VBO-ers 55%; vrouwelijke KMBO-ers 30% versus mannelijke KMBO-ers 27%). Het gegeven dat mannelijke MBO-ers vaker voltijds vervolgonderwijs gaan volgen dan vrouwelijke MBO-ers is niet specifiek voor één of twee opleidingsclusters maar is bij alle opleidingsclusters binnen het MBO te bespeuren. Vrouwelijke MBO-ers hebben daarentegen veel vaker betaald werk. Er zijn ook verschillen in de bestemming tussen autochtonen en allochtonen. Wellicht afgeschrikt door de veel hogere kans op werkloosheid (zie hoofdstuk 5) gaan allochtonen veelvuldiger (allochtonen 54%, autochtonen 39%) een voltijds vervolgopleiding volgen. Bij allochtone MBO-ers heeft 30% een klein jaar na afstuderen betaald werk, terwijl dit bij autochtonen op 43% ligt. De conclusie die uit deze alinea kan worden getrokken is dan ook dat mannelijke MBO-ers vaker dan vrouwelijke MBO-ers voltijds verder gaan leren en dat allochtone MBO-ers vaker dan autochtone MBO-ers voltijds verder gaan leren.

Een andere invalshoek bij de bestemming van schoolverlaters is de regio waar de opleiding heeft plaatsgevonden. Zijn er variërende bestemmingspatronen te zien in de diverse landsdelen? Er is zeker een regionaal effect te signaleren. In het noorden van het land (Groningen, Friesland, Drenthe) gaat 44% van de gediplomeerde MBO-ers een voltijds vervolgopleiding volgen, terwijl dit in het oosten van het land (Overijssel, Gelderland, Flevoland) op 40% ligt. In het westen van het land (Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht, Zeeland) volgt 37% van de gediplomeerde MBO-ers een voltijds vervolgopleiding en in het zuiden van het land (Noord-Brabant, Limburg) ligt dit percentage op 35. In het zuiden van Nederland is er bij MBO-ers dus ten opzichte van het noorden duidelijk minder animo om voltijds verder te gaan leren (zie tabel 5c bijlage II).

De bestemming van AVO-ers

Bij het Algemeen Voortgezet Onderwijs (MAVO, HAVO en VWO) gaat méér dan negen op de tien schoolverlaters voltijds verder leren. De overige bestemmingscategorieën komen nauwelijks voor, zo blijkt uit grafiek 1. Bijna drie kwart (72%) van de gediplomeerde MAVO-ers gaat naar het MBO, 44% van

de HAVO-ers gaat naar het HBO en 65% van de VWO-ers gaat naar het Wetenschappelijk Onderwijs⁷.

Mannelijke MAVO-ers en HAVO-ers gaan iets vaker voltijds verder leren dan respectievelijk vrouwelijke MAVO-ers en HAVO-ers maar de verschillen zijn nauwelijks betekenisvol. Bij het VWO ligt het aandeel dat voltijds verder gaat leren exact gelijk. Autochtone MAVO-ers gaan iets vaker voltijds verder leren dan allochtone MAVO-ers, maar ook deze verschillen zijn niet echt groot te noemen (autochtone MAVO-ers 91%, allochtone MAVO-ers 87%). Kortom, de bestemming van gediplomeerde AVO-ers wordt niet of nauwelijks bepaald door geslacht of etniciteit.

2.3 Bestemming: nu en in het verleden

Een groot voordeel van RUBS is het periodieke karakter ervan. Dit biedt mogelijkheden om veranderingen in de bestemming van schoolverlaters goed te volgen. Wellicht is de bestemming van schoolverlaters namelijk in de tijd veranderd. Hoe en in welke mate wordt hieronder belicht. Eerst worden de VBO-ers behandeld, daarna de KMBO-ers, vervolgens de MBO-ers en tot slot de AVO-ers.

De bestemming van VBO-ers in de tijd vergeleken

In RUBS '93 was er ten opzichte van RUBS '92 een duidelijk toename te constateren van het aandeel gediplomeerde VBO-ers dat voltijds verder ging leren. Deze stijging is in RUBS '94 niet verder doorgezet, maar is omgebogen in een (lichte) daling van het aandeel gediplomeerde VBO-ers dat voltijds verder is gaan leren (RUBS '92 58%, RUBS '93 64%, RUBS '94 61%). Deze stijging in RUBS '93 was vooral toe te schrijven aan het opleidingscluster VBO-technisch: van de gediplomeerde VBO-ers met een technische opleiding ging in RUBS '92 45% voltijds verder leren en in RUBS '93 ging 54% voltijds verder leren. In RUBS '94 is dit weer wat teruggezaakt naar 49%. In zijn algemeenheid zijn de bestemmingsgegevens bij het VBO vrij constant gebleven. De uitstroom van het totale VBO naar het leerlingwezen/in-service onderwijs ligt in de drie cohorten telkens op 25% en de onderlinge verschillen tussen de opleidingsclusters blijven ook in tact. Bij het VBO-agrarisch en VBO-verzorgend is de uitstroom naar het leerlingwezen/in-service onderwijs in de drie cohorten telkens zo'n 17 à 19%, bij het VBO-technisch is het percentage telkens zo'n 35 à 40% en tot slot bij het VBO-economisch administratief is het percentage telkens zo'n 10%. Voor zover het aandeel scholieren dat voltijds verder gaat leren toeneemt, gaat dit voornamelijk ten koste van het aandeel dat als bestemming betaald werk heeft. De conclusie van de vergelijkende exercitie bij de bestemming van VBO-ers is, dat er een lichte algemene trend is waar te nemen naar meer voltijds vervolgonderwijs hetgeen niet ten koste gaat van de bestemming 'het leerlingwezen/in-service onderwijs', maar van de bestemming 'betaald werk'.

De niveauverschillen in (de uitstroom van) het Voorbereidend Beroeps Onderwijs zijn vrij groot. Er zijn schoolverlaters met een (vrijwel) volledig A-pakket en schoolverlaters met een (vrijwel) volledig D-pakket. Het is aannemelijk dat de bestemming dan ook anders zal zijn. Bovendien zou het zo kunnen zijn dat in toenemende mate, de lichte trend naar meer voltijds vervolgonderwijs wordt ingevuld door de VBO-ers met een C-profiel en dat het leerlingwezen/in-service onderwijs 'blijft zitten' met de zwakkere VBO-ers (A/B-profiel). Om deze vraagstellingen te beantwoorden zijn de antwoorden op de vraag naar het niveau van de vakken (zie VBO-vragenlijst) ingedeeld in zeven profielen variërend van een volledig A-pakket tot een volledig D-pakket. Uit de analyse blijkt dat het bestemmingspatroon van VBO-ers

7. In tabel 5a wordt het aandeel van de totale uitstroom gegeven dat voltijds vervolgonderwijs gaat volgen, terwijl tabel 7a een onderverdeling van deze groep naar de diverse schooltypen toont. Het is mogelijk om de relevante percentages met elkaar te vermenigvuldigen zodat een cijfer over de totale uitstroom ontstaat.

zonder meer afhankelijk is van het niveau van het eindexamenpakket. De VBO-ers met een C-profiel gaan naar het MBO en de VBO-ers met een A/B-profiel verdelen zich over het KMBO, het leerlingwezen/in-service onderwijs, betaald werk en de overige categorieën. Van de gediplomeerde VBO-ers die naar het MBO gaan heeft bijvoorbeeld 88% tenminste drie vakken op C-niveau behaald. Bij de overige bestemmingscategorieën ligt dit aandeel telkens tussen de 40 en 50%. Als we deze instroomniveaus nu vergelijken met eerdere cohorten dan zien we nauwelijks verschuivingen. Het gemiddelde instroomniveau van VBO-ers naar het KMBO, MBO en leerlingwezen/in-service onderwijs blijft nagenoeg constant. Er is slechts sprake van een (betrekkelijke geringe) daling van het gemiddelde instroomniveau bij de bestemming 'betaald werk'. Een andere conclusie die uit de analyses naar voren komt is de grote variatie in eindexamenniveaus naar opleidingscluster. Van de gediplomeerden van het VBO-economisch administratief heeft maar liefst 89% tenminste 3 vakken op C-niveau behaald, terwijl dit bij het VBO-verzorgend op 70%, bij het VBO-agrarisch op 57% en bij het VBO-technisch op 49% ligt. Dus het hoogste VBO-niveau wordt bereikt door degenen met een economisch-administratieve opleiding, gevolgd door respectievelijk verzorgende, agrarische en tot slot technische opleidingen. Deze niveauverdeling ligt al een aantal jaren vast, want ook op basis van RUBS '93 en RUBS '92 komt men tot dezelfde uitkomst.

De bestemming van KMBO-ers in de tijd vergeleken

Ten opzichte van het verleden gaan pas afgestudeerde KMBO-ers vaker voltijds verder leren en hebben minder vaak betaald werk. Zij worden wellicht afgeschrikt door de geringe kans op het vinden van werk en/of de slechte kwaliteit van het werk. Deze constatering geldt ook voor alle opleidingsclusters afzonderlijk. Ook bij het KMBO-technisch, waar een traditioneel klein gedeelte voltijds verder gaat leren, is een toename naar meer voltijds onderwijs vast te stellen. De uitstroom naar het leerlingwezen/in-service onderwijs is stabiel in de tijd. Eén op de vijf gediplomeerde KMBO-ers gaat naar het duaal onderwijs (primaire opleidingen, voortgezette opleidingen of het in-service onderwijs).

In de vorige paragraaf zagen we grote bestemmingsverschillen naar geslacht bij de uitstroom van voornamelijk economische-administratief en agrarisch opgeleide KMBO-ers. De conclusies voor wat betreft RUBS '94 waren (1) dat vrouwen na een economisch-administratieve opleiding op het KMBO relatief veel vaker gaan werken en (2) dat mannen met een agrarisch opleiding op het KMBO relatief veel vaker in het leerlingwezen/in-service onderwijs terecht komen. In welke zin zijn deze verschillen in de tijd veranderd? De eerste conclusie geldt ook voor eerdere RUBS-cohorten. Ook uit de bestanden van RUBS '93 en RUBS '92 valt op te maken dat vrouwen na een economisch-administratieve KMBO-opleiding het (voltijds of deeltijd) onderwijs veelal voor gezien houden en willen gaan werken. Ten aanzien van de tweede conclusie moet een nuancering worden gemaakt. In RUBS '92 lag de uitstroom naar het leerlingwezen/in-service onderwijs bij mannen en vrouwen met een afgeronde agrarische KMBO-opleiding nog gelijk (16 à 17%) en pas recentelijk hebben mannelijke schoolverlaters van het KMBO-agrarisch duidelijk meer animo gekregen voor het leerlingwezen/in-service onderwijs.

De bestemming van MBO-ers in de tijd vergeleken

Het meest dominante gegeven bij de bestemming van MBO-ers is dat er steeds meer schoolverlaters voltijds verder gaan leren. In RUBS '92 lag dit percentage op 34%, in RUBS '93 op 38% en in RUBS '94 op 39%. Zij hebben dan al vaak een VBO-, MAVO- of HAVO-opleiding achter de rug. Zeer opvallend is echter dat er zich bij het MBO-agrarisch een tegengestelde ontwikkeling voordoet. Hier gaan juist steeds minder schoolverlaters voltijds verder leren. In RUBS '92 lag het percentage namelijk op 38%, in RUBS '93 op 33% en in RUBS '94 op 24%. Misschien heeft dit te maken met de lage werkloosheid van

middelbaar agrarisch opgeleiden en de goede kwaliteit van het werk. Daarbij komt dat er op middellange termijn voor het HBO-agrarisch sprake is van een matig arbeidsmarktperspectief (ROA, 1994). Deze twee redenen zouden de verklaring kunnen vormen voor de tegengestelde trend bij het verder leren van agrarisch opgeleide MBO-ers. Een individu zal bij de beslissing over verder leren of gaan werken afwegen wat de kansen van beide alternatieven zijn en welke opbrengst (loon, werkzekerheid, niveau van het werk etc.) bij deze beide kansen horen. In een aantal gevallen zal het rationeel zijn om het onderwijs te verlaten.

Gediplomeerde MBO-ers met een HAVO-vooropleiding gaan vaker voltijds verder leren na het MBO dan gediplomeerde MBO-ers met een MAVO-vooropleiding. Afgestudeerde MBO-ers met een MAVO-vooropleiding gaan echter weer vaker voltijds verder leren dan afgestudeerde MBO-ers met een VBO-vooropleiding. Wordt de trend naar meer voltijds vervolgonderwijs voor afgestudeerde MBO-ers nu vooral veroorzaakt door ex-HAVO-ers, ex-MAVO-ers of ex-VBO-ers? Dat is niet het geval. Uit een vergelijkende analyse blijkt dat bij zowel ex-HAVO-ers, ex-MAVO-ers als ex-VBO-ers sprake is van een toename naar meer voltijds vervolgonderwijs. In absolute leerlingenaantallen zal de verdere doorstroming van ex-MAVO-ers de meeste zoden aan de dijk zetten.

De bestemming van AVO-ers in de tijd vergeleken

Niet alleen VBO-ers (een piek in RUBS '93), KMBO-ers en MBO-ers maar ook AVO-ers gaan vaker voltijds verder leren. Zowel bij MAVO-ers, HAVO-ers als VWO-ers is het toch al hoge aandeel dat voltijds verder gaat leren in de laatste drie RUBS-cohorten nog telkens met enkele procentpunten toegenomen. Bij de MAVO-ers lag het percentage in RUBS '92 op 87% en nu op 91%, bij de HAVO-ers lag het percentage in RUBS '92 op 86% en nu op 92% en bij de VWO-ers lag het percentage in RUBS '92 op 91% en nu op 94%.

In tabel 1 zijn een aantal vaak voorkomende bestemmingscategorieën in het AVO-onderwijs eruit gelicht en in de tijd vergeleken. De onderstaande percentages hebben betrekking op de totale uitstroom (en niet op degenen die voltijds verder zijn gaan leren). Zowel het traject MAVO→MBO, HAVO→VWO en VWO→WO vertoont een stijgende trend, zoals uit de tabel blijkt.

Tabel 1
Uitstroom in het Algemeen Voortgezet Onderwijs in de tijd vergeleken

Uitstroom	RUBS '92	RUBS '93	RUBS '94	Trend
MAVO→HAVO	15%	15%	15%	stabiel
MAVO→MBO	65%	68%	72%	stijgend
HAVO→VWO	10%	12%	17%	stijgend
HAVO→MBO	24%	26%	26%	stabiel
HAVO→HBO	46%	48%	44%	stabiel
VWO→HBO	28%	27%	26%	stabiel
VWO→WO	57%	62%	65%	stijgend

2.4 Conclusies

In zijn algemeenheid blijkt dat AVO-schoolverlaters grotendeels voor een voltijds vervolgopleiding kiezen, dat MBO-schoolverlaters relatief het vaakst betaald werk als bestemming hebben, dat bij het KMBO een vrij divers uitstroombeeld bestaat en dat VBO-ers hun opleiding heel vaak vervolgen met een voltijds vervolgopleiding of een combinatie van leren en werken in het kader van het leerlingweten/in-service onderwijs. Op een meer gedetailleerd niveau zijn nog de volgende conclusies uit dit

hoofdstuk te trekken:

- er blijkt dat zo'n 85 à 90 procent van de gediplomeerde VBO-ers (enigszins variërend per opleidingscluster) op enquêtedatum in een kwalificerend traject zit;
- het leerlingwezen is bij technisch opgeleide VBO-ers duidelijk veel meer favoriet dan bij de andere opleidingsclusters (36% kiest hiervoor), in het bijzonder ten opzichte van het economisch-administratieve opleidingscluster waar slechts 11% van de gediplomeerden voor deze optie kiest;
- uit RUBS '94, RUBS '93 en RUBS '92 blijkt dat de VBO-ers met een C-profiel veelal naar het MBO gaan, terwijl de VBO-ers met een A/B-profiel voor een andere bestemming kiezen;
- uit RUBS '94, RUBS '93 en RUBS '92 blijkt dat bij de economisch administratief opgeleide VBO-ers het eindexamenprofiel het hoogst ligt, gevolgd door respectievelijk de opleidingsclusters VBO-verzorgend, VBO-agrarisch en het VBO-technisch;
- bij het VBO en het KMBO gaan *vrouwen* vaker voltijds verder leren (vrouwelijke VBO-ers 69% versus mannelijke VBO-ers 55%; vrouwelijke KMBO-ers 30% versus mannelijke KMBO-ers 27%) terwijl bij het MBO *mannen* vaker voltijds verder leren (mannelijke MBO-ers 45% versus vrouwelijke MBO-ers 34%);
- allochtone VBO-ers, KMBO-ers en MBO-ers zijn eerder geneigd om een voltijds vervolgopleiding te gaan volgen dan respectievelijk autochtone VBO-ers, KMBO-ers en MBO-ers;
- de bestemmingsgegevens zijn bij het VBO in de tijd vrij constant gebleven met uitzondering van een lichte stijgende trend naar meer voltijds vervolgonderwijs;
- ten opzichte van het verleden gaan pas afgestudeerde KMBO-ers vaker voltijds verder leren en hebben minder vaak betaald werk;
- bij het KMBO-economisch administratief is het leerlingwezen/in-service onderwijs nauwelijks populair (slechts 9% kiest hiervoor);
- vrouwen gaan na een economisch-administratieve opleiding op het KMBO veel vaker werken dan mannen;
- bij vrouwen wordt het KMBO-agrarisch veel vaker vervolgd met een voltijds opleiding, terwijl bij mannen het KMBO-agrarisch recentelijk veel vaker wordt vervolgd met een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs;
- in Zuid-Nederland is er bij MBO-ers duidelijk minder animo om voltijds verder te gaan leren dan in Noord-Nederland;
- steeds meer schoolverlaters van het MBO gaan voltijds verder leren. Zeer opvallend is echter dat er zich bij het MBO-agrarisch een tegengestelde ontwikkeling voordoet;
- de trend naar meer voltijds vervolgonderwijs voor afgestudeerde MBO-ers wordt niet veroorzaakt door subgroepen met een specifieke opleidingsachtergrond (bijvoorbeeld ex-HAVO-ers, ex-MAVO-ers of ex-VBO-ers) maar geldt voor allen;
- de bestemming van gediplomeerde AVO-ers wordt niet of nauwelijks bepaald door geslacht of etniciteit;
- de leertrajecten MAVO-->MBO, HAVO-->VWO en VWO-->WO vertonen een stijgende trend.

3 Uitstroom naar het vervolgonderwijs

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is geconstateerd dat steeds meer schoolverlaters verder gaan leren. Het vroegere Lager Beroeps Onderwijs (LBO) wordt tegenwoordig met recht het Voorbereidend Beroeps Onderwijs (VBO) genoemd en ook afgestudeerde KMBO-ers, MBO-ers en AVO-ers besluiten steeds vaker nog enkele jaren in het onderwijs te vertoeven. De trend naar een stijging van het gemiddelde opleidingsniveau is in feite al een aantal decennia aan de gang en blijft maar doorgaan. In RUBS zien we dit onder meer terug door het feit dat MBO-ers vaker doorstromen naar het HBO en dat VWO-ers na hun studie steeds vaker kiezen voor Wetenschappelijk Onderwijs. Door deze trend komt het vraagstuk van (een optimalisering van) leertrajecten of schoolloopbanen in toenemende mate in de belangstelling te staan en ontstaat ook een stijgende behoefte aan meer inzicht in deze problematiek. In een aparte uitgave van het Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting zal door middel van schema's en analyses dit inzicht geboden worden. Daarin zal onder meer voor de diverse sectoren (agrarisch, technisch, economisch administratief en verzorgend) de belangrijkste leertrajecten worden onderscheiden en zal ook onderzocht worden hoe het volgen van een bepaald leertraject de huidige kans op werk beïnvloedt. In dit hoofdstuk zullen we ons beperken tot de hoofdlijnen.

Paragraaf 3.2 wordt toegespitst op de doorstroming in kwantitatieve zin en paragraaf 3.3 wordt besteed aan de doorstroming in kwalitatieve zin (het oordeel over de aansluiting etc.)⁸.

3.2 Stromen in het onderwijs

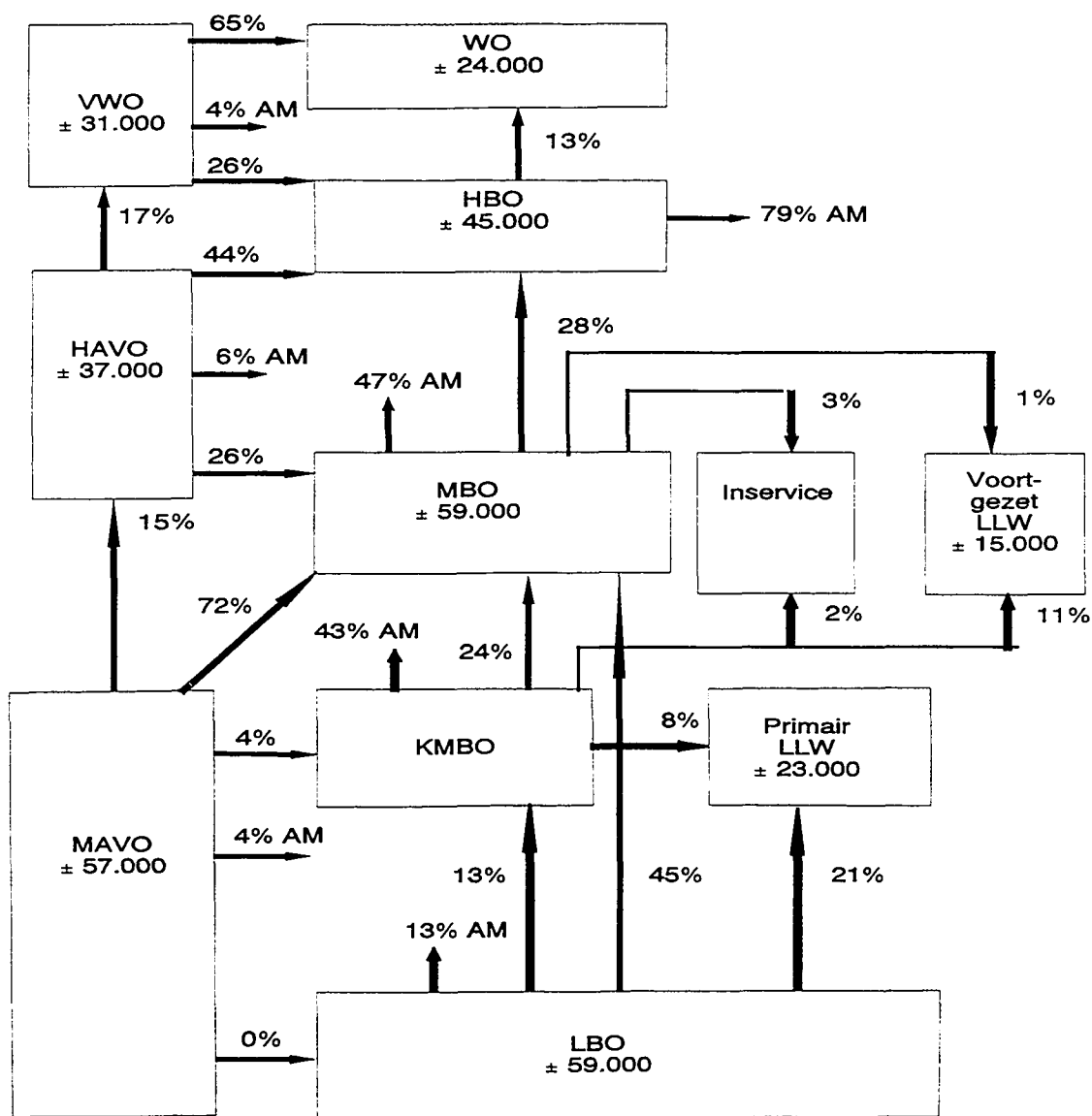
In deze paragraaf staat niet de kwaliteit van de doorstroom naar het vervolgonderwijs, maar de mate van doorstroom centraal. In schema 1 wordt de uitstroom naar schooltype afgebeeld. De percentages zijn voornamelijk gebaseerd op RUBS '94, dit wil zeggen de schoolverlaters van het schooljaar 1992-1993 die in mei/juni '94 zijn geënquêteerd. Voor de uitstroomgegevens van het HBO is echter gebruik gemaakt van de HBO-monitor 1993, dit wil zeggen de uitstroom van gediplomeerden van het schooljaar 1991-1992 die eind 1993/begin 1994 zijn geënquêteerd (Van de Loo, Van der Velden, 1994). Het percentage 'AM' betekent het arbeidsmarktpercentage oftewel het gedeelte van de totale uitstroom dat op het moment van enquêteren als voornaamste bezigheid 'werkloos' of 'betaald werk' heeft ingevuld. Het bevat dus bijvoorbeeld niet de scholieren die als voornaamste bestemming 'scholier/student' hebben opgegeven en daarnaast nog een bijbaantje hebben, zelfs niet wanneer dat meer dan 12 uur per week bedraagt. Verder zijn er in schema 1 nog absolute aantallen te vinden. De absolute aantallen zijn gebaseerd op de Referentieraming 1994 (MOW, 1994b) en hebben betrekking op het totaal aantal gediplomeerden van het voltijds en deeltijd onderwijs van het schooljaar 1992/1993.

Uit schema 1 blijkt dat bijna de helft (45%) van de gediplomeerde VBO-ers voor het MBO kiest en dat ongeveer één op de vijf gediplomeerde VBO-ers een primaire opleiding in het leerlingwezen gaat volgen. Daarnaast opteert 13% voor Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs en gaat eveneens 13% naar de arbeidsmarkt (voornaamste bestemming is betaald werk of werkloos). Het gedeelte van de schoolverlaters dat naar de arbeidsmarkt gaat, groeit naarmate er sprake is van een hogere beroepsopleiding. Bij het KMBO ligt dit percentage namelijk op 43%, bij het MBO op 47% en bij het HBO op 79%. Bij het

8. De bij dit hoofdstuk passende tabellen in bijlage II zijn de tabellen 5a en 5b (bestemming), 7a en 7b (voltijds vervolgoopleidingen), 8a en 8b (naar leerlingwezen/in-service onderwijs), 26a en 26b (oordeel aansluiting) en 28 (aspecten).

MAVO, HAVO en VWO ligt dit percentage dat uitstroomt naar de arbeidsmarkt uiteraard een stuk lager. Bij het algemeen vormende onderwijs is namelijk een voltijds vervolgoeding zeer populair. Tweeënzeventig procent van de MAVO-ers gaat bijvoorbeeld naar het MBO, 44% van de HAVO-ers gaat naar het HBO en 65% van de VWO-ers gaat naar het HBO en 65% van de VWO-ers gaat naar het Wetenschappelijk Onderwijs. Verder gaat nog bijna een kwart van de KMBO-ers naar het MBO, ruim een kwart van de MBO-ers naar het HBO en 13% van de HBO-ers naar het WO. Deze laatste groep gediplomeerde schoolverlaters gaan voornamelijk een verkorte WO-opleiding volgen.

Schema 1
Gediplomeerde uitstroom naar schooltype

Dan volgen nu de meest opmerkelijke verschillen naar opleidingscluster. We beginnen met de opleidingsclusters in het Voorbereidend Beroeps Onderwijs (VBO), vervolgens het Kort Middelbaar Beroeps

Onderwijs (KMBO) en tot slot het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO).

Van de gediplomeerden van het VBO-technisch gaat 31% naar het primair leerlingwezen, terwijl dit bij het VBO-economisch administratief veel lager ligt namelijk slechts 7%. Dit forse verschil kan misschien deels verklaard worden door het feit dat het gemiddelde profiel bij gediplomeerden van het VBO-economisch administratief veel hoger ligt dan het gemiddelde profiel bij gediplomeerden van het VBO-technisch en dat beter geprofileerde VBO-ers eerder geneigd zijn om naar het MBO te gaan. Zo blijkt bijvoorbeeld dat 27% van de gediplomeerden van het VBO-technisch naar het MBO-technisch gaat en dat 37% van de gediplomeerden van het VBO-economisch administratief naar het MBO-economisch administratief gaat. Gediplomeerden van het VBO-economisch administratief gaan dus vaker naar het MBO-economisch administratief dan gediplomeerden van het VBO-technisch naar het MBO-technisch gaan. Het in-service onderwijs is voor afgestudeerden van het VBO-verzorgend duidelijk te hoog gegrepen, want slechts 2% van hen gaat naar het in-service onderwijs (vooral ziekenverzorging). Een deel van de gediplomeerden van het VBO-verzorgend kiest wel voor een andere vorm van duaal onderwijs, want 14% komt in een primaire opleiding van het leerlingwezen terecht (vooral het SVK (kappers), de OVD (distributie) en de OVDB (verzorging & dienstverlening)). Van de gediplomeerden van het VBO-verzorgend komt maar liefst 47% op het MBO-verzorgend terecht. Van de VBO-ers met een agrarische opleiding gaat meer dan de helft (52%) naar het MBO-agrarisch. Indien de gediplomeerden voor een combinatie van leren en werken in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs kiezen dan is dit in zes van de tien gevallen een opleiding bij de Landelijke Stichting Vakopleidingen Leerlingwezen Land- en Tuinbouw, Groenvoorziening en Bloemenbranche (VOLLT).

Van de gediplomeerden van het KMBO-agrarisch gaat 13% van de totale uitstroom naar de primaire opleiding van het leerlingwezen, 18% naar de voortgezette opleiding van het leerlingwezen en 8% naar het MBO-agrarisch. Bij het KMBO-technisch liggen de percentages ongeveer hetzelfde, met als grootste verschil dat technisch opgeleide KMBO-ers vaker naar het MBO-technisch gaan dan agrarisch opgeleide KMBO-ers naar het MBO-agrarisch gaan. Van de gediplomeerden van het KMBO-technisch gaat namelijk 12% naar het MBO-technisch. Bij het KMBO-economisch administratief is het zo dat een kwart kiest voor het MBO-economisch administratief maar dat toch het grootste gedeelte wil gaan werken en dat het leerlingwezen/in-service onderwijs helemaal niet in trek is. Bij het KMBO-verzorgend komt het in-service onderwijs in beeld. Elf procent van de gediplomeerde uitstroom van het KMBO-verzorgend gaat naar het in-service onderwijs en nog eens twaalf procent van de gediplomeerde uitstroom van het KMBO-verzorgend gaat een voortgezette opleiding in het kader van het leerlingwezen volgen. Bij het KMBO-verzorgend is net als bij het VBO-verzorgend het OVDB (verzorging & dienstverlening), het in-service-ZV (ziekenverzorging) en het SVK (kappers) in trek, maar valt het OVD (distributie) duidelijk af.

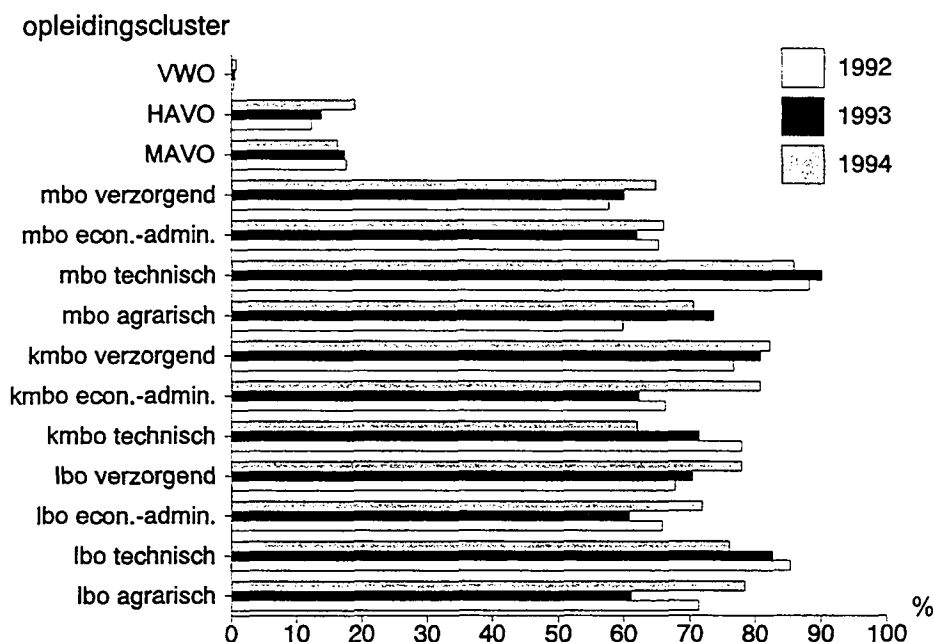
Hoe zit het met het uitstroomprofiel van de MBO-ers? In schema 1 is te zien dat gemiddeld 28% van de gediplomeerde MBO-ers naar het HBO gaat. Bij het MBO-technisch en het MBO-economisch administratief ligt dit percentage iets erboven, bij het MBO-verzorgend iets eronder en bij het MBO-agrarisch flink eronder (slechts 12% van het MBO-agrarisch gaat naar het HBO). MBO-ers vervolgen hun schoolloopbaan slechts in zeer beperkte mate door middel van duaal onderwijs. Wel gaan afgestudeerden van het MBO-agrarisch af en toe een primaire dan wel een voortgezette opleiding in het leerlingwezen volgen en gaat 11% van de gediplomeerden van het MBO-verzorgend naar het in-service onderwijs.

In dit rapport wordt telkens gewerkt met opleidingsclusters; dit zijn agrarische, technische, economisch-administratieve en verzorgende opleidingssectoren binnen een bepaald schooltype. Blijven schoolverlaters die voltijds verder zijn gaan leren nu trouw aan een eenmaal gekozen opleidingssector? Deze vraag

kan zeer relevant zijn voor de studie- en beroepskeuzevoorlichting en voor de verdeling van schaarse onderwijsbudgetten. Uit oogpunt van efficiënte allocatie is het voor de overheid natuurlijk onwenselijk als bijvoorbeeld eerst een technische VBO-opleiding wordt gevolgd, vervolgens een economisch-administratieve MBO-opleiding en daarna een poging wordt ondernomen om het HBO-sociaal-agogisch te gaan voltooien. Is deze trouw aan een eenmaal gekozen opleidingssector nu in de tijd veranderd? Voor de beantwoording van beide vragen dient grafiek 2. Onder 'identieke opleidingssector' wordt verstaan diegenen die weer in dezelfde sector terechtkomen, bijvoorbeeld van het KMBO-technisch naar het MBO-technisch, van het VBO-agrarisch naar het MBO-agrarisch etc.

Grafiek 2

Identieke opleidingssector van voltijds verder lerende schoolverlaters per opleidingscluster in de tijd vergeleken⁹.

Uit grafiek 2 blijkt dat de 'sectorvastheid' bij schoolverlaters van het MBO-technisch al een aantal jaren het hoogst is. Telkens 80 á 90% van diegenen die na het MBO-technisch voltijds verder gaat leren blijft trouw aan de technische opleidingssector. Bij het VBO-technisch en in iets mindere mate bij het KMBO-technisch was dit in RUBS '92 (schooljaar 1990-1991) ook erg hoog, maar dit is in beide gevallen gestaag aan het dalen. Ofschoon de sectorvastheid bij het verzorgend onderwijs lager is dan bij het technische onderwijs is zij wel aan het stijgen. Bij zowel het VBO-verzorgend, het KMBO-verzorgend als ook het MBO-verzorgend zien we dat van degenen die voor voltijds vervolgonderwijs kiezen een toemend gedeelte wederom in het verzorgend onderwijs terecht komt. De sectorvastheid van het technische onderwijs (dalende trend) en het verzorgende onderwijs (stijgende trend) groeien dus naar elkaar toe en in het KMBO passeert het verzorgend onderwijs qua sectorvastheid het technische onderwijs zelfs. Bij de economisch-administratieve opleidingsclusters was er in RUBS '93 telkens een kleine terugval in sectorvastheid, maar in RUBS '94 is de sectorvastheid weer (flink) toegenomen. De sectorvastheid bij het AVO is uiteraard vrij gering omdat velen voor een beroepsopleiding kiezen. Ter

9. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch.

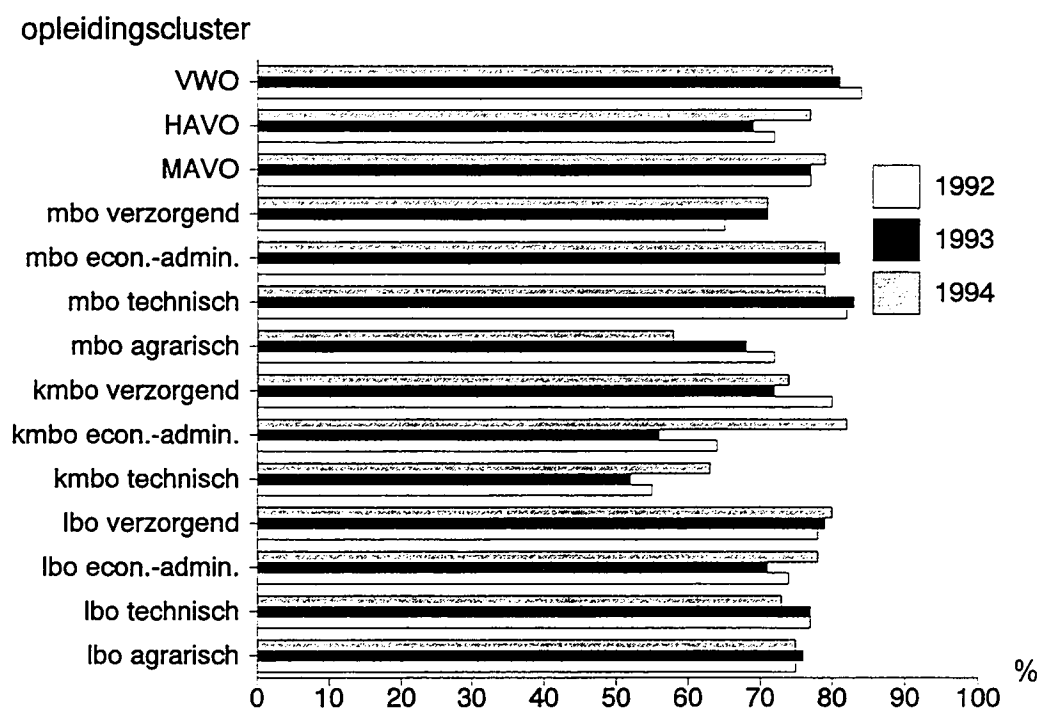
afsluiting van deze alinea kan geconcludeerd worden dat de traditioneel hoge sectorvastheid bij het technisch onderwijs iets afneemt, de sectorvastheid bij het verzorgend onderwijs stijgt en de sectorvastheid bij het economisch-administratieve onderwijs vorig jaar een dip kende en dit jaar flink toeneemt. Al met al lijkt de sectorvastheid van de diverse opleidingssectoren in het beroepsonderwijs steeds meer op elkaar.

3.3 De aansluiting naar vervolgonderwijs

Dan volgen nu enige onderzoeksresultaten over de kwaliteit van de aansluiting naar het voltijds vervolgonderwijs. Het betreft dan de kwaliteit van de aansluiting zoals die ervaren wordt door diegenen die deze overstap hebben gemaakt. Allereerst is rechtstreeks gevraagd naar het oordeel over de aansluiting tussen de opleiding van vorig jaar en de huidige bezigheden, waarbij vier antwoordcategorieën zijn opgenomen, te weten 'goed', 'voldoende', 'matig' en 'slecht' (zie ook tabel 26a en 26b). Voor het maken van grafiek 3 zijn de antwoorden 'goed' en 'voldoende' opgeteld. Dit is eveneens voor de eerdere cohorten gebeurd. RUBS '93 heeft betrekking op de uitstroom uit het schooljaar 1991-1992 en RUBS '92 heeft betrekking op de uitstroom uit het schooljaar 1990-1991.

Grafiek 3

Het percentage voltijds verder lerende schoolverlaters met het oordeel 'voldoende, goed' over de aansluiting met de vervolgopleiding per opleidingscluster in de tijd vergeleken¹⁰.

Het is meest opvallende aan grafiek 3 is wel dat er nauwelijks iets veranderd is! De verschillen per jaar zijn in de meeste gevallen marginaal en zouden ook op toeval kunnen berusten. Vrijwel alle cijfers liggen in de bandbreedte tussen 65 en 80%. Slechts bij het KMBO-technisch lijkt het aandeel tevreden structureel iets lager te liggen. Bijna de helft (47%) van de gediplomeerden van het KMBO-

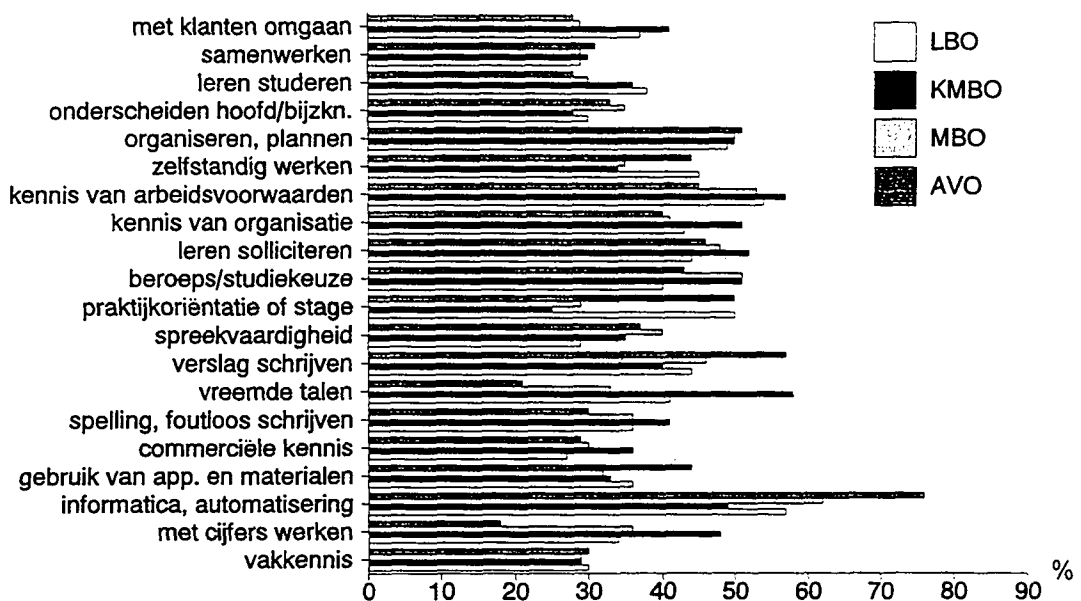
10. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch.

technisch die voltijds vervolgonderwijs volgt, blijkt bovendien spijt te hebben van zijn keuze. Het KMBO-economisch administratief laat in 1994 ten opzichte van voorgaande jaren een positiever beeld zien en in het MBO-agrarisch is het percentage tevreden aan het afkalven. Behoudens de genoemde uitzonderingen zijn er misschien parallellen te leggen met het gegeven wat in de organisatieliteratuur al veel langer bekend is: de satisfactiegraad is vrijwel een constante (zie bijvoorbeeld De Sitter, 1987). Volgens De Sitter wordt (arbeids-)tevredenheid in feite bepaald door het verschil tussen enerzijds de waargenomen (arbeids-) situatie en anderzijds de standaarden, aspiraties en verwachtingen van het individu. De standaard die een individu als maatstaf gebruikt bij de beoordeling van de situatie is geen van de werkelijkheid onafhankelijke factor, maar wordt integendeel aan diezelfde werkelijkheid ontleend. Volgens De Sitter leveren alle tevredenheidsonderzoeken -los van land, soort industrie, soort werk, arbeidsomstandigheden enz.- steeds een tevredenheidspercentage van 75% op. Het is dan ook sterk de vraag of het subjectieve oordeel van betrokkenen over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding een goede maatstaf is voor de objectieve kwaliteit van de aansluiting tussen de gevolgde en de vervolgopleiding. Het is misschien verstandiger zich te richten op meer concrete c.q. feitelijke aansluitingsgegevens.

Een meer concrete manier om iets te weten te komen over de kwaliteit van de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding, is het vragen naar aspecten in de vorige opleiding die meer aandacht zouden moeten krijgen. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht wat het belang van dergelijke aspecten is voor de vervolgopleiding. In grafiek 4 zijn de resultaten van RUBS '94 terug te vinden.

Grafiek 4

Aspecten in de gevolgde opleiding die meer aandacht zouden moeten krijgen.

Maar liefst 70% van de in RUBS '94 onderzochte groep van voltijds verder lerende studenten vindt dat 'informatica, automatisering' meer aandacht zou moeten krijgen in de eerdere opleiding. Dit aspect is daarmee een absolute topper. Vooral bij de AVO-ers wordt zeer vaak méér aandacht gevraagd voor dit

aspect, maar het scoort overal vrij hoog (zie voor de cijfers per opleidingscluster tabel 28 bijlage II). Twee aspecten die in zijn geheel genomen ook vrij hoog scoren zijn 'een verslag of rapport schrijven' en 'organiseren, plannen'. Hiervan vindt respectievelijk 53% en 50% van de schoolverlaters dat meer aandacht vereist is. Het aspect 'een verslag of rapport schrijven' wordt vooral door VWO-ers naar voren geschoven, namelijk 63% van hen vindt dat dit aspect meer aandacht verdient.

Voor welke aspecten wordt nu juist *minder* aandacht gevraagd? In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat het percentage 'minder aandacht' zelden boven de vijftien procent komt. We noemen de opvallendste cijfers. Van de gediplomeerde VBO-ers vraagt 16% minder aandacht voor het aspect 'commerciële kennis, verkooptechniek'. Volgens 26% van de gediplomeerden van het MBO-agrarisch die voltijds verder is gaan leren, zou minder aandacht besteed kunnen worden aan het aspect 'praktijkoriëntatie of stage' in de pas afgesloten studie. Tot slot lijken gediplomeerde KMBO-ers met een verzorgende opleiding achter de rug een duidelijke mening te hebben over het curriculum van het KMBO-verzorgend. Maar liefst 54% wenst minder aandacht voor het aspect 'commerciële kennis, verkooptechniek', 40% van hen wenst minder aandacht voor het aspect 'informatica, automatisering', 26% van hen wenst minder aandacht voor het aspect 'vreemde talen' en eveneens 26% van hen wenst minder aandacht voor het aspect 'met cijfers werken'. Volgens de gediplomeerden van het KMBO-verzorgend die voltijds verder zijn gaan leren zouden aan de vier genoemde aspecten dus minder aandacht besteed moeten worden.

Er zijn aspecten die meer en die minder variëren naar schooltype. 'Vakkennis' en 'samenwerken' zijn twee voorbeelden van aspecten die nauwelijks variëren naar schooltype. Daartegenover staan bijvoorbeeld de aspecten 'praktijkoriëntatie of stage', 'vreemde talen' en 'met cijfers werken', die flink variëren naar schooltype. Voor het aspect 'praktijkoriëntatie of stage' wordt vooral meer aandacht gevraagd door AVO-ers en VBO-ers en veel minder vaak door (K)MBO-ers. Voor 'vreemde talen' wordt door meer dan de helft van de KMBO-ers meer aandacht gevraagd, terwijl slechts zo'n één op de vijf AVO-ers meer aandacht voor dit aspect vraagt. Bij het aspect 'met cijfers werken' zien we ongeveer hetzelfde beeld als bij het aspect 'vreemde talen'. Ook nu zijn het vooral de KMBO-ers die meer aandacht vragen, terwijl de AVO-ers er kennelijk in voldoende mate in worden geschoold.

Het aspect 'informatica, automatisering' komt al jarenlang als een belangrijk aspect boven drijven. Het percentage verder lerende schoolverlaters dat meer aandacht voor dit thema wenst was in RUBS '92 67%, in RUBS '93 72% en in RUBS '94 70%. Het aspect 'organiseren, plannen' is kennelijk ook al een aantal jaren belangrijk (RUBS '92 57%, RUBS '93 62% en RUBS '94 50%). Daarentegen lijkt het aspect 'kennis van de arbeidsvoorwaarden' langzaam maar weg te zakken uit de top. In RUBS '92 vroeg nog 72% van de verder lerende schoolverlaters meer aandacht, in RUBS '93 was dit gedaald tot 58% en nu in RUBS '94 blijkt iets minder dan de helft (48%) hier nog extra aandacht voor te vragen.

3.4 Conclusies

Dit hoofdstuk gaat net als het vorige hoofdstuk over de bestemming van schoolverlaters, maar legt daarbij duidelijk het accent op de uitstroom naar vervolgonderwijs. Schema 1 is een samenvattend schema met daarin de voornaamste bestemmingen van schoolverlaters. Natuurlijk zijn er ook bestemmingsverschillen tussen de diverse opleidingssectoren. Deels hebben die verschillen te maken met het type vervolgonderwijs dat gekozen wordt (initieel versus duaal), deels met het niveau van het vervolgonderwijs en deels met de mate van trouw aan een eenmaal gekozen opleidingssector. Verder is ook naar de kwalitatieve aansluiting tussen de gevolgde en de nieuwe opleiding gekeken. We noemen de voornaamste conclusies:

- 27% van het VBO-technisch gaat naar het MBO-technisch, 37% van het VBO-economisch administratief gaat naar het MBO-economisch administratief, 47% van het VBO-verzorgend gaat naar het MBO-verzorgend en 52% van het VBO-agrarisch gaat naar het MBO-agrarisch;
- het duaal onderwijs is het meest populair bij het VBO-technisch en het minst populair bij het VBO-economisch administratief, hetgeen misschien deels met het gemiddeld lagere opleidingsprofiel van het VBO-technisch heeft te maken;
- de uitstroom naar het in-service onderwijs vanuit het VBO-verzorgend is zeer gering (de richting ziekenverzorging is nog het meest in trek), maar er wordt wel soms voor een primaire opleiding bij het SVK, het OVD, of het OVDB gekozen;
- bij het KMBO-economisch administratief gaan velen werken en gaat ook een fors gedeelte naar het MBO-economisch administratief, terwijl het leerlingwezen/in-service onderwijs nauwelijks in trek is;
- bij het KMBO-verzorgend komt het in-service onderwijs in beeld. Elf procent van de gediplomeerden van het KMBO-verzorgend gaat naar het in-service onderwijs en nog eens twaalf procent van de gediplomeerden van het KMBO-verzorgend gaat een voortgezette opleiding in het kader van het leerlingwezen volgen;
- gemiddeld 28% van de gediplomeerde MBO-ers gaat naar het HBO: bij het MBO-technisch en het MBO-economisch administratief ligt dit percentage iets erboven, bij het MBO-verzorgend iets eronder en bij het MBO-agrarisch flink eronder;
- de sectorvastheid vertoont bij het technische onderwijs een dalende trend en bij het verzorgende onderwijs een stijgende trend en globaal gesproken kan wel gesteld worden dat de sectorvastheid in het beroepsonderwijs voor de diverse opleidingssectoren steeds meer op elkaar lijkt;
- het subjectieve oordeel van schoolverlaters over de kwaliteit van de aansluiting varieert nauwelijks tussen opleidingsclusters (telkens ongeveer 75% is tevreden);
- maar liefst 70% van de in RUBS '94 onderzochte groep van voltijds verder lerende studenten vindt dat 'informatica, automatisering' meer aandacht zou moeten krijgen in de eerdere opleiding. Dit aspect is al jaren een absolute topper;
- gediplomeerde KMBO-ers met een verzorgende opleiding achter de rug lijken een duidelijke mening te hebben over het curriculum van het KMBO-verzorgend. Maar liefst 54% wenst *minder* aandacht voor het aspect 'commerciële kennis, verkooptechniek', 40% van hen wenst *minder* aandacht voor het aspect 'informatica, automatisering', 26% van hen wenst *minder* aandacht voor het aspect 'vreemde talen' en eveneens 26% van hen wenst *minder* aandacht voor het aspect 'met cijfers werken';
- voor het aspect 'praktijkoriëntatie of stage' wordt vooral meer aandacht gevraagd door AVO-ers en VBO-ers en veel minder vaak door (K)MBO-ers;
- voor 'vreemde talen' wordt door meer dan de helft van de KMBO-ers meer aandacht gevraagd, terwijl slechts zo'n één op de vijf AVO-ers meer aandacht voor dit aspect vraagt. Ook bij het aspect 'met cijfers werken' vragen KMBO-ers vaak meer aandacht, terwijl AVO-ers hierin kennelijk in voldoende mate worden geschoold.

4 Uitstroom naar werk

4.1 Inleiding

Twee belangrijke karakteristieken van de werkgelegenheid van schoolverlaters is het soort en de grootte van het bedrijf of de instelling waarin het werk gevonden is. Vele arbeidsvoorwaarden en kenmerken van het werk worden direct of indirect beïnvloed door zowel de omvang van de organisatie als de branche waarin de organisatie actief is. In hoofdstuk zes worden deze beide kenmerken dan ook bij de verklaring van de kwaliteit van het werk meegenomen. In dit vierde hoofdstuk zal de nadruk liggen op een beschrijving van de werkgelegenheid van werkzame schoolverlaters¹¹. In paragraaf 4.2 zal onder meer beschreven worden of schoolverlaters die in RUBS zijn geënquêteerd nu in kleine of grote organisaties terecht komen¹². Daarnaast wordt in paragraaf 4.2 nagegaan welke branches c.q. bedrijfsklassen belangrijk zijn voor de werkgelegenheid van schoolverlaters¹³. Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 nog ingegaan op de bedrijfsklassespreiding van schoolverlaters. Er zijn namelijk opleidingsrichtingen te onderkennen die zeer gericht opleiden voor één of misschien twee bedrijfsklassen terwijl andere opleidingsrichtingen een minder directe relatie met bepaalde bedrijfsklassen hebben. Sommige branches zijn conjunctuurgevoeliger (bijvoorbeeld de bouw) dan andere branches (bijvoorbeeld maatschappelijke dienstverlening). Nu kan het zo zijn dat de schoolverlaters van sommige opleidingen vooral in conjunctuurgevoelige branches terecht komen, terwijl schoolverlaters van andere opleidingen niet te lijden hebben onder deze schommelingen in de werkgelegenheid. In paragraaf 4.4 wordt nagegaan welke opleidingen in sterke mate en welke opleidingen in minder sterke mate afhankelijk zijn van conjunctuurgolven in de economie¹⁴.

4.2 De werkgelegenheid van schoolverlaters

In grafiek 5 is een onderverdeling van de werkgelegenheid naar organisatiegrootte te zien. Enerzijds betreft dit de banen van werknemers in Nederland onderverdeeld naar organisatiegrootte, hetgeen gebaseerd is op het jaarlijkse onderzoek naar werkgelegenheid en lonen (CBS, 1994). Anderzijds zijn dit de op het moment van enquêteren werkzame personen die in loondienst zijn en in het schooljaar 1992-1993 een VBO-, KMBO-, MBO- of AVO-opleiding hebben verlaten (RUBS '94).

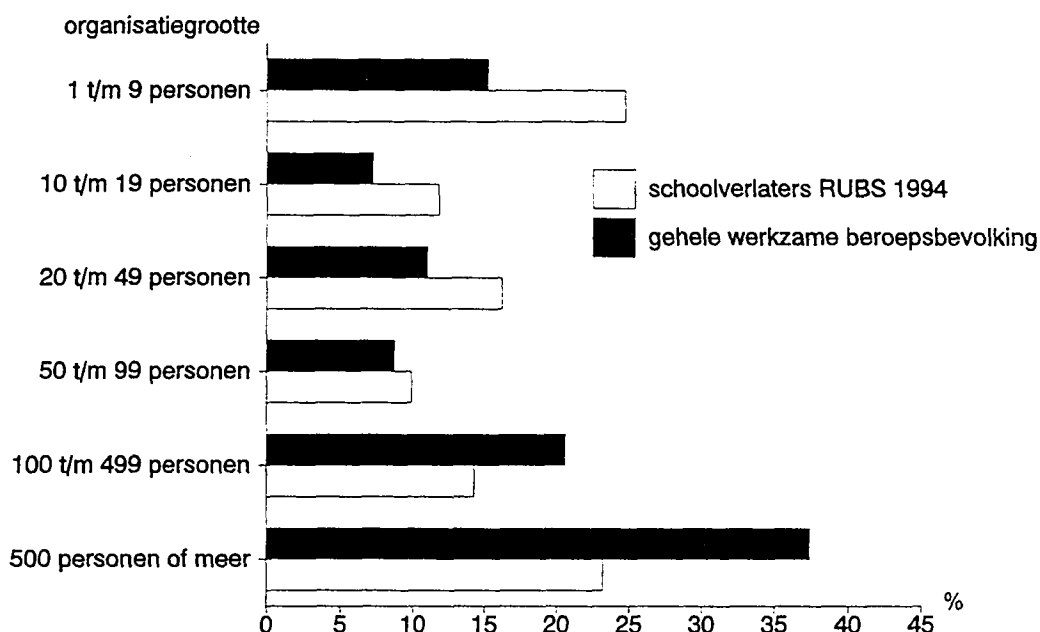
11. Als gesproken wordt over 'werkzame schoolverlaters' dan wordt bedoeld de groep schoolverlaters die op het moment van enquêteren (mei of juni 1994) tot de door het Centraal Bureau voor de Statistiek gedefinieerde groep van 'werkzame personen' behoort, dit willen zeggen tenminste 12 uur per week betaald werk verricht. Onder deze definitie van 'werkzame personen' vallen diegenen die als voornaamste bezigheid betaald werk hebben, maar ook diegenen die werk verrichten in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs of diegenen die naast hun voltijds studie nog een bijbaantje hebben, mits men tenminste 12 uur per week betaald werk verricht. Deze definitie van werkzame personen wordt ook aangehouden bij de voor dit hoofdstuk relevante tabellen.

12. Bij de grootte van de organisatie is een gesloten vraag gesteld. De vraag luidde: 'Hoeveel mensen werken er ongeveer bij de organisatie of het bedrijf? (Het gaat nu om alle werknemers van dit bedrijf in Nederland)'. Bij de vraag naar de grootte van de organisatie zijn acht antwoordcategorieën gehanteerd (zie vragenlijst).

13. De branche waar de schoolverlater werkzaam is, is vastgesteld door middel van twee vragen: Bij wat voor organisatie of bedrijf werk je? en Op wat voor afdeling werk je? Op basis van de antwoorden op beide vragen is een code vastgesteld conform de Standaard Bedrijfs Indeling van het CBS. De samenvoeging tot een indeling op 1-digit-niveau wordt 'bedrijfstakken' genoemd, de indeling op 2-digit-niveau wordt 'bedrijfsklassen' genoemd en de indeling op 5-digit niveau wordt 'branches' genoemd. De bedrijfstak 'delfstoffenwinning' is wegens kleine aantallen toegevoegd aan de bedrijfstak 'industrie' en de bedrijfstak 'openbare nutsbedrijven' is wegens kleine aantallen toegevoegd aan de bedrijfstak 'overige dienstverlening'.

14. De bij dit hoofdstuk passende tabellen in bijlage II zijn de tabellen 21a en 21b (bedrijfsklassespreiding), 22a (belangrijkste bedrijfsklassen), 22b (belangrijkste branches), 23 (conjunctuurindicator) en 24 (organisatiegrootte).

Grafiek 5
Werkgelegenheid van schoolverlaters en van beroepsbevolking naar organisatiegrootte.

De conclusie die op basis van grafiek 5 is te trekken is overduidelijk. Schoolverlaters van RUBS '94 zijn oververtegenwoordigd in organisaties met minder dan 100 werknemers en zijn ondervertegenwoordigd in organisaties met meer dan 100 werknemers. Vooral in de zeer kleine (minder dan 10 werknemers) en in de zeer grote (500 werknemers of meer) organisaties zijn de verschillen aanzienlijk. Van de gehele werkzame beroepsbevolking is 15% in een organisatie met minder dan 10 werknemers werkzaam, terwijl van de in RUBS geënquêteerde werkzame schoolverlaters maar liefst 25% in een dergelijke kleine organisatie werkzaam is. Het tegenovergestelde verschijnsel is bij zeer grote (500 werknemers of meer) organisaties het geval. Van de gehele werkzame beroepsbevolking is 37% in een organisatie met tenminste 500 werknemers werkzaam, terwijl van de in RUBS geënquêteerde werkzame schoolverlaters slechts 23% in een zeer grote organisatie werkzaam is. Dus schoolverlaters van het lager en (kort) middelbaar beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoren zijn relatief oververtegenwoordigd in kleine organisaties en relatief ondervertegenwoordigd in grote organisaties.

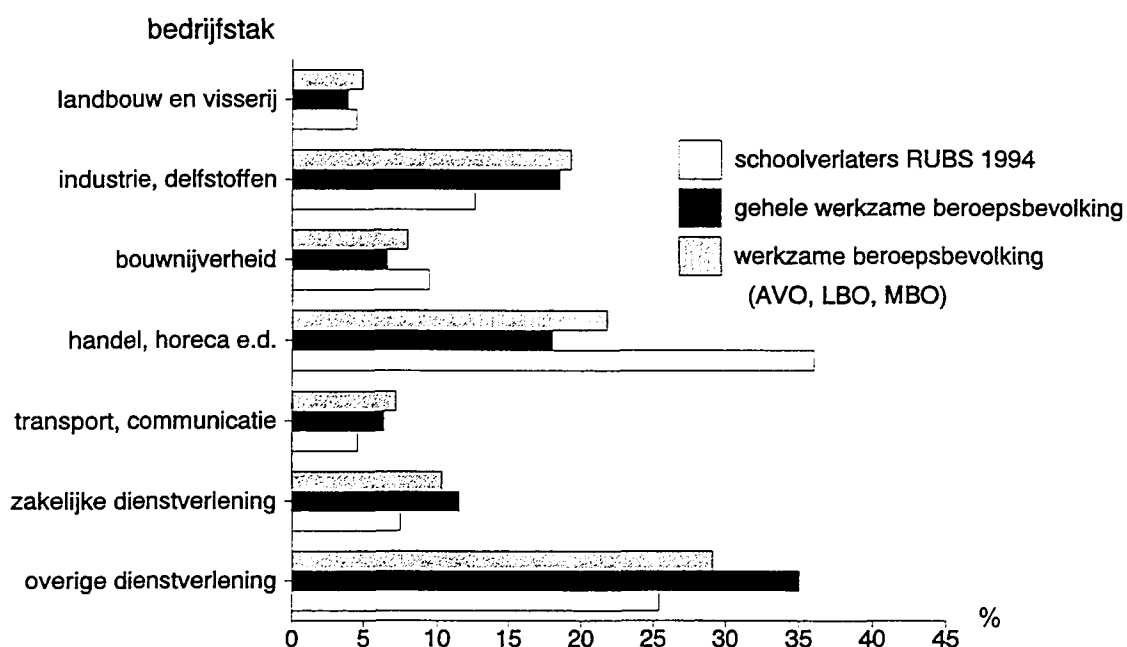
Er is een positief verband tussen de organisatiegrootte en het opleidingsniveau van de schoolverlater. Gediplomeerde KMBO-ers komen namelijk in gemiddeld grotere organisaties dan gediplomeerde VBO-ers terecht en gediplomeerde MBO-ers komen in gemiddeld grotere organisaties dan KMBO-ers terecht (zie voor de onderverdeling naar schooltype en opleidingscluster tabel 24 van bijlage II). Verder blijkt uit gegevens van de HBO-monitor van 1993 (Van de Loo, Van der Velden, 1994) dat afgestudeerde HBO-ers gemiddeld in nog grotere organisaties terechtkomen. Zo is bijvoorbeeld bijna de helft (49%) van de afgestudeerde HBO-ers die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoort in een organisatie van tenminste 100 personen werkzaam, terwijl dit aandeel bij gediplomeerde MBO-ers op 41% ligt. Bij gediplomeerde VBO-ers ligt dit aandeel op 30% en bij gediplomeerde KMBO-ers ligt dit aandeel op 34%. Kortom, er is sprake van een eenduidige relatie tussen het opleidingsniveau van de

schoolverlater en de grootte van het bedrijf of instelling. Naarmate scholieren hoger opgeleid zijn, komen zij vaker in grotere organisaties aan de slag. Grote organisaties accumuleren dus niet alleen meer menselijk kapitaal door het aanbieden van meer bedrijfs- en externe opleidingen (CBS, 1990) maar ook door het werven van een hoger initieel opleidingsniveau.

In grafiek 6 is de werkgelegenheid van werkzame schoolverlaters onderverdeeld naar bedrijfstak. Ter vergelijking zijn ernaast een tweetal gegevens over de Nederlandse beroepsbevolking geplaatst. Het betreft dan zowel de gehele Nederlandse beroepsbevolking als de werkzame beroepsbevolking voor zover het AVO-ers, VBO-ers en MBO-ers betreft. Deze beide laatste gegevens zijn uit de Enquête Beroepsbevolking (CBS, 1993) gehaald en zijn net als de RUBS-data gebaseerd op de definitie van werkzame personen van het CBS.

Grafiek 6

Werkgelegenheid van schoolverlaters en van beroepsbevolking naar bedrijfstak.

Wat meteen opvalt bij grafiek 6 is de (relatief) zeer hoge werkgelegenheid van schoolverlaters in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.'. Terwijl van de werkzame schoolverlaters 36% in deze bedrijfstak een baan vindt, is van de gehele Nederlandse werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar slechts 18% in deze bedrijfstak werkzaam. Het grote verschil tussen beide percentages is toe te schrijven aan een aantal factoren. Allereerst noemen we het opleidingsniveau-effect. Het zou zo kunnen zijn dat de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' gedomineerd wordt door werknemers met een lager en middelbaar opleidingsniveau. Vandaar dat in de grafiek naast de gehele Nederlandse werkzame beroepsbevolking een met RUBS vergelijkbare selectie van AVO-ers, MBO-ers en VBO-ers is opgenomen. Bij deze vergelijkbare opleidingsniveaus is 22% in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' werkzaam. Uit het verschil tussen 18 en 22% blijkt dat er in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' relatief veel lager en middelbaar opgeleiden werkzaam zijn, ofschoon de afwijkingen zeker niet gigantisch groot zijn. Een tweede element dat het grote verschil tussen de RUBS-cijfers en de EBB-cijfers mede verklaart is het 'bijbaantje'-effect.

Van degenen die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoren, heeft gemiddeld 10% ondanks het werk van tenminste 12 uur per week, als voornaamste bezigheid een voltijds vervolgopleiding opgegeven. Deze schoolverlaters hebben dus naast hun vervolgopleiding een bijbaantje. Nu is het geval dat vooral de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' bij scholieren/studenten erg in trek is om iets bij te verdienen. Zoals genoemd heeft namelijk gemiddeld 10% van de werkzame personen als voornaamste bezigheid 'scholier' ingevuld, maar bij de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' ligt dit een stuk hoger namelijk op 21%. Stel nu dat de groep scholieren die naast hun studie ook nog werk voor tenminste 12 uur per week verricht buitengesloten zouden worden van de werkzame personen, dan is niet 36% maar 32% van de werkende schoolverlaters in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' werkzaam. Het 'bijbaantje-effect' is dus zo'n vier procentpunten. Het derde en grootste effect is waarschijnlijk het vacature-effect. In de laatste twee kwartalen van 1993 en de eerste twee kwartalen van 1994 -het tijdvak waarbinnen RUBS-schoolverlaters een baan gevonden hebben- had 31% van de vervulde vacatures betrekking op de bedrijfstak 'handel, horeca, e.d.' (SZW, 1994). Er zijn dus in het desbetreffende tijdvak relatief zeer veel vacatures in de bedrijfstak 'handel, horeca, e.d.' vervuld.

Top Vijf	
1. Detailhandel	21%
2. Hotels, restaurants, cafés	9%
3. Gezondheids- en veterinaire diensten	8%
4. Maatschappelijke dienstverlening	6%
5. Bouwnijverheid	6%

Kader 1 Bedrijfsklassen met de grootste werkgelegenheid.

De werkgelegenheid van de op het moment van enquêteren werkzame schoolverlaters is sterk geconcentreerd in twee bedrijfstakken. Ruim zes op de tien werkende schoolverlaters (61%) komt namelijk oftewel in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' oftewel in de bedrijfstak 'overige dienstverlening' terecht. In kader 1 worden bovendien de vijf bedrijfsklassen met de grootste werkgelegenheid genoemd. De detailhandel steekt dan met kop en schouders boven de rest uit.

Van de schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoren komt 13% terecht in de industrie of delfstoffenwinning (RUBS '94). Van de gehele werkzame Nederlandse beroepsbevolking van 15-64 jaar is daarentegen 19% in de industrie of delfstoffenwinning werkzaam. Schoolverlaters van het schooljaar 1992-1993 komen dus niet zo vaak in de bedrijfstak 'industrie of delfstoffenwinning' terecht. Dezelfde constatering geldt voor de bedrijfstak 'overige dienstverlening', de bedrijfstak 'zakelijke dienstverlening' en voor de bedrijfstak 'transport, communicatie'. Ook in deze bedrijfstakken komen relatief weinig schoolverlaters van het cohort 1992-1993 terecht.

4.3 De spreiding over bedrijfsklassen

In de vorige paragraaf werd voor de totale groep schoolverlaters de werkgelegenheid onderverdeeld naar bedrijfstak c.q. bedrijfsklasse. Hierbij werd geen opsplitsing gemaakt naar opleidingscluster of -schooltype. Het is echter uiteraard zo dat bijvoorbeeld schoolverlaters met een agrarische opleiding veel vaker in de land- en tuinbouw terechtkomen dan schoolverlaters met een agogische opleiding. Voor dit soort informatie kan tabel 22a (bedrijfsklassen per opleidingscluster) en tabel 22b (branches per opleidingsrichting) worden geraadpleegd.

Op een meer abstract niveau is het interessant om te kijken naar de mate waarin werkende schoolverlaters zich verspreiden over verschillende bedrijfsklassen. In de human capital-theorie wordt een belangrijk onderscheid gemaakt tussen algemeen en specifiek menselijk kapitaal. Puur specifiek menselijk kapitaal is gerelateerd aan bijvoorbeeld een regio, een beroep, een bedrijf of een branche en heeft geen waarde in een ander(e) regio, beroep, bedrijf of branche. Branchespecifiek menselijk kapitaal is dan uitsluitend of vrijwel uitsluitend in een bepaalde branche te gebruiken en is niet of nauwelijks in andere branches te gebruiken. De branchespecificiteit van menselijk kapitaal zou kunnen worden geoperationaaliseerd door een spreidingsmaatstaf als de Gini-Hirschman-coëfficiënt (Sheldon, 1985 en Warnken, 1986). Deze indicator is gemakkelijk te interpreteren en kan slechts waarden tussen 0 en 1 aannemen. De bedrijfsklassespreiding heeft de waarde 0 als het opleidingstype slechts in één bedrijfsklasse (zeer bedrijfsklassespecifiek) voorkomt en heeft de waarde 1 als het opleidingstype gelijkmatig over alle bedrijfsklassen is verspreid (niet bedrijfsklassespecifiek). Deze Gini-Hirschman-coëfficiënt is voor alle opleidingsclusters (tabel 21a) en voor alle opleidingsrichtingen (tabel 21b) berekend.

Top Vijf: Hoogste spreiding

- MBO-tech: werktuigbouwkunde
- MBO-eco: bedrijfsadministratie
- MBO-eco: commerciële
- VBO-tech: mechanische techniek
- MBO-eco: secretariaat

Top Vijf: Laagste spreiding

- MBO-eco: handel: horeca
- MBO-verz: verpleging
- MBO-tech: compl. woninginrichting
- VBO-tech: bouwtechniek
- MBO-agr: MAS-B landbouw

Kader 2 Bedrijfsklassespreiding per opleidingsrichting.

In kader 2 worden zowel de opleidingsrichtingen met de hoogste bedrijfsklassespreiding als de opleidingsrichtingen met de kleinste bedrijfsklassespreiding genoemd. Men zou van de opleidingen met de geringe bedrijfsklassespreiding kunnen zeggen dat zij bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal genereren. Dit bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal zou bijvoorbeeld positieve implicaties kunnen hebben voor het produktiviteits- en het loonniveau bij intrede op de arbeidsmarkt (we komen hier in hoofdstuk 7 nog op terug). Opleidingen die minder bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal voortbrengen (hoge spreiding) hebben wellicht weer andere voordelen. Ze bieden bijvoorbeeld meer uitwijkmogelijkheden en meer flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Op korte termijn kan zich dit manifesteren door in diverse bedrijfsklassen te kunnen gaan werken (lagere werkloosheid) en op langere termijn zal men misschien minder last hebben van snelle technologische of marktontwikkelingen. Het produktiviteits- en of loonniveau is dan bij intrede op de arbeidsmarkt wellicht enigszins lager maar zal zich na verloop van tijd herstellen.

4.4 Schommelingen in de werkgelegenheid

Om na te gaan of de huidige werkgelegenheidssituatie van tijdelijke of meer permanente aard is, is de conjunctuurgevoeligheid van de werkgelegenheid per opleidingscluster berekend. In de afzonderlijke bedrijfssectoren is de reactie van de werkgelegenheid op conjunctuurschommelingen *in het verleden* nogal verschillend geweest, hetgeen per bedrijfssector wordt uitgedrukt in een fluctuaties-index. Vervolgens worden uit deze fluctuaties-indices voor bedrijfssectoren, fluctuaties-indices voor de verschillende

opleidingsclusters afgeleid, door de indices van de sectoren te wegen met de aandelen van de sectoren in de totale werkgelegenheid van het desbetreffende opleidingscluster.

In tabel 23 van bijlage II wordt deze conjunctuurindicator per opleidingscluster gepresenteerd. Bij de diverse schooltypen zien we een lage conjunctuurindicator bij de agrarische opleidingssector en een hoge conjunctuurindicator bij de technische opleidingssector. Dit wil zeggen dat schoolverlaters van het technische beroepsonderwijs op lager en middelbaar niveau bij uitstroom geconfronteerd worden met een tamelijk instabiele, conjunctuurgevoelige werkgelegenheidssituatie, terwijl daarentegen de schoolverlaters van het agrarische beroepsonderwijs op lager en middelbaar niveau bij uitstroom te maken hebben met een redelijk stabiele, conjunctuurongevoelige werkgelegenheidssituatie. De economisch-administratieve en de verzorgende opleidingssector nemen hierbij een middenpositie in. Deze conclusies met betrekking tot RUBS '94 wijken overigens niet af van RUBS '93 en RUBS '92.

4.5 Conclusies

Tot slot van dit vierde hoofdstuk 'Uitstroom naar werk' worden de conclusies nog eens samengevat:

- werkzame schoolverlaters van RUBS '94 zijn ten opzichte van de totale Nederlandse werkgelegenheid oververtegenwoordigd in organisaties met minder dan 100 werknemers en zijn ondervertegenwoordigd in organisaties met meer dan 100 werknemers. Vooral in de zeer kleine (minder dan 10 werknemers) en in de zeer grote (500 werknemers of meer) organisaties zijn de verschillen aanzienlijk;
- er is sprake van een positief verband tussen het opleidingsniveau van de werkzame schoolverlater en de organisatiegrootte;
- werkzame schoolverlaters van RUBS '94 komen zeer vaak in de detailhandel terecht;
- de relatief zeer hoge participatie van werkende schoolverlaters van het lager en (kort) middelbaar beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' (met name de detailhandel) heeft deels te maken met:
 - (1) het feit dat in de periode medio 1993 tot medio 1994 relatief veel vacatures zijn ontstaan en vervuld in deze bedrijfstak;
 - (2) het opleidingsniveau-effect, aangezien werknemers in deze bedrijfstak beschikken over een iets lager dan gemiddeld opleidingsniveau;
 - (3) het bijbaantje-effect, aangezien deze bedrijfstak relatief zeer populair is bij scholieren die naast hun studie nog een bijbaantje hebben;
- werkzame schoolverlaters van RUBS '94 komen ten opzichte van de totale Nederlandse werkgelegenheid niet zo vaak in de bedrijfstakken 'industrie of delfstoffenwinning', 'overige dienstverlening', 'zakelijke dienstverlening' en 'transport, communicatie' terecht;
- de mate waarin bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal wordt gegenereerd, varieert sterk per opleidingsrichting. Opleidingsrichtingen met *veel* bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal zijn 'MBO-economisch administratief: handel: horeca', 'MBO-verzorgend: verpleging', 'MBO-technisch: complete woninginrichting', 'VBO-technisch: bouwtechniek' en 'MBO-agrarisch: MAS-B: landbouw' en opleidingsrichtingen met *weinig* bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal zijn 'MBO-technisch: werktuigbouwkunde', 'MBO-economisch administratief: bedrijfsadministratie', 'MBO-economisch administratief: commercieel', 'VBO-technisch: mechanische techniek' en 'MBO-economisch administratief: secretariaat';
- werkende schoolverlaters van het technische beroepsonderwijs op lager en middelbaar niveau worden bij uitstroom geconfronteerd met een tamelijk instabiele, conjunctuurgevoelige werkgelegenheidssituatie, terwijl daarentegen de schoolverlaters van het agrarische beroepsonderwijs op lager en middelbaar niveau bij uitstroom te maken hebben met een redelijk stabiele, conjunctuurongevoelige werkgelegenheidssituatie.

5 Het vinden van werk

5.1 Inleiding

Hoofdstuk vijf handelt over het vinden van werk van schoolverlaters. We doelen dan niet op alle schoolverlaters maar alleen op die schoolverlaters die zich na het schoolverlaten op de arbeidsmarkt aanbieden. Vandaar dat we in dit hoofdstuk telkens uitgegaan van de personen die op het moment van enquêteren tot de (al dan niet werkzame) beroepsbevolking behoren. Hoe lang zijn zij werkloos geweest voordat ze een baan hebben gevonden en wie is er op enquêtedatum nog steeds werkloos? Wordt de huidige kans op werkloosheid beïnvloed door bijvoorbeeld de etniciteit of de woonplaats van de respondent? Deze en andere vragen zullen in dit hoofdstuk beantwoord worden. Natuurlijk is de kans op het vinden van werk op zich nog niet zaligmakend voor de marktpositie van opleidingen, aangezien tevens de kwaliteit van het werk in de beschouwing betrokken moet worden. Het kan namelijk best zo zijn dat er sprake is van een zekere trade-off tussen enerzijds een langere duur van de werkloosheid en anderzijds het maar alvast accepteren van een baan met een geringere kwaliteit. In het volgende hoofdstuk komt deze kwaliteit van het werk aan de orde en in het slothoofdstuk worden de beide dimensies in hun samenhang bekeken.

In dit hoofdstuk bespreken we de duur van de intredewerkloosheid (paragraaf 5.2) en de werkloosheid op enquêtedatum (paragraaf 5.3). In paragraaf 5.4 komen de verschillen tussen het vinden van werk anno 1994 en de prognoses voor 1998 aan de orde. Voor overige aspecten van het intredeproces op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld vindkanalen etc.) verwijzen we naar de meest relevante tabellen in bijlage II¹⁵.

5.2 Duur van de intredewerkloosheid

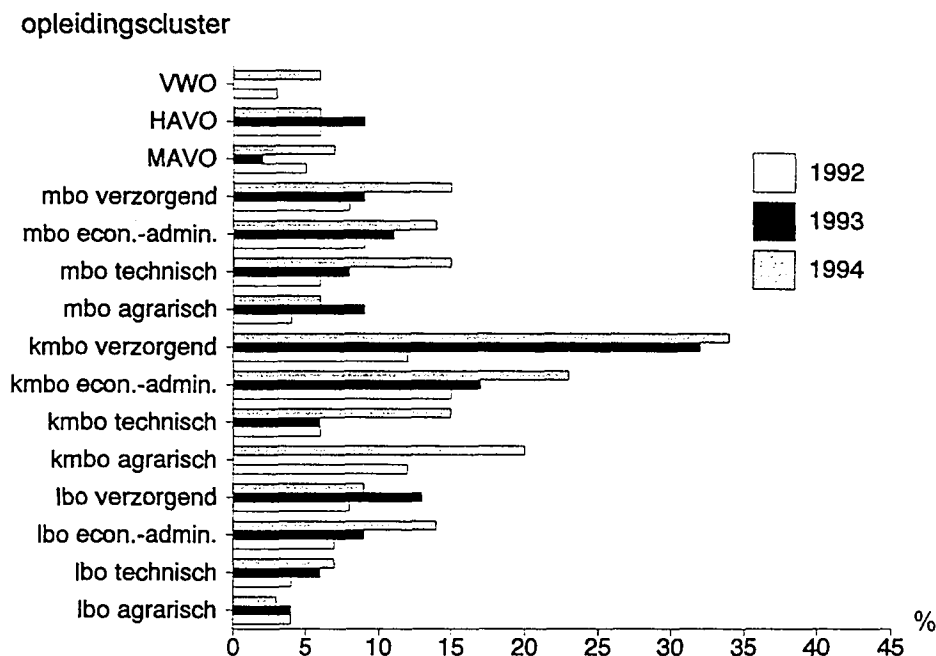
Alvorens de onderzoeksresultaten zullen worden besproken is eerst enige technische toelichting betreffende de intredewerkloosheid op zijn plaats. Er is aan schoolverlaters gevraagd hoeveel maanden men werkloos is geweest na het verlaten van de opleiding in het schooljaar 1992-1993. Het gaat dus niet om de duur van de werkloosheid tot de eerste baan, maar om de totale duur van de werkloosheid na het verlaten van de opleiding, dus ook van eventuele tussenliggende werkloosheidsperiodes. De theoretische duur van deze intredewerkloosheid wordt feitelijk beperkt door het verschil tussen het moment van afstuderen en het moment van onderzoek. Dit verschil tussen het moment van afstuderen en het moment van onderzoek kent een theoretisch minimum van 7 maanden, een theoretisch maximum van 23 maanden en een empirisch gemiddelde van 11 maanden. In het licht hiervan dient de duur van de intredewerkloosheid geïnterpreteerd te worden. Daarnaast is de vraag naar de intredewerkloosheid van personen uitsluitend relevant voor aanbieders van arbeid op de arbeidsmarkt en niet voor diegenen die zich niet op de arbeidsmarkt aanbieden. Vandaar dat de cijfers betreffende de intredewerkloosheid uitsluitend gelden voor degenen die op het moment van onderzoek tot de beroepsbevolking¹⁶ behoren. De intredewerkloosheid van de op het moment van enquêteren werkzame personen wordt in tabel 10c van bijlage II nog apart gepresenteerd.

15. Dit zijn de tabellen 10a en 10b (intredewerkloosheid beroepsbevolking), 10c (intredewerkloosheid werkenden), 11a en 11b (vindkanalen), 12 (vindkanalen naar duur intredewerkloosheid) en 13a en 13b (werkloosheid op enquêtedatum).

16. Onder 'beroepsbevolking' wordt conform de CBS-definitie verstaan iedereen die tot de werkzame personen behoort of de militaire/vervangende dienstplicht vervult of op zoek is naar een baan van tenminste 12 uur per week en beschikbaar is op de arbeidsmarkt.

Grafiek 7

Intredewerkloosheid per opleidingscluster in de tijd vergeleken (% langer dan 3 maanden werkloos)¹⁷.

De gemiddelde duur van de intredewerkloosheid tussen het moment van afstuderen en de enquête datum voor gediplomeerde VBO-, KMBO-, MBO- en AVO-schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoren, bedraagt slechts 1,1 maand en zeer vele schoolverlaters zijn helemaal niet werkloos geweest (71%). Deze intredewerkloosheid is dus erg laag. Wel is het zo dat sommige opleidingsclusters en sommige opleidingsrichtingen geconfronteerd worden met een veel langduriger intredewerkloosheid dan andere opleidingen. In grafiek 7 wordt het percentage schoolverlaters afgebeeld dat op enquêtedatum tot de beroepsbevolking behoort en langer dan 3 maanden werkloos is geweest. Het KMBO en met name het KMBO-verzorgend valt in negatieve zin op door hun hoge percentages langdurige intredewerkloosheid. Bij het KMBO-verzorgend is 34% langer dan 3 maanden werkloos geweest. Bij het KMBO-economisch administratief ligt de intredewerkloosheid ook hoog: 23% van degenen die op enquêtedatum tot de beroepsbevolking behoort is langer dan 3 maanden werkloos geweest. In tabel 2 worden nog de tien opleidingsrichtingen met respectievelijk de laagste en de hoogste intredewerkloosheidspercentages opgesomd.

Uit grafiek 7 blijkt dat bij de meeste opleidingsclusters de intredewerkloosheid is gestegen. Het berekende percentage is het aandeel schoolverlaters dat op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoort en tussen het moment van verlaten van de opleiding en de enquêtedatum langer dan 3 maanden werkloos is geweest. Bij het MBO-technisch (RUBS '93 7%; RUBS '94 15%), het MBO-verzorgend (RUBS '93 9%; RUBS '94 15%) en het KMBO-economisch administratief (RUBS '93 17%; RUBS '94 23%) is de stijging ten opzichte van het jaar ervoor zelfs fors te noemen. Bij het VBO-verzorgend, het VBO-agrarisch, het MBO-agrarisch en het HAVO is er echter sprake van een lagere intredewerkloosheid ten opzichte van het jaar ervoor (i.c. RUBS '93).

17. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch over 1993 en het VWO over 1993.

Tabel 2

De tien laagste en tien hoogste intredewerkloosheidspercentages (langer dan 3 maanden werkloosheid) per opleidingsrichting

Laagste intredewerkloosheid (>3 mnd)		Hoogste intredewerkloosheid (>3 mnd)	
VBO-agr: land- en tuinbouw	3%	MBO-techn: reproductietekenen	41%
MBO-agr: MAS-B: landbouw	3%	KMBO-verz: verzorgende beroepen	28%
VBO-tech: bouwtechniek	4%	KMBO-ec-adm: administratie	26%
VBO-verz: verzorgende beroepen	5%	MBO-verz: mode en kleding	23%
HAVO	6%	MBO-techn: informatica	22%
VWO	7%	MBO-techn: mechanische techniek	22%
MAVO	7%	MBO-techn: laboratorium overig	22%
VBO-techn: consumptieve techniek	7%	MBO-verz: agogisch werk	21%
VBO-techn: grafische techniek	7%	MBO-verz: sociale arbeid	21%
VBO-ec.adm: lager middenstands-onderwijs	8%	VBO-ec.adm: kantoorpraktijk	21%

5.3 Werkloosheid op enquêtedatum

Niet alleen de duur van de intredewerkloosheid maar ook het werkloosheidspercentage op het moment van onderzoek geeft een indicatie voor de kwantitatieve aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de arbeidsmarkt. Dit is dus in tegenstelling tot de intredewerkloosheid een momentopname en gaat dus om de vraag of schoolverlaters zo'n 8 tot 12 maanden na schoolverlaten al dan niet werkloos zijn. Om vast te stellen of schoolverlaters op het moment van onderzoek tot de (door het Centraal Bureau van de Statistiek gedefinieerde) groep der 'geregistreerde werklozen' en tot de 'beroepsbevolking' behoren is in de RUBS-vragenlijst een set van vragen gesteld (zie voor de definities de lijst met begrippen). Ten einde het werkloosheidspercentage te berekenen wordt het aantal geregistreerde werklozen uitgedrukt als percentage van de beroepsbevolking. In tabel 13a van bijlage II is het werkloosheidspercentage voor schooltypen en opleidingsclusters te vinden, terwijl tabel 13b van bijlage II het werkloosheidspercentage naar opleidingsrichting bevat.

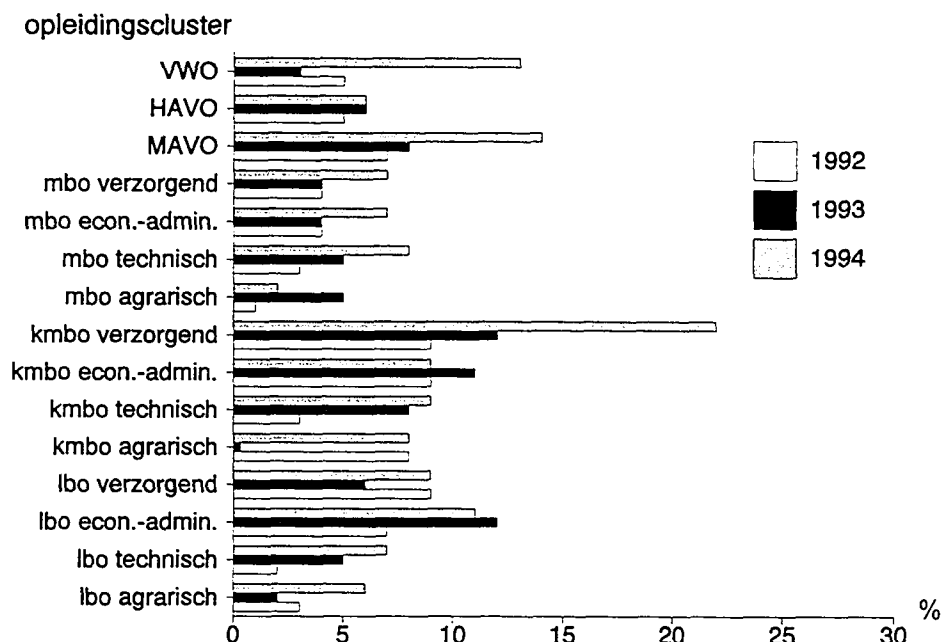
De werkloosheid op enquêtedatum stijgt, zo blijkt onder meer uit grafiek 8. Schoolverlaters van het MAVO, het VWO en het KMBO-verzorgend zijn het ergste gedupeerd door deze stijging van de werkloosheid. Terwijl in mei/juni van 1993 het werkloosheidspercentage voor MAVO-ers nog 8% betrof, is dit in mei/juni 1994 opgelopen tot 14%. Bij de VWO-ers is de stijging van de werkloosheid zelfs nog groter. In mei/juni 1993 bedroeg het werkloosheidspercentage onder VWO-ers slechts 3%, maar een jaar later is dit flink toegenomen tot maar liefst 13%. Schoolverlaters van het KMBO-verzorgend hadden in het verleden reeds te kampen met een ongunstig vooruitzicht op werk, maar de perspectieven zijn een jaar later verder verslechterd. De werkloosheid bedroeg onder deze groep scholieren die een jaar daarvoor hun opleiding hadden verlaten in mei/juni 1993 12% en voor het nieuwe onderzochte cohort in mei/juni 1994 22%. Scholieren met deze opleiding achter de rug hebben dus kennelijk steeds meer moeite om als (leerling-) zieken-, bejaarden-, of zwakzinnigenverzorgster aan de slag te kunnen en worden dan oftewel werkloos oftewel zijn genooddaakt om onder hun niveau werk te aanvaarden.

Ook bij het Middelbaar Beroeps Onderwijs stijgt de werkloosheid. Bij het MBO-technisch loopt het werkloosheidspercentage een jaar na afstuderen op van 5% naar 8% en zowel bij de economisch-administratieve MBO-opleidingen als bij de verzorgende MBO-opleidingen stijgt het werkloosheidspercentage van 4% naar 7% (telkens mei/juni 1993 respectievelijk mei/juni 1994). Het MBO-agrarisch vormt echter een uitzondering aangezien dat opleidingscluster zich herstelt van de negatieve uitschieter van

afgelopen jaar en nu weer uitkomt op een laag werkloosheidspercentage van 2%. In tabel 3 worden nog de opleidingsrichtingen met de laagste respectievelijk de hoogste werkloosheidspercentages opgesomd. De overige werkloosheidspercentages per opleidingsrichting zijn te vinden in tabel 13b van bijlage II.

Grafiek 8

Werkloosheid op enquêtedatum per opleidingscluster in de tijd vergeleken.

Werkloosheid heeft vaak met een combinatie van factoren te maken. Zo spelen bijvoorbeeld persoonskenmerken (zoals geslacht, etniciteit, leeftijd) een rol, maar het kan ook zo zijn dat in bepaalde regio's schoolverlaters minder snel aan de slag komen vanwege een slechte regionale arbeidsmarktsituatie. Om de belangrijkste oorzaken eruit te lichten is een multivariate analyse uitgevoerd, waardoor inzicht wordt verkregen in de factoren die de kans op werkloosheid positief dan wel negatief beïnvloeden. Indien wordt gesproken over 'kansen' op werkloosheid dan betekent dit, in de statistische betekenis van het woord, een *geschatte* kans op werkloosheid gebaseerd op *huidig* datamateriaal. Men zou ook kunnen zeggen dat het een *gerealiseerde* kans op werkloosheid betreft voor diegenen die in het schooljaar 1992-1993 een opleiding in het VBO, KMBO, MBO of AVO hebben verlaten en in mei/juni 1994 in het kader van RUBS zijn geënuquêteerd. De resultaten gelden niet alleen voor de steekproef, maar kunnen tevens gegeneraliseerd worden naar de gehele onderzoekspopulatie, aangezien getoetst wordt of de gegevens niet op toeval berusten. De gegevens mogen echter *niet* van toepassing verklaard worden op andere onderzoekspopulaties c.q. toekomstige cohorten (zie hiervoor paragraaf 5.4). De onderzoeksresultaten van de schatting van de huidige kans op werkloosheid worden nu besproken.

Allochtonen zijn op enquêtedatum veel vaker werkloos dan autochtonen. De verschillen zijn niet alleen significant maar ook nog eens behoorlijk groot. Het gemiddelde werkloosheidspercentage bedraagt op enquêtedatum voor autochtonen namelijk 8% en voor allochtonen 14%. Uit de multivariate analyse blijkt dat de verschillen tussen autochtonen en allochtonen niet weg verklaard worden door bijvoorbeeld

verschillen in opleidingsachtergrond, een hogere leeftijd etc. Ook nadat hiervoor gecorrigeerd is hebben allochtonen een hogere kans op werkloosheid dan autochtonen. In tegenstelling tot allochtonen zijn vrouwen op enquêtedatum niet significant vaker werkloos dan mannen. Vrouwen zijn zelfs iets minder vaak werkloos dan mannen, maar de verschillen zijn niet significant. Daarentegen is de leeftijd van de schoolverlater wel van belang. Oudere schoolverlaters hebben een hogere kans op werkloosheid dan jongeren, ofschoon het verband naarmate de leeftijd vordert steeds minder sterk wordt.

Tabel 3

De tien laagste en tien hoogste werkloosheidspercentages per opleidingsrichting op enquêtedatum.

Laagste werkloosheidspercentages mei/juni '94		Hoogste werkloosheidspercentages mei/juni '94	
MBO-verz: overig	0%	MBO-tech: reproductietekenen	24%
MBO-ec-adm: handel	1%	MBO-verz: sociale arbeid	19%
MBO-agr: MAS-B-landbouw	1%	KMBO-tech: elektrotechniek	16%
MBO-verz: assist. gezondheidszorg	1%	MBO-verz: INTAS	16%
MBO-tech: compl. woninginrichting	2%	MBO-tech: procestechniek	15%
MBO-tech: mode & kleding	2%	MBO-tech: laboratorium overig	15%
MBO-agr: MAS-B tuinbouw	3%	KMBO-verz: verzorgende beroepen	14%
VBO-tech: grafische techniek	4%	MAVO	14%
MBO-tech: weg- en waterbouwk.	4%	MBO-tech: laboratorium KMLO	14%
MBO-tech: motorvoertuigentechniek	5%	VWO	13%

De woonplaats van de respondent speelt ook een rol in de werkloosheidskansen. In het westen van Nederland is het werkloosheidspercentage het laagst, namelijk 7%, gevolgd door het zuiden (9%), het noorden (10%) en tot slot het oosten van Nederland (12%)¹⁸. Uit de multivariate analyse blijkt ook dat schoolverlaters die in het westen van Nederland wonen een significant lagere kans op werkloosheid hebben dan in de andere landsdelen van Nederland. Het oosten en het zuiden van Nederland doen het dan net zo slecht (ten opzichte van het westen) en het noorden van Nederland doet het nog duidelijk slechter. Dat het oosten van Nederland dus een hoger werkloosheidspercentage te zien geeft dan het noorden van Nederland heeft niet zozeer met het landsdeel als zodanig, maar met andere factoren te maken (bijvoorbeeld een andere samenstelling van de opleidingsachtergrond van de schoolverlaters). Schoolverlaters die in het noorden van Nederland wonen hebben, onder constanthouding van alle overige factoren, namelijk een hogere kans op werkloosheid op enquêtedatum dan schoolverlaters die in het oosten van Nederland wonen.

In grafiek 8 zagen we sterk variërende werkloosheidspercentages per opleidingscluster. Vooral het KMBO-verzorgend, het MAVO en het VWO sprongen eruit met hoge werkloosheidspercentages. Na correctie voor overige beïnvloedende factoren grijpt het VBO-verzorgend echter de kop. De lage gemiddelde leeftijd bij het VBO-verzorgend maakt de werkloosheidspercentages iets gunstiger dan ze op grond van het gevolgde opleidingscluster in feite zijn. Op grond van de multivariate analyses kan de volgende top vijf van hoogste werkloosheidskansen op enquêtedatum worden samengesteld:

- (1) VBO-verzorgend;
- (2) MAVO;

18. De vier landsdelen zijn als volgt samengesteld:
 Noord = Groningen, Friesland en Drenthe;
 Oost = Overijssel, Gelderland, Flevoland;
 West = Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland;
 Zuid = Noord-Brabant en Limburg.

- (3) VWO;
- (4) KMBO-verzorgend;
- (5) VBO-economisch administratief.

Dus gecorrigeerd voor het geslacht, de leeftijd, de etniciteit, de duur na het verlaten van de opleiding en de woonplaats van de respondent blijken de bovengenoemde opleidingsclusters de hoogste werkloosheidskansen met zich mee te brengen. Zo kan er ook een top vijf met laagste werkloosheidskansen worden samengesteld:

- (1) MBO-agrarisch;
- (2) MBO-technisch;
- (3) MBO-verzorgend;
- (4) MBO-economisch administratief;
- (5) MBO-overig.

Dit zijn allen opleidingsclusters in het Middelbaar Beroeps Onderwijs. Er mag dan ook geconcludeerd worden dat een afgesloten MBO-opleiding tot een relatief lage kans op werkloosheid leidt. Vooral het MBO-agrarisch doet het goed. Ofschoon bijna een kwart (24%) van hen in het bedrijf van de ouders of partner werkt of een eigen bedrijf heeft, zijn ook velen in loondienst werkzaam in bijvoorbeeld de beroepsgroepen 'landarbeider/veeverzorger ed', 'tuindersknecht/kwekersknecht ed' of 'tuinmansknecht/plantsoenarbeider ed'. Een andere conclusie is dat het verzorgend onderwijs op lager niveau (VBO, KMBO) hoge kansen op werkloosheid op enquêtedatum biedt en het verzorgend onderwijs op middelbaar niveau (MBO) lage kansen op werkloosheid biedt.

Peter is een autochtone man, van 20 jaar oud die 10 maanden geleden het MBO-technisch gediplomeerd heeft verlaten. Peter woont in het westen van Nederland.

De kans dat Peter werkloos is op enquêtedatum is 5%.

Indien Peter:	
-allochtoon is:	9% kans op werkloosheid
-18 jaar oud is:	3% kans op werkloosheid
-in het noorden woont:	10% kans op werkloosheid
-in het zuiden woont:	7% kans op werkloosheid
-in het oosten woont:	7% kans op werkloosheid
-het VBO-V volgde:	22% kans op werkloosheid
-het MAVO volgde:	22% kans op werkloosheid
-het VWO volgde:	17% kans op werkloosheid
-het KMBO-V volgde:	17% kans op werkloosheid
-het VBO-E volgde:	17% kans op werkloosheid
-het VBO-T volgde:	15% kans op werkloosheid
-het KMBO-E volgde:	10% kans op werkloosheid

Kader 3 De kans op werkloosheid op enquêtedatum voor Peter.

We hebben nu vastgesteld welke factoren bepalend zijn voor de huidige kans op werkloosheid, maar is het misschien ook mogelijk om de grootte van de effecten te laten zien? Dit is inderdaad mogelijk door middel van simulatie en vergelijking ten opzichte van een referentiepersoon. We noemen deze referentiepersoon Peter. In kader 3 wordt omschreven wie Peter is. Stel nu dat Peter geen autochtoon maar een allochtoon was geweest, hoe groot is dan zijn kans op werkloosheid op enquêtedatum? De kans op werkloosheid loopt dan op van 5% tot 9%. Indien Peter niet in het westen van Nederland woont maar in Noord-Nederland stijgt de kans op werkloosheid, onder constanthouding van alle overige factoren, van

5% tot 10%. Alleen al door het feit dat Peter in ander deel van Nederland woont wordt zijn kans op werkloosheid op enquêtedatum verdubbeld. Deze en de overige significante effecten ten opzichte van Peter worden allemaal in kader 3 opgesomd. De effecten van de diverse kenmerken is overigens niet in elke situatie gelijk¹⁹, zo blijkt uit de volgende twee voorbeelden. Natalie is van Nederlandse afkomst en woont in Oost-Nederland. Ze is 18 jaar oud en heeft 10 maanden geleden het MAVO afgerond. Haar kans op werkloosheid bedraagt 18%. Karim is van niet-Nederlandse afkomst en woont in het noorden van Nederland. Hij is 20 jaar oud en heeft 10 maanden geleden het KMBO-verzorgend afgerond. De kans van Karim op werkloosheid op enquêtedatum bedraagt 46%.

Zowel aan de vraagzijde als aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt zijn er mechanismen aanwezig om de markt te 'ruimen', dit wil zeggen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. In de klassieke economische theorie is de prijs van arbeid (loon) hét mechanisme bij uitstek om deze afstemming tot stand te brengen. In Van Smoorenburg en Van der Velden (1995) wordt echter vastgesteld dat uurlonen slechts in zeer beperkte mate reageren op veranderende kansen op werk. In hetzelfde paper blijkt dat een ander aanpassingsmechanisme wél redelijk reageert op veranderende kansen op werk, namelijk onderbenutting. Zodra er sprake is van toenemende aanbodoverschotten op de arbeidsmarkt zijn werkgevers eerder geneigd om voor de invulling van vacatures schoolverlaters te werven, die feitelijk te hoog zijn opgeleid voor de desbetreffende functie. Aan de aanbodkant is er ook een mechanisme aanwezig dat sterk reageert op veranderende kansen op werk, zo blijkt uit een aanvullende analyse. Deze analyse hield in dat voor elk landsdeel (Noord, Oost, West, Zuid) en voor elk MBO-opleidingscluster (MBO-agrarisch, MBO-technisch, MBO-economisch administratief, MBO-verzorgend, MBO-overig) het werkloosheidspercentage en het percentage doorstroom naar het voltijds vervolgonderwijs is berekend²⁰. De daaruit volgende correlatie bedroeg +0,39 (N=16; p=0.13) oftewel een duidelijke, positieve samenhang tussen werkloosheid onder MBO-ers en het feit of schoolverlaters voltijds verder gaan leren. Ofschoon deze analyse niet op individueel niveau is te betrekken c.q. uit te voeren, lijkt de samenhang tussen enerzijds werkloosheid en anderzijds voltijds verder leren toch te duiden op een "vlucht naar het onderwijs". Deze analyse is eveneens uitgevoerd voor respectievelijk de schooltypen VBO en KMBO. Bij deze schooltypen bleek het verband veel minder sterk te zijn. Bij het MBO is de keuze voor een voltijds vervolgonderwijs dus kennelijk veel vaker een reëel alternatief dan bij het VBO of KMBO. Dit kan te maken hebben met een complex van factoren zoals de gepercipieerde kans van schoolverlaters om een vervolgonderwijs te voltooien, de instroomeisen bij een vervolgonderwijs, de inschatting van de kansen op de arbeidsmarkt, het sociaal milieu etc. De conclusie die uit de bovengenoemde analyse kan worden getrokken is dus, dat er bij het MBO sprake is van een duidelijke, positieve samenhang tussen werkloosheid en het voltijds verder leren, hetgeen duidt om een manier op werkloosheid te voorkómen.

5.4 Huidige en toekomstige perspectieven

In het rapport "De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep" (ROA, 1993) worden voorspellingen gedaan voor nieuwkomers op de arbeidsmarkt voor de periode tot 1998. Voor een tijdvak van vijf jaar wordt hierin het verwachte aanbod op de arbeidsmarkt geconfronteerd met de verwachte uitbreidings- en vervangingsvraag. Hieruit wordt onder meer voor elk opleidingstype een 'indicator toekomstige arbeidsmarktsituatie' afgeleid, die vervolgens wordt getypeerd in de categorieën 'goed', 'redelijk', 'matig'

19. Dit is te verklaren uit het feit dat de geschatte kansen in LOGIT-modellen een niet-lineair verloop kennen.

20. Het aantal cases zou dan uitkomen op 4 landsdelen x 5 opleidingsclusters=20. Aangezien echter in dit rapport cijfers uitsluitend gebruikt en gepresenteerd worden, voor zover ze gebaseerd zijn op tenminste 25 waarnemingen, zijn vier cases verwijderd. Resteren 16 cases.

en 'slecht'. Deze toekomstperspectieven voor de diverse opleidingsclusters zijn te vinden in tabel 4²¹. Voor de *huidige* werkloosheid per opleidingscluster is uitgegaan van de werkloosheidspercentages op basis van het onderhavige RUBS '94. Daartoe is een samengestelde indicator gemaakt op basis van de volgende twee eerder beschreven indicatoren²²:

- (1) werkloosheid: de op het moment van enquêteren geregistreerde werkloosheid als percentage van de schoolverlaters die gerekend worden tot beroepsbevolking (zie ook de lijst met begrippen);
- (2) intredewerkloosheid: het gedeelte van de schoolverlaters die gerekend worden tot de beroepsbevolking dat na het verlaten van de opleiding langer dan 3 maanden werkloos is geweest.

De samengestelde indicator is getypeerd in de categorieën 'zeer goed', 'goed', 'gemiddeld' en 'slecht' en 'zeer slecht'.

Bij het VBO-agrarisch is zowel de huidige als de toekomstige kans op het vinden van werk als gunstig te kwalificeren. Voor het VBO-technisch is de werkloosheid op dit moment laag, maar is er de komende jaren sprake van een vermindering van de werkgelegenheid. Het verwachte arbeidsmarktperspectief voor de komende jaren is matig. Op dit moment kent het VBO-economisch-administratief een werkloosheid die niet veel afwijkt van de gemiddelde werkloosheid. De arbeidsmarktperspectieven voor de komende jaren zijn naar verwachting matig. De instroom vanuit het onderwijs is laag, maar er verdwijnt ook een groot aantal banen. Net als bij het VBO-economisch-administratief ligt ook bij het VBO-verzorgend de huidige kans op het vinden van werk op een gemiddeld peil. Als naar de toekomst wordt gekeken dan kan worden gezegd dat er weliswaar sprake is van een lichte achteruitgang in de werkgelegenheid, maar dat ook de instroom klein is en er sprake is van een zeer grote vervangingsvraag door het grote verloop van mensen met deze opleiding. Dit betekent dat het arbeidsmarktperspectief voor het VBO-verzorgend is te typeren als 'redelijk'.

Bij het MBO-agrarisch is de huidige kans op het vinden van werk zeer goed. Ook de verwachtingen voor de middellange termijn (1998) zijn voor het (K)MBO-agrarisch 'redelijk' te noemen. Dit staat duidelijk in contrast met de perspectieven van het HBO-agrarisch, die matig zijn vanwege de verwachte hoge instroom op de arbeidsmarkt. In hoofdstuk 2 is wel al geconstateerd dat er zich een verschuiving in het aanbod lijkt voor te doen, omdat steeds minder schoolverlaters van het MBO-agrarisch hun schoolloopbaan voortzetten in het HBO-agrarisch. Voor wat betreft de schoolverlaters van het (K)MBO-technisch kan worden gezegd dat de mogelijkheden om een baan te vinden, gemiddeld zijn. De perspectieven voor 1998 zakken echter onder het gemiddelde en zijn te typeren onder de noemer 'matig'. De huidige en toekomstige perspectieven voor enerzijds het economisch-administratieve en anderzijds het verzorgende onderwijs op (kort) middelbaar niveau lijken sterk op elkaar. Uit de RUBS-data blijkt wel dat er bij beide opleidingssectoren een groot verschil is tussen de kans op het vinden van werk van de korte variant van het MBO ten opzichte van de lange variant van het MBO. Het huidige werkloosheidsrisico voor schoolverlaters van het KMBO-economisch-administratief en het KMBO-

-
21. In deze prognoses wordt niet dezelfde opleidingsindeling als in RUBS gebruikt. De indicator toekomstige arbeidsmarktsituatie van de categorieën VBO-technisch en het VBO-haven en vervoer zijn daarom samengevoegd tot het opleidingscluster VBO-technisch, de categorieën MBO-technisch laboratorium, MBO-technisch en MBO-haven en vervoer zijn samengevoegd tot het opleidingscluster MBO-technisch, de categorieën MBO-economisch administratief en MBO-bestuurlijk zijn samengevoegd tot het opleidingscluster MBO-economisch administratief en de categorieën MBO-verzorgend, MBO-sociaal-cultureel en MBO-horeca & kappers zijn samengevoegd tot het opleidingscluster MBO-verzorgend. De opleidingscategorieën zijn naar rato van de totale verwachte instroom samengevoegd. Bovendien wordt in de prognoses geen onderscheid gemaakt tussen korte en lange middelbare beroepsopleidingen.
 22. Zowel de werkloosheid op enquêtedatum als de duur van de intredewerkloosheid zijn getransformeerd tot Z-scores met gemiddelde 0 en standaarddeviatie 1. Vervolgens zijn deze Z-scores opgeteld, opnieuw gestandaardiseerd en getypeerd. De typering is gebeurd conform de beslisregel, $Z \leq -1,282$ is 'zeer goed', $-1,282 < Z \leq -0,524$ is 'goed', $-0,524 < Z \leq +0,524$ is 'gemiddeld', $+0,524 < Z \leq +1,282$ is 'slecht' en $Z > +1,282$ is 'zeer slecht'.

verzorgend zijn slecht tot zeer slecht te noemen, terwijl de lange varianten een gemiddelde werkloosheid kennen. Wat betreft de prognoses tot 1998 kan helaas geen onderscheid worden gemaakt tussen het KMBO en het MBO en is het saldo te typeren als 'matig'.

Tabel 4
Het huidige en toekomstige arbeidsmarktperspectief per opleidingscluster.

Opleidingscluster	Huidig arbeidsmarkt- perspectief (voorjaar 1994)	Toekomstig arbeidsmarkt- perspectief (tot 1998)
VBO-agrarisch	goed	goed
VBO-technisch	goed	matig
VBO-econ. administratief	gemiddeld	matig
VBO-verzorgend	gemiddeld	redelijk
KMBO-agrarisch	gemiddeld	redelijk (totaal)
MBO-agrarisch	zeer goed	
KMBO-technisch	gemiddeld	matig (totaal)
MBO-technisch	gemiddeld	
KMBO-econ. administratief	slecht	matig (totaal)
MBO-econ. administratief	gemiddeld	
KMBO-verzorgend	zeer slecht	matig (totaal)
MBO-verzorgend	gemiddeld	
MAVO	gemiddeld	redelijk
HAVO	goed	slecht (totaal)
VWO	gemiddeld	

Tot slot behandelen we nog de huidige en toekomstige arbeidsmarktperspectieven van het Algemeen Voortgezet Onderwijs. De huidige werkloosheid is bij het MAVO en het VWO 'gemiddeld' en bij het HAVO 'goed'. Het MAVO kan dit huidige, gemiddelde arbeidsmarktperspectief nog wel handhaven, want de toekomstverwachtingen zijn 'redelijk'. Voor het HAVO en het VWO zijn de toekomstperspectieven echter slecht.

5.5 Conclusies

De conclusies betreffende dit hoofdstuk zijn als volgt:

- de intredewerkloosheid is bij vrijwel alle opleidingsclusters de laatste drie jaar gestegen. Vooral bij het MBO-technisch, het MBO-verzorgend en het KMBO-economisch administratief is de stijging ten opzichte van het jaar ervoor fors te noemen;
- toch bedraagt de gemiddelde duur van de intredewerkloosheid tussen het moment van afstuderen en de enquêtedatum voor gediplomeerde VBO-, KMBO-, MBO- en AVO-schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoren, slechts 1,1 maand en zeer vele schoolverlaters zijn helemaal niet werkloos geweest (71%);

- wel zijn er bepaalde opleidingen die meer te lijden hebben onder een hoge intredewerkloosheid: het KMBO en met name het KMBO-verzorgend vallen in negatieve zin op door hun hoge percentages langdurige intredewerkloosheid en van bijvoorbeeld gediplomeerden van de opleidingrichting 'MBO-technisch: reproductietekenen' is 41% van degenen die op enquêtedatum tot de beroepsbevolking behoort langer dan 3 maanden werkloos geweest;
- in zijn algemeenheid is de werkloosheid op enquêtedatum voor schoolverlaters tussen 1992 en 1994 gestegen (met uitzondering van het MBO-agrarisch);
- met name het MAVO, het VWO en het KMBO-verzorgend zijn het ergste gedupeerd door deze stijging van de werkloosheid op enquêtedatum;
- alloctonen zijn veel vaker werkloos dan autoctonen, ook als rekening gehouden wordt met onder andere de opleidingsachtergrond en de woonplaats van de respondent;
- oudere schoolverlaters hebben een hogere kans op werkloosheid dan jongere schoolverlaters;
- vrouwen zijn iets minder vaak werkloos dan mannen (niet significant);
- de huidige kans op werkloosheid is in het noorden van Nederland het hoogst en in het westen van Nederland het laagst. In het oosten en het zuiden van Nederland zijn er ook significant hogere kansen op werkloosheid dan in het westen;
- gecorrigeerd voor geslacht, etniciteit, leeftijd, duur van afstuderen en woonplaats van de respondent is dit de ranglijst van de opleidingsclusters met de *hoogste* werkloosheidskansen:
(1) VBO-verzorgend; (2) MAVO; (3) VWO; (4) KMBO-verzorgend; (5) VBO-econ.-administratief.
- gecorrigeerd voor geslacht, etniciteit, leeftijd, duur van afstuderen en woonplaats van de respondent is dit de ranglijst van de opleidingsclusters met de *laagste* werkloosheidskansen:
(1) MBO-agrarisch; (2) MBO-technisch; (3) MBO-verzorgend; (4) MBO-econ.-administratief;
(5) MBO-overig;
- bij het MBO is er sprake van een positieve samenhang tussen werkloosheid en het voltijds verder leren, hetgeen duidt op een "vlucht in het onderwijs";
- het *huidige* arbeidsmarktperspectief is voor het KMBO-verzorgend 'zeer slecht', voor het KMBO-economisch-administratief 'slecht', voor het VBO-agrarisch, het VBO-technisch, het HAVO 'goed' en voor het MBO-agrarisch 'zeer goed' (de rest is gemiddeld);
- het *toekomstige* arbeidsmarktperspectief (tot 1998) is voor het HAVO/VWO 'slecht', voor het VBO-technisch, het VBO-economisch-administratief, het (K)MBO-technisch, het (K)MBO-economisch-administratief en het (K)MBO-verzorgend 'matig', voor het VBO-verzorgend, het (K)MBO-agrarisch en het MAVO 'redelijk' en tot slot voor het VBO-agrarisch 'goed'.

6 Kwaliteit van het werk

6.1 Inleiding

De kwaliteit van het werk wordt in de literatuur veelal ontleed in vier domeinen. Die domeinen zijn dan arbeidsvoorwaarden, arbeidsinhoud, arbeidsomstandigheden en arbeidsverhoudingen. Over de arbeidsomstandigheden (bijvoorbeeld lawaai, stof, zwaar werk etc.) en de arbeidsverhoudingen (autonomie, verantwoordelijkheid, stijl van leidinggeven maar ook de relaties tussen werkgevers- en werknemersorganisaties) biedt RUBS '94 geen informatie. Daarentegen wordt wel informatie verschaft over de arbeidsvoorwaarden en tot zekere hoogte de arbeidsinhoud van werkende schoolverlaters. Bij arbeidsvoorwaarden kan gedacht worden aan het loon, de soort dienstbetrekking en de duur van de aanstelling. Het vereiste opleidingsniveau en de vereiste opleidingsrichting voor de baan zeggen direct of indirect iets over de arbeidsinhoud. Training is moeilijker in te delen in een van de vier domeinen. Enerzijds vormt het een onderdeel van de arbeidsvoorwaarden en anderzijds is het indicatief voor het niveau van het werk, de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden en eventueel het carrièreperspectief.

De variatie in de kwaliteit van het werk heeft met velerlei oorzaken te maken. Allereerst spelen soms persoonskenmerken (zoals geslacht, etniciteit, leeftijd) een rol. Om bepaalde redenen kan het bijvoorbeeld zo zijn dat vrouwen minder verdienen dan mannen terwijl toch hetzelfde soort werk wordt verricht. We zullen hierop terugkomen. Een tweede oorzaak kan gelegen zijn in de gevolgde opleiding. Indien de opvatting gebezigd wordt dat in het onderwijsbestel menselijk kapitaal wordt gecreëerd dan zullen werkgevers bereid zijn om dit menselijk kapitaal tegen een zekere prijs in te kopen. Verschillen in het soort en type menselijk kapitaal zullen door werkgevers verschillend gewaardeerd worden. Dit kan gebeuren door het bieden van een hoger loon maar ook door het bieden van bijvoorbeeld werkzekerheid. Een derde oorzaak voor verschillen in de kwaliteit van het werk van schoolverlaters kan gelegen zijn in de organisatiekenmerken van de werkgever. Niet alleen de vestigingsplaats maar ook de organisatiegrootte en het soort bedrijf of instelling kan bepalend zijn. Tot slot zullen ook nog functiekekenmerken een rol spelen bij de verklaring van de kwaliteit van het werk van schoolverlaters. Bijvoorbeeld parttimers en personen die tewerkgesteld zijn in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs zullen misschien te maken hebben met een ander pakket arbeidsvoorwaarden.

In dit hoofdstuk zal worden geanalyseerd welke oorzaken bij welke aspecten van de kwaliteit van het werk dominant zijn²³. In paragraaf 6.2 wordt het aspect 'werkzekerheid' behandeld, daarna zal in paragraaf 6.3 het aspect 'vereiste opleidingsniveau en -richting' aan de orde komen, vervolgens wordt in paragraaf 6.4 het aspect 'beloning' beschreven en tot slot wordt nog in paragraaf 6.5 aandacht aan het aspect 'training' geschonken. In de genoemde paragrafen wordt verslag gedaan van de uitgevoerde multivariate analyses, dit wil zeggen analyses waarin tegelijkertijd velerlei mogelijke oorzaken worden meegenomen gericht op het destilleren van de belangrijkste oorzaken. In bijlage I zijn de exacte resultaten van deze exercities te vinden. Tabel 5 in de afsluitende paragraaf (6.6) bevat een samenvattend staatje met daarin de mogelijke samenhang tussen enerzijds de beïnvloedende factoren (bijvoorbeeld geslacht, MBO-verzorgend etc.) en anderzijds de kwaliteit van het werk (vast werk, onderbenutting,

23. Alle cijfers, tabellen, grafieken en conclusies over aspecten van het kwaliteit van het werk hebben betrekking op de schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de door het Centraal Bureau voor de Statistiek gedefinieerde groep van 'werkzame personen' behoren, dit willen zeggen iedereen die tenminste 12 uur per week betaald werk verricht. Onder deze definitie van 'werkzame personen' vallen diegenen die als voornaamste bezigheid betaald werk hebben, maar ook diegenen die werk verrichten in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs of diegenen die naast hun voltijds studie nog een bijbaantje hebben, mits men tenminste 12 uur per week betaald werk verricht. Voor het gemak spreken we dan over 'werkzame schoolverlaters'.

uurloon, training). Bovendien worden bij de diverse aspecten van de kwaliteit van het werk nog enige beschrijvende gegevens gepresenteerd. Dat zal veelal aan de hand van grafieken gebeuren, waarin ook een vergelijking met eerdere RUBS-cohorten is opgenomen²⁴.

6.2 Werkzekerheid

De roep van werkgevers om de arbeidsvoorwaarden te flexibiliseren ten einde alert te kunnen reageren op veranderende marktomstandigheden wordt steeds duidelijker. Het minder snel aangaan van lange-termijn arbeidscontracten speelt hierbij een cruciale rol. Deze trend zal zich allereerst bij de nieuwkomers op de arbeidsmarkt manifesteren. Bij een vergelijking van de cijfers van RUBS '93 en RUBS '94 blijkt inderdaad dat deze trend merkbaar is. Bij de werkzame schoolverlaters van het schooljaar 1991-1992 (RUBS '93) was 61% in vaste dienst, terwijl dit een jaar later is teruggelopen tot 57%²⁵. Het is wel zo dat nog steeds het merendeel van de werkzame schoolverlaters binnen een klein jaar na afstuderen een vaste dienstbetrekking heeft gevonden²⁶.

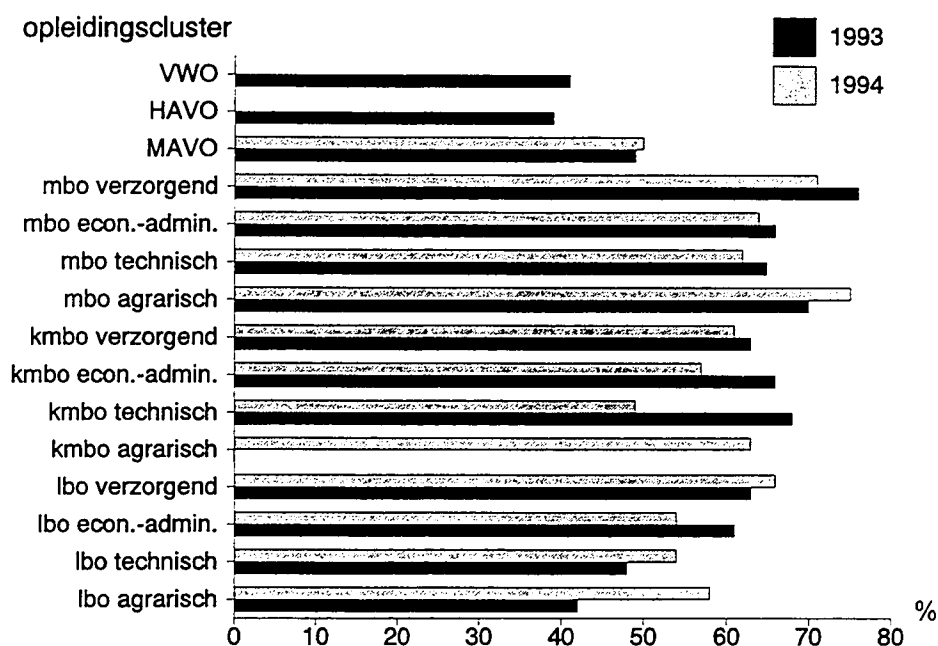
Wat zijn de belangrijkste verschillen naar opleidingsachtergrond? Afgestudeerden van het MBO hebben vaker een vaste baan gevonden dan afgestudeerden van de overige schooltypen (VBO, KMBO, AVO²⁷). Bij het MBO heeft 66% van de gediplomeerde schoolverlaters die op het moment van enquêteren in loondienst zijn en tot de werkzame personen behoren een vaste baan, terwijl dit bij het VBO en het KMBO op 55% ligt. Bij het AVO ligt het percentage fors lager, namelijk 28%. Verder valt het op dat verzorgende en agrarische opleidingen kennelijk vaker tot vaste banen leiden dan technische en economisch-administratieve opleidingen. Uit grafiek 9 blijkt verder dat het percentage vast werk bij gediplomeerden van het VBO-agrarisch fors is toegenomen (RUBS '93 42%, RUBS '94 58%). Bij het VBO is er sprake van een enigszins tegengestelde trend, aangezien bij dit schooltype het percentage vast werk tussen 1993 en 1994 is toegenomen in plaats van afgenomen. Alleen afgestudeerden van het VBO-economisch administratief vormen hierbij een uitzondering en zien het percentage vast werk dalen.

Het soort dienstverband is ook veelzeggend met betrekking tot de werkzekerheid. Het merendeel van alle werkzame schoolverlaters heeft uiteraard een gewone arbeidsovereenkomst (55%) of een leerwerkovereenkomst (24%). Verder verricht 9% van alle werkzame schoolverlaters het werk via een uitzendbureau, is 7% oproepkracht of heeft een nul-urencontract en zit 3% in een werkervaringsproject.

-
24. Indien niet anders aangeduid gaat het om het onderzoeksmateriaal van RUBS '94, dit wil zeggen schoolverlaters die in het schooljaar 1992-1993 een opleiding gediplomeerd hebben verlaten. RUBS '93 heeft betrekking op de uitstroom van het schooljaar 1991-1992 en RUBS '92 op de uitstroom van het schooljaar 1990-1991. Van alle drie de cohorten zullen uitsluitend de cijfers van gediplomeerde (inclusief deelcertificaathouders en personen met uitsluitend een theorie-examen) schoolverlaters worden gebruikt.
25. Met 'vast werk' of een 'vaste baan' wordt bedoeld een vaste baan of een proeftijd voor een vaste baan. De percentagebasis is dan de groep personen die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoort en tevens in loondienst (in ruime zin) is. Personen die als zelfstandige werkzaam zijn of meewerken in het bedrijf van hun partner/ouders zijn niet in loondienst en personen die minder dan 12 uur per week werken of de militaire/vervangende dienstplicht vervullen vallen niet onder het begrip werkzame personen. Er worden in totaal zeven soorten dienstverbanden onderscheiden, respectievelijk een leer-werk-overeenkomst, loondienst (in enge zin), werk via uitzendbureau, oproepkracht of nul-urencontract, werkervaringsproject, werk in bedrijf ouders/partner, en tot slot eigen bedrijf of free-lance. De eerste vijf categorieën tezamen worden loondienst in ruime zin genoemd.
26. De bij dit hoofdstuk passende tabellen in bijlage II zijn de tabellen 18a (soort aanstelling, arbeidsduur), 18b en 18c (soort dienstverband), 18d (soort aanstelling), 14a en 14b (zoekgedrag).
27. Bij de gegevens over de kwaliteit van het werk bij het Algemeen Voortgezet Onderwijs moet men telkens bedenken dat slechts een gering gedeelte van hen op het moment van enquêteren tot de werkzame personen (tenminste 12 uur betaald werk per week) behoort. Bovendien kan het werk van AVO-ers vaak gekwalificeerd worden als een bijbaantje, aangezien 45% van de AVO-schoolverlaters die tenminste 12 uur per week betaald werk verrichten, nog een voltijds vervolgopleiding volgt.

Vooraf bij gediplomeerden van het MBO-technisch komt uitzendwerk relatief vaak voor (13%). Gediplomeerde MAVO-ers en gediplomeerden van het VBO-economisch administratief zijn relatief vaak oproepkracht of werkzaam op basis van een nul-urencontract (MAVO 12%, VBO-economisch administratief 11%). Afgestudeerden van het KMBO-economisch administratief en van het KMBO-agrarisch komen vrij vaak in een werkervaringsproject terecht. Van de gediplomeerden van het KMBO-economisch administratief die op enquêtedatum tot de werkzame personen behoren zit 14% in een werkervaringsproject en bij afgestudeerden van het KMBO-agrarisch ligt dit ook tamelijk hoog, namelijk op 11% (zie ook tabel 18b en 18c in bijlage II).

Grafiek 9
Percentage vast werk per opleidingscluster in de tijd²⁸.

Zijn er misschien bedrijfsklassen waarin het gebruikelijk is om vaste dienstverbanden af te sluiten terwijl dit in andere bedrijfsklassen veel minder gebruikelijk is? En gaat men in de profit-sector in vergelijking tot de non-profit-sector vaker of minder vaak over tot vaste dienstverbanden? En hoe zit het eigenlijk met de werkzekerheid in de detailhandel waar zoveel schoolverlaters terechtkomen? We zullen met de laatste vraag beginnen. Van de werkzame schoolverlaters die in de detailhandel een baan gevonden hebben, heeft 68% een klein jaar na afstuderen een vaste baan. Dit percentage ligt dus ruim boven het gemiddelde (57%). Daarentegen komen vaste banen voor werkzame schoolverlaters in de bedrijfsklassen 'bankwezen' (18%), 'onderwijs' (21%), 'openbaar bestuur' (31%), 'machine-industrie' (36%) en 'elektrotechnische industrie' (37%) veel minder vaak voor. Het meest opmerkelijke gegeven is het zeer lage percentage vast werk bij het bankwezen, zeker gezien de verschillen met het verwante 'verzekeringswezen'. Van de werkzame schoolverlaters die in het verzekeringswezen terecht komen, heeft maar liefst 70% een vaste baan. Het bankwezen en het verzekeringswezen verschillen qua werkzekerheid dus aanzienlijk. De verschillen tussen profit- en non-profit-sector zijn tot slot niet al te groot. In de profit-

28. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch over 1993, het HAVO over 1994 en het VWO over 1994.

sector heeft 58% een vaste baan en in de non-profit-sector heeft 54% een vaste baan.

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk is aangegeven, is het mogelijk om door middel van multivariate analyse de belangrijkste oorzaken van een bepaald verschijnsel te achterhalen. Deze multivariate analyse is uitgevoerd voor het aspect vast werk. In tabel 1.b van bijlage 1 zijn de schattings- en simulatieresultaten te vinden van deze analyse-procedure. De resultaten zijn bovendien samengevat in tabel 5 van paragraaf 6.6. Voor de omvang van de effecten wordt verwezen naar kader 4 en naar het afsluitende voorbeeld in kader 5. In kader 4 wordt wederom uitgegaan van referentiepersoon Peter (zie ook het voorgaande hoofdstuk) en wordt nagegaan hoe de kans op vast werk zou veranderen indien één van de kenmerken van Peter zou veranderen. In de tekst wordt volstaan met een bespreking van de belangrijkste onderzoeksresultaten.

Peter is een autochtone man, van 20 jaar oud die 10 maanden geleden het MBO-technisch gediplomeerd heeft verlaten. Deze man is in loondienst (in ruime zin) voor tenminste 12 uur per week in de bedrijfstak industrie of delfstoffenwinning. Het bedrijf of de instelling is in het westen van Nederland gevestigd en er werken tussen de 10 en 49 werknemers. Peter is niet werkzaam in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs.

De kans dat Peter een vaste baan heeft is 66%.

Indien Peter:

-het VBO-techn. volgde:	42% kans op vast werk
-het KMBO-techn. volgde:	48% kans op vast werk
-het MAVO volgde:	49% kans op vast werk
-het VBO-verz. volgde:	51% kans op vast werk
-het KMBO-ec. adm. volgde:	54% kans op vast werk
-het MBO-verz. volgde:	78% kans op vast werk
-in het noorden woont:	46% kans op vast werk
-in het zuiden woont:	58% kans op vast werk
-in het oosten woont:	59% kans op vast werk
-in org. met minder dan 10 wn. werkt:	75% kans op vast werk
-in org. met meer dan 500 wn. werkt:	59% kans op vast werk
-in 'handel, horeca e.d.' werkt:	75% kans op vast werk
-in 'bouwnijv. en install.bedr.' werkt:	74% kans op vast werk
-8 mnd. geleden was afgestudeerd:	63% kans op vast werk

Kader 4 De kans op vast werk voor Peter.

Persoonskenmerken zoals geslacht, etniciteit en leeftijd hebben geen significante invloed op de kans op vast werk. Er kan dus niet aangetoond worden dat vrouwen, allochtonen of ouderen een lagere of hogere kans op vast werk hebben dan respectievelijk mannen, autochtonen of jongeren. Bij de toetsing van deze drie hypothesen is niet alleen rekening gehouden met de overige persoonskenmerken, maar ook met de gevolgde opleiding, de plaats van het bedrijf of instelling, de omvang van het bedrijf of instelling, de bedrijfstak en het feit of men al dan niet werkzaam is in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs.

De gevolgde opleiding is in tegenstelling tot de persoonskenmerken wel van belang. Het VBO-technisch, het KMBO-technisch en het MAVO zijn de opleidingsclusters met de laagste kans op vast werk en het MBO-verzorgend, het MBO-agrarisch en het MBO-technisch zijn de opleidingsclusters met de hoogste kans op vast werk (alles in volgorde van belangrijkheid). Deze lage kans op vast werk voor afgestudeerden van het VBO-technisch heeft bijvoorbeeld niet te maken met sexe-, leeftijds- of

bedrijfstakverschillen omdat hiermee in de analyse rekening is gehouden.

Niet alleen de gevolgde opleiding maar ook de organisatie waarin men werk vindt is bepalend voor de kans op vast werk. Organisaties die in het westen van Nederland gevestigd zijn, zijn eerder geneigd om een vast dienstverband met schoolverlaters aan te gaan dan organisaties die in het noorden, oosten of zuiden van Nederland gevestigd zijn. De kans op vast werk is het hoogst in het westen van Nederland en het laagst in het noorden van Nederland. Daarnaast is er sprake van een aantoonbare invloed van de organisatiegrootte op de kans op vast werk. Zeer kleine organisaties met minder dan 10 werknemers zijn eerder geneigd vaste dienstverbanden aan te gaan dan grote organisaties. Naarmate de omvang van het bedrijf of de instelling toeneemt, neemt de kans op vast werk af.

Sengül is een allochtone vrouw, van 17 jaar oud die 10 maanden geleden het Voorbereidend Beroeps Onderwijs in de verzorgende sector heeft verlaten. Zij is momenteel in loondienst (in ruime zin) voor tenminste 12 uur per week in de bedrijfstak 'overige dienstverlening'. Het bedrijf of de instelling waar zij werkt is in het zuiden van Nederland gevestigd en er werken tussen de 50 en 499 werknemers. Sengül is werkzaam in het kader van het leerlingwezen of in-service onderwijs.

Sengül heeft een kans op vast werk van 29%.

Ondanks het feit dat Sengül een jonge vrouw is, heeft ze een duidelijk lagere kans op vast werk dan Peter omdat zij het VBO-verzorgend heeft gedaan en in het zuiden van Nederland werk heeft gevonden. Bovendien is ze allochtoon, werkzaam in een iets grotere organisatie in de bedrijfstak 'overige dienstverlening' en volgt zij een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs.

Kader 5 De kans op vast werk voor Sengül.

De bedrijfstakeffecten zijn zeer opvallend te noemen. Niet bijvoorbeeld de bedrijfstak 'zakelijke dienstverlening' of de bedrijfstak 'overige dienstverlening' maar de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' en de bedrijfstak 'bouwnijverheid en installatiebedrijven' bieden hoge kansen op vast werk. Binnen de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' wordt dit effect vooral veroorzaakt door het hoge percentage vast werk in de detail-, tussen- en groothandel, want in de horeca is het percentage vast werk tamelijk laag. De opvallend lage kansen op vast werk bij de zakelijke dienstverlening hebben vooral met het bankwezen te maken, waarin slechts een zeer gering gedeelte van de werkzame schoolverlaters over een vaste baan beschikt. Het bankwezen drukt de kans op vast werk voor de totale bedrijfstak 'zakelijke dienstverlening' aanzienlijk omlaag.

Verder noemen we nog twee onderzoeksresultaten. Allereerst blijkt dat een eventuele deelname van werkzame schoolverlaters in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs, geen significante invloed op de kans op vast werk heeft. De invloed van dit kenmerk op de kans op vast werk kan dus niet aangetoond worden. Verder is het zo dat de kans op vast werk toeneemt naarmate men langer geleden afgestudeerd is. Vaste banen zijn niet *meteen* voor iedereen weggelegd.

De conclusies over de werkzekerheid van werkzame schoolverlaters zijn als volgt:

- de werkzekerheid neemt af. Bij de werkzame schoolverlaters van het schooljaar 1991-1992 (RUBS '93) was 61% in vaste dienst, terwijl dit een jaar later is teruggelopen tot 57%. Bij het MBO ligt dit het

hoogst en bij het AVO het laagst. In de profit-sector heeft 58% een vaste baan en in de non-profit-sector heeft 54% een vaste baan;

- persoonskenmerken zoals geslacht, etniciteit en leeftijd hebben geen aantoonbare invloed op de kans op vast werk;
- het VBO-technisch, het KMBO-technisch en het MAVO zijn de opleidingsclusters met de laagste kansen op vast werk en het MBO-verzorgend, het MBO-agrarisch en het MBO-technisch zijn de opleidingsclusters met de hoogste kansen op vast werk;
- organisaties die in het westen van Nederland gevestigd zijn, zijn eerder geneigd om een vast dienstverband met schoolverlaters aan te gaan dan organisaties die in het noorden, oosten of zuiden van Nederland gevestigd zijn;
- naarmate de omvang van het bedrijf of de instelling toeneemt, neemt de kans op vast werk af;
- werk in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' (met name de detail-, tussen- en groothandel) en in de bedrijfstak 'bouwnijverheid en installatiebedrijven' leiden tot de hoogste kansen op vast werk;
- de kans op vast werk neemt toe naarmate men langer geleden afgestudeerd is.

6.3 Vereiste opleidingsniveau en -richting

In deze paragraaf wordt het vereiste opleidingsniveau en de vereiste opleidingsrichting van de baan besproken. Voor elk individu is bekeken of het vereiste opleidingsniveau voor de functie onder of boven het genoten opleidingsniveau ligt. Aan de respondenten is de gesloten vraag voorgelegd wat het vereiste opleidingsniveau voor de functie was. Indien het vereiste opleidingsniveau onder het genoten opleidingsniveau ligt dan wordt gesproken over onderbenutting²⁹. Het percentage onderbenutting zal in de tijd vergeleken worden en er zullen enkele markante verschillen naar opleidingscluster genoemd worden. Verder wordt de kans op onderbenutting geschat. Aan de vereiste richting voor de baan zal slechts zijdelings aandacht geschonken worden. De onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op de vraag: 'Werd een speciale richting voor je huidige baan vereist?' met drie antwoordmogelijkheden: (1) ja, de richting die ik vorig jaar zelf gevolgd heb, (2) ja, maar een andere richting dan die ik vorig jaar heb gevolgd en (3) nee, een speciale richting werd niet vereist. De eerste antwoordcategorie wordt omschreven door de term 'eigen vakrichting'³⁰.

In grafiek 10 is het percentage onderbenutting per opleidingscluster in de tijd vergeleken. De percentages zijn niet berekend op basis van de totale uitstroom maar, zoals gebruikelijk bij informatie over het werk, op basis van diegenen die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoren.

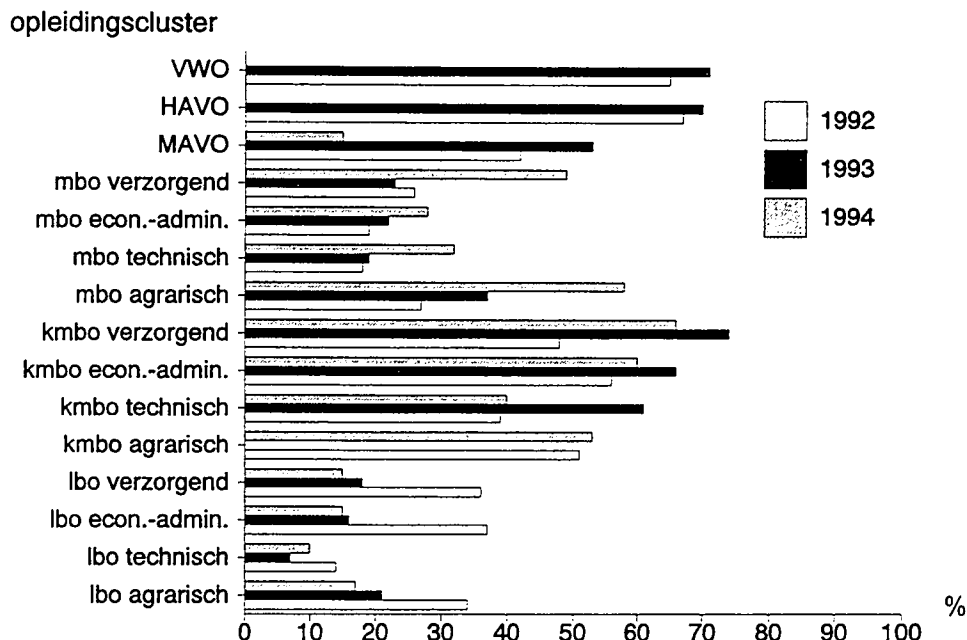
Een hoge mate van onderbenutting komt in sterke mate bij het KMBO en het AVO voor en veel minder bij het VBO en het MBO. Bij het KMBO is maar liefst 52% van de gediplomeerde, werkzame schoolverlaters onder zijn niveau werkzaam. Bij het AVO ligt dit ook hoog, namelijk 45%. Bij het MBO is iets meer dan één op de drie (37%) gediplomeerde, werkzame schoolverlaters een klein jaar na afstuderen onder zijn niveau werkzaam. Nog lager ligt dit bij de gediplomeerde VBO-ers. Van de werkzame schoolverlaters van het VBO is 12% op enquêtedatum onder zijn niveau werkzaam. Dus één op de acht gediplomeerde, werkzame VBO-ers verricht werk waarvoor geen opleiding, of alleen lagere school vereist is.

29. De opleidingen zijn als volgt naar niveau ingedeeld: 1= geen opleiding, of alleen lagere school, 2= VBO/MAVO en KMBO-oriëntatie/schakelen, 3= KMBO, 4= MBO/HAVO/VWO, 5= HBO/WO.

30. De bij dit hoofdstuk passende tabellen in bijlage II zijn de tabellen 17a (vereist niveau en -richting), 17b (vereist niveau) en 17c (vereiste richting).

Grafiek 10

Percentage onderbenutting per opleidingscluster in de tijd³¹.

Ten opzichte van een jaar ervoor is de onderbenutting bij het KMBO en het AVO gedaald, bij het MBO gestegen en bij het VBO constant gebleven. Als we de gegevens van nog een jaar eerder (RUBS '92) erbij betrekken dan blijkt dat KMBO- en AVO-schoolverlaters in RUBS '93 een top bereikten in het percentage onderbenutting. In RUBS '94 komt de onderbenutting bij het KMBO en het AVO namelijk weer ongeveer op het niveau van RUBS '92 terecht. Vooral bij het KMBO-technisch was in het vorige cohort (RUBS '93) sprake van een forse uitschieter naar boven. Bij het MAVO is het percentage onderbenutting dit jaar spectaculair gedaald. In het vorige cohort (RUBS '93) was meer dan de helft (53%) van de werkzame schoolverlaters onder zijn niveau werkzaam (deed dus werk waar geen opleiding of uitsluitend lagere school voor vereist was) terwijl in het huidige cohort slechts 15% van de werkzame MAVO-schoolverlaters onder zijn niveau werkzaam is.

Zoals gezegd is het percentage onderbenutting bij het MBO afgelopen jaar gestegen. Het onderbenuttingspercentage voor de werkzame schoolverlaters van het MBO was in RUBS '93 namelijk 23% en in RUBS '94 37%. Ook in RUBS '92 lag dit onderbenuttingspercentage op het lagere peil van ruim twintig procent, zodat dus de jongste cijfers uitwijzen dat er sprake is van een flinke stijging ten opzichte van het verleden. De stijging is merkbaar bij alle opleidingsclusters van het MBO en is niet specifiek voor één opleidingscluster. Wel valt op dat de stijging van het onderbenuttingspercentage bij het MBO-economisch administratief vrij beperkt is. Tot slot nog de ontwikkeling van het onderbenuttingspercentage bij het VBO. In RUBS '92 lag dit percentage voor gediplomeerde, werkzame VBO-schoolverlaters op 23%, terwijl de twee latere cohorten wijzen op een veel lager peil, namelijk 11 á 12%. Dus zo'n één op de acht gediplomeerde werkzame schoolverlaters van het VBO werkt in een baan waarbij geen opleiding of alleen lagere school werd vereist. De daling van het onderbenuttingspercentage bij het VBO heeft

31. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch over 1993, het HAVO over 1994 en het VWO over 1994.

ongetwijfeld te maken met de dalende behoefte aan ongeschoold werk bij werkgevers. De daling is overigens bij alle opleidingsclusters van het VBO te zien. Het opleidingscluster VBO-technisch heeft al enkele jaren het laagste percentage onderbenutting bij het VBO.

Komen werkzame schoolverlaters nu vaak in hun eigen vakgebied terecht of wijkt men daar veelvuldig vanaf? Gemiddeld vier op de tien werkzame schoolverlaters heeft een baan waarvoor hun eigen vakrichting vereist is (zie tabel 17a bijlage II). Bij gediplomeerde MBO-ers heeft 51% een baan waarvoor de eigen vakrichting vereist is en bij het VBO en het KMBO ligt dit op respectievelijk 38 en 37%. Bij het Middelbaar Beroeps Onderwijs is de aansluiting naar richting vaker aanwezig dan bij de lager opgeleiden. Bovendien is bij de technisch opgeleiden de eigen vakrichting veel vaker vereist dan bij de anderszins opgeleiden. Dus bij het MBO en bij technisch opgeleiden is er sprake van een relatief nauwere aansluiting tussen datgene wat in de opleiding geleerd is en datgene wat in de praktijk vereist is. Bij het verzorgend onderwijs is ook nog iets opmerkelijks aan de hand. Op VBO- en KMBO-niveau kenmerkt het verzorgend onderwijs zich door een zeer laag percentage werkzame schoolverlaters dat in zijn eigen vakrichting werkzaam is, terwijl op MBO-niveau het omgekeerde het geval is. Dus op de lagere niveaus in het verzorgend onderwijs is de aansluiting tussen datgene wat men geleerd heeft en de beroepspraktijk vrij beperkt, terwijl op het middelbaar niveau juist sprake is van een nauwere aansluiting tussen gevraagde en de vereiste kwalificaties.

We komen nu weer terug op het aspect onderbenutting. Hiervan is sprake als het vereiste opleidingsniveau voor de baan onder het genoten opleidingsniveau ligt. Er heeft een analyse plaatsgevonden met betrekking tot de oorzaken van deze onderbenutting (zie tabel 1.c bijlage I). De resultaten van deze analyse staan samengevat in tabel 5 van paragraaf 6.6. De omvang van de effecten zijn doorberekend voor referentiepersoon Peter (zie kader 6).

Vrouwen blijken volgens deze analyse een significant lagere kans op onderbenutting te hebben dan mannen. Dus rekening houdend met de overige persoonskenmerken (leeftijd, etniciteit), opleidingskenmerken (opleidingsclusters), organisatiekenmerken (vestigingsplaats, organisatiegrootte, bedrijfstak) en functiemarken (al dan niet in het leerlingwezen/in-service onderwijs) zijn vrouwen minder vaak onder hun niveau werkzaam dan mannen. Waarom dit verschil in onderbenutting tussen mannen en vrouwen zou bestaan, is de auteurs onbekend. Er kan verder niet aangetoond worden dat allochtonen een hogere kans op onderbenutting hebben dan autochtonen. Voor zover er dus al verschillen tussen allochtonen en autochtonen zijn, zijn die verschillen reeds 'wegverklaard' door de overige variabelen (bijvoorbeeld opleidingskenmerken) en/of ze berusten op toeval. Ten slotte hebben ouderen een lagere kans op onderbenutting dan jongeren, maar deze afname van de kans bij ouderen wordt steeds geringer.

De gevolgde opleiding werkt sterk door in de kans op onderbenutting. Veruit de hoogste kansen op onderbenutting zijn gerelateerd aan de opleidingsclusters KMBO-verzorgend, KMBO-economisch administratief en MBO-verzorgend. Daarentegen hebben werkzame schoolverlaters van het VBO-technisch, het VBO-agrarisch en het MAVO de geringste kansen op onderbenutting. Werkgevers die schoolverlaters van deze laatste opleidingstypen hebben aangenomen, zullen hen zelden onder hun niveau laten werken. Deze conclusies met betrekking tot de gevolgde opleidingsclusters zijn in feite ook al uit grafiek 10 te trekken. Aardig is wel dat bij grafiek 10 hoge onderbenuttingspercentages voor het KMBO-agrarisch en het MBO-agrarisch verschijnen, terwijl die hoge onderbenuttingspercentages grotendeels 'wegverklaard' worden door andere factoren. Zo'n relevante andere factor is de bedrijfstak 'landbouw en visserij'. Het feit dat agrarische opgeleide KMBO-ers en MBO-ers vaak onder hun niveau werkzaam zijn, is niet zozeer toe te schrijven aan de gevolgde opleiding als zodanig, maar aan de bedrijfstak waarin men werk vindt. Werkgevers in de bedrijfstak 'landbouw en visserij' eisen vaak een lager opleidingsni-

veau dan men aanneemt.

Peter is een autochtone man, van 20 jaar oud die 10 maanden geleden het MBO-technisch gediplomeerd heeft verlaten. Deze man is in loondienst (in ruime zin) voor tenminste 12 uur per week in de bedrijfstak industrie of delfstoffenwinning. Het bedrijf of de instelling is in het westen van Nederland gevestigd en er werken tussen de 10 en 49 werknemers. Peter is niet werkzaam in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs.

De kans dat Peter een baan onder zijn niveau heeft is 35%.

Indien Peter:

-een vrouw zou zijn:	28% kans op onderbenutting
-18 jaar oud zou zijn:	41% kans op onderbenutting
-het KMBO-verz. volgde:	67% kans op onderbenutting
-het KMBO-eco. volgde:	63% kans op onderbenutting
-het MBO-verz.: volgde	60% kans op onderbenutting
-het VBO-verz. volgde:	9% kans op onderbenutting
-het VBO-eco. volgde:	7% kans op onderbenutting
-het MAVO volgde:	6% kans op onderbenutting
-het VBO-techn. volgde:	4% kans op onderbenutting
-het VBO-agrar. volgde:	4% kans op onderbenutting
-in het zuiden werkt:	39% kans op onderbenutting
-in org. >= 500 wn. werkt:	45% kans op onderbenutting
-in 'landbouw & visserij' werkt:	50% kans op onderbenutting
-in 'bouwnijverheid e.d.' werkt:	24% kans op onderbenutting
-in 'overige dienstverl.' werkt:	20% kans op onderbenutting
-in 'zakelijke dienstverl.' werkt:	12% kans op onderbenutting
-in het leerlingwezen of in-service werkt:	44% kans op onderbenutting

Kader 6 De kans op onderbenutting voor Peter.

Ten opzichte van organisaties die in het westen van Nederland gevestigd zijn, worden in het zuiden van Nederland vaker functies vervuld door te hoog gekwalificeerden. In het zuiden van Nederland is dus sprake van een grotere mismatch tussen het vereiste en het gevolgde opleidingsniveau. Dit zou bijvoorbeeld te maken kunnen hebben met een beperktere allocatieve werking van de arbeidsmarkt in het zuiden, bijvoorbeeld door een lagere geografische mobiliteit.

De omvang van het bedrijf of de instelling speelt ook een rol. Bij organisaties met 500 werknemers of meer is sprake van een significant grotere onderbenutting dan in organisaties met tussen de 10 en 49 personen. Bij zeer grote bedrijven of instellingen (tenminste 500 werknemers) is de kans het grootst, dat het genoten opleidingsniveau van de schoolverlater boven het vereiste opleidingsniveau voor de functie ligt. Aangezien mismatching altijd geld zal kosten voor de werkgever, is het verschijnsel niet anders te verklaren dan dat er kennelijk een 'premie' tegenover deze onderbenutting zal moeten staan die specifiek geldt voor grote organisaties. In tijden van een ruime arbeidsmarkt is het bijvoorbeeld mogelijk dat grote bedrijven of instellingen een reserve aan menselijk kapitaal gaan opbouwen. Grote organisaties hebben veel meer mogelijkheden daartoe, hetgeen van pas zal komen bij toekomstige innovaties en/of kraptes op de arbeidsmarkt. Dit effect wordt versterkt door het gemiddeld hogere opleidingsniveau in grotere organisaties (Ten Have, 1993; Van Smoorenburg, Heijke, 1995), waardoor men bij twijfel beter voor een te hoog dan een te laag opleidingsniveau kan kiezen. Bovendien kan een rol spelen dat er in sommige grote organisaties interne arbeidsmarkten bestaan waarbij 'een proeve van loyaliteit' van nieuwe werknemers (men is namelijk onder het niveau werkzaam) zeer wenselijk kan zijn. Men bespaart

dan namelijk op de beoordelingskosten van werknemers die voor langere termijn in dienst genomen worden.

Verder wordt de kans op onderbenutting gedetermineerd door de bedrijfstak waarin men werkzaam is. Bij de bedrijfstakken 'zakelijke dienstverlening', 'overige dienstverlening' en 'bouwnijverheid en installatiebedrijven' is er sprake van een significant lagere kans op onderbenutting dan in de bedrijfstak 'industrie en delfstoffenwinning'. In de drie genoemde bedrijfstakken komt het dus veel minder vaak voor dat men een schoolverlater rekruteert die hoger is opgeleid dan voor de functie vereist is. De bedrijfstak 'landbouw en visserij' kenmerkt zich juist door een significant hogere kans op onderbenutting in vergelijking tot de bedrijfstak 'industrie en delfstoffenwinning'. Het komt in deze bedrijfstak veelvuldig voor dat vacatures vervuld worden door schoolverlaters die in feite te hoog zijn opgeleid.

Tot slot, schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoren en een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs volgen hebben een significant hogere kans op onderbenutting. Er is sprake van onderbenutting indien het vereiste opleidingsniveau voor de baan onder het opleidingsniveau van de rekrut ligt. De effecten zijn niet omvangrijk maar wel statistisch significant.

Jitske is een autochtone vrouw van 20-jarige leeftijd die 10 maanden geleden een economische-administratieve opleiding op het KMBO gediplomeerd heeft verlaten. Zij heeft nu voor tenminste 12 uur per week een baan bij een kleine organisatie (minder dan 10 werknemers) in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.'. Dit bedrijf of deze instelling is in het noorden van Nederland gevestigd.

De kans dat Jitske een baan heeft op VBO/MAVO-niveau of lager is 63%.

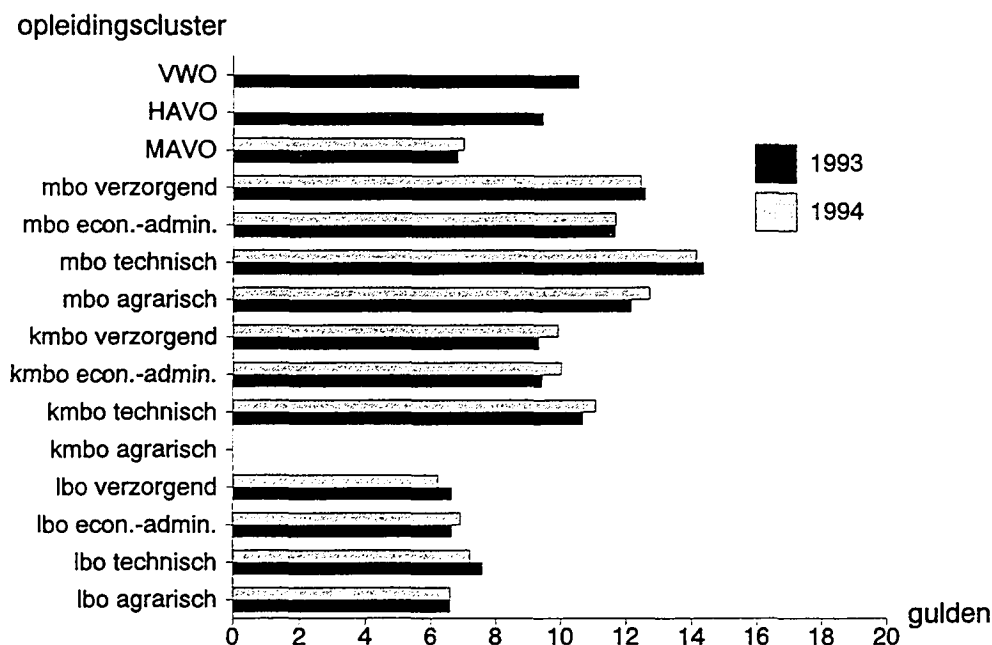
Kader 7 De kans op onderbenutting voor Jitske.

Ter afsluiting van deze paragraaf vatten we de conclusies samen. Een hoge mate van onderbenutting komt in sterke mate bij het KMBO en het AVO en in veel mindere mate bij het VBO en het MBO voor. Ten opzichte van RUBS '93 is de onderbenutting bij het KMBO en het AVO gedaald, bij het MBO gestegen en bij het VBO constant gebleven. Gemiddeld vier op de tien werkzame schoolverlaters heeft een baan waarvoor de eigen vakrichting vereist is en bij technisch opgeleiden ligt dit hoger. Vrouwen hebben een significant lagere kans op onderbenutting dan mannen. Hetzelfde geldt voor ouderen. Veruit de hoogste kansen op onderbenutting zijn gerelateerd aan de opleidingsclusters KMBO-verzorgend, KMBO-economisch administratief en MBO-verzorgend en de laagste kansen op onderbenutting zijn gerelateerd aan de opleidingsclusters VBO-technisch, VBO-agrarisch en MAVO. In het zuiden van Nederland is er ten opzichte van het westen van Nederland, sprake van een grotere mismatch tussen het vereiste en het gevolgde opleidingsniveau. Verder is bij zeer grote bedrijven of instellingen (tenminste 500 werknemers) de kans op onderbenutting het grootst. Tot slot hebben personen die werkzaam zijn in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs een hogere kans op onderbenutting.

6.4 Beloning

De beloning is uiteraard een zeer belangrijke indicator voor de kwaliteit van het werk³². Het is de resultante van persoons-, opleidings-, organisatie- en functiekenmerken. De resultaten van de multivariate analyse zullen laten zien welke kenmerken het meest invloedrijk zijn in de verklaring van het bruto uurloon³³.

Grafiek 11
Gemiddeld bruto uurloon per opleidingscluster in de tijd vergeleken³⁴.

In grafiek 11 is het gemiddelde bruto uurloon per opleidingscluster in de tijd vergeleken. De cijfers van RUBS '92 zijn niet opgenomen omdat in dat jaar naar het netto loon is gevraagd. Het gemiddelde bruto uurloon van schoolverlaters van het VBO, (K)MBO en AVO die op het moment van enquêteren (mei/juni 1994) tenminste 12 uur per week werken is tussen het voorjaar van 1993 (RUBS '93) en het voorjaar van 1994 (RUBS '94) gestegen van fl. 10,05 tot fl.10,40, oftewel een stijging van 3%. De verschillen naar schooltype zijn als volgt. Het gemiddelde bruto uurloon is bij de afgestudeerde, werkzame VBO-ers gedaald met 3%, bij de afgestudeerde, werkzame KMBO-ers gestegen met 8%, bij afgestudeerde, werkzame MBO-ers gelijk gebleven en bij de afgestudeerde, werkzame AVO-ers gedaald met 4%. De

32. De bij dit hoofdstuk passende tabellen in bijlage II zijn de tabellen 19a en 19b (maandloon) en de tabellen 20a en 20b (uurloon).

33. In de RUBS-enquête werd gevraagd naar het bruto maandloon en het aantal contract-uren per week. Bij het bruto maandloon moesten ploegendiensttoeslagen of fooien wel en overwerk, vakantiegeld of uitkeringen niet meegeteld worden. Bij het aantal contract-uren moesten de overwerk-uren ook niet worden meegeteld en evenmin de uren op school (bijvoorbeeld in het leerlingwezen/in-service onderwijs). Het bruto uurloon is berekend door het bruto maandloon te vermenigvuldigen met de factor 12/52 en vervolgens te delen door het aantal contract-uren. De gegevens hebben weer betrekking op de werkzame schoolverlaters, dit wil zeggen schoolverlaters die op enquêtedatum tenminste 12 uur per week werken.

34. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch, het HAVO over 1994 en het VWO over 1994.

relatieve positie van het KMBO is dus tussen RUBS '93 en RUBS '94 op deze indicator verbeterd. Een vreemd geval is het opleidingscluster KMBO-verzorgend. Gediplomeerden van het KMBO-verzorgend hebben tussen RUBS '93 en RUBS '94 het werkloosheidspercentage fors zien stijgen van 12% tot 22% (zie tabel 13a bijlage II), terwijl het gemiddelde bruto uurloon van de werkzame schoolverlaters ook flink gestegen is, namelijk met 7%. De hoge werkloosheid bij het KMBO-verzorgend heeft kennelijk (nog) geen aanleiding gegeven voor een verlaging van de beloning. Bij het MBO heeft het agrarisch opleidingscluster als enige cluster een stijging van het bruto uurloon weten te realiseren (+5%). In dit geval is wel sprake van een parallelle daling van het werkloosheidspercentage voor afgestudeerden van het MBO-agrarisch.

Peter is een autochtone man, van 20 jaar oud die 10 maanden geleden het MBO-technisch gediplomeerd heeft verlaten. Deze man is in loondienst (in ruime zin) voor tenminste 12 uur per week in de bedrijfstak industrie of delfstoffenwinning. Het bedrijf of de instelling is in het westen van Nederland gevestigd en er werken tussen de 10 en 49 werknemers. Peter is niet werkzaam in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs.

Bovendien weten we inmiddels van Peter dat hij full-time werkzaam is (tenminste 35 uur per week), niet onder zijn eigen niveau tewerkgesteld is, maar ook geen baan in zijn eigen vakrichting heeft gevonden.

Het voorspelde bruto uurloon van Peter is fl. 12,50.

Indien Peter:

-een vrouw zou zijn:	5% lager bruto uurloon
-2 jaar jonger zou zijn:	16% lager bruto uurloon
-8 mnd. geleden afstudeerde:	2% lager bruto uurloon
-het VBO-agr. volgde:	28% lager bruto uurloon
-het VBO-eco. volgde:	26% lager bruto uurloon
-het VBO-verz. volgde:	24% lager bruto uurloon
-het VBO-techn. volgde:	19% lager bruto uurloon
-het MAVO volgde:	18% lager bruto uurloon
-het KMBO-eco. volgde:	12% lager bruto uurloon
-het MBO-ove. volgde:	11% lager bruto uurloon
-het MBO-eco. volgde:	6% lager bruto uurloon
-in het noorden werkt:	5% lager bruto uurloon
-in het oosten werkt:	4% lager bruto uurloon
-in het zuiden werkt:	3% lager bruto uurloon
-in org. < 10 wn. werkt:	3% lager bruto uurloon
-in org. met 50-499 wn.:	4% hoger bruto uurloon
-in 'handel, horeca, etc.:	6% lager bruto uurloon
-in 'zakelijke dienstverl.:	6% lager bruto uurloon
-onder opleidingsniveau werkt:	6% lager bruto uurloon
-in eigen vakrichting werkt:	6% hoger bruto uurloon
-part-time werkt:	7% hoger bruto uurloon
-in het leerlingwezen/in-service onderwijs werkt:	13% lager bruto uurloon

Kader 8 Het bruto uurloon van Peter.

We gaan nu in op de verklaring van de hoogte van het bruto uurloon (zie tabel I.d van bijlage I). Voor de omvang van de effecten wordt verwezen naar kader 8. Rekening houdend met de etniciteit, de leeftijd, de duur na het afstuderen, opleidingskenmerken, organisatiekenmerken en diverse functiekenmerken verdienen vrouwen minder per uur dan mannen. De reden voor dit beloningsverschil

tussen mannen en vrouwen is onduidelijk. Misschien is het zo, dat vrouwen zich voor kortere duur op de arbeidsmarkt begeven, waardoor intredewerkloosheid relatief duur wordt en men dus beter af is door het accepteren van iets lagere lonen. Verder zullen er andere, niet-geobserveerde factoren in het geding kunnen zijn die voor vrouwen vaker een negatieve invloed op het uurloon hebben dan voor mannen.

Er kan op basis van het onderzoeksmateriaal niet aangetoond worden dat allochtonen een hoger of lager bruto uurloon hebben dan mannen. Daarentegen heeft de leeftijd wel een fors effect op het bruto uurloon. De leeftijd heeft een sterk positief effect op het bruto uurloon. Hierbij moeten twee opmerkingen gemaakt worden. In ons model is geen rekening gehouden met eventuele werkervaring van werkzame schoolverlaters, zodat de leeftijd zowel de duur c.q. waarde van persoonlijke ervaringen als de duur c.q. waarde van (eerdere) werkervaring zal oppikken. Nog belangrijker zijn wellicht de effecten van het leeftijdsafhankelijke wettelijke minimumloon. Aangezien 92% van de onderzochte groep in de leeftijdscategorie tot en met 21 jaar valt, vallen de effecten van het verplichte minimum jeugdloon sterk samen met de hier gevonden leeftijdseffecten.

Wat kunnen we zeggen over de invloed van de gevolgde opleiding? De verschillen tussen enerzijds het MBO-technisch (de referentiecategorie) en anderzijds het MBO-agrarisch of het MBO-verzorgend zijn niet significant. Uit de 'kale cijfers' van tabel 20a van bijlage II blijkt daarentegen dat het MBO-technisch duidelijk gepaard gaat met hoger bruto uurloon dan het MBO-agrarisch of het MBO-verzorgend. Het gemeten hogere bruto uurloon bij het MBO-technisch moet daarom (gedeeltelijk) aan andere factoren dan het opleidingscluster toegeschreven kunnen worden. Ten opzichte van het MBO-verzorgend kan de verdeling naar geslacht een rol spelen. Bij het MBO-verzorgend zitten nu eenmaal relatief veel meer vrouwen dan bij het MBO-technisch (zie tabel 1a bijlage II) en vrouwen verdienen een significant lager loon. Bij het MBO-agrarisch speelt iets anders. Afgestudeerden van het MBO-agrarisch komen relatief vaak in banen onder hun niveau terecht en onderbenutting leidt tot een significant lager bruto uurloon. Het lagere bruto uurloon bij het MBO-agrarisch is dus deels te wijten aan de hogere onderbenutting. Concluderend kan gezegd worden, dat weliswaar de 'kale' gegevens van het MBO-verzorgend en het MBO-agrarisch een lager bruto uurloon te zien geven dan het MBO-technisch, maar dat dit bij het MBO-verzorgend deels toe te schrijven is aan de vele vrouwen die deze opleiding volgen en dat dit bij het MBO-agrarisch deels toe te schrijven is aan de hoge onderbenutting.

Bij het MBO-economisch administratief is er wel sprake van een significant lager bruto uurloon (in vergelijking met het MBO-technisch). Aangezien de schatting van de huidige kans op werkloosheid uitgewezen heeft dat aan het MBO-economisch administratief geen lagere kans op werkloosheid verbonden is dan aan het MBO-technisch, moet er elders een 'premie' te halen zijn (anders hadden de economisch administratief opgeleide MBO-ers wel voor een technische MBO-opleiding gekozen). Deze 'premie' voor economisch administratief opgeleiden zou bijvoorbeeld op het vlak van het 'structurele risico' kunnen liggen. Economisch administratief opgeleiden zijn namelijk veel minder afhankelijk van schommelingen in de conjunctuur dan technisch opgeleiden (tabel 23 bijlage II) en zijn ook iets minder bedrijfsklassespecifiek opgeleid (tabel 21a bijlage II). Daarnaast zou een rol kunnen spelen dat als gevolg van nieuwe technologische en marktontwikkelingen, de in een opleiding opgedane technische kennis en vaardigheden sneller afschrijft dan de in een opleiding opgedane economisch-administratieve kennis en vaardigheden. De 'premie' voor de economisch administratief opgeleide MBO-ers wordt dan op langere termijn geïncasseerd.

Dat VBO-ers een significant lager bruto uurloon hebben dan het MBO-technisch is evident. Een hoger opleidingsniveau loont normaliter. Ten opzichte van de overige opleidingsclusters van het VBO springen de technisch opgeleide VBO-ers er nog het beste uit. De vermoedelijke verklaring hiervoor loopt parallel

met die in de vorige alinea. Afgestudeerden van het VBO-technisch lopen meer risico als gevolg van (a) een relatief hoge bedrijfsklassespecificiteit, (b) een hoge conjunctuurindicator en (c), een hogere afschrijving van technische kennis en vaardigheden. Deze hogere risico's worden afgekocht door een hogere beloning. In vergelijking tot het MBO-technisch doet het KMBO-agrarisch het qua bruto uurloon verrassend goed. Nadat is gecorrigeerd voor allerlei andere factoren zoals leeftijd, omvang van de organisatie, bedrijfstak etc. blijkt namelijk het KMBO-agrarisch een nagenoeg gelijk bruto uurloon op te leveren. Dit gegeven is wel gebaseerd op een gering aantal waarnemingen zodat voorzichtigheid op zijn plaats is.

De multivariate analyse is ook nog een keer uitgevoerd met niet de opleidingsclusters maar het opleidingsniveau en de bedrijfsklassespreiding³⁵ van opleidingsrichtingen als verklarende variabelen (dit is niet opgenomen in de bijlage). De opleidingen zijn dus gekarakteriseerd naar het niveau en naar de mate van specificiteit. De hypothese is namelijk dat menselijk kapitaal en in het bijzonder specifieke opleidingen (op korte termijn) tot een hogere produktiviteit zullen leiden, waardoor ook het bruto uurloon zal stijgen. De resultaten zijn als volgt. Ten opzichte van opleidingsniveau 3 (MBO/HAVO/VWO) levert zowel opleidingsniveau 2 (KMBO exclusief de richting KMBO-oriëntatie & schakelen) als opleidingsniveau 1 (VBO/MAVO/KMBO-oriëntatie/schakelen) een significant lager bruto uurloon op. Hoe hoger het opleidingsniveau van de schoolverlaters des te hoger is het bruto uurloon. De effecten van de bedrijfsklassespreiding van opleidingsrichtingen op het bruto uurloon, zijn ook zeer significant en behoorlijk sterk. Naarmate de Gini-Hirschman-coëfficiënt van de bedrijfsklassespreiding geringer is, stijgt het bruto uurloon. Dus naarmate er sprake is van meer bedrijfsklassespecifiek menselijk kapitaal neemt het bruto uurloon toe. Dit resultaat bevestigt de hypothese dat specifiek menselijk kapitaal op korte termijn leidt tot een hogere produktiviteit en dus tot een hoger loon.

We gaan nu over op de invloed van organisatiekenmerken voor het bruto uurloon. Ook die verschillen mogen er wezen. Bedrijven of instellingen die in het westen van Nederland zijn gevestigd, betalen een significant hoger bruto uurloon aan werkzame schoolverlaters, dan organisaties in de overige delen van Nederland of in het buitenland. Bij de schatting van de huidige kans op werkloosheid bleek ook reeds dat de arbeidsmarkt voor schoolverlaters in het westen van Nederland rooskleuriger is. Dus in het westen van Nederland is er minder kans op werkloosheid en is het bruto uurloon hoger.

Verder wordt in zeer kleine organisaties (minder dan 10 werknemers) significant minder betaald aan werkzame schoolverlaters dan in organisaties met tussen de 10 en 49 werknemers (de referentiecategorie). Organisaties met 50 tot 499 werknemers betalen daarentegen een significant hoger bruto uurloon dan organisaties met 10 tot 49 werknemers. De nog grotere organisaties (tenminste 500 werknemers) betalen ook wel iets meer, maar deze verschillen zijn niet significant (zouden ook op toeval kunnen berusten). Enigszins afhankelijk van de soort specificatie van het model kan toch wel gesteld worden dat er redenen zijn om aan te nemen dat het bruto uurloon toeneemt naarmate de organisatie groter is. Voor het feit dat in grotere organisaties hogere lonen betaalt worden dan in kleine organisaties ontbreekt in de literatuur een bevredigende verklaring (zie het overzichtsartikel van Brown & Medoff, 1989). In de Verenigde Staten is deze 'employment size-wage puzzle' goed gedocumenteerd en geanalyseerd maar (nog) niet verklaard (Van Praag, Oosterbeek, 1993). In dat artikel wordt gesuggereerd dat het wel eens met de complementariteit van fysiek en menselijk kapitaal van doen kan hebben. Grote organisaties accumuleren namelijk zowel meer fysiek als menselijk kapitaal. Door de complementariteit van fysiek en menselijk kapitaal zullen er in grote organisaties additionele produktiviteits- en dus loonstijgingen behaald worden. Deze hypothese is in dit kader echter niet getoetst.

35. Deze bedrijfsklassespreiding van opleidingsrichtingen is uitgedrukt in de zogenaamde Gini-Hirschman-coëfficiënt.

De bedrijfstakeffecten voor het bruto uurloon zijn als volgt. De bedrijfstakken 'handel, horeca e.d.' en 'zakelijke dienstverlening' kennen een significant lager bruto uurloon dan de bedrijfstak 'industrie, delfstoffenwinning', nadat gecorrigeerd is voor allerlei persoons-, organisatie en functiekenmerken. De overige verschillen tussen enerzijds de bedrijfstak 'industrie en delfstoffenwinning' en anderzijds de diverse andere bedrijfstakken zijn niet significant. De conclusie kan zijn dat de bedrijfstak 'industrie en delfstoffenwinning' en ook de bedrijfstak 'landbouw- en visserij' een relatief hoog bruto uurloon bieden en dat de bedrijfstakken 'zakelijke dienstverlening' en 'handel, horeca e.d.' een relatief laag bruto uurloon bieden.

Dan gaan we nu over op de effecten van functiekenmerken op het bruto uurloon. Er is sprake van sterke en uiterst significante verbanden tussen een viertal functiekenmerken en het bruto uurloon. Laten we beginnen met het gegeven of de schoolverlaters werkzaam zijn in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs. Indien dit het geval is daalt het bruto uurloon. Hierbij is niet alleen gecorrigeerd voor opleidingskenmerken maar ook voor bijvoorbeeld onderbenutting. In paragraaf 6.3 hebben we gezien dat het leerlingwezen/in-service onderwijs leidt tot een hogere kans op onderbenutting. Aangezien onderbenutting tot een lager bruto uurloon leidt en het leerlingwezen/in-service onderwijs tot een hogere kans op onderbenutting leidt, kan slechts geconcludeerd worden dat het lagere bruto uurloon van mensen in het leerlingwezen/in-service onderwijs nòg lager geweest zou zijn indien geen rekening met onderbenutting was gehouden. Blijft dus het effect van het leerlingwezen/in-service onderwijs staan dat niet aan onderbenutting, opleidingskenmerken, het lagere aantal uren per week e.d. is toe te schrijven. De verklaring hiervoor is misschien de volgende. Volgens de 'human capital'-theorie zullen werkgevers betalen voor *bedrijfsspecifieke* opleidingen en werknemers betalen voor opleidingen waarvan de kwalificaties verhandelbaar zijn op de externe arbeidsmarkt (zoals *branche-* en *beroepsspecifieke* kwalificaties). Aangezien opleidingen in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs landelijk gecertificeerd worden conform curriculumstandaarden e.d. en dus kwalificaties genereren die op de externe arbeidsmarkt verhandelbaar zijn (i.c. beroeps- en/of branchespecifieke kwalificaties), zullen de leerlingen zelf de opleidingskosten (met name gedeerde produktiviteit) moeten betalen. Deze betaling van de opleidingskosten wordt verrekend met het bruto uurloon (bijvoorbeeld beloning in de vorm van stage- en onkostenvergoedingen e.d.). Het aardige is dat de personen die op enquêtedatum getraind worden, dit wil zeggen een cursus of bedrijfsopleiding volgen, juist een significant hogere beloning hebben³⁶. Dat trainees in dit geval geen significant *lagere* beloning hebben is nog wel gemakkelijk te verklaren. Het volgen van cursussen of bedrijfsopleidingen door werknemers kan worden beschouwd als bedrijfsspecifieke opleidingen die volledig door de werkgever worden vergoed (de opleidingskosten worden dus niet op de beloning in mindering gebracht). Waarom volgers van cursussen of bedrijfsopleidingen dan ook nog méér betaald krijgen is vooralsnog onduidelijk.

Werkzame schoolverlaters die een baan onder hun niveau hebben gevonden en werkzame schoolverlaters die niet in hun eigen vakrichting werkzaam zijn, verdienen een lager bruto uurloon. Dus niet alleen de verworven kwalificaties maar ook de vereiste kwalificaties zijn bepalend voor de hoogte van bruto uurloon. De produktiviteit van deze personen zal lager zijn omdat het voor de functie vereiste opleidingsniveau en de voor de functie vereiste vakrichting niet aansluit bij de verworven kwalificaties van de werkzame schoolverlater. Een grote discrepantie tussen gevraagde en geboden kwalificaties zal leiden tot een lagere produktiviteit en dientengevolge zal ook het bruto uurloon in die functie dalen. Het effect van het al dan niet werkzaam zijn in de eigen vakrichting is doorgerekend. Stel nu dat we niet van Peter, Sengül of een andere referentiepersoon uitgaan, maar van de gemiddelde scores voor de werkzame personen die in RUBS zijn geënquêteerd. We hebben in de vorige paragraaf gezien dat vier

36. Dit is vastgesteld in een aanvullende multivariate analyse. De resultaten hiervan zijn niet opgenomen in de bijlage. Over de relaties tussen training en beloning van schoolverlaters zal binnenkort wel een paper verschijnen.

op de tien werkzame schoolverlaters in een baan in de eigen vakrichting terecht komt. Laten we er nu van uitgaan dat de studie- beroepskeuzevoorlichting in Nederland steeds beter wordt, hetgeen leidt tot het gegeven dat niet 40% maar 75% van de werkzame schoolverlaters in een baan in de eigen vakrichting terecht komt. Het gemiddelde uurloon komt dan -onder constanthouding van alle overige factoren - fl. 0,21 hoger uit. Dit betekent dat de fiscus op jaarbasis per werkzame schoolverlater ongeveer fl. 0,21 x 32,7 uur x 52 weken x 38,125% loonbelasting= fl. 135,- méér aan belasting ontvangt. Dus tegenover de eventueel hogere uitgaven aan studie- en beroepskeuzevoorlichting staat een belastingvoordeel van fl. 135,- per werkzame persoon per jaar. Dit laat onverlet dat het bij studie- en beroepskeuzevoorlichting niet primair gaat om financiële afwegingen.

Part-timers verdienen per gewerkt uur significant meer dan full-timers, nadat gecorrigeerd is voor persoonskenmerken (bijvoorbeeld geslacht), organisatiekenmerken (bijvoorbeeld bedrijfstak) en functiekenmerken (bijvoorbeeld onderbenutting). De vaak voorkomende 'kale' observatie dat part-timers juist een *lager* bruto uurloon hebben dan full-timers (ook in RUBS) wordt dus wegverklaard door allerlei andere factoren en slaat om in een omgekeerd effect. Dus het ligt niet aan het functiekenmerk 'part-time werk' dat part-timers minder verdienen maar aan bijvoorbeeld het feit dat juist veel vrouwen part-time werk verrichten etc. Het functiekenmerk 'part-time werk' leidt dus tot een hoger bruto uurloon. Een aanbodgerichte verklaring en één vraaggerichte verklaring zouden hierbij in het geding kunnen zijn. Stel nu dat alle werkzame schoolverlaters in feite voltiids willen werken en een part-time baan als inferieur beschouwen. Zij zullen dan uitsluitend bereid zijn om een part-time baan te aanvaarden als daar een 'premie' tegenover staat. De premie is de hoogte van het loonverschil. De vraaggerichte verklaring gaat als volgt. Part-timers zijn produktiever dan full-timers, aangezien een gedeeltelijke werkweek tot minder fysieke en/of mentale belasting leidt. Werkgevers zullen dan graag part-timers aantrekken en zijn bereid hiervoor een loonoffer te doen.

Ter afsluiting vatten we de conclusies nog even samen. Allereerst is het zo dat het gemiddelde bruto uurloon van schoolverlaters van het VBO, (K)MBO en AVO die op het moment van enquêteren (mei/juni 1994) tenminste 12 uur per week werken tussen het voorjaar van 1993 (RUBS '93) en het voorjaar van 1994 (RUBS '94) is gestegen van fl. 10,05 tot fl. 10,40, oftewel een stijging van 3%. Het gemiddelde bruto uurloon is bij de VBO-ers gedaald met 3%, bij de KMBO-ers gestegen met 8%, bij MBO-ers gelijk gebleven en bij AVO-ers gedaald met 4%. Voor alle volgende uitspraken is rekening gehouden met allerlei persoons-, organisatie- en functiekenmerken en wordt uitgegaan van de schoolverlaters van het schooljaar 1992-1993 die op het moment van enquêteren (mei/juni 1994) tenminste 12 uur per week werken. Tussen haakjes wordt de vermoedelijke reden gegeven.

- vrouwen verdienen een significant lager bruto uurloon dan mannen;
- ouderen verdienen een significant hoger bruto uurloon dan jongeren, maar dit effect neemt af naarmate de leeftijd toeneemt (minimum jeugdloon, meer werk- en levenservaring);
- autochtonen verdienen geen significant hoger of lager bruto uurloon dan allochtonen;
- het MBO-technisch leidt tot een significant hoger bruto uurloon dan het MBO-economisch administratief (premie voor hoger structureel risico);
- het VBO-technisch neemt qua bruto uurloon binnen het VBO een relatief sterke positie in (premie voor hoger structureel risico) en het KMBO-agrarisch neemt qua bruto uurloon binnen het KMBO een relatief sterke positie in;
- het bruto uurloon stijgt naarmate het opleidingsniveau toeneemt (de waarde van menselijk kapitaal);
- het bruto uurloon stijgt naarmate opleidingsrichtingen bedrijfsklassespecifieker van aard zijn (de directe waarde van passend menselijk kapitaal);
- in zeer kleine organisaties (minder dan 10 werknemers) wordt significant minder betaald aan werkzame schoolverlaters dan in organisaties met tussen de 10 en 49 werknemers (de referentiecategorie). Organisaties met 50 tot 499 werknemers betalen daarentegen een significant hoger bruto

uurloon dan organisaties met 10 tot 49 werknemers (een hogere produktiviteit door hogere kapitaalintensiteit);

- de bedrijfstakken 'industrie en delfstoffenwinning' en 'landbouw- en visserij' bieden een relatief hoog bruto uurloon en de bedrijfstakken 'zakelijke dienstverlening' en 'handel, horeca e.d.' bieden een relatief laag bruto uurloon;
- organisaties in het westen van Nederland betalen een significant hoger bruto uurloon dan organisaties in de overige delen van Nederland (krappere arbeidsmarkt);
- personen die in het leerlingwezen/in-service onderwijs werkzaam zijn, verdienen een significant lager bruto uurloon (de opleidingskosten worden op het loon van de leerlingen in mindering gebracht);
- door een betere aansluiting tussen de gevraagde en de geboden kwalificaties (zowel naar niveau als naar richting) stijgt het bruto uurloon (vereiste kwalificaties zijn medebepalend);
- part-timers hebben een significant hoger bruto uurloon (part-timers zijn produktiever per uur en/of part-timers willen eigenlijk full-time werken).

6.5 Training

Naast het aantrekken van hoger gekwalificeerd personeel is ook training een manier om te komen tot een accumulatie van menselijk kapitaal in organisaties. Dit zal een belangrijk middel zijn om de produktiviteit te verhogen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat personeelsfunctionarissen 'opleiding en training' ervaren als een zeer belangrijke beleidsprioriteit (Hay-groep, 1991; Hoogedoom, Walls & Reincke, 1989). Het RUBS-onderzoek biedt de mogelijkheid om meer inzicht te verkrijgen in de vraag waarom in sommige gevallen wel en in andere gevallen niet wordt getraind.

In de RUBS-vragenlijsten van 1992, 1993 en 1994 wordt gevraagd naar het gegeven of schoolverlaters op het moment van enquêteren al dan niet een cursus of bedrijfsopleiding volgen (geen hobbycursus, geen voltijds vervolgopleiding en ook geen opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs). In grafiek 12 zijn voor deze drie jaren de onderzoeksresultaten weergegeven en in tabel 29a van bijlage II zijn de trainingsdata van RUBS '94 te vinden. Bovendien bevat tabel I.e van bijlage I de schattings- en simulatieresultaten van de kans op training. Bij alle data en de schattingen wordt uitgegaan van 'werkzame schoolverlaters', dit wil zeggen schoolverlaters die op enquêtedatum (zo'n klein jaar na het verlaten van een opleiding) tenminste 12 uur per week betaald werk verrichten.

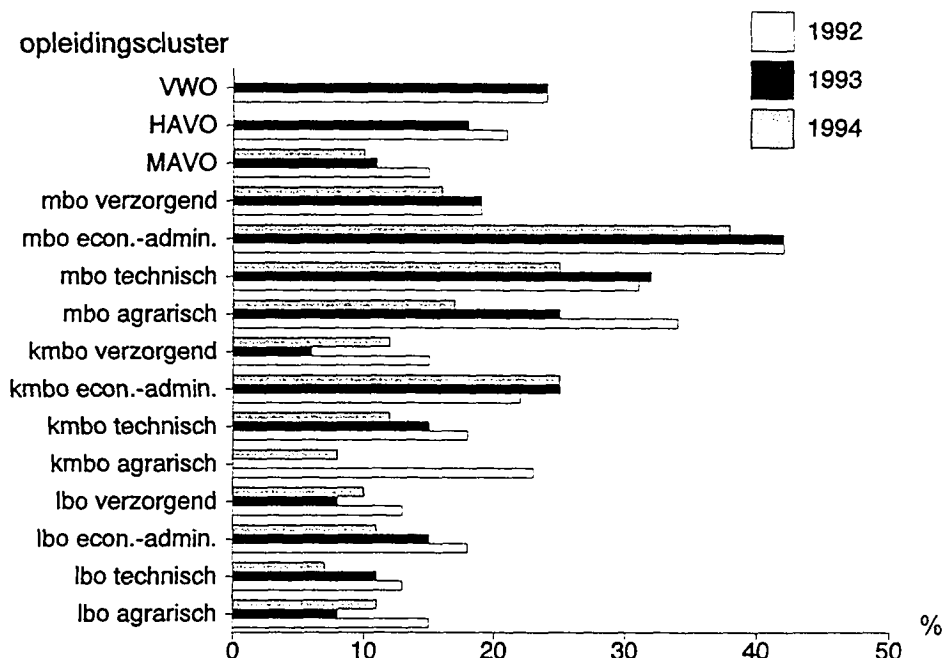
Grafiek 12 toont het percentage training per opleidingscluster in de tijd vergeleken. Uit de grafiek valt af te lezen dat training (het op enquêtedatum volgen van een cursus of bedrijfsopleiding) toeneemt naarmate het opleidingsniveau hoger is. Bij het VBO en MAVO ligt het trainingspercentage op respectievelijk 8 en 10 procent, bij het KMBO ligt dit op 17 procent en bij het MBO op 26 procent. Het trainingspercentage neemt dus toe naarmate het opleidingsniveau hoger is. Bovendien worden de economisch administratief opgeleide schoolverlaters extra vaak getraind. Zowel bij het schooltype VBO (VBO-gemiddeld 8%; VBO-economisch administratief 11%), het schooltype KMBO (KMBO-gemiddeld 17%; KMBO-economisch administratief 25%) en het schooltype MBO (MBO-gemiddeld 26%; MBO-economisch administratief 38%) worden economisch administratief opgeleiden relatief vaak getraind.

Bij een vergelijking in de tijd betreffende het trainingspercentage zijn dit de voornaamste observaties. Er is sprake van een gestaag dalende trend in de mate waarin werkzame schoolverlaters getraind worden. Uit RUBS '92 (uitstroom uit het schooljaar 1990-1991) bleek dat 23% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind werd, uit RUBS '93 (uitstroom uit het schooljaar 1991-1992) bleek dat 21% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind werd en in RUBS '94 blijkt dat 18% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind wordt. Deze trend doet zich bij alle vier de onderzochte schooltypen (VBO, KMBO, MBO, AVO) voor. Als grafiek 12 bekeken wordt dan blijkt dat de dalende trend zich ook in de

meeste opleidingsclusters voordoet. Alleen het opleidingscluster KMBO-economisch administratief vormt een uitzondering, aangezien daar zelfs sprake is van enige toename in het trainingspercentage.

Grafiek 12

Training per opleidingscluster in de tijd vergeleken³⁷.

Waarom worden sommige werkzame schoolverlaters zo'n klein jaar na afstuderen wél getraind en andere werkzame schoolverlaters niet getraind? Anders gesteld, welke kenmerken bepalen de kans op training voor werkzame schoolverlaters? Hiertoe is een multivariate analyse uitgevoerd, waarin zowel persoons-, organisatie- en enkele functiekenmerken zijn opgenomen. In tabel 1.e van bijlage I zijn de schattings- en simulatieresultaten te vinden en hier zullen de voornaamste resultaten en vermoedelijke verklaringen besproken worden. Soms wordt bovendien gerefereerd naar de publikatie 'Training in bedrijven' (Van Smoorenburg, Heijke, 1995) waarin eveneens een schatting van de kans op training is opgenomen. Het betrof hierbij gekoppelde gegevens over RUBS '93 en de HBO-monitor '93.

Vrouwen volgen op enquêtedatum significant vaker een cursus of bedrijfsopleiding dan mannen (vrouwen 20%; mannen 15%). Uit de schattingsresultaten blijkt echter dat vrouwen significant *minder* vaak een cursus of bedrijfsopleiding volgen dan mannen. Het 'kale' sexeverskil wordt dus meer dan volledig wegverklaard door de overige verklarende factoren. Een belangrijke oorzaak hiervoor is dat het leerlingwezen/in-service onderwijs niet vaak gecombineerd wordt met het volgen van overige cursussen of bedrijfsopleidingen en vrouwen juist minder vaak in het leerlingwezen/in-service onderwijs werkzaam zijn. Een tweede belangrijke oorzaak is het gegeven dat de werkzame vrouwen gemiddeld hoger opgeleid zijn dan de werkzame mannen en dat een hoger opleidingsniveau leidt tot een hogere kans op training. Deze beide oorzaken verklaren waarom het trainingspercentage relatief hoog uitvalt voor

37. Vanwege te kleine aantallen zijn geen gegevens gepresenteerd van het KMBO-agrarisch over 1993, het HAVO over 1994 en het VWO over 1994.

vrouwen. Resteert de vraag waarom vrouwen dan zelfs *minder* vaak getraind worden dan mannen nadat gecorrigeerd is voor persoons-, organisatie- en functiekenmerken. De verklaring hiervoor is soortgelijk aan de verklaring voor het negatieve effect van het functiekenmerk part-time werk (hierover later meer). Als werkgevers, onder de veronderstelling dat zij economisch rationeel handelen, verwachten dat vrouwen ten opzichte van mannen geen hogere kans op verloop hebben dan zal er mutatis mutandis geen prikkel zijn om minder in opleidingen van vrouwen te investeren, aangezien dan namelijk ook de verwachte terugverdienperiode bij mannen en vrouwen gelijk is. Aangezien vooral werkgevers de kosten van deze training (i.c. cursussen en bedrijfsopleidingen) zullen dragen, kan het verschil in trainingspercentage verklaard worden, uit het kennelijke vermoeden van werkgevers dat de kans op vrijwillig vertrek bij vrouwen hoger zal zijn. De effecten zijn overigens niet erg groot (zie voor deze en overige effecten kader 9 en kader 10).

Peter is een autochtone man, van 20 jaar oud die 10 maanden geleden het MBO-technisch gediplomeerd heeft verlaten. Deze man is in loondienst (in ruime zin) voor tenminste 12 uur per week in de bedrijfstak industrie of delfstoffenwinning. Het bedrijf of de instelling is in het westen van Nederland gevestigd en er werken tussen de 10 en 49 werknemers. Peter is niet werkzaam in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs.

Bovendien weten we van Peter dat hij full-time werkzaam is (tenminste 35 uur per week), niet onder zijn eigen niveau tewerkgesteld is, maar ook geen baan in zijn eigen vakrichting heeft gevonden.

De kans op training, i.c. het op enquêtedatum volgen van een cursus of bedrijfsopleiding, bedraagt voor Peter 22%.

Indien Peter:

-een vrouw zou zijn:	18% kans op training
-het MBO-eco. volgde:	39% kans op training
-in het oosten werkt:	18% kans op training
-in het zuiden werkt:	18% kans op training
-in 'zakelijke dienstverlening' werkt:	34% kans op training
-in organisatie met ≥ 500 wn. werkt:	27% kans op training
-onder opleidingsniveau werkt:	18% kans op training
-in eigen vakrichting werkt:	25% kans op training
-part-time werkt:	19% kans op training
-in het leerlingwezen of in-service onderwijs werkt:	5% kans op training

Kader 9 De kans op training (cursussen, bedrijfsopl.) voor Peter.

De iets lagere kans op training van allochtonen ten opzichte van autochtonen (nadat gecorrigeerd is voor de overige persoons-, organisatie- functiekenmerken) zou ook op toeval kunnen berusten. Er kan dus niet aangetoond worden dat etniciteit een zelfstandige en betrouwbare verklaring vormt voor de kans op training. Dit zelfde geldt voor de leeftijd. De leeftijd is niet van significante invloed op de kans om getraind te worden. Persoonkenmerken spelen dus kennelijk slechts een marginale rol in de verklaring van de kans op training voor werkzame schoolverlaters. Alleen het geslacht doet er enigszins toe.

We stappen nu over op de mogelijke effecten van de gevolgde opleiding. Er kan slechts in één geval

een significant kansverschil van het opleidingscluster MBO-technisch (de referentiecategorie) worden geconstateerd. Het opleidingscluster MBO-economisch administratief kenmerkt zich door een significant hogere kans op training dan het opleidingscluster MBO-technisch. Natuurlijk moet men zich niet blind staren op uitsluitend de significante effecten want een extremere keuze van de referentiegroep (het KMBO-technisch heeft bijvoorbeeld een zeer lage negatieve regressiecoëfficiënt) zal ongetwijfeld leiden tot meerdere significante verschillen (bijvoorbeeld met VBO-agrarisch, MBO-agrarisch of KMBO-economisch administratief die hoog scoren). We kunnen in ieder geval aan de regressiecoëfficiënten zien (zie tabel 1.e bijlage I) dat de technische opleidingsclusters telkens aan de lage kant scoren en de economisch-administratieve en de agrarische opleidingsclusters aan de hoge kant scoren (met uitzondering van het KMBO-agrarisch). Bovendien moet nog gemeld worden dat de effecten van de opleidingsclusters sterk beïnvloed worden door te controleren voor het functiekenmerk 'leerlingwezen/in-service onderwijs'. De lage trainingspercentages bij afgestudeerde VBO-ers zijn grotendeels te herleiden tot de grote uitstroom van VBO-ers naar het leerlingwezen/in-service onderwijs waardoor geen additionele training meer plaatsvindt.

Bij reeds alle uitgevoerde multivariate analyses bleek de invloed van de regio een duidelijke rol te spelen. Ook bij de kans op training is de vestigingsplaats van de organisatie van belang. In het westen van Nederland wordt het meest getraind en de verschillen met respectievelijk het zuiden en het oosten van Nederland zijn significant. De redenen hiervoor zijn vooralsnog onduidelijk. Zeker als we bedenken dat het gevaar van vrijwillige mobiliteit in het westen groter zal zijn vanwege de krappere arbeidsmarkt. Het zou te maken kunnen hebben met een heviger concurrentie op de opleidingsmarkt in het westen waardoor de prijs van opleidingen daalt. Uit het CBS-onderzoek naar bedrijfsopleidingen bleek bijvoorbeeld dat de gemiddelde kosten van bedrijfs- en externe opleidingen tussen 1986 en 1990 flink zijn gedaald (CBS, 1990). Een andere hypothese zou kunnen zijn dat training door werknemers als 'fringe benefit' opgevat wordt en dit in strijd om de beste arbeidskrachten ingebracht wordt. Erg bevredigend is deze hypothese echter niet, omdat het niet spoort met de bevinding dat personen die op enquêtedatum getraind worden juist een hogere (materiële) beloning hebben. Training zou dan eerder als een negatieve 'fringe benefit' beschouwd moeten worden.

Uit vele (ook internationale) onderzoeken blijkt het positieve verband tussen organisatie-omvang en training (bijvoorbeeld CBS, 1990). Uit de RUBS-data blijkt dit eveneens het geval te zijn. In zeer grote bedrijven of instellingen (tenminste 500 werknemers) komt het namelijk significant vaker voor dat op enquêtedatum de pas in dienst getreden werknemer getraind wordt dan in bedrijven of instellingen met tussen de 10 en 49 werknemers. De regressiecoëfficiënten laten zien (verwezen wordt naar tabel 1.e bijlage I) dat de onderlinge verschillen tussen de grootteklassen '1 t/m 9 personen', '10 t/m 49 personen' en '50 t/m 499 personen' gering zijn. Dus alleen bij echte grote bedrijven of instellingen (meer dan 500 werknemers) wordt fors meer getraind. Deze hogere kans op training in grote organisaties is niet toe te schrijven aan het gegeven dat zij een gemiddeld hoger opleidingsniveau in dienst nemen, hetgeen namelijk leidt tot een hogere training, aangezien hiervoor in de multivariate analyse is gecontroleerd. Het verschil in trainingsinspanning moet dus toe te schrijven zijn aan nog andere specifieke kenmerken van grote organisaties. In 'Training in bedrijven' (Van Smoorenburg, Heijke, 1995) worden hiervoor enige redenen aangegeven zoals 'economies of scale'-voordelen in de organisatie van training, 'pooling' van trainingsrisico's, grotere spreiding van de produktiviteit en de complementariteit van fysiek en menselijk kapitaal.

De verschillen tussen de diverse bedrijfstakken zijn niet al te groot met uitzondering van de bedrijfstak zakelijke dienstverlening. Bij de bedrijfstak zakelijke dienstverlening wordt significant vaker op enquêtedatum de werkzame schoolverlater getraind dan bij de bedrijfstak industrie en delfstoffenwinning. De tamelijk geringe verschillen tussen bedrijfstakken heeft grotendeels te maken met de grote variëteit

binnen bedrijfstakken. Een nadere analyse naar bedrijfsklassen leert dat vooral de bedrijfsklassen 'gezondheids- en veterinaire diensten', 'maatschappelijke dienstverlening', en 'sociaal-culturele en culturele instellingen' (de overheid) maar toch ook de 'groot- en tussenhandel' en de 'hotels, restaurants en cafés' lage kansen op training met zich meebrengen en de bedrijfsklassen 'bankwezen' en 'verzekeringswezen' hoge kansen op training met zich meebrengen. De detailhandel, waar zo vele schoolverlaters gaan werken, zit ongeveer in het midden van het spectrum. Bovendien moet gemeld worden dat training hier gedefinieerd wordt als het op enquêtedatum volgen van cursussen of bedrijfsopleidingen, hetgeen niet het leerlingwezen of in-service onderwijs omvat. Het is echter bekend dat sommige bedrijfsklassen relatief veel gebruik maken van training door middel van het leerlingwezen/in-service onderwijs. Reparatiebedrijven (met name garages), bouwinstallatiebedrijven, de grafische industrie en de overige dienstverlening (met name kappers) zijn voorbeelden van bedrijfsklassen die relatief veel gebruik maken van training door middel van het leerlingwezen en in-service onderwijs (Van Smoorenburg, Heijke, 1995).

Jitske is een autochtone vrouw van 20-jarige leeftijd die 10 maanden geleden een economische-administratieve opleiding op het KMBO gediplomeerde heeft afgesloten. Zij heeft nu voor tenminste 12 uur per week een baan bij een kleine organisatie (minder dan 10 werknemers) in de bedrijfstak 'handel, horeca e.d.'. Dit bedrijf of deze instelling is in het noorden van Nederland gevestigd.

Als Jitske niet in haar eigen vakrichting werkzaam is, niet onder haar opleidingsniveau werkzaam is, niet part-time werkzaam is en niet werkzaam is in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs is haar kans op het op enquêtedatum volgen van een bedrijfsopleiding of cursus 25%.

Indien Jitske:

-in eigen vakrichting werkt:	28% kans op training
-onder eigen opleidingsniveau werkt:	21% kans op training.
-part-time werkt:	22% kans op training
-in het leerlingwezen of het in-service onderwijs werkt:	6% kans op training

Kader 10 De kans op training (cursussen, bedrijfsopl.) voor Jitske.

Tot slot wordt de invloed van functiekenmerken op training nog behandeld. We zullen met het meest invloedrijke aspect beginnen en dat is het al dan niet werkzaam zijn in het kader van het leerlingwezen of in-service onderwijs. Door participatie in het leerlingwezen/in-service onderwijs keldert de kans op het volgen van een cursus of bedrijfsopleiding (zie kader 9 en 10). Dit gegeven is natuurlijk niet zo verwonderlijk. Voor zowel werkgevers als werknemers is het nauwelijks nuttig om naast de schoolcomponent in het leerlingwezen/in-service onderwijs ook nog eens andersoortige training te initiëren. De meerwaarde hiervan is blijkbaar gering.

Andere functiekenmerken die een significante rol spelen in de verklaring van de kans op training is het al niet part-time werkzaam zijn, de onderbenutting en het feit of men in een baan werkzaam is waar de eigen vakrichting vereist is. Part-time werk leidt tot een significant lagere kans op training en dat is ook logisch omdat de trainingskosten veelal gelijk blijven en de produktiviteitswinsten geringer zijn. Een rationele werkgever zal mutatis mutandis de voorkeur geven aan het trainen van werknemers in full-time dienst omdat dan het rendement van de investering groter zal zijn. Indien er geen sprake is van onder-

benutting en bovendien de eigen vakrichting vereist is, zou gezegd kunnen worden dat de aansluiting tussen de vereiste en de geboden kwalificaties adequaat is. Uit de schattingsresultaten blijkt dat een goede aansluiting tussen deze vereiste en geboden kwalificaties leidt tot een verhoogde kans op training (zowel naar niveau als naar richting). Het is dus niet zo dat werkgevers bereid zijn om een slechte aansluiting tussen de gevraagde en de vereiste kwalificaties op te lossen door het financieren en/of aanbieden van additionele training. Daarentegen zullen werkgevers -bij genoeg keus op de arbeidsmarkt- dat menselijk kapitaal selecteren dat het best bij de vereiste functie past, waardoor onder meer het trainingsrendement groter wordt. Het is goedkoper om reeds juist gekwalificeerden (iets) verder te trainen dan onjuist gekwalificeerden op een hoger (produktiviteits-) peil te brengen. Door de marktwerking zullen de verschillen in menselijk kapitaal van mensen dus toenemen.

We vatten de conclusies in deze paragraaf nog even samen. Er is sprake van een gestaag dalende trend in de mate waarin werkzame schoolverlaters getraind worden. Uit RUBS '92 (uitstroom uit het schooljaar 1990-1991) bleek dat 23% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind werd, uit RUBS '93 (uitstroom uit het schooljaar 1991-1992) bleek dat 21% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind werd en in RUBS '94 blijkt dat 18% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind wordt. Deze trend doet zich bij alle vier de onderzochte schooltypen (VBO, KMBO, MBO, AVO) voor. Waarom worden sommige werkzame schoolverlaters zo'n klein jaar na afstuderen nu wél getraind en andere werkzame schoolverlaters niet getraind? Voor de beantwoording van deze vraag is een multivariate analyse uitgevoerd, waarin zowel persoons- (geslacht, leeftijd, etniciteit), organisatie- (vestigingsplaats, bedrijfstak, organisatiegrootte) en enkele functiekekenmerken (leerlingwezen/in-service onderwijs, part-time werk, onderbenutting, eigen vakrichting) zijn opgenomen. Bij de volgende uitspraken is gecontroleerd voor deze medebepalende factoren en wordt tussen haakjes de vermoedelijke reden genoemd:

- de leeftijd en de etniciteit is niet van significante invloed op de kans om getraind te worden;
- ofschoon uit de kale observaties blijkt dat vrouwen significant vaker een cursus of bedrijfsopleiding volgen dan mannen is dit na controle voor de overige kenmerken omgekeerd. Dit heeft onder meer te maken met de geringere participatie van vrouwen in het leerlingwezen/in-service onderwijs en het hogere gemiddelde opleidingsniveau van werkende vrouwen. Na controle voor de overige kenmerken blijkt dus dat vrouwen minder vaak getraind worden (het door werkgevers verwachte hogere verloop van vrouwen);
- de technische opleidingsclusters leiden tot lagere trainingskansen en de economisch-administratieve en de agrarische opleidingsclusters leiden tot hogere trainingskansen (met uitzondering van het KMBO-agrarisch);
- bij echte grote bedrijven of instellingen (meer dan 500 werknemers) wordt fors meer getraind (economies-of-scale, pooling van trainingsrisico's, complementariteit van fysiek en menselijk kapitaal);
- de bedrijfsklassen 'gezondheids- en veterinaire diensten', 'maatschappelijke dienstverlening', en 'sociaal-culturele en culturele instellingen' (de overheid) maar toch ook de 'groot- en tussenhandel' en de 'hotels, restaurants en cafés' bieden lage kansen op training (exclusief leerlingwezen/in-service onderwijs) en de bedrijfsklassen 'bankwezen' en 'verzekeringswezen' bieden hoge kansen op training. De detailhandel, waar zo vele schoolverlaters gaan werken, zit ongeveer in het midden van het spectrum;
- door deelname aan een opleiding in het kader van het leerlingwezen/in-service onderwijs keldert de kans op het volgen van cursussen of bedrijfsopleidingen (gering marginaal nut);
- door een betere aansluiting tussen de gevraagde en de geboden kwalificaties (zowel naar niveau als naar richting) stijgt de kans op training (hogere trainingsrendement);
- full-timers hebben een hogere kans op training dan part-timers (hogere trainingsrendement).

6.6 Conclusies en samenvatting

Dit hoofdstuk deed verslag van de kwaliteit van het werk van werkzame schoolverlaters. Onder werkzame schoolverlaters worden diegenen verstaan die op het moment van enquêteren (een klein jaar na afstuderen) tenminste 12 uur per week werken. Er is bij de kwaliteit van het werk gekeken naar de werkzekerheid, het vereiste niveau en de vereiste vakrichting van de functie, de beloning en de training.

De werkzekerheid neemt af. Bij de werkzame schoolverlaters van het schooljaar 1991-1992 (RUBS '93) was 61% in vaste dienst, terwijl dit een jaar later is teruggelopen tot 57%. Bij het MBO ligt dit het hoogst en bij het AVO het laagst. Verder komt vier op de tien werkzame schoolverlaters in een baan in zijn eigen vakrichting terecht. Een hoge mate van onderbenutting komt in sterke mate bij het KMBO en het AVO voor en is veel minder bij respectievelijk het VBO en het MBO. Ten opzichte van een jaar ervoor is de onderbenutting bij het KMBO en het AVO gedaald, bij het MBO gestegen en bij het VBO constant gebleven. Het gemiddelde bruto uurloon van schoolverlaters van de onderzochte werkzame schoolverlaters die op het moment van enquêteren (mei/juni 1994) tenminste 12 uur per week werken is tussen het voorjaar van 1993 (RUBS '93) en het voorjaar van 1994 (RUBS '94) gestegen van fl. 10,05 tot fl. 10,40, oftewel een stijging van 3%. Het gemiddelde bruto uurloon is bij de VBO-ers gedaald met 3%, bij de KMBO-ers gestegen met 8%, bij MBO-ers gelijk gebleven en bij AVO-ers gedaald met 4%. Er is sprake van een gestaag dalende trend in de mate waarin werkzame schoolverlaters getraind worden. Uit RUBS '92 (uitstroom uit het schooljaar 1990-1991) bleek dat 23% van de gediplomeerden op enquêtedatum - getraind werd, uit RUBS '93 (uitstroom uit het schooljaar 1991-1992) bleek dat 21% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind werd en in RUBS '94 blijkt dat 18% van de gediplomeerden op enquêtedatum getraind wordt. Deze trend doet zich voor bij alle vier de onderzochte schooltypen.

Vrouwen hebben vaker een baan op tenminste hun eigen opleidingsniveau, oftewel een kleinere kans op onderbenutting. Tegen dit voordeel staat een lager bruto uurloon en een geringe kans op training. Allochtonen hebben geen slechtere kwaliteit van het werk dan autochtonen. Op geen enkele van de vier indicatoren is er sprake van een significant verschil. Oudere schoolverlaters komen minder vaak in functies onder hun niveau terecht. Ze verdienen ook een hoger bruto uurloon. De duur na het afstuderen is niet voor elke onderzochte schoolverlater gelijk, aangezien men op een verschillend tijdstip de opleiding in het schooljaar 1992-1993 kan hebben verlaten en er ook enige variatie in het enquêtemoment zit (van begin mei tot begin juli 1994). De duur na afstuderen blijkt bepalend te zijn voor de kans op vast werk en de hoogte van het bruto uurloon. Soms krijgt men kennelijk pas na enkele tijdelijke baantjes een vaste baan of wacht men geduldig op een vaste baan. Qua beloning lijkt wachten soms ook te lonen.

Het VBO-technisch, het KMBO-technisch en het MAVO zijn de opleidingsclusters met de laagste kans op vast werk en het MBO-verzorgend, het MBO-agrarisch en het MBO-technisch zijn de opleidingsclusters met de hoogste kans op vast werk. Bij onderbenutting zijn de extremen als volgt. Veruit de hoogste kansen op onderbenutting zijn gerelateerd aan de opleidingsclusters KMBO-verzorgend, KMBO-economisch administratief en MBO-verzorgend en de laagste kansen op onderbenutting zijn gerelateerd aan de opleidingsclusters VBO-technisch, VBO-agrarisch en MAVO. Het MBO-technisch leidt tot een significant hoger bruto uurloon dan het MBO-economisch administratief, het VBO-technisch neemt qua bruto uurloon binnen het VBO een relatief sterke positie in en het KMBO-agrarisch neemt qua bruto uurloon binnen het KMBO een relatief sterke positie in. Het bruto uurloon stijgt naarmate het opleidingsniveau toeneemt en naarmate opleidingsrichtingen bedrijfsklassespecifieker van aard zijn. Door middel van een correctie voor het leerlingwezen/in-service onderwijs verdwijnt grotendeels het verband tussen het opleidingsniveau en de kans op training. Technische opleidingsclusters scoren telkens aan de lage kant en de economisch-administratieve en de agrarische opleidingsclusters scoren

telkens aan de hoge kant (met uitzondering van het KMBO-agrarisch) wat betreft de kans op training.

Tabel 5
Schattingsresultaten kwaliteit van het werk

verklarende variabelen	vast werk	onderbenutting	bruto uurloon	training
<u>persoonskenmerken</u>				
- vrouwen	0	+	-	-
- allochtonen	0	0	0	0
- leeftijd	0	+	+	0
- gekwadrateerde leeftijd	0	-	-	0
<u>algemene kenmerken</u>				
- duur na afstuderen	+	0	+	0
<u>opleidingskenmerken</u>				
- lbo-agrarisch	0	+	-	0
- lbo-technisch	-	+	-	0
- lbo-econ. adm.	0	+	-	0
- lbo-verzorgend	-	+	-	0
- kmbo-agrarisch	0	0	0	0
- kmbo-technisch	-	0	0	0
- kmbo-econ. adm.	-	-	-	0
- kmbo-verzorgend	0	-	0	0
- mbo-agrarisch	0	0	0	0
- mbo-technisch	referentie	referentie	referentie	referentie
- mbo-econ. adm.	0	0	-	+
- mbo-verzorgend	+	-	0	0
- mbo-overig	0	0	-	0
- mavo	-	+	-	0
- overig	-	0	-	0
<u>organisatiekenmerken</u>				
- plaats org. in noorden	-	0	-	0
- plaats org. in oosten	-	0	-	-
- plaats org. in westen	referentie	referentie	referentie	referentie
- plaats org. in zuiden	-	-	-	-
- plaats org. in buitenland	0	0	-	0
- omvang org. 1 t/m 9 pers.	+	0	-	0
- omvang org. 10 t/m 49 pers.	referentie	referentie	referentie	referentie
- omvang org. 50 t/m 499 pers.	0	0	+	0
- omvang org. 500 pers. of meer	-	-	0	+
- 'landbouw en visserij'	0	-	0	0
- 'industrie en delfstoffenwinning'	referentie	referentie	referentie	referentie
- 'bouwnijverh. en installatiebedr.	+	+	0	0
- 'handel & horeca'	+	0	-	0
- 'transport & communicatie'	0	0	0	0
- 'zakelijke dienstverlening'	0	+	-	+
- 'overige dienstverlening'	0	+	0	0
<u>functiekenmerken</u>				
- leerlingwezen/in-service	0	-	-	-
- part-time werk	.	.	+	-
- onderbenutting	.	.	-	-
- eigen vakrichting	.	.	+	+

'+' = gunstig; '0' = neutraal (niet significant); '-' = ongunstig; '.' = niet opgenomen in de analyse

In tabel 5 worden de belangrijkste schattingsresultaten samengevat. De effecten treden op nadat is gecorrigeerd voor de overige verklarende variabelen. Voor de inschatting van de hoogte van de effecten kan bijlage I geraadpleegd worden of kunnen de fictieve cases Peter, Sengül en Jitske gevolgd worden (zie bijvoorbeeld de diverse kaders in dit hoofdstuk). De belangrijkste resultaten zijn als volgt:

De vestigingsplaats van de organisatie waarbij men werk gevonden heeft is bij alle indicatoren van de

kwaliteit van het werk relevant. Het westen doet het telkens het beste. Bovendien speelt de omvang van het bedrijf of instelling een duidelijke rol, maar deze is wisselend voor de diverse aspecten van de kwaliteit van de arbeid. De kans op vast werk is het grootst bij de hele kleine organisaties (minder dan 10 werknemers) en de kans op training (exclusief leerlingwezen/in-service onderwijs) is het grootst bij hele grote organisaties (tenminste 500 werknemers). Deze hele grote organisaties rekruteren wel vaker een te hoog opleidingsniveau voor de functie. Daarnaast is er een positief verband tussen de organisatiegrootte en het bruto uurloon.

Elke bedrijfstak heeft wel zijn voor- en nadelen. Dit moet natuurlijk ook, anders hadden de schoolverlaters wel voor een andere bedrijfstak gekozen. De bedrijfstak 'handel, horeca e.d.' (met name de detail-, tussen- en groothandel) en de bedrijfstak 'bouwnijverheid en installatiebedrijven' bieden de hoogste kansen op vast werk. De opvallend lage kansen op vast werk bij de zakelijke dienstverlening hebben vooral met het bankwezen te maken, waarin slechts een zeer gering gedeelte van de werkzame schoolverlaters over een vaste baan beschikt. Bij de bedrijfstakken 'zakelijke dienstverlening', 'overige dienstverlening' en 'bouwnijverheid en installatiebedrijven' is er sprake van een significant lagere kans op onderbenutting en in de bedrijfstak 'landbouw en visserij' is er sprake van een significant hogere kans op onderbenutting in vergelijking met de bedrijfstak 'industrie en delfstoffenwinning'. Bij het bruto uurloon geldt het volgende. De bedrijfstakken 'industrie en delfstoffenwinning' en 'landbouw- en visserij' bieden een tamelijk hoog bruto uurloon en de 'zakelijke dienstverlening' en 'handel, horeca e.d.' bieden een relatief laag bruto uurloon. Hoewel de zakelijke dienstverlening een laag bruto uurloon biedt, wordt er fors getraind. De bedrijfsklassen 'gezondheids- en veterinaire diensten', 'maatschappelijke dienstverlening', en 'sociaal-culturele en culturele instellingen' (de overheid) maar toch ook de 'groot- en tussenhandel' en de 'hotels, restaurants en cafés' hebben daarentegen lage trainingskansen (exclusief leerlingwezen/in-service onderwijs).

Deelname aan een opleiding in het kader van het leerlingwezen of in-service onderwijs leidt tot een hogere kans op onderbenutting, een fors lagere kans op het volgen van cursussen of bedrijfsopleidingen en een lager bruto uurloon. Het vermoeden bestaat verder dat werkgevers de opleidingskosten van het leerlingwezen/in-service onderwijs in mindering brengen op het salaris.

Part-time werk leidt tot een hoger bruto uurloon maar tevens tot een lagere kans op training. Een betere aansluiting tussen de vereiste en de geboden kwalificaties (naar niveau en richting) leidt tot zowel een hoger bruto uurloon als een hogere kans op training.

7 De marktpositie van opleidingen

In dit laatste hoofdstuk zal net als vorig jaar de marktpositie van opleidingen in kaart gebracht worden. Hierbij wordt niet alleen stil gestaan bij de *huidige* marktpositie, maar zal ook geanalyseerd worden hoe de marktpositie de afgelopen drie jaar is veranderd. Zo zal onder meer bekeken worden of de marktpositie van sommige opleidingen zich aan het verbeteren of juist aan het verslechteren is, of dat een opleiding een blijvend slechte of goede marktpositie inneemt.

Vaak wordt de arbeidsmarktpositie van een opleiding geïndiceerd door één enkel kengetal. Zo wordt de arbeidsmarktrelevantie van opleidingen geoperationaliseerd als de verwachte zoektijd tot de eerste baan (Teulings en Webbink, 1990; Berkhout en Mot, 1992) en wordt in het hoger onderwijsbeleid het werkloosheidspercentage onder afgestudeerden als arbeidsmarkt criterium gebruikt (MOW, 1994a). Toch is de arbeidsmarktpositie van opleidingen geen ééndimensioneel begrip.

Zowel uit theoretische als uit empirische overwegingen is het zinvol om een onderscheid te maken in drie dimensies die gezamenlijk de positie van een opleiding op de arbeidsmarkt vastleggen (De Grip, Van der Velden en Wieling, 1993; Van der Velden en Wieling, 1994). De eerste dimensie betreft het vinden van werk en wordt geïndiceerd door indicatoren als de duur van de intredewerkloosheid of het werkloosheidspercentage. In dit verband wordt ook wel gesproken over de kwantitatieve aansluiting tussen opleiding en beroep (Van Hoof en Dronkers, 1980). De tweede dimensie betreft de kwaliteit van het werk en heeft betrekking op indicatoren als de aansluiting van het werk bij de gevolgde opleiding (naar niveau en naar richting), het inkomen of de aard van het dienstverband. Deze dimensie wordt ook wel aangeduid als de kwalitatieve aansluiting tussen opleiding en beroep. Bij zowel het vinden van werk als de kwaliteit van het werk gaat het om indicatoren die in beginsel van jaar op jaar kunnen veranderen. Ze geven een beeld van de huidige positie van een opleiding op de arbeidsmarkt. Beide dimensies zijn eenduidig als goed of slecht te typeren, in die zin dat een lage kans op het vinden van werk of een lage kwaliteit van het werk duiden op een zwakke arbeidsmarktpositie. De derde dimensie karakteriseert de structurele risico's die schoolverlaters van een bepaalde opleiding op de arbeidsmarkt ondervinden. Het gaat hierbij om meer stabiele kenmerken van het segment waarop de schoolverlaters zich bewegen, zoals de stabiliteit van de werkgelegenheid of de mate waarin men erin slaagt om bij teruglopende werkgelegenheid in het 'eigen' segment uit te wijken naar andere arbeidsmarktsegmenten. Het is moeilijker om hier eenduidig van een goede of een slechte positie te spreken. Het werken in een segment waarin zich weinig structurele risico's voordoen betekent niet automatisch dat een opleiding een sterke arbeidsmarktpositie inneemt. Wel zou men kunnen verwachten dat in een dergelijke situatie de stabiliteit van de arbeidsmarktpositie in de tijd gezien groter is dan bij opleidingen die geconfronteerd worden met een hoog structureel risico.

In de voorgaande hoofdstukken zijn deze drie dimensies reeds uitvoerig aan bod gekomen. In hoofdstuk 5 is de kans op het vinden van werk beschreven door te kijken naar het percentage schoolverlaters dat langer dan 3 maanden werkloos is geweest en naar het werkloosheidspercentage op enquêtedatum. In hoofdstuk 6 is de kwaliteit van het werk beschreven aan de hand van (onder meer) de volgende indicatoren: het percentage werkzame personen met een vaste baan, het percentage onderbenutting, het percentage werkzame personen met een functie waarvoor de eigen vakrichting werd vereist en gemiddelde bruto uurloon. In tabel 18a van bijlage II is bovendien weergegeven welk percentage van de werkzame personen in een full-time functie werkzaam is (een contract van tenminste 35 uur per week). In hoofdstuk 4 tenslotte zijn twee indicatoren beschreven die de structurele risico's beschrijven voor de opleidingen: beroepenspreiding en de conjunctuurgevoeligheid.

In dit hoofdstuk wordt geprobeerd om een totaal beeld te geven van de positie die een opleiding inneemt op elk van deze drie dimensies. Daartoe is van elke dimensie een samengestelde indicator

berekend die de somscore vormt van de hierboven beschreven indicatoren. Om deze indicatoren elk een zelfde gewicht te geven zijn ze getransformeerd tot Z-scores met gemiddelde 0 en standaarddeviatie 1³⁸.

Tabel 6
Typering arbeidsmarktpositie van opleidingen in 1994

Opleiding	Vinden van werk		Kwaliteit van werk		Structureel risico	
VBO-agrarisch	goed	(stabiel)	gemiddeld	(stabiel)	zeer weinig	(stabiel)
VBO-technisch	goed	(instabiel)	gemiddeld	(stabiel)	zeer veel	(stabiel)
VBO-econ.adm.	gemiddeld	(instabiel)	gemiddeld	(instabiel)	weinig	(stabiel)
VBO-verzorgend	gemiddeld	(stijgend)	gemiddeld	(stabiel)	gemiddeld	(stabiel)
KMBO-agrarisch	gemiddeld	(instabiel)	gemiddeld	(stabiel)	gemiddeld	(stabiel)
KMBO-technisch	gemiddeld	(dalend)	gemiddeld	(stabiel)	zeer veel	(stabiel)
KMBO-econ. adm.	slecht	(stijgend)	gemiddeld	(stabiel)	gemiddeld	(stabiel)
KMBO-verzorgend	zeer slecht	(dalend)	gemiddeld	(stabiel)	veel	(instabiel)
MBO-agrarisch	zeer goed	(instabiel)	goed	(stabiel)	gemiddeld	(instabiel)
MBO-technisch	gemiddeld	(dalend)	zeer goed	(stabiel)	veel	(instabiel)
MBO-econ.adm.	gemiddeld	(stabiel)	goed	(stabiel)	gemiddeld	(stabiel)
MBO-verzorgend	gemiddeld	(stabiel)	goed	(stabiel)	veel	(stabiel)
MAVO	gemiddeld	(stabiel)	slecht	(stabiel)	zeer weinig	(stabiel)
HAVO	goed	(instabiel)	zeer slecht	(dalend)	weinig	(stabiel)
VWO	gemiddeld	(instabiel)	zeer slecht	(stabiel)	weinig	(stabiel)

In tabel 6 zijn voor de 15 opleidingsclusters de scores op de drie samengestelde indicatoren weergegeven³⁹. Deze samengestelde indicatoren zijn zoals gezegd getransformeerd tot Z-scores en vervolgens kwalitatief getypeerd⁴⁰. Het betreft de *relatieve* posities van opleidingsclusters ten opzichte van elkaar, zodat bijvoorbeeld de algehele, lichte stijging van de werkloosheid of de algehele, lichte stijging van het uurloon geen invloed heeft op de uitkomsten. De typering van de arbeidsmarktpositie van het opleidingscluster heeft betrekking op de situatie in 1994. Tussen haakjes is aangegeven wat de stabiliteit is van de opleiding op deze dimensies⁴¹. Daartoe is nagegaan of de relatieve score van de opleiding door de jaren heen relatief constant is gebleven. Daarbij zijn de Z-scores uit 1992, 1993 en 1994 met elkaar vergeleken en volgens bepaalde regels ingedeeld in: stabiel, stijgend, dalend en

38. Een empirische onderbouwing van de hier beschreven methode kan worden gevonden in Van Smoorenburg en Van der Velden (1995).

39. De indicatoren intredewerkloosheid, werkloosheid op enquêtedatum, onderbenutting en de conjunctuurgevoeligheid zijn hierbij gespiegeld.

40. De samengestelde indicatoren zijn getransformeerd tot Z-scores en vervolgens ingedeeld in vijf categorieën conform de onderstaande beslisregel: $Z \leq -1,282$ is 'zeer slecht', $-1,282 < Z \leq -0,524$ is 'slecht', $-0,524 < Z \leq +0,524$ is 'gemiddeld', $+0,524 < Z \leq +1,282$ is 'goed' en $Z > +1,282$ is 'zeer goed'.

41. De typering in tabel 6 hebben allemaal betrekking op de *samengestelde* indicatoren. In de bijlage zijn de typering van de *afzonderlijke* indicatoren te vinden. Tabel 30a in bijlage II bevat voor wat betreft RUBS '94 de typering naar opleidingscluster en tabel 30b de typering naar opleidingsrichting. Daarnaast is in tabel 30c in bijlage II nog de typering van de mate van stabiliteit c.q. de trend per opleidingscluster te vinden, hetgeen gebaseerd is op RUBS '92, RUBS '93 en RUBS '94. In tabel 30c kan bijvoorbeeld opgezocht worden dat het MBO-technisch te maken heeft met een dalende trend op de indicator vast werk en een stijgende trend op de indicator onderbenutting.

Bij de dimensie het vinden van werk (zie voor een nadere detaillering hoofdstuk 5) valt allereerst op dat de positie die een opleiding inneemt vaak weinig stabiel is. Slechts 4 van de 15 opleidingen nemen op deze dimensie een stabiele positie in. Voor de overige opleidingen geldt dat ze door de jaren heen hetzij een betere of slechtere positie in zijn gaan nemen, hetzij een wisselend patroon te zien geven. Zo vertoont de kans op het vinden van werk bij het KMBO-verzorgend, het KMBO-technisch en het MBO-technisch een dalende trend, terwijl de kans op het vinden van werk bij het VBO-verzorgend de afgelopen drie jaar -relatief gezien- is verbeterd. Een relatief gunstige positie wordt ingenomen door het VBO-agrarisch, het MBO-agrarisch en het VBO-technisch. Deze opleidingen worden gekenmerkt door een goede tot zeer goede kans op het vinden van werk. Aan de andere kant van het spectrum bevinden zich de economisch-administratieve en de verzorgende opleidingen van het KMBO. Deze kenmerken zich door een zeer lage kans op het vinden van werk. De AVO- en de MBO- opleidingen (met uitzondering van de eerder genoemde agrarische opleidingen) laten een gemiddelde kans op het vinden van werk zien. Een opvallend gegeven bij het MAVO en VWO is nog, dat één van twee indicatoren die de dimensie 'het vinden van werk' afdekt -namelijk de duur van de intredewerkloosheid- duidt op een ongunstig beeld, terwijl de andere indicator van de dimensie 'het vinden van werk' -namelijk de werkloosheid op enquêtedatum- juist duidt op een gunstige situatie (zie tabel 30a bijlage II). Door de forse uitwijkmogelijkheden kunnen MAVO-ers en VWO-ers soms snel en overal (tijdelijk) aan werk komen, maar na verloop van de tijd blijkt toch dat de kans op het vinden van werk niet zo bijster goed is.

Bij de volgende dimensie, kwaliteit van werk, blijken de opleidingen een veel stabielere positie in te nemen (zie voor een nadere detaillering hoofdstuk 6). Voor 13 van de 15 opleidingen geldt dat er tussen 1992 en 1994 nauwelijks een verandering heeft plaatsgevonden met betrekking tot de relatieve positie op deze dimensie. Het beeld dat er uit naar voren komt is zeer eenduidig. De kwaliteit van het werk bij VBO- en KMBO-opleidingen is gemiddeld, bij MBO-opleidingen goed en bij de AVO-opleidingen slecht tot zeer slecht.

Opvallend is dat het VBO en het KMBO elkaar niet veel ontlopen als het gaat om de kwaliteit van het werk. Terwijl KMBO-ers wat gunstiger scoren op de indicator bruto uurloon (ook na correctie voor bijvoorbeeld leeftijd), scoren VBO-ers weer gunstiger op de indicator onderbenutting (zie tabel 30b bijlage II). Het niveau van het gevonden werk is ongeveer gelijk, aangezien VBO-ers nauwelijks onder hun eigen opleidingsniveau worden tewerkgesteld terwijl dit bij KMBO-ers wel gebeurt. Het vereiste niveau van het werk ligt dus voor zowel VBO-ers als KMBO-ers op het VBO/MAVO-niveau. De kwaliteit van het werk bij het MBO is ronduit goed te noemen en elk opleidingscluster heeft wel z'n specifiek voordeel. Bij het MBO-technisch is dit duidelijk de beloning, bij het MBO-verzorgend en het MBO-agrarisch is dit de werkzekerheid en bij het MBO-economisch-administratief de trainingsmogelijkheden c.q. het niveau van het werk. Ter afsluiting van de toelichting bij de dimensie 'kwaliteit van het werk' wordt gewezen op de slechte positie van het AVO. Dit heeft enerzijds te maken met het feit dat het geen eindonderwijs is. Degenen die naar de arbeidsmarkt gaan hebben daardoor al snel het imago van

42. De drie Z-scores (Z92, Z93, Z94) behorende bij elk opleidingscluster zijn met elkaar vergeleken conform de volgende beslisregels:

- (1) Indien de absolute waarde van Z94-Z93, de absolute waarde van Z94-Z92 en de absolute waarde van Z93-Z92 alle drie kleiner zijn dan 0.524, dan wordt de typering 'stabiel';
- (2) indien niet aan beslisregel (1) wordt voldaan en Z94 is groter dan Z93 en Z93 is op zijn beurt weer groter dan Z92, dan wordt de typering 'stijgend';
- (3) indien niet aan beslisregel (1) wordt voldaan en Z94 is kleiner dan Z93 en Z93 is op zijn beurt weer kleiner dan Z92, dan wordt de typering 'dalend';
- (4) indien niet aan de vorige drie beslisregels wordt voldaan dan wordt de typering 'instabiel'.

kneusjes. Anderzijds speelt hier (sterker dan bij de andere opleidingstypen) het probleem dat degenen die een bijbaantje hebben van minimaal 12 uur per week meetellen bij de bepaling van de arbeidsmarktpositie van de opleiding, ook wanneer hun hoofdactiviteit bestaat uit het volgen van vervolgonderwijs.

De laatste dimensie betreft de structurele risico's. Ook voor deze dimensie geldt dat de meeste opleidingen een relatief stabiele positie innemen. De afgestudeerden van de technische opleidingen lopen zeer veel risico's. Dit geldt voor elk van de onderscheiden opleidingsniveaus. Ook voor de afgestudeerden van de verzorgende opleidingen in het KMBO en het MBO geldt dat ze veel risico's lopen, met name als gevolg van de geringe uitwijkmogelijkheden naar andere beroepen. De afgestudeerden van het VBO-agrarisch, het VBO-economisch-administratief en het AVO lopen weinig risico's op de arbeidsmarkt. Enerzijds is de werkgelegenheidsontwikkeling in deze sectoren erg stabiel, anderzijds hebben de schoolverlaters van deze opleidingen veel uitwijkmogelijkheden naar andere beroepen.

Literatuur

- Berkhout, P.H.G., E.S. Mot (1992), De arbeidsmarktpositie van opleidingen, Rijswijk: Arbeidsvoorziening.
- Brown, C., J. Medoff, (1989), The employer size wage effect, National Bureau of Economic Research (NBER), Working paper No. 2870, Cambridge, US.
- CBS, (1994), Jaarlijks onderzoek naar werkgelegenheid en lonen, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS, (1993), Enquête Beroepsbevolking 1993, Centraal bureau voor de Statistiek.
- CBS, (1990), Volwassenen-educatie en bedrijfsopleidingen in Nederland, de particuliere sector, Centraal Bureau voor de Statistiek, Staatsuitgeverij, Den Haag.
- Grip, A. de, R.K.W. van der Velden, M.H. Wieling (1993), De arbeidsmarktpositie van MDGO-schoolverlaters, Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, jrg. 9, nr. 3, pp. 241-252.
- Have, K. ten, (1993) Markt, organisatie en personeel in de industrie, Tilburg University Press.
- Hay-groep, (1991) Human Resource Management, Beloning en kengetallen, Deventer.
- Hoof, J.J. van, J. Dronkers (1990), Onderwijs en arbeidsmarkt, Deventer: Van Loghum Slaterus.
- Hoogedoorn, J., J.M. Walls & C.J. Reincke, (1989) Veranderende eisen aan het personeelsmanagement, Rotterdam.
- Loo, P.J.E. van de, R.K.W. van der Velden, (1994), De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroeps onderwijs, HBO-monitor 1993, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Uitgave: Voorlichtingsdienst HBO-raad, Den Haag.
- MOW (1994a), Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Ontwerp HOOP, Den Haag.
- MOW (1994b) Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Referentie Raming 1994, Deel 2: Methodiek en tabellen, Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.
- Praag, C.M. van, H. Oosterbeek, (1993), Anomalie: grotere bedrijven betalen hogere lonen, Economische Statistische Berichten, 25-8-1993.
- ROA, De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 1998, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Rijksuniversiteit Limburg, Faculteit der Economische Wetenschappen, ROA-R-1993/10, Maastricht, december 1993.
- ROA, De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 1998, Statistische bijlage, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Rijksuniversiteit Limburg, Faculteit der Economische Wetenschappen, ROA-R-1993/10B, Maastricht, december 1993.
- Sheldon, G. (1985), Die berufliche und geographische Flexibilität, Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung der Bundesanstalt für Arbeit, Beiträge AB 92, Nürnberg.
- Sitter, L.U. de, (1987), Het flexibele bedrijf, Groep Sociotechniek, Kluwer Bedrijfswetenschappen.
- Smooenburg, M.S.M., J.A.M. Heijke, (1995) Training in bedrijven, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Maastricht.
- Smooenburg, M.S.M. van, R.K.W. van der Velden, P.J.E. van de Loo, M.H. Wieling, (1994), Schoolverlaters op de arbeidsmarkt, de uitstroom en bestemming van het schooljaar 1991-1992, Uitgave: Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting, Leeuwarden.
- Smooenburg, M.S.M. van, R.K.W. van der Velden, (1994), Schoolverlaters van het verzorgend onderwijs op de arbeidsmarkt, de uitstroom en bestemming van het schooljaar 1991-1992, Uitgave: Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting, Leeuwarden.
- Smooenburg, M.S.M., R.K.W. van der Velden, (1995) De marktpositie van opleidingen in de tijd vergeleken, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Maastricht.
- SZW, (1994), Kwartaalbericht Arbeidsmarkt, Derde kwartaal 1994, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag.
- Teulings, C.N., W.V. Webbink (1990), De bepaling van de arbeidsmarktrelevantie van opleidingen, Amsterdam: SEO.
- Velden, R.K.W. van der, M.H. Wieling (1994), De arbeidsmarktkansen per opleiding, in: H. Scholten en S.C. de Groot (red.), Arbeidsmarkt en Sociale Zekerheid, Beleid in Beweging, Tilburg: IVA, pp. 106-114.
- Warnken, J. (1986), Zur Entwicklung der "internen" Anpassungsfähigkeit der Berufe bis zum Jahre 2000. Projectionen unter den Annahmen der Wachstumsszenarien der Prognos-Studie, in: Mitteilungen aus der Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, no.1, blz. 119-133.
- Wieling, M.H., P.J.E. van de Loo & R.K.W. van der Velden (1993), Waar komen onze schoolverlaters terecht? De uitstroom en bestemming van het schooljaar 1990/1991, Stichting Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting, Leeuwarden.
- Wieling, M.H., P.J.E. van de Loo, R.K.W. van der Velden, (1993), Waar komen de schoolverlaters van het Middelbaar

- Technisch Onderwijs terecht?, de uitstroom en bestemming van het schooljaar 1990-1991, Uitgave: Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting, Leewarden.
- Wieling, M.H., A. de Grip, R.K.W. van der Velden (1992), Indicatoren onderwijs-arbeidsmarkt technisch en economisch onderwijs (LBO en MBO), ROA-R-1992/4, Maastricht.
- Wieling, M.H., A. de Grip, E.J.T.A. Willems (1990), Een systematische kwalitatieve typering van arbeidsmarktinformatie, ROA-W-1990/8, Maastricht.

Lijst met begrippen

Allochtoon:	Een persoon die zichzelf tot een niet-Nederlandse bevolkingsgroep rekent.
Autochtoon:	Een persoon die zichzelf tot de Nederlandse bevolkingsgroep rekent.
AVO:	Algemeen Vormend Onderwijs (MAVO, HAVO, VWO).
BBO:	Beroeps Begeleidend Onderwijs (schoolcomponent van het leerlingwezen).
Beroep:	De indeling naar beroep is conform de CBS-beroepenclassificatie 1984. Deze vier digit-codering van beroep is aangevuld met een vijfde digit (een volgnummer) om indien nodig de beroepenclassificatie uit te breiden.
Beroepsbevolking (CBS):	Iedereen die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoort of de militaire/vervangende dienstplicht vervult of op zoek is naar een baan van tenminste 12 uur per week en beschikbaar is op de arbeidsmarkt. Iemand is beschikbaar op de arbeidsmarkt als hij/zij binnen twee weken aan een baan kan beginnen of niet binnen twee weken maar wel binnen drie maanden aan een baan kan beginnen vanwege de opzegtermijn huidige baan, het afronden van vrijwilligerswerk, het regelen van kinderopvang, of vanwege ziekte of vakantie.
Beroepsonderwijs:	Dit is het beroepsvormend onderwijs, te weten het Voorbereidend Beroeps Onderwijs (VBO), het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO), het Hoger Beroeps Onderwijs (HBO), het Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs (KMBO) en het Beroeps Begeleidend Onderwijs (BBO).
Branche:	De indeling naar aard van het bedrijf is overeenkomstig de CBS-Standaard Bedrijfsindeling (SBI 1974). Deze vier digit-codering van branche is aangevuld met een vijfde digit (een volgnummer) om indien nodig de brancheclassificatie uit te breiden.
Bruto maandloon:	Het bruto maandloon is het inkomen behorende bij de voornaamste baan (de baan waarin men het meeste aantal uren werkt) en is inclusief ploegendiensttoeslagen of fooien en exclusief overwerk, vakantiegeld of uitkering.
Bruto uurloon:	Het bruto maandloon in de hoofdfunctie gedeeld door het aantal contracturen per week en vermenigvuldigd met de factor 12/52.
Contracturen:	Het aantal uren in de hoofdfunctie dat per week volgens contract gewerkt wordt, exclusief overwerk.
Etniciteit:	Aan de respondent wordt gevraagd tot welke bevolkingsgroep hij of zij zichzelf rekent. Er wordt derhalve uitgegaan van een subjectieve definitie. Personen die zichzelf tot de Nederlandse bevolkingsgroep rekenen worden autochtoon genoemd en personen die zichzelf tot een niet-Nederlandse bevolkingsgroep rekenen worden allochtoon genoemd.
Full-time:	De grens voor een volledige werkweek is gesteld op 35 of meer contracturen in de hoofdfunctie.
Gediplomeerden:	Iedereen die een opleiding heeft verlaten met een volledig diploma, met (deel) certificaten of met uitsluitend een theorie-examen.

Geregistreerde werklozen(CBS):	Iedereen die op het moment van enquêteren niet tot de werkzame personen behoort, op zoek is naar een baan van tenminste 12 uur per week, ingeschreven staat bij het Arbeidsbureau en beschikbaar is op de arbeidsmarkt. Iemand is beschikbaar op de arbeidsmarkt als hij/zij binnen twee weken aan een baan kan beginnen of niet binnen twee weken maar wel binnen drie maanden aan een baan kan beginnen vanwege de opzegtermijn huidige baan, het afronden van vrijwilligerswerk, het regelen van kinderopvang, of vanwege ziekte of vakantie.
HBO:	Hoger Beroeps Onderwijs
Intredewerkloosheid:	De duur van de werkloosheid sinds het verlaten van de opleiding. De maximale duur van de intredewerkloosheid is het verschil tussen de enquêtedatum en de datum van het verlaten van de opleiding.
Intredewerkloosheidspercentage:	Het gedeelte (van de beroepsbevolking of de werkzame personen) dat sinds het verlaten van de opleiding (in totaal) langer dan 3 maanden werkloos is geweest.
KMBO:	Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs.
Landsdeel:	De vier landsdelen zijn als volgt samengesteld: Noord= Groningen, Friesland en Drenthe; Oost= Overijssel, Gelderland, Flevoland; West= Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland; Zuid= Noord-Brabant en Limburg.
LBO:	Lager Beroeps Onderwijs (tegenwoordig VBO).
Leeftijd:	De leeftijd op de onderzoeksdatum.
Loondienst (in ruime zin):	Iedereen die als dienstverband een leer-werkovereenkomst, werk via een uitzendbureau, loondienst bij werkgever, oproepkracht of nul-urenkracht of werkervaringsproject heeft. Diegenen die in het bedrijf van ouders/partner werken, een eigen bedrijf hebben of free-lance werkzaam zijn, zijn niet in loondienst (in ruime zin).
Loondienst (in enge zin):	personen die een gewone arbeidsovereenkomst hebben afgesloten bij een werkgever of zijn aangesteld als ambtenaar.
MBO:	Middelbaar Beroeps Onderwijs.
Ongediplomeerden:	Iedereen die een opleiding heeft verlaten zonder volledig diploma, (deel-) certificaten of theorie-examen.
Opleidingscluster:	De combinatie van schooltype en opleidingssector i.c. VBO-agrarisch, VBO-technisch, VBO-economisch administratief, VBO-verzorgend, VBO-overig, KMBO-agrarisch, KMBO-technisch, KMBO-economisch administratief, KMBO-verzorgend, KMBO-overig, MBO-agrarisch, MBO-technisch, MBO-economisch administratief, MBO-verzorgend, MBO-overig, MAVO, HAVO en VWO.
Opleidingsniveau:	Een verdeling van opleidingen naar niveau: (1) geen opleiding, of alleen lagere school;

- (2) de schooltypen VBO, MAVO en KMBO-oriëntatie/schakelen;
- (3) de schooltypen KMBO (excl. KMBO-oriëntatie/schakelen) en Primair Leerlingwezen;
- (4) de schooltypen HAVO, VWO, MBO, voortgezette opleiding in het leerlingwezen en in-service opleidingen;
- (5) het schooltype HBO;
- (6) het schooltype WO.

Opleidingsrichting:	Een verdeling van opleidingen naar studierichting (de RUBS-opleidingscodering op 3-digit niveau), i.c. bijvoorbeeld MBO-technisch: bouwkunde of KMBO-economisch administratief: detailhandel etc.
Opleidingssector:	Een verdeling van opleidingen naar sector i.c. de opleidingssectoren agrarisch, technisch, economisch administratief, verzorgend en algemeen vormend.
RUBS '92:	Het onderzoek Registratie van de Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters met betrekking tot de uitstroom van het schooljaar 1990-1991, die in mei/juni 1992 zijn benaderd.
RUBS '93:	Het onderzoek Registratie van de Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters met betrekking tot de uitstroom van het schooljaar 1991-1992, die in mei/juni 1993 zijn benaderd.
RUBS '94:	Het onderzoek Registratie van de Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters met betrekking tot de uitstroom van het schooljaar 1992-1993, die in mei/juni 1994 zijn benaderd.
Schooltype:	Een verdeling van opleidingen naar schooltype, i.c. de schooltypen Voorbereidend Beroeps Onderwijs (VBO), Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs (KMBO), Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO) en Algemeen Vormend Onderwijs (AVO) en Beroeps Begeleidend Onderwijs (BBO).
Schoolverlater:	Iedereen die een initiële of duale opleiding heeft verlaten.
Vaste baan:	Iedereen in loondienst (in ruime zin) die een aanstelling heeft voor een vaste baan of een proeftijd voor een vaste baan.
VBO:	Voorbereidend Beroeps Onderwijs (voorheen LBO).
Werkloosheidspercentage:	De geregistreerde werklozen uitgedrukt als percentage van de beroepsbevolking.
Werkzame personen:	Iedereen die op het moment van enquêteren tenminste 12 uur per week betaald werk verricht. Dit kunnen ook personen zijn die uitsluitend een stage- of onkostenvergoeding ontvangen. In tegenstelling tot de CBS-definitie worden degenen die de militaire of vervangende dienstplicht vervullen niet tot de werkzame personen gerekend.
Werkzame schoolverlater:	Iedere schoolverlater die op het moment van enquêteren tot de werkzame personen behoort.
WO:	Wetenschappelijk Onderwijs.

Bijlage I. Schattingen

Algemeen:

De onderzoekspopulatie betreft schoolverlaters van het Voorbereidend Beroeps Onderwijs, het Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs, het Middelbaar Beroeps Onderwijs, het MAVO, het HAVO en het VWO, die in het schooljaar 1992-1993 een opleiding hebben verlaten (bestand RUBS '94). De vragenlijst is in het voorjaar van 1994 afgenomen.

Er zijn vijf schattingen uitgevoerd:

- tabel Ia: de kans op werkloosheid op enquêtedatum (logistische regressie; Maximum Likelihood schatting);
- tabel Ib: de kans op vast werk (logistische regressie; Maximum Likelihood schatting);;
- tabel Ic: de kans op onderbenutting (logistische regressie; Maximum Likelihood schatting);;
- tabel Id: de logaritme van het bruto uurloon (multiple regressie; Ordinary Least Squares-schatting).
- tabel Ie: de kans op training (logistische regressie; Maximum Likelihood schatting);;

De gemaakte selecties op het onderzoeksbestand van RUBS 1994 zijn als volgt. Alle ongediplomeerde schoolverlaters en alle schoolverlaters van het Begeleidend Beroeps Onderwijs zijn buitengesloten. Bij de kans op werkloosheid is geselecteerd op diegenen die op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoren. Bij de kans op vast werk, de kans op onderbenutting, de kans op training en de logaritme van het bruto uurloon is uitgegaan van de op het moment van enquêteren werkzame personen (tenminste 12 uur werk per week). Tot slot is bij de kans op vast werk nog geselecteerd op diegenen die op het moment van enquêteren in loondienst zijn (dus geen zelfstandigen).

Beschrijving van variabelen:

VROUW: geslacht

- 1 vrouw
- 0 man

ALLOCH: etniciteit

- 1 rekent zichzelf tot een niet-Nederlandse bevolkingsgroep
- 0 rekent zichzelf tot een Nederlandse bevolkingsgroep

LEEFT: leeftijd (in jaren) bij het verlaten van de opleiding

LEEFTQ: gekwadrateerde leeftijd (in jaren) bij het verlaten van de opleiding

N_DUUR: de duur (in maanden) tussen het verlaten van de opleiding en de enquêtedatum

W_NOORD: de woonplaats van de respondent in het noorden

- 1 de respondent woont in het landsdeel noorden (Groningen, Friesland, Drenthe)
- 0 de respondent woont niet in het landsdeel noorden

W_OOST: de woonplaats van de respondent in het oosten

- 1 de respondent woont in het landsdeel oosten (Overijssel, Gelderland, Flevoland)
- 0 de respondent woont niet in het landsdeel oosten

W_WEST: de woonplaats van de respondent in het westen

- 1 de respondent woont in het landsdeel westen (Utrecht, Noord-holland, Zuid-holland, Zeeland)
- 0 de respondent woont niet in het landsdeel westen

W_ZUID: de woonplaats van de respondent in het zuiden

- 1 de respondent woont in het landsdeel zuiden (Noord-Brabant, Limburg)
- 0 de respondent woont niet in het landsdeel zuiden

VE_NOORD: de vestigingsplaats van het bedrijf of de instelling in het noorden

- 1 het bedrijf of de instelling is in het noorden gevestigd (Groningen, Friesland, Drenthe)
- 0 het bedrijf of de instelling is niet in het noorden gevestigd

VE_OOST: de vestigingsplaats van het bedrijf of de instelling in het oosten

- 1 het bedrijf of de instelling is in het oosten gevestigd (Overijssel, Gelderland, Flevoland)
- 0 het bedrijf of de instelling is niet in het oosten gevestigd

VE_WEST: de vestigingsplaats van het bedrijf of de instelling in het westen

- 1 het bedrijf of de instelling is in het westen gevestigd (Utrecht, Noord-holland, Zuid-holland, Zeeland)
- 0 het bedrijf of de instelling is niet in het westen gevestigd

VE_ZUID: de vestigingsplaats van het bedrijf of de instelling in het zuiden

- 1 het bedrijf of de instelling is in het zuiden gevestigd (Noord-Brabant, Limburg)
- 0 het bedrijf of de instelling is niet in het zuiden gevestigd

VE_BUIT: de vestigingsplaats van het bedrijf of de instelling in het buitenland

- 1 het bedrijf of de instelling is in het buitenland gevestigd
- 0 het bedrijf of de instelling is niet in het buitenland gevestigd

VBO-AGRA: lbo-agrarisch (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het lbo-agrarisch verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het lbo-agrarisch verlaten

VBO-TECH: lbo-technisch (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het lbo-technisch verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het lbo-technisch verlaten

VBO-ECON: lbo-economisch administratief (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het lbo-economisch administratief verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het lbo-economisch administratief verlaten

VBO-VERZ: lbo-verzorgend (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het lbo-verzorgend verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het lbo-verzorgend verlaten

KMBO-AGRA: kmbo-agrarisch (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het kmbo-agrarisch verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het kmbo-agrarisch verlaten

KMBO-TECH: kmbo-technisch (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het kmbo-technisch verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het kmbo-technisch verlaten

KMBO-ECON: kmbo-economisch administratief (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het kmbo-economisch administratief verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het kmbo-economisch administratief verlaten

KMBO-VERZ: kmbo-verzorgend (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het kmbo-verzorgend verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het kmbo-verzorgend verlaten

MBO-AGRAR: mbo-agrarisch (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het mbo-agrarisch verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het mbo-agrarisch verlaten

MBO-TECH: mbo-technisch (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het mbo-technisch verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het mbo-technisch verlaten

MBO-ECON: mbo-economisch administratief (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het mbo-economisch administratief verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het mbo-economisch administratief verlaten

MBO-VERZ: mbo-verzorgend (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het mbo-verzorgend verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het mbo-verzorgend verlaten

MBO-OVER: mbo-overig (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het mbo-overig verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het mbo-overig verlaten

MAVO: mavo (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het mavo verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het mavo verlaten

HAVO: havo (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het havo verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het havo verlaten

VWO: vwo (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het vwo verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het vwo verlaten

REST: resterende opleidingsclusters (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het lbo-overig of het kmbo-overig verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het lbo-overig of het kmbo-overig verlaten

OVERIG: overige opleidingsclusters (alleen gediplomeerden)

- 1 in het schooljaar 1992-1993 het lbo-overig, het kmbo-overig, het havo of het vwo verlaten
- 0 in het schooljaar 1992-1993 niet het lbo-overig, het kmbo-overig, het havo of het vwo verlaten

OMV1: omvang van het bedrijf of instelling met 1 t/m 9 personen

- 1 het bedrijf of instelling omvat 1 t/m 9 personen
- 0 het bedrijf of instelling omvat geen 1 t/m 9 personen

OMV2: omvang van het bedrijf of instelling met 10 t/m 49 personen

- 1 het bedrijf of instelling omvat 10 t/m 49 personen
- 0 het bedrijf of instelling omvat geen 10 t/m 49 personen

OMV3: omvang van het bedrijf of instelling met 50 t/m 499 personen

- 1 het bedrijf of instelling omvat 50 t/m 499 personen
- 0 het bedrijf of instelling omvat geen 50 t/m 499 personen

OMV4: omvang van het bedrijf of instelling met 500 of meer personen

- 1 het bedrijf of instelling omvat 500 of meer personen
- 0 het bedrijf of instelling omvat geen 500 of meer personen

LANDVIS: bedrijfstak 'landbouw en visserij'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstak landbouw en visserij (sbi 0)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstak landbouw en visserij

INDUDEL: bedrijfstakken 'industrie' en 'delfstoffenwinning'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstakken industrie (sbi 2 en sbi 3) of delfstoffenwinning (sbi 1)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstakken industrie of delfstoffenwinning

BOUWNIJV: bedrijfstak 'bouwnijverheid en installatiebedrijven'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstak bouwnijverheid en installatiebedrijven (sbi 5)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstak bouwnijverheid en installatiebedrijven

HANDHOR: bedrijfstak 'handel, hotel en restaurantwezen, reparatiebedrijven'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstak handel, hotel en restaurantwezen, reparatiebedrijven (sbi 6)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstak handel, hotel en restaurantwezen, reparatiebedrijven

TRACOMM: bedrijfstak 'transport- opslag- en communicatiebedrijven'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstak transport-, opslag- en communicatiebedrijven (sbi 7)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstak transport-, opslag- en communicatiebedrijven

ZAKDNSTV: bedrijfstak 'bank- en verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstak bank- en verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening (sbi 8)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstak bank- en verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening

ODNVNU: bedrijfstakken 'overige dienstverlening' en 'openbare nutsbedrijven'

- 1 het bedrijf of de instelling behoort tot de bedrijfstakken 'overige dienstverlening' (sbi 4) of 'openbare nutsbedrijven' (sbi 9)
- 0 het bedrijf of de instelling behoort niet tot de bedrijfstakken 'overige dienstverlening' of 'openbare nutsbedrijven'

LLWINS: leerlingwezen of in-service opleiding

- 1 volgt op het moment van enquêteren een opleiding in het kader van het leerlingwezen of een in-service opleiding
- 0 volgt op het moment van enquêteren geen opleiding in het kader van het leerlingwezen of een in-service opleiding

PART: part-time werk

- 1 heeft een part-time baan (minder dan 35 uur per week)
- 0 heeft geen part-time baan

VAKR: vereiste vakrichting

- 1 de richting die men heeft gevolgd in de in het schooljaar 1992-1993 afgesloten opleiding is voor de huidige baan vereist
- 0 de richting die men heeft gevolgd in de in het schooljaar 1992-1993 afgesloten opleiding is voor de huidige baan niet vereist (maar een andere richting of geen speciale richting)

ONDERB: onderbenutting

- 1 het minimaal vereiste opleidingsniveau voor de baan ligt onder het genoten opleidingsniveau
- 0 het minimaal vereiste opleidingsniveau voor de baan ligt niet onder het genoten opleidingsniveau (maar ligt op hetzelfde of een hoger niveau)

SCHOL: training

- 1 volgt training (bedrijfsopleidingen, cursussen) op het moment van enquêteren (geen opleiding in het kader van het leerlingwezen of in-service onderwijs)
- 0 volgt geen training op het moment van enquêteren (eventueel wel een opleiding in het kader van het

leerlingwezen/in-service onderwijs)

VAST: vast werk (alleen personen in loondienst)

- 1 heeft een vaste baan of een proeftijd voor een vaste baan
- 0 heeft geen vaste baan of een proeftijd voor een vaste baan

LOGUURLB: logaritme van het bruto uurloon

N_WKLPER: werkloosheid op het moment van enquêteren

- 1 geregistreerd werkloos en behorend tot de beroepsbevolking
- 0 niet geregistreerd werkloos en wel behorend tot de beroepsbevolking

I.A: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP WERKLOOSHEID OP ENQUÊTEDATUM (VARIABLE 'N_WKLPER')			
N=7.215			
	B	SE	SIGN
VROUW	-0,145	0,118	0,219
ALLOCH	0,649	0,218	0,003*
LEEFT	0,474	0,104	0,000*
LEEFTQ	-0,007	0,002	0,001*
N_DUUR	-0,003	0,029	0,928
W_NOORD	0,774	0,126	0,000*
W_OOST	0,326	0,132	0,013*
W_WEST	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
W_ZUID	0,351	0,117	0,003*
VBO-AGRA	0,293	0,751	0,696
VBO-TECH	1,207	0,275	0,000*
VBO-ECON	1,359	0,303	0,000*
VBO-VERZ	1,705	0,290	0,000*
KMBO-AGRA	0,537	0,541	0,320
KMBO-TECH	0,360	0,255	0,158
KMBO-ECON	0,771	0,257	0,003*
KMBO-VERZ	1,374	0,312	0,000*
MBO-AGRA	-0,999	0,725	0,168
MBO-TECH	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
MBO-ECON	0,111	0,153	0,468
MBO-VERZ	0,082	0,160	0,610
MBO-OVER	0,269	0,422	0,525
MAVO	1,695	0,302	0,000*
HAVO	0,544	0,623	0,383
VWO	1,398	0,438	0,001*
REST	0,467	0,761	0,540
CONSTANT	-9,788	1,423	0,000*

*: significant op 5%-niveau

KANS OP WERKLOOSHEID: SIMULATIERESULTATEN

REF.GROEP	0,049
ALLOCH	0,090
LEEFT=18 ²⁴	0,032
W_NOORD=1	0,100
W_OOST=1	0,066
W_ZUID=1	0,068
VBO-TECH=1	0,147
VBO-ECON=1	0,167
VBO-VERZ=1	0,220
KMBO-ECON=1	0,100
KMBO-VERZ=1	0,169
MAVO=1	0,219
VWO=1	0,172

REF.GROEP: Alle dummy-variabelen zijn 0, de leeftijd is 20 jaar en de duur na het schoolverlaten is 10 maanden.

24. Er is tevens rekening gehouden met het kwadratisch effect.

I.B: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP VAST WERK (VARIABLE 'VAST')			
N=4.272			
	B	SE	SIGN
VROUW	0,077	0,098	0,428
ALLOCH	-0,324	0,243	0,182
LEEFT	-0,142	0,089	0,112
LEEFTQ	0,002	0,002	0,170
N_DUUR	0,066	0,022	0,002*
LLWINS	-0,158	0,101	0,116
VBO-AGRA	-0,392	0,482	0,416
VBO-TECH	-0,982	0,231	0,000*
VBO-ECON	-0,307	0,295	0,297
VBO-VERZ	-0,601	0,254	0,018*
KMBO-AGRA	-0,109	0,454	0,810
KMBO-TECH	-0,710	0,210	0,001*
KMBO-ECON	-0,472	0,215	0,028*
KMBO-VERZ	-0,073	0,302	0,808
MBO-AGRA	0,290	0,389	0,457
MBO-TECH	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
MBO-ECON	-0,055	0,122	0,650
MBO-VERZ	0,594	0,132	0,000*
MBO-OVER	-0,299	0,277	0,279
MAVO	-0,700	0,333	0,035*
OVERIG	-1,987	0,433	0,000*
VE_NOORD	-0,825	0,104	0,000*
VE_OOST	-0,290	0,096	0,003*
VE_WEST	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
VE_ZUID	-0,342	0,087	0,000*
VE_BUIT	-0,605	0,362	0,095
OMV1	0,471	0,102	0,000*
OMV2	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
OMV3	-0,140	0,093	0,131
OMV4	-0,279	0,096	0,004*
LANDVIS	-0,138	0,300	0,646
INDUDEL	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
BOUWNIJV	0,387	0,165	0,019*
HANDHOR	0,468	0,121	0,000*
TRACOMM	-0,067	0,199	0,737

I.B: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP VAST WERK (VARIABLE 'VAST')			
N=4.272			
	B	SE	SIGN
ZAKDNSTV	-0,086	0,156	0,579
OVDNVNU	-0,208	0,129	0,109
CONSTANT	1,894	1,189	0,111

*: significant op 5%-niveau

KANS OP VAST WERK: SIMULATIERESULTATEN

REF.GROEP	0,66
N_DUUR=8	0,63
VBO-TECH=1	0,42
VBO-VERZ=1	0,51
KMBO-TECH=1	0,48
KMBO-ECON=1	0,54
MBO-VERZ=1	0,78
MAVO=1	0,49
OVERIG=1	0,21
VE_NOORD=1	0,46
VE_OOST=1	0,59
VE_ZUID=1	0,58
OMV1=1	0,75
OMV4=1	0,59
BOUWNIJV=1	0,74
HANDHOR=1	0,75

REF.GROEP: Alle dummy-variabelen zijn 0, de leeftijd is 20 jaar en de duur na het schoolverlaten is 10 maanden.

I.C: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP ONDERBENUTTING (VARIABLE 'ONDERB')			
N=4.440			
	B	SE	SIGN
VROUW	-0,326	0,101	0,001*
ALLOCH	0,124	0,258	0,631
LEEFT	-0,313	0,085	0,000*
LEEFTQ	0,004	0,002	0,005*
N_DUUR	0,040	0,021	0,054
LLWINS	0,384	0,103	0,000*
VBO-AGRA	-2,542	0,604	0,000*
VBO-TECH	-2,624	0,311	0,000*
VBO-ECON	-1,956	0,362	0,000*
VBO-VERZ	-1,667	0,296	0,000*
KMBO-AGRA	0,315	0,436	0,471
KMBO-TECH	-0,280	0,211	0,183
KMBO-ECON	1,160	0,223	0,000*
KMBO-VERZ	1,331	0,313	0,000*
MBO-AGRA	0,461	0,322	0,152
MBO-TECH	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
MBO-ECON	-0,078	0,127	0,539
MBO-VERZ	1,029	0,133	0,000*
MBO-OVER	0,304	0,276	0,271
MAVO	-2,097	0,427	0,000*
OVERIG	-0,181	0,358	0,613
VE_NOORD	0,196	0,105	0,063
VE_WEST	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
VE_OOST	0,176	0,095	0,063
VE_ZUID	0,212	0,087	0,016*
VE_BUIT	0,325	0,356	0,361
OMV1	0,015	0,099	0,879
OMV2	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
OMV3	0,142	0,095	0,136
OMV4	0,429	0,098	0,000*
LANDVIS	0,652	0,285	0,022*
INDUDEL	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
BOUWNIJV	-0,486	0,178	0,006*
HANDHOR	0,116	0,122	0,342

I.C: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP ONDERBENUTTING (VARIABLE 'ONDERB')			
N=4.440			
	B	SE	SIGN
TRACOMM	-0,043	0,202	0,831
ZAKDNSTV	-1,380	0,191	0,000*
OVDNVNU	-0,747	0,133	0,000*
CONSTANT	3,454	1,153	0,003*

*: significant op 5%-niveau

KANS OP ONDERBENUTTING: SIMULATIERESULTATEN

REF.GROEP	0,35
VROUW=1	0,28
LEEFT=18 ²⁵	0,41
LLWINS=1	0,44
VBO-AGRA=1	0,04
VBO-TECH=1	0,04
VBO-ECON=1	0,07
VBO-VERZ=1	0,09
KMBO-ECON=1	0,63
KMBO-VERZ=1	0,67
MBO-VERZ=1	0,60
MAVO=1	0,06
VE_ZUID=1	0,39
OMV4=1	0,45
LANDVIS=1	0,50
BOUWNIJV=1	0,24
ZAKDNSTV=1	0,12
OVDNVNU=1	0,20

REF.GROEP: Alle dummy-variabelen zijn 0, de leeftijd is 20 jaar en de duur na het schoolverlaten is 10 maanden.

25. Er is tevens rekening gehouden met het kwadratisch effect.

I.D: SCHATTING RUBS '94: LOGARITME VAN HET BRUTO UURLOON (VARIABLE 'LOGUURLB')			
N=3.539; R ² =0.46			
	B	SE B	SIGN
VROUW	-0,022	0,006	0,000*
ALLOCH	-0,016	0,016	0,314
LEEFT	0,090	0,005	0,000*
LEEFTQ	-0,001	0,000	0,000*
N_DUUR	0,004	0,001	0,001*
LLWINS	-0,061	0,006	0,000*
VBO-AGRA	-0,142	0,028	0,000*
VBO-TECH	-0,091	0,015	0,000*
VBO-ECON	-0,131	0,020	0,000*
VBO-VERZ	-0,121	0,017	0,000*
KMBO-AGRA	0,004	0,033	0,909
KMBO-TECH	-0,019	0,014	0,174
KMBO-ECON	-0,056	0,014	0,000*
KMBO-VERZ	-0,033	0,021	0,114
MBO-AGRA	0,017	0,022	0,429
MBO-TECH	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
MBO-ECON	-0,025	0,008	0,001*
MBO-VERZ	0,006	0,008	0,498
MBO-OVER	-0,052	0,017	0,002*
MAVO	-0,088	0,022	0,000*
OVERIG	-0,060	0,023	0,010*
VE_NOORD	-0,022	0,007	0,001*
VE_OOST	-0,017	0,006	0,004*
VE_WEST	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
VE_ZUID	-0,012	0,005	0,021*
VE_BUIT	-0,044	0,023	0,056
OMV1	-0,015	0,006	0,012*
OMV2	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REF
OMV3	0,016	0,006	0,006*
OMV4	0,006	0,006	0,303
LANDVIS	0,004	0,019	0,820
INDUDEL	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
BOUWNIJV	-0,020	0,010	0,053
HANDHOR	-0,029	0,008	0,000*
TRACOMM	-0,011	0,013	0,378

I.D: SCHATTING RUBS '94: LOGARITME VAN HET BRUTO UURLOON (VARIABLE 'LOGUURLB')			
N=3.539; R ² =0.46			
	B	SE B	SIGN
ZAKDNSTV	-0,029	0,010	0,003*
OVDNVNU	0,012	0,008	0,134
ONDERB	-0,027	0,005	0,000*
VAKR	0,027	0,005	0,000*
PART	0,028	0,005	0,000*
CONSTANT	-0,195	0,072	0,007*

*: significant op 5%-niveau

HET BRUTO UURLOON: SIMULATIERESULTATEN

REF.GROEP	12,50
VROUW=1	11,89
LEEFT=18 ²⁶	10,51
N_DUUR=8	12,26
LLWINS=1	10,87
VBO-AGRA=1	9,01
VBO-TECH=1	10,14
VBO-ECON=1	9,26
VBO-VERZ=1	9,46
KMBO-ECON=1	11,00
MBO-ECON=1	11,81
MBO-OVER=1	11,09
MAVO=1	10,21
OVERIG=1	10,90
VE_NOORD=1	11,88
VE_OOST=1	12,02
VE_ZUID=1	12,15
OMV1=1	12,08
OMV3=1	12,98
HANDHOR=1	11,70
ZAKDNSTV=1	11,69
ONDERB=1	11,75
VAKR=1	13,30
PART=1	13,33

REF.GROEP: Alle dummy-variabelen zijn 0, de leeftijd is 20 jaar en de duur na het schoolverlaten is 10 maanden

26. Er is tevens rekening gehouden met het kwadratisch effect.

I.E: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP TRAINING (BEDRIJFSOPLEIDINGEN, CURSUSSEN)			
N=4.147			
	B	SE	SIGN
VROUW	-0,240	0,112	0,033*
ALLOCH	-0,132	0,298	0,658
LEEFT	0,162	0,101	0,107
LEEFTQ	-0,003	0,002	0,174
N_DUUR	0,007	0,025	0,775
VBO-AGRA	0,955	0,626	0,127
VBO-TECH	-0,241	0,368	0,512
VBO-ECON	0,284	0,408	0,486
VBO-VERZ	0,239	0,375	0,523
KMBO-AGRA	-0,284	0,772	0,713
KMBO-TECH	-0,288	0,336	0,392
KMBO-ECON	0,343	0,262	0,190
KMBO-VERZ	-0,226	0,502	0,652
MBO-AGRA	0,350	0,415	0,399
MBO-TECH	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
MBO-ECON	0,808	0,135	0,000*
MBO-VERZ	0,112	0,154	0,467
MBO-OVER	0,531	0,302	0,079
MAVO	-0,013	0,530	0,981
OVERIG	-0,411	0,634	0,516
VE_NOORD	-0,086	0,124	0,491
VE_OOST	-0,229	0,117	0,050*
VE_WEST	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
VE_ZUID	-0,232	0,105	0,027*
VE_BUIT	-0,437	0,439	0,320
OMV1	-0,006	0,115	0,961
OMV2	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
OMV3	0,023	0,112	0,840
OMV4	0,296	0,114	0,010*
LANDVIS	-0,022	0,365	0,953
INDUDEL	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP	REFERENTIEGROEP
BOUWNIJV	0,205	0,204	0,316
HANDHOR	0,151	0,147	0,305
TRACOMM	0,066	0,232	0,776
ZAKDNSTV	0,608	0,173	0,001*

I.E: SCHATTING RUBS '94: DE KANS OP TRAINING (BEDRIJFSOPLEIDINGEN, CURSUSSEN)			
N=4.147			
	B	SE	SIGN
OVDVNU	-0,019	0,161	0,904
ONDERB	-0,217	0,096	0,023*
VAKR	0,186	0,092	0,042*
PART	-0,184	0,096	0,056
LLWINS	-1,689	0,212	0,000*
CONSTANT	-3,593	1,363	0,008*

* : significant op 5% niveau

KANS OP TRAINING: SIMULATIERESULTATEN

REF.GROEP	0,22
VROUW=1	0,18
MBO-ECON=1	0,39
VE_OOST=1	0,18
VE_ZUID=1	0,18
OMV4=1	0,27
ZAKDNSTV=1	0,34
ONDERB=1	0,18
VAKR=1	0,25
PART=1	0,19
LLWINS=1	0,05

REF.GROEP: Alle dummy-variabelen zijn 0, de leeftijd is 20 jaar en de duur na het schoolverlaten is 10 maanden.

Bijlage II. Tabellen

TECHNISCHE TOELICHTING BIJ DE TABELLEN

Dit onderzoek (RUBS '94) betreft de resultaten van schoolverlaters van het VBO, KMBO, MBO, AVO, BBO van het schooljaar 1992/1993 die in mei/juni 1994 zijn geënquêteerd. Onder schoolverlaters worden personen verstaan die een opleiding hebben verlaten. De onderzoeksresultaten van de BBO-ers zal worden opgenomen in een nog te verschijnen rapport.

De gegevens die gepresenteerd worden in de tabellen hebben alleen betrekking op gediplomeerde schoolverlaters, dit wil zeggen personen met een volledig diploma, (deel-)certificaathouders of met uitsluitend een theorie-examen. De ongediplomeerden zijn buiten beschouwing gelaten.

Alle in de tabellen genoemde aantallen zijn gewogen naar een landelijk representatieve verdelingen van opleidingsrichtingen en landsdelen. Rekening houdend met deze gewogen aantallen kunnen eventueel gezamenlijke percentages worden berekend. Het percentage vrouwen bij het VBO-agrarisch plus VBO-technisch is bijvoorbeeld $(37\% \times 236 + 8\% \times 1465) / (1465 + 236) = 12\%$. De gewogen aantallen is dus niet gelijk aan het aantal respondenten. De ongewogen aantallen (=aantal respondenten) vormden wel de basis om té onbetrouwbare gegevens niet te presenteren. Indien de percenteerbasis minder dan 25 cases op basis van het ongewogen bestand bevat, wordt géén informatie gepresenteerd.

Genoemde aantallen en percentages in de tabellen zijn gebaseerd op het werkelijke aantal schoolverlaters dat een bepaalde vraag heeft beantwoord en niet op het aantal waarvoor de vraag bedoeld was. Voor een aantal tabellen geldt nog een nadere selectie. Deze aanvullende selecties zijn hieronder in volgorde van tabelnummer weergegeven.

- Tabel 4. Vooropleiding van schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: MBO'ers die in het bezit zijn van een diploma van een vooropleiding
- Tabel 5D. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar vooropleiding (alleen gediplomeerden)
selectie: MBO'ers die in het bezit zijn van een diploma van een vooropleiding
- Tabel 7A. Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is studie
- Tabel 7B. Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is studie
- Tabel 8A. Overzicht van de door de schoolverlaters gekozen vervolgopleidingen in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs (alleen gediplomeerden)
selectie: personen die op het enquêtemoment een opleiding volgden in het leerlingwezen of bezig waren met een in-service opleiding
- Tabel 8B. Overzicht van de door de schoolverlaters gekozen vervolgopleidingen in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

selectie: personen die op het enquêtemoment een opleiding volgden in het leerlingwezen of bezig waren met een in-service opleiding

Tabel 9. Aandeel dat naast leerovereenkomst ook (betaald) werk heeft of stage loopt (alleen gediplomeerden)

selectie: personen die op het enquêtemoment een opleiding volgden in het leerlingwezen of bezig waren met een in-service opleiding

Tabel 10A. Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoren per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

selectie: beroepsbevolking

Tabel 10B. Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op de onderzoeksdatum tot de beroepsbevolking behoren per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

selectie: beroepsbevolking

Tabel 10C. Intredewerkloosheid van werkende schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

selectie: werkzame personen

Tabel 11A. Wijze van verkrijgen baan per schooltype (alleen gediplomeerden)

selectie: werkzame personen

Tabel 11B. Wijze van verkrijgen baan per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

selectie: werkzame personen

Tabel 12. Wijze van verkrijgen baan naar duur van de intredewerkloosheid (alleen gediplomeerden)

selectie: werkzame personen

Tabel 13A. Werkloosheidspercentage per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

selectie: beroepsbevolking

Tabel 13B. Werkloosheidspercentage per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

selectie: beroepsbevolking

Tabel 14A. Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

selectie: werkzame personen

Tabel 14B. Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

selectie: werkzame personen

Tabel 15A. Beroepsgroepenspreiding per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

beroepsgroepenspreiding alle beroepen:

selectie: werkzame personen

beroepsgroepenspreiding alleen beroepen op aansluitend niveau:

selectie: werkzame personen voor wie geldt dat het vereiste opleidingsniveau het-

zelfde of hoger is dan het genoten opleidingsniveau

- Tabel 15A. Beroepsgroepenspreiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
beroepsgroepenspreiding alle beroepen:
selectie: werkzame personen
beroepsgroepenspreiding alleen beroepen op aansluitend niveau:
selectie: werkzame personen voor wie geldt dat het vereiste opleidingsniveau hetzelfde of hoger is dan het genoten opleidingsniveau
- Tabel 16A. Beroepsklassen en -groepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 16B. Beroepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 17A. Vereiste opleidingsniveau (onderbenutting) en opleidingsrichting per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 17B. Vereist opleidingsniveau (onderbenutting) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 17C. Vereiste opleidingsrichting per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 18A. Soort aanstelling en wekelijkse arbeidsduur per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
soort aanstelling:
selectie: werkzame personen in loondienst
wekelijkse arbeidsduur:
selectie: werkzame personen
- Tabel 18B. Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 18C. Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 18D. Percentage werkende schoolverlaters met vaste aanstelling per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen in loondienst
- Tabel 18E. Wekelijkse arbeidsduur van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen

- Tabel 19A. Bruto maandloon (in guldens) per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 19B. Bruto maandloon (in guldens) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 20A. Bruto uurloon (in guldens) per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 20B. Bruto uurloon (in guldens) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 21A. Bedrijfsklassenspreiding per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 21B. Bedrijfsklassenspreiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 22A. Bedrijfsklassen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 22B. Branches waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 24. Grootte van de organisatie waarin de schoolverlaters werkzaam zijn (alleen gediplomeerden)
selectie: werkzame personen
- Tabel 25A. Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting op de huidige baan per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is betaald werk of werken in het kader van het leerlingwezen of in-service opleiding
- Tabel 25B. Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting naar de baan per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is betaald werk of werken in het kader van het leerlingwezen of in-service opleiding
- Tabel 26A. Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting op de vervolgopleiding per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is studie
- Tabel 26B. Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting naar de vervolgopleiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is studie

- Tabel 27. Percentage gediplomeerde werkende schoolverlaters dat van mening is dat meer aandacht aan de onderscheiden aspecten tijdens de opleiding moet worden besteed per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is betaald werk of werken in het kader van het leerlingwezen of in-service opleiding
- Tabel 28. Percentage gediplomeerde verder lerende schoolverlaters dat van mening is dat meer aandacht aan de onderscheiden aspecten tijdens de opleiding moet worden besteed per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
selectie: voornaamste bezigheid is studie
- Tabel 29A. Deelname aan aanvullende opleidingen door (werkende en werkloze) schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)
werkenden:
selectie: werkzame personen
werklozen:
selectie: geregistreerde werklozen

Inhoudsopgave tabellen

Bladzijde

Tabel:

1A	Percentage mannen en vrouwen in de uitstroom per opleidingscluster	97
1B	Percentage mannen en vrouwen in de uitstroom per opleidingsrichting	98
2A	Etniciteit van schoolverlaters per opleidingscluster	100
2B	Etniciteit van schoolverlaters per opleidingsrichting	101
3A	Leeftijd (op onderzoeksdatum) van schoolverlaters per opleidingscluster	103
3B	Leeftijd (op onderzoeksdatum) van schoolverlaters per opleidingsrichting	104
4	Vooropleiding van schoolverlaters per opleidingscluster	106
5A	Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster	107
5B	Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingsrichting	108
5C	Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar landsdeel	110
5D	Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar vervolgopleiding	112
6	Gewenste bestemming per opleidingscluster	114
7A	Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingscluster	115
7B	Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingsrichting	116
8A	Overzicht van de door de schoolverlaters gekozen vervolgopleidingen in het kader van het leerling-wezen of het in-service onderwijs	118
8B	Overzicht van de door de schoolverlaters gekozen vervolgopleidingen in het kader van het leerling-wezen of het in-service onderwijs per opleidingscluster	119
9	Aandeel dat naast leerovereenkomst ook (betaald) werk heeft of stage loopt	121
10A	Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoren per opleidingscluster	122
10B	Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op de onderzoeksdatum tot de beroepsbevolking behoren per opleidingsrichting	123
10C	Intredewerkloosheid van werkende schoolverlaters per opleidingscluster	125
11A	Wijze van verkrijgen baan per schooltype	126
11B	Wijze van verkrijgen baan per opleidingscluster	127
12	Wijze van verkrijgen baan naar duur van de intredewerkloosheid	128
13A	Werkloosheidspercentage per opleidingscluster	129
13B	Werkloosheidspercentage per opleidingsrichting	130
14A	Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingscluster	132
14B	Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingsrichting	133
15A	Beroepsgroepenspreiding per opleidingscluster	135
15B	Beroepsgroepenspreiding per opleidingsrichting	136
16A	Beroepsklassen en -groepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingscluster	138
16B	Beroepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingsrichting	143
17A	Vereiste opleidingsniveau (onderbenutting) en opleidingsrichting per opleidingscluster	150
17B	Vereist opleidingsniveau (onderbenutting) per opleidingsrichting	151
17C	Vereiste opleidingsrichting per opleidingsrichting	153
18A	Soort aanstelling en wekelijkse arbeidsduur per opleidingscluster	155
18B	Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingscluster	156

18C Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting	157
18D Percentage werkende schoolverlaters met vaste aanstelling per opleidingsrichting	159
18E Wekelijkse arbeidsduur van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting	161
19A Bruto maandloon (in guldens) per opleidingscluster	163
19B Bruto maandloon (in guldens) per opleidingsrichting	164
20A Bruto uurloon (in guldens) per opleidingscluster	166
20B Bruto uurloon (in guldens) per opleidingsrichting	167
21A Bedrijfsklassenspreiding per opleidingscluster	169
21B Bedrijfsklassenspreiding per opleidingsrichting	170
22A Bedrijfsklassen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingscluster	172
22B Branches waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingsrichting	175
23 Conjunctuurindicator per opleidingscluster	181
24 Grootte van de organisatie waarin de schoolverlaters werkzaam zijn	182
25A Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting op de huidige baan per opleidingscluster	183
25B Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting naar de baan per opleidingsrichting	184
26A Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting op de vervolgopleiding per opleidingscluster	186
26B Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting naar de vervolgopleiding per opleidingsrichting	187
27 Percentage gediplomeerde werkende schoolverlaters dat van mening is dat meer aandacht aan de onderscheiden aspecten tijdens de opleiding moet worden besteed per opleidingscluster	189
28 Percentage gediplomeerde verder lerende schoolverlaters dat van mening is dat meer aandacht aan de onderscheiden aspecten tijdens de opleiding moet worden besteed per opleidingscluster	190
29A Deelname aan aanvullende opleidingen door (werkende en werkloze) schoolverlaters per opleidingscluster	191
29B Deelname aan aanvullende opleidingen per opleidingsrichting	192
30A Marktpositie per opleidingscluster	194
30B Marktpositie per opleidingsrichting	195
30C Marktpositie van opleidingscluster in de tijd vergeleken	197

Tabel 1A. Percentage mannen en vrouwen in de uitstroom per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster	Geslacht		Totaal N=100%
	man	vrouw	
VBO GEDIPLOMEERD	57%	43%	3133
w.v. agrarisch	63%	37%	236
technisch	92%	8%	1465
econ.-admin.	32%	68%	661
verzorgend	4%	96%	686
overig	55%	45%	86
KMBO GEDIPLOMEERD	49%	51%	1038
w.v. agrarisch	45%	55%	65
technisch	88%	12%	374
econ.-admin.	31%	69%	460
verzorgend	3%	97%	115
overig	-	-	-
MBO GEDIPLOMEERD	45%	55%	3728
w.v. agrarisch	88%	12%	166
technisch	82%	18%	1127
econ.-admin.	42%	58%	1241
verzorgend	8%	92%	1032
overig	14%	86%	162
AVO GEDIPLOMEERD	43%	57%	7337
w.v. MAVO	41%	59%	3360
HAVO	44%	56%	2122
VWO	48%	52%	1855
TOTAAL	47%	53%	15236

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18. Percentage mannen en vrouwen in de uitstroom per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Geslacht		Totaal N=100%
	man	vrouw	
VBO agrar : land- en tuinbouw	64%	36%	191
VBO agrar : overig	59%	41%	45
VBO techn : bouwtechniek	99%	1%	292
VBO techn : mechanische techniek	97%	3%	299
VBO techn : elektrotechniek	96%	4%	339
VBO techn : motorvoertuigentechniek	97%	3%	186
VBO techn : consumptieve techniek	76%	24%	198
VBO techn : installatietechniek	97%	3%	61
VBO techn : grafische techniek	70%	30%	53
VBO techn : overig	37%	63%	36
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	29%	71%	345
VBO ec-adm: winkelpraktijk	31%	69%	113
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	27%	73%	33
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	43%	57%	129
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	38%	62%	38
VBO ec-adm: overig	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	4%	96%	494
VBO verz : textielverwerkende beroepen	2%	98%	103
VBO verz : uiterlijke verzorging	0%	100%	60
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	18%	82%	18
VBO verz : overig	-	-	-
VBO overig	55%	45%	86
KMBO agrarisch	45%	55%	65
KMBO techn : elektrotechniek	100%	0%	94
KMBO techn : metaalbewerking	98%	2%	62
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	90%	10%	56
KMBO techn : consumptieve techniek	67%	33%	67
KMBO techn : overig	83%	17%	94
KMBO ec-adm: detailhandel	48%	52%	146
KMBO ec-adm: administratie	22%	78%	314
KMBO verz : verzorgende beroepen	3%	97%	99
KMBO verz : overig	-	-	-
KMBO overig	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	88%	12%	81
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	77%	23%	44
MBO techn : bouwkunde	87%	13%	111
MBO techn : elektrotechniek	97%	3%	302
MBO techn : werktuigbouwkunde	98%	2%	232
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	96%	4%	37
MBO techn : procestechniek	94%	6%	19
MBO techn : motorvoertuigentechniek	97%	3%	55
MBO techn : fijnmechanische techniek	79%	21%	11
MBO techn : laboratorium KML0	39%	61%	62
MBO techn : laboratorium chemisch	66%	34%	47
MBO techn : laboratorium medisch	21%	79%	26
MBO techn : laboratorium overig	46%	54%	12
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-
MBO techn : informatica	88%	13%	6

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 1B. Percentage mannen en vrouwen in de uitstroom per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Geslacht		Totaal N=100%
	man	vrouw	
MBO techn : compl. woninginrichting	45%	55%	7
MBO techn : mode en kleding	11%	89%	25
MBO techn : reproductietekenen	44%	56%	21
MBO techn : nautisch overig	94%	6%	16
MBO techn : overig	57%	43%	118
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	56%	44%	296
MBO ec-adm: secretariaat	1%	99%	168
MBO ec-adm: commercieel	43%	57%	176
MBO ec-adm: bestuurlijk	45%	55%	40
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	66%	34%	93
MBO ec-adm: logistiek	72%	28%	11
MBO ec-adm: handel	19%	81%	91
MBO ec-adm: handel: detailhandel	50%	50%	322
MBO ec-adm: handel: horeca	45%	55%	27
MBO ec-adm: overig	-	-	-
MBO verz :agogisch werk	8%	92%	229
MBO verz : verzorging	1%	99%	202
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	1%	99%	118
MBO verz : mode en kleding	4%	96%	106
MBO verz : activiteitenbegeleiding	4%	96%	57
MBO verz : INTAS	13%	87%	124
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	37%	63%	33
MBO verz : uiterlijke verzorging	0%	100%	38
MBO verz : sociale arbeid	17%	83%	43
MBO verz : verpleging	9%	91%	54
MBO verz : overig	58%	43%	28
MBO overig	14%	86%	162
MAVO	41%	59%	3360
HAVO	44%	56%	2122
VWO	48%	52%	1855
TOTAAL	47%	53%	15236

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 2A. Etniciteit van schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Etniciteit		Totaal N=100%
		Nederlands	niet Nederlands	
VBO	GEDIPLOMEERD	93%	7%	3134
W.V.	agrariſch	99%	1%	237
	techniſch	93%	7%	1465
	econ.-admin.	88%	12%	661
	verzorgend	95%	5%	686
	overig	94%	6%	86
KMBO	GEDIPLOMEERD	94%	6%	1040
W.V.	agrariſch	98%	2%	65
	techniſch	93%	7%	376
	econ.-admin.	94%	6%	460
	verzorgend	98%	2%	115
	overig	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	97%	3%	3726
W.V.	agrariſch	100%	0%	166
	techniſch	97%	3%	1126
	econ.-admin.	98%	2%	1243
	verzorgend	96%	4%	1030
	overig	95%	5%	161
AVO	GEDIPLOMEERD	97%	3%	7315
W.V.	MAVO	95%	5%	3356
	HAVO	97%	3%	2122
	VWO	99%	1%	1837
TOTAAL		96%	4%	15215

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 2B. Etniciteit van schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		Etniciteit		Totaal N=100%
		Nederlands	niet Nederlands	
VBO agrar : land- en tuinbouw		99%	1%	192
VBO agrar : overig		99%	1%	45
VBO techn : bouwtechniek		98%	2%	292
VBO techn : mechanische techniek		88%	12%	299
VBO techn : elektrotechniek		90%	10%	339
VBO techn : motorvoertuigentechniek		93%	7%	186
VBO techn : consumptieve techniek		98%	2%	198
VBO techn : installatietechniek		95%	5%	61
VBO techn : grafische techniek		98%	2%	53
VBO techn : overig		76%	24%	36
VBO ec-adm: kantoorpraktijk		83%	17%	344
VBO ec-adm: winkelpraktijk		96%	4%	113
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting		94%	6%	33
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs		90%	10%	129
VBO ec-adm: verkoop en kantoor		87%	13%	38
VBO ec-adm: overig		-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen		97%	3%	493
VBO verz : textielverwerkende beroepen		90%	10%	104
VBO verz : uiterlijke verzorging		89%	11%	60
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk		87%	13%	18
VBO verz : overig		-	-	-
VBO overig		94%	6%	86
KMBO agrarisch		98%	2%	65
KMBO techn : elektrotechniek		91%	9%	96
KMBO techn : metaalbewerking		87%	13%	62
KMBO techn : motorvoertuigentechniek		99%	1%	56
KMBO techn : consumptieve techniek		98%	2%	67
KMBO techn : overig		93%	7%	94
KMBO ec-adm: detailhandel		98%	2%	146
KMBO ec-adm: administratie		91%	9%	314
KMBO verz : verzorgende beroepen		98%	2%	99
KMBO verz : overig		-	-	-
KMBO overig		-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw		-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw		-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw		100%	0%	81
MBO agrar : MAS-B tuinbouw		100%	0%	44
MBO techn : bouwkunde		98%	2%	111
MBO techn : elektrotechniek		96%	4%	301
MBO techn : werktuigbouwkunde		98%	2%	232
MBO techn : weg- en waterbouwkunde		100%	0%	37
MBO techn : procestechniek		98%	2%	19
MBO techn : motorvoertuigentechniek		98%	2%	55
MBO techn : fijnmechanische techniek		96%	4%	11
MBO techn : laboratorium KMLO		97%	3%	62
MBO techn : laboratorium chemisch		99%	1%	47
MBO techn : laboratorium medisch		92%	8%	26
MBO techn : laboratorium overig		94%	6%	12
MBO techn : nautisch zeevaartschool		-	-	-
MBO techn : informatica		100%	0%	6

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 2B. Etniciteit van schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Etniciteit		Totaal N=100%
	Nederlands	niet Nederlands	
MBO techn : compl. woninginrichting	100%	0%	7
MBO techn : mode en kleding	97%	3%	25
MBO techn : reproductietekenen	100%	0%	20
MBO techn : nautisch overig	97%	3%	16
MBO techn : overig	97%	3%	119
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	98%	2%	296
MBO ec-adm: secretariaat	98%	2%	168
MBO ec-adm: commercieel	97%	3%	176
MBO ec-adm: bestuurlijk	99%	1%	40
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	98%	2%	93
MBO ec-adm: logistiek	97%	3%	11
MBO ec-adm: handel	98%	2%	91
MBO ec-adm: handel: detailhandel	99%	1%	322
MBO ec-adm: handel: horeca	100%	0%	27
MBO ec-adm: overig	-	-	-
MBO verz : agogisch werk	98%	2%	229
MBO verz : verzorging	98%	2%	202
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	97%	3%	118
MBO verz : mode en kleding	97%	3%	106
MBO verz : activiteitenbegeleiding	99%	1%	57
MBO verz : INTAS	83%	17%	123
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	100%	0%	33
MBO verz : uiterlijke verzorging	98%	2%	38
MBO verz : sociale arbeid	91%	9%	43
MBO verz : verpleging	98%	2%	54
MBO verz : overig	98%	3%	28
MBO overig	95%	5%	161
MAVO	95%	5%	3356
HAVO	97%	3%	2122
VWO	99%	1%	1837
TOTAAL	96%	4%	15215

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 3A. Leeftijd (op onderzoeksdatum) van schoolverlaters per opleidingscluster
(alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Leeftijdsklassen							Totaal N=100%
		<=17jr	18jr	19jr	20jr	21jr	22jr	>=23jr	
VBO	GEDIPLOMEERD	65%	25%	8%	1%	0%	0%	0%	3030
	w.v. agrarisch	72%	20%	7%	1%	0%	0%	0%	231
	technisch	59%	29%	9%	2%	0%	0%	0%	1409
	econ.-admin.	62%	26%	10%	2%	0%	0%	0%	644
	verzorgend	79%	18%	3%	0%	0%	0%	0%	664
	overig	61%	28%	10%	1%	0%	0%	0%	82
KMBO	GEDIPLOMEERD	1%	11%	29%	33%	18%	7%	2%	1005
	w.v. agrarisch	2%	5%	31%	27%	23%	11%	2%	62
	technisch	1%	6%	25%	37%	22%	7%	3%	360
	econ.-admin.	0%	14%	31%	30%	16%	6%	2%	446
	verzorgend	3%	13%	32%	37%	13%	3%	1%	113
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	1%	2%	12%	27%	26%	16%	16%	3582
	w.v. agrarisch	0%	1%	12%	37%	30%	12%	7%	156
	technisch	0%	0%	3%	16%	27%	23%	31%	1082
	econ.-admin.	0%	1%	13%	30%	29%	16%	10%	1193
	verzorgend	2%	5%	18%	35%	21%	10%	10%	995
	overig	2%	6%	15%	28%	24%	15%	10%	158
AVO	GEDIPLOMEERD	42%	23%	25%	8%	2%	0%	0%	7126
	w.v. MAVO	80%	15%	4%	1%	0%	0%	0%	3277
	HAVO	18%	35%	35%	9%	2%	0%	0%	2043
	VWO	0%	23%	51%	22%	4%	0%	0%	1806
TOTAAL		34%	18%	18%	13%	8%	4%	4%	14743

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 38. Leeftijd (op onderzoeksdatum) van schoolverlaters per opleidingsrichting
(alleen gediplomeerden)

		<= 17 jaar	18 jaar	Leeftijdsklassen			22 jaar	>= 23 jaar	Totaal N=100%
				19 jaar	20 jaar	21 jaar			
Opleidingsrichting									
VBO	agrar : land- en tuinbouw	72%	20%	7%	1%	0%	0%	0%	187
VBO	agrar : overig	72%	21%	7%	0%	0%	0%	0%	45
VBO	techn : bouwtechniek	67%	25%	6%	1%	0%	0%	0%	280
VBO	techn : mechanische techniek	63%	28%	9%	1%	0%	0%	0%	289
VBO	techn : elektrotechniek	59%	27%	11%	3%	0%	0%	0%	325
VBO	techn : motorvoertuigentechniek	54%	36%	10%	0%	0%	0%	0%	180
VBO	techn : consumptieve techniek	50%	39%	9%	2%	0%	0%	0%	191
VBO	techn : installatietechniek	58%	28%	11%	3%	0%	0%	0%	57
VBO	techn : grafische techniek	37%	27%	19%	14%	3%	0%	0%	52
VBO	techn : overig	82%	10%	5%	3%	0%	0%	0%	34
VBO	ec-adm: kantoorpraktijk	63%	25%	10%	2%	0%	0%	0%	338
VBO	ec-adm: winkelpraktijk	65%	28%	7%	0%	0%	0%	0%	110
VBO	ec-adm: vrije afstudeerrichting	81%	19%	0%	0%	0%	0%	0%	32
VBO	ec-adm: lager middenst. onderw.	53%	24%	18%	3%	1%	0%	1%	122
VBO	ec-adm: verkoop en kantoor	57%	36%	7%	0%	0%	0%	0%	37
VBO	ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	verz : verzorgende beroepen	80%	16%	3%	0%	0%	0%	0%	480
VBO	verz : textielverw. beroepen	76%	19%	6%	0%	0%	0%	0%	99
VBO	verz : uiterlijke verzorging	71%	29%	0%	0%	0%	0%	0%	57
VBO	verz : kantoor- en verk.prakt.	74%	24%	2%	1%	0%	0%	0%	17
VBO	verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	overig	61%	28%	10%	1%	0%	0%	0%	82
KMBO	agrarisch	2%	5%	31%	27%	23%	11%	2%	62
KMBO	techn : elektrotechniek	0%	4%	16%	44%	25%	10%	0%	91
KMBO	techn : metaalbewerking	3%	2%	18%	41%	26%	4%	5%	59
KMBO	techn : motorvoertuigentechniek	0%	5%	29%	30%	20%	13%	3%	52
KMBO	techn : consumptieve techniek	0%	12%	34%	26%	16%	8%	4%	66
KMBO	techn : overig	1%	7%	28%	39%	20%	3%	2%	92
KMBO	ec-adm: detailhandel	1%	16%	31%	31%	12%	6%	3%	144
KMBO	ec-adm: administratie	0%	12%	31%	30%	18%	7%	2%	302
KMBO	verz : verzorgende beroepen	1%	11%	32%	39%	13%	3%	1%	98
KMBO	verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-B landbouw	0%	2%	13%	44%	28%	6%	7%	72
MBO	agrar : MAS-B tuinbouw	1%	0%	22%	43%	15%	11%	7%	43
MBO	techn : bouwkunde	0%	0%	5%	19%	35%	22%	18%	109
MBO	techn : elektrotechniek	0%	0%	4%	17%	28%	25%	27%	286
MBO	techn : werktuigbouwkunde	0%	0%	4%	16%	31%	23%	27%	224
MBO	techn : weg- en waterbouwkunde	0%	0%	3%	19%	17%	25%	37%	35
MBO	techn : procestechniek	0%	0%	7%	14%	24%	27%	28%	18
MBO	techn : motorvoertuigentechniek	0%	0%	3%	12%	29%	21%	36%	53
MBO	techn : fijnmech. techniek	0%	0%	7%	10%	39%	22%	22%	10
MBO	techn : laboratorium KMLO	0%	0%	5%	23%	18%	18%	35%	60
MBO	techn : laboratorium chemisch	0%	0%	4%	13%	20%	27%	37%	46
MBO	techn : laboratorium medisch	0%	0%	0%	6%	31%	28%	35%	24
MBO	techn : laboratorium overig	0%	0%	0%	17%	35%	11%	37%	12
MBO	techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	techn : informatica	0%	0%	5%	8%	39%	26%	21%	6

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 3B. Leeftijd (op onderzoeksdatum) van schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Leeftijdsklassen							Totaal N=100%
	<= 17 jaar	18 jaar	19 jaar	20 jaar	21 jaar	22 jaar	>= 23 jaar	
MBO techn : compl. woninginrichting	0%	0%	2%	7%	27%	21%	43%	6
MBO techn : mode en kleding	0%	0%	0%	10%	22%	25%	43%	24
MBO techn : reproductietekenen	0%	0%	0%	8%	20%	25%	47%	21
MBO techn : nautisch overig	0%	0%	0%	23%	16%	23%	38%	15
MBO techn : overig	0%	0%	1%	11%	22%	22%	44%	113
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	0%	3%	21%	36%	25%	13%	3%	287
MBO ec-adm: secretariaat	0%	1%	16%	35%	30%	12%	6%	161
MBO ec-adm: commercieel	0%	1%	13%	30%	36%	14%	6%	171
MBO ec-adm: bestuurlijk	0%	0%	11%	35%	25%	22%	8%	39
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	0%	1%	8%	23%	39%	17%	11%	90
MBO ec-adm: logistiek	0%	0%	15%	25%	35%	17%	8%	11
MBO ec-adm: handel	0%	0%	2%	17%	33%	27%	21%	88
MBO ec-adm: handel: detailhandel	0%	0%	11%	29%	28%	19%	13%	304
MBO ec-adm: handel: horeca	0%	0%	0%	10%	11%	16%	62%	27
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO verz : agogisch werk	0%	0%	17%	37%	25%	11%	10%	223
MBO verz : verzorging	0%	0%	23%	46%	19%	7%	4%	193
MBO verz : ass. gezondheidszorg	0%	0%	19%	38%	22%	13%	9%	113
MBO verz : mode en kleding	0%	0%	15%	36%	30%	14%	5%	103
MBO verz : activiteitenbegeleiding	0%	0%	10%	29%	21%	11%	29%	55
MBO verz : INTAS	14%	36%	30%	16%	2%	1%	1%	118
MBO verz : civ. & cons.-techn. d.	0%	0%	10%	35%	27%	13%	14%	31
MBO verz : uiterlijke verzorging	0%	2%	11%	36%	29%	12%	9%	37
MBO verz : sociale arbeid	1%	0%	9%	28%	27%	16%	19%	42
MBO verz : verpleging	0%	0%	20%	38%	23%	10%	9%	51
MBO verz : overig	0%	0%	0%	20%	13%	30%	38%	28
MBO overig	2%	6%	15%	28%	24%	15%	10%	158
MAVO	80%	15%	4%	1%	0%	0%	0%	3277
HAVO	18%	35%	35%	9%	2%	0%	0%	2043
VWO	0%	23%	51%	22%	4%	0%	0%	1806
TOTAAL	34%	18%	18%	13%	8%	4%	4%	14743

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 4. Vooropleiding van schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Vooropleiding						Totaal	
		VBO	KMBO	MBO	MAVO	HAVO	VWO	overig N=100%	
KMBO	GEDIPLOMEERD	67%	1%	1%	29%	0%	0%	1%	884
w.v.	agrarisch	76%	2%	2%	15%	2%	0%	4%	55
	technisch	70%	2%	0%	27%	0%	0%	0%	328
	econ.-admin.	58%	0%	1%	39%	0%	0%	1%	398
	verzorgend	85%	1%	2%	7%	1%	0%	5%	88
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	27%	1%	3%	53%	15%	1%	0%	3524
w.v.	agrarisch	82%	0%	1%	14%	1%	0%	1%	165
	technisch	28%	1%	4%	52%	14%	1%	0%	1062
	econ.-admin.	11%	1%	1%	57%	28%	1%	0%	1176
	verzorgend	37%	0%	5%	53%	4%	0%	1%	962
	overig	18%	0%	1%	65%	15%	0%	0%	159
TOTAAL		35%	1%	3%	48%	12%	1%	1%	4408

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5A. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		bestemming schoolverlaters					Totaal N=100%
		studie	betaald werk	llw/ in-serv	werk- loos	milit. dienst	
VBO	GEDIPLOMEERD	61%	10%	25%	3%	1%	3113
W.V.	agrarisch	71%	8%	18%	2%	0%	235
	technisch	49%	9%	36%	4%	1%	1448
	econ.-admin.	76%	10%	11%	3%	0%	658
	verzorgend	67%	12%	17%	3%	0%	685
	overig	75%	10%	13%	2%	0%	87
KMBO	GEDIPLOMEERD	28%	34%	21%	9%	7%	1044
W.V.	agrarisch	25%	31%	32%	5%	3%	65
	technisch	22%	27%	29%	9%	12%	377
	econ.-admin.	32%	44%	9%	11%	4%	463
	verzorgend	29%	28%	30%	8%	0%	116
	overig	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	39%	43%	5%	5%	7%	3729
W.V.	agrarisch	24%	54%	9%	1%	11%	165
	technisch	39%	36%	1%	6%	15%	1127
	econ.-admin.	42%	45%	1%	5%	6%	1246
	verzorgend	35%	45%	13%	4%	1%	1030
	overig	54%	39%	3%	3%	1%	161
AVO	GEDIPLOMEERD	92%	3%	2%	1%	0%	7330
W.V.	MAVO	91%	3%	4%	2%	0%	3359
	HAVO	92%	4%	1%	2%	0%	2122
	VWO	94%	3%	0%	1%	0%	1849
TOTAAL		68%	16%	9%	3%	3%	15216

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5B. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	studie	Bestemming schoolverlaters					Totaal N=100%
		bet. werk	LLW- Inserv	werk- loos	milit. dienst	andere	
VBO agrar : land- en tuinbouw	70%	7%	19%	2%	0%	1%	190
VBO agrar : overig	73%	13%	13%	0%	0%	0%	45
VBO techn : bouwtechniek	37%	14%	43%	5%	1%	0%	290
VBO techn : mechanische techniek	45%	10%	40%	3%	1%	1%	296
VBO techn : elektrotechniek	66%	4%	26%	3%	0%	0%	331
VBO techn : motorvoertuigentechniek	42%	9%	45%	2%	1%	0%	182
VBO techn : consumptieve techniek	42%	10%	39%	6%	2%	1%	198
VBO techn : installatietechniek	42%	9%	46%	4%	0%	0%	59
VBO techn : grafische techniek	64%	11%	21%	2%	0%	2%	54
VBO techn : overig	85%	7%	7%	0%	0%	0%	38
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	77%	9%	9%	4%	0%	1%	342
VBO ec-adm: winkelpraktijk	55%	18%	23%	3%	1%	0%	111
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	88%	3%	9%	0%	0%	0%	33
VBO ec-adm: lager middenst.onderw.	84%	7%	5%	2%	1%	1%	130
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	85%	6%	3%	1%	3%	3%	38
VBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	74%	9%	14%	3%	0%	1%	493
VBO verz : textielverw. beroepen	55%	21%	18%	4%	0%	2%	103
VBO verz : uiterlijke verzorging	39%	17%	42%	3%	0%	0%	60
VBO verz : kantoor- en verk.prakt.	63%	11%	21%	4%	0%	2%	18
VBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-
VBO overig	75%	10%	13%	2%	0%	0%	87
KMBO agrarisch	25%	31%	32%	5%	3%	5%	65
KMBO techn : elektrotechniek	28%	20%	27%	10%	16%	0%	96
KMBO techn : metaalbewerking	18%	44%	10%	10%	18%	0%	62
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	16%	24%	38%	12%	10%	0%	56
KMBO techn : consumptieve techniek	20%	21%	40%	13%	4%	4%	68
KMBO techn : overig	25%	29%	30%	4%	11%	1%	95
KMBO ec-adm: detailhandel	27%	46%	13%	9%	6%	0%	146
KMBO ec-adm: administratie	34%	43%	8%	11%	4%	0%	316
KMBO verz : verzorgende beroepen	31%	30%	28%	7%	0%	4%	101
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	14%	63%	11%	0%	10%	2%	81
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	8%	61%	12%	3%	16%	0%	43
MBO techn : bouwkunde	44%	33%	1%	3%	17%	1%	110
MBO techn : elektrotechniek	47%	25%	2%	7%	19%	0%	302
MBO techn : werktuigbouwkunde	45%	27%	1%	7%	18%	1%	233
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	33%	38%	0%	5%	22%	1%	37
MBO techn : procestechniek	52%	28%	0%	7%	13%	0%	19
MBO techn : motorvoertuigentechniek	43%	36%	2%	3%	15%	1%	55
MBO techn : fijnmech. techniek	35%	35%	2%	7%	18%	2%	11
MBO techn : laboratorium KMLD	25%	49%	2%	11%	10%	3%	61
MBO techn : laboratorium chemisch	49%	37%	0%	5%	9%	0%	47
MBO techn : laboratorium medisch	27%	58%	5%	5%	0%	5%	26
MBO techn : laboratorium overig	31%	41%	0%	9%	16%	2%	12
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : informatica	40%	43%	0%	3%	15%	0%	6

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5B. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	studie	Bestemming schoolverlaters					Totaal N=100%
		bet. werk	LLW- Inserv	werk- loos	milit. dienst	anders	
MBO techn : compl. woninginrichting	19%	67%	0%	5%	9%	0%	7
MBO techn : mode en kleding	27%	62%	2%	8%	0%	2%	24
MBO techn : reproductietekenen	26%	51%	1%	14%	1%	8%	21
MBO techn : nautisch overig	34%	48%	0%	6%	12%	0%	16
MBO techn : overig	22%	55%	2%	6%	12%	2%	120
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	61%	30%	1%	3%	5%	1%	296
MBO ec-adm: secretariaat	25%	69%	1%	5%	0%	1%	168
MBO ec-adm: commercieel	50%	34%	2%	6%	8%	0%	177
MBO ec-adm: bestuurlijk	54%	35%	0%	4%	7%	0%	40
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	46%	38%	1%	8%	6%	1%	93
MBO ec-adm: logistiek	43%	37%	4%	4%	13%	0%	11
MBO ec-adm: handel	22%	70%	1%	2%	5%	0%	92
MBO ec-adm: handel: detailhandel	35%	47%	2%	6%	8%	1%	324
MBO ec-adm: handel: horeca	29%	54%	0%	6%	10%	1%	28
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO verz :agogisch werk	41%	41%	11%	5%	1%	3%	228
MBO verz : verzorging	11%	54%	31%	3%	0%	1%	202
MBO verz : ass. gezondheidszorg	12%	81%	4%	2%	0%	0%	118
MBO verz : mode en kleding	40%	46%	5%	6%	0%	3%	105
MBO verz : activiteitenbegeleiding	27%	63%	3%	3%	0%	2%	58
MBO verz : INTAS	74%	7%	14%	5%	0%	1%	122
MBO verz : civ. & cons.-techn. d.	33%	44%	8%	9%	5%	0%	33
MBO verz : uiterlijke verzorging	22%	63%	6%	8%	0%	1%	38
MBO verz : sociale arbeid	62%	26%	2%	9%	1%	2%	43
MBO verz : verpleging	49%	23%	24%	3%	1%	1%	54
MBO verz : overig	30%	55%	0%	0%	15%	0%	28
MBO overig	54%	39%	3%	3%	1%	0%	161
MAVO	91%	3%	4%	2%	0%	0%	3359
HAVO	92%	4%	1%	2%	0%	0%	2122
VWO	94%	3%	0%	1%	0%	1%	1849
TOTAAL	68%	16%	9%	3%	3%	1%	15216

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5C. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar landsdeel
(alleen gediplomeerden)

		studie	Bestemming betaald Werk	school llw/in- verlatservice	laters werk- loos	milit. dienst	anders	Totaal N=100%
Opleidingscluster								
Landsdeel Noord								
VBO	GEDIPLOMEERD	79%	5%	14%	2%	0%	0%	382
w.v.	agraris	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	67%	7%	25%	1%	0%	0%	131
	econ.-admin.	89%	4%	7%	0%	0%	0%	47
	verzorgend	85%	3%	7%	4%	1%	0%	101
	overig	81%	7%	11%	1%	0%	0%	74
KMBO	GEDIPLOMEERD	32%	31%	21%	10%	6%	1%	323
w.v.	agraris	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	28%	25%	25%	10%	10%	1%	140
	econ.-admin.	36%	39%	13%	9%	4%	0%	150
	verzorgend	24%	22%	40%	9%	0%	6%	32
	overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	44%	35%	5%	7%	8%	2%	733
w.v.	agraris	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	40%	32%	2%	7%	17%	2%	226
	econ.-admin.	47%	38%	2%	6%	6%	1%	258
	verzorgend	41%	37%	12%	7%	0%	3%	238
	overig	-	-	-	-	-	-	-
AVO	GEDIPLOMEERD	95%	1%	3%	0%	0%	1%	686
w.v.	MAVO	95%	1%	3%	0%	0%	1%	686
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		65%	18%	8%	4%	4%	1%	2124
Landsdeel Oost								
VBO	GEDIPLOMEERD	65%	9%	21%	4%	1%	1%	609
w.v.	agraris	66%	10%	20%	3%	0%	1%	111
	technisch	51%	7%	36%	4%	2%	0%	210
	econ.-admin.	76%	10%	8%	5%	0%	0%	185
	verzorgend	73%	8%	14%	3%	0%	1%	103
	overig	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	24%	38%	24%	6%	6%	1%	211
w.v.	agraris	23%	27%	40%	7%	0%	3%	30
	technisch	20%	32%	27%	7%	14%	1%	99
	econ.-admin.	26%	65%	6%	3%	0%	0%	42
	verzorgend	29%	36%	25%	7%	0%	3%	40
	overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	40%	42%	7%	3%	7%	1%	848
w.v.	agraris	34%	52%	7%	0%	6%	0%	95
	technisch	43%	35%	1%	3%	17%	1%	257
	econ.-admin.	48%	43%	1%	4%	4%	1%	205
	verzorgend	33%	44%	16%	4%	0%	3%	285
	overig	-	-	-	-	-	-	-
AVO	GEDIPLOMEERD	92%	5%	1%	2%	0%	0%	1279
w.v.	MAVO	91%	4%	2%	3%	0%	1%	746
	HAVO	93%	7%	0%	0%	0%	0%	454
	VWO	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		67%	19%	8%	3%	3%	1%	2946

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5C. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar landsdeel (alleen gediplomeerden)

		studie	Bestemming schoolverlaters				andere	Totaal N=100%
			betaald llw/in- Werk service	werk- loos	milit. dienst			
Opleidingscluster								
<u>Landsdeel West</u>								
VBO	GEDIPLOMEERD	55%	11%	30%	3%	1%	1%	1735
W.V.	agraris	73%	10%	17%	0%	0%	0%	61
	technisch	45%	10%	40%	3%	1%	0%	980
	econ.-admin.	72%	11%	13%	2%	1%	1%	316
	verzorgend	61%	14%	21%	2%	0%	1%	378
	overig	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	29%	37%	15%	11%	6%	2%	340
W.V.	agraris	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	18%	29%	32%	10%	10%	0%	78
	econ.-admin.	31%	43%	7%	13%	6%	1%	219
	verzorgend	30%	22%	31%	4%	0%	13%	27
	overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	37%	46%	5%	5%	7%	1%	1718
W.V.	agraris	3%	57%	14%	3%	20%	3%	47
	technisch	38%	39%	1%	7%	14%	1%	519
	econ.-admin.	40%	48%	2%	4%	6%	1%	608
	verzorgend	34%	49%	12%	4%	0%	1%	413
	overig	45%	47%	3%	4%	1%	0%	132
AVO	GEDIPLOMEERD	91%	2%	4%	2%	0%	1%	2031
W.V.	MAVO	90%	3%	6%	1%	1%	0%	1395
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	95%	1%	0%	3%	0%	1%	468
TOTAAL		61%	20%	13%	4%	3%	1%	5824
<u>Landsdeel Zuid</u>								
VBO	GEDIPLOMEERD	65%	11%	16%	5%	1%	2%	386
W.V.	agraris	66%	8%	21%	2%	0%	3%	34
	technisch	54%	12%	21%	8%	3%	1%	127
	econ.-admin.	79%	8%	9%	2%	0%	2%	110
	verzorgend	67%	12%	16%	3%	0%	2%	103
	overig	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	27%	27%	26%	10%	9%	1%	170
W.V.	agraris	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	18%	19%	36%	9%	15%	2%	60
	econ.-admin.	29%	41%	13%	12%	5%	0%	52
	verzorgend	37%	29%	18%	15%	0%	1%	16
	overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	35%	45%	4%	6%	9%	1%	431
W.V.	agraris	27%	52%	2%	2%	17%	0%	24
	technisch	37%	35%	2%	8%	15%	2%	125
	econ.-admin.	35%	48%	2%	8%	7%	1%	175
	verzorgend	28%	54%	10%	3%	5%	0%	94
	overig	84%	4%	6%	2%	0%	4%	12
AVO	GEDIPLOMEERD	92%	4%	1%	1%	1%	1%	3335
W.V.	MAVO	90%	4%	3%	2%	1%	0%	533
	HAVO	91%	4%	2%	1%	1%	1%	1500
	VWO	94%	4%	0%	0%	0%	1%	1302
TOTAAL		82%	10%	4%	2%	2%	1%	4322

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5D. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar vooropleiding
(alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster	studie	Bestemming schoolverlaters					Totaal N=100%
		betaald werk	llw/in- service	werk- loos	milit. dienst	anders	
<u>Vooropleiding VBO</u>							
KMBO GEDIPLOMEERD	26%	34%	23%	8%	8%	2%	589
w.v. agrarisch	21%	33%	29%	5%	5%	7%	42
technisch	22%	26%	29%	9%	13%	1%	231
econ.-admin.	30%	45%	12%	7%	6%	1%	232
verzorgend	25%	28%	35%	8%	0%	3%	75
overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO GEDIPLOMEERD	31%	44%	9%	5%	9%	1%	943
w.v. agrarisch	19%	56%	10%	1%	13%	1%	135
technisch	32%	37%	2%	8%	19%	1%	291
econ.-admin.	27%	57%	2%	6%	7%	1%	134
verzorgend	33%	42%	18%	4%	1%	2%	354
overig	71%	14%	10%	2%	2%	0%	29
TOTAAL	29%	40%	15%	6%	9%	1%	1532
<u>Vooropleiding (K)MBO</u>							
KMBO GEDIPLOMEERD	-	-	-	-	-	-	-
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	-	-	-	-	-	-	-
econ.-admin.	-	-	-	-	-	-	-
verzorgend	-	-	-	-	-	-	-
overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO GEDIPLOMEERD	17%	54%	6%	10%	10%	3%	135
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	16%	47%	2%	11%	21%	3%	54
econ.-admin.	20%	59%	3%	11%	7%	0%	25
verzorgend	17%	57%	13%	8%	1%	4%	52
overig	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	19%	53%	8%	8%	9%	3%	154
<u>Vooropleiding MAVO</u>							
KMBO GEDIPLOMEERD	37%	33%	17%	8%	5%	0%	260
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	29%	25%	29%	6%	10%	1%	88
econ.-admin.	39%	40%	8%	10%	3%	0%	153
verzorgend	-	-	-	-	-	-	-
overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO GEDIPLOMEERD	42%	42%	4%	4%	7%	1%	1856
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	44%	33%	1%	5%	15%	1%	555
econ.-admin.	42%	45%	1%	5%	6%	1%	667
verzorgend	35%	48%	11%	4%	0%	1%	508
overig	53%	41%	2%	4%	1%	0%	102
TOTAAL	41%	41%	6%	5%	6%	1%	2116

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 5D. Bestemming op het moment van enquêteren per opleidingscluster naar vooropleiding (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster	studie	Bestemming schoolverlaters					Totaal N=100%
		betaald llw/in- werk service	werk- loos	milit. dienst	anders		
<u>Vooropleiding HAVO</u>							
KMBO GEDIPLOMEERD	-	-	-	-	-	-	-
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	-	-	-	-	-	-	-
econ.-admin.	-	-	-	-	-	-	-
verzorgend	-	-	-	-	-	-	-
overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO GEDIPLOMEERD	47%	41%	1%	4%	5%	1%	543
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	42%	40%	1%	7%	8%	2%	150
econ.-admin.	52%	38%	1%	4%	5%	0%	333
verzorgend	30%	57%	1%	4%	5%	3%	35
overig	37%	60%	0%	3%	0%	0%	24
TOTAAL	47%	41%	1%	5%	5%	1%	547
<u>Vooropleiding VWO</u>							
MBO GEDIPLOMEERD	35%	59%	1%	3%	2%	-	26
w.v. agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
technisch	-	-	-	-	-	-	-
econ.-admin.	35%	55%	0%	5%	4%	-	16
verzorgend	-	-	-	-	-	-	-
overig	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	35%	59%	1%	3%	2%	-	26

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 6. Gewenste bestemming per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Gewenste bestemming werken	leren	direct na werken en leren	opleiding iets anders	Totaal N=100%
VBO	GEDIPLOMEERD	7%	62%	29%	2%	3102
w.v.	agraris	5%	72%	21%	1%	235
	technisch	6%	50%	40%	4%	1441
	econ.-admin.	7%	77%	14%	1%	655
	verzorgend	7%	68%	23%	1%	685
	overig	7%	76%	16%	1%	86
KMBO	GEDIPLOMEERD	32%	31%	30%	7%	1038
w.v.	agraris	40%	20%	37%	3%	65
	technisch	22%	25%	42%	11%	376
	econ.-admin.	42%	36%	18%	4%	458
	verzorgend	29%	31%	34%	6%	116
	overig	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	40%	41%	13%	6%	3717
w.v.	agraris	54%	24%	17%	5%	165
	technisch	41%	41%	10%	8%	1120
	econ.-admin.	39%	45%	10%	7%	1241
	verzorgend	40%	37%	19%	3%	1030
	overig	31%	58%	6%	5%	160
AVO	GEDIPLOMEERD	1%	93%	3%	3%	7370
w.v.	MAVO	1%	92%	5%	2%	3380
	HAVO	0%	94%	1%	4%	2122
	VWO	0%	94%	1%	5%	1867
TOTAAL		14%	70%	12%	4%	15226

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 7A. Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingscluster
(alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		VBO	KMBO	MBO	Vervolgopleiding					overig	Totaal N=100%
					HBO	WO	MAVO	HAVO	VWO		
VBO	GEDIPLOMEERD	3%	22%	73%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	1871
w.v.	agrarisch	0%	9%	90%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	163
	technisch	6%	23%	69%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	701
	econ.-admin.	1%	25%	73%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	490
	verzorgend	1%	23%	75%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	453
	overig	5%	27%	67%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	64
KMBO	GEDIPLOMEERD	1%	6%	85%	2%	0%	1%	1%	0%	4%	291
w.v.	agrarisch	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	0%	8%	83%	2%	0%	1%	2%	0%	2%	83
	econ.-admin.	2%	1%	89%	1%	0%	1%	0%	0%	6%	144
	verzorgend	0%	6%	84%	2%	0%	3%	0%	0%	5%	34
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	0%	1%	18%	71%	0%	0%	0%	0%	8%	1440
w.v.	agrarisch	0%	4%	42%	50%	0%	0%	0%	0%	5%	40
	technisch	0%	0%	21%	78%	0%	0%	0%	0%	1%	437
	econ.-admin.	0%	0%	8%	73%	0%	0%	0%	0%	18%	524
	verzorgend	0%	3%	29%	64%	0%	0%	0%	0%	3%	354
	overig	0%	2%	10%	69%	0%	1%	2%	5%	10%	85
AVO	GEDIPLOMEERD	0%	2%	45%	21%	17%	0%	7%	6%	2%	6565
w.v.	MAVO	0%	4%	79%	0%	0%	0%	16%	0%	1%	3028
	HAVO	0%	1%	28%	48%	0%	0%	0%	19%	4%	1925
	VWO	0%	0%	1%	28%	69%	0%	0%	1%	1%	1612
TOTAAL		1%	6%	47%	24%	11%	0%	5%	4%	2%	10167

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 7b. Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Vervolgopleiding					Totaal	
	VBO	KMBO	MBO	HBO	MAVO	HAVO	overig N=100%
VBO agrar : land- en tuinbouw	0%	7%	92%	0%	0%	1%	0%
VBO agrar : overig	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	12%	11%	77%	0%	0%	0%	0%
VBO techn : mechanische techniek	10%	30%	60%	0%	0%	0%	0%
VBO techn : elektrotechniek	3%	16%	78%	0%	1%	1%	0%
VBO techn : motorvoertuigtechniek	8%	19%	65%	0%	5%	0%	3%
VBO techn : consumptieve techniek	3%	50%	47%	0%	1%	0%	0%
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-	-	-	81
VBO techn : grafische techniek	5%	16%	76%	0%	3%	0%	0%
VBO techn : overig	0%	22%	76%	0%	0%	0%	34
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	1%	33%	65%	0%	1%	0%	2%
VBO ec-adm: winkelpraktijk	0%	26%	72%	0%	0%	0%	1%
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	0%	28%	69%	0%	3%	0%	2%
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	1%	5%	93%	0%	0%	0%	0%
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	6%	26%	67%	0%	0%	0%	1%
VBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	31
VBO verz : verzorgende beroepen	1%	21%	78%	0%	0%	0%	-
VBO verz : textielverwerkende beroepen	0%	30%	70%	0%	0%	0%	1%
VBO verz : uiterlijke verzorging	0%	26%	65%	0%	0%	0%	0%
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	0%	42%	54%	0%	3%	0%	9%
VBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	11
VBO overig	5%	27%	67%	0%	0%	0%	-
KMBO agrarisch	-	-	-	-	-	-	64
KMBO techn : elektrotechniek	0%	5%	82%	5%	5%	4%	-
KMBO techn : metaalbewerking	-	-	-	-	-	-	26
KMBO techn : motorvoertuigtechniek	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : consumptieve techniek	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : overig	0%	9%	84%	4%	0%	4%	24
KMBO ec-adm: detailhandel	-	-	-	-	-	-	-
KMBO ec-adm: administratie	2%	1%	87%	0%	1%	0%	-
KMBO verz : verzorgende beroepen	0%	4%	91%	2%	3%	0%	8%
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	107
KMBO overig	-	-	-	-	-	-	31
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : bouwkunde	0%	0%	14%	84%	0%	0%	2%
MBO techn : elektrotechniek	0%	0%	18%	82%	0%	0%	0%
MBO techn : werktuigbouwkunde	0%	0%	20%	79%	0%	0%	0%
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	0%	0%	16%	84%	0%	0%	1%
MBO techn : procestechniek	0%	0%	14%	86%	0%	0%	0%

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 78. Vervolgopleidingen van verder lerende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Vervolgopleiding										Totaal	
	VBO	KMBO	MBO	HBO	WO	MAVO	HAVO	VWO	overig	N=100%		
MBO techn : motorvoertuigentechniek	0%	0%	42%	56%	0%	0%	0%	0%	2%	24		
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : laboratorium KMO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : laboratorium chemisch	0%	0%	5%	9%	0%	0%	0%	0%	0%	22		
MBO techn : laboratorium medisch	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : informatica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : compl. woninginrichting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : mode en kleding	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : reproductietekenen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : nautisch overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO techn : overig	0%	0%	3%	61%	0%	0%	0%	0%	3%	26		
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	0%	0%	4%	80%	0%	0%	0%	0%	16%	181		
MBO ec-adm: secretariaat	0%	0%	17%	58%	0%	2%	1%	1%	21%	40		
MBO ec-adm: commercieel	0%	0%	6%	79%	0%	0%	0%	0%	14%	88		
MBO ec-adm: bestuurlijk	0%	0%	5%	89%	0%	0%	0%	0%	6%	22		
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	0%	0%	3%	88%	0%	0%	0%	0%	9%	42		
MBO ec-adm: logistiek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO ec-adm: handel	0%	4%	4%	70%	0%	0%	0%	0%	23%	19		
MBO ec-adm: detailhandel	0%	0%	16%	56%	0%	0%	0%	0%	28%	114		
MBO ec-adm: handel: horeca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO verz : agogisch werk	0%	1%	4%	94%	0%	0%	0%	0%	1%	93		
MBO verz : verzorging	0%	1%	19%	78%	0%	0%	0%	0%	2%	22		
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	0%	0%	11%	88%	0%	0%	1%	0%	1%	15		
MBO verz : mode en kleding	0%	0%	28%	62%	0%	0%	0%	0%	8%	42		
MBO verz : activiteitenbegeleiding	0%	0%	12%	84%	0%	0%	0%	0%	4%	16		
MBO verz : INTAS	0%	13%	85%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	88		
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	0%	0%	22%	75%	0%	0%	0%	0%	3%	11		
MBO verz : uiterlijke verzorging	0%	0%	43%	37%	0%	0%	0%	0%	20%	8		
MBO verz : sociale arbeid	0%	0%	0%	94%	0%	0%	0%	0%	6%	27		
MBO verz : verpleging	0%	0%	2%	98%	0%	0%	0%	0%	0%	26		
MBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
MBO overig	0%	2%	10%	69%	0%	1%	2%	5%	10%	85		
MAVO	0%	4%	79%	0%	0%	0%	16%	0%	1%	3028		
HAVO	0%	1%	28%	48%	0%	0%	0%	19%	4%	1925		
VWO	0%	0%	1%	28%	69%	0%	0%	1%	1%	1612		
TOTAAL	1%	6%	47%	24%	11%	0%	5%	4%	2%	10167		

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 8A. Overzicht van de door de schoolverlaters gekozen vervolgoopleidingen in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs (alleen gediplomeerden)

Deeltijd-vervolgoopleidingen naar stelsel		Percentage	Aantallen
VOLLT	land- en tuinbouw	5%	59
LSBC	bosbouw, cultuurtechniek	0%	5
SVEB	brood	2%	25
VBOB	banket	0%	3
SVO	vleesverwerkende sector	1%	16
VOC-CON	confectie	0%	2
SH+M	hout- en meubileringsbedrijf	1%	15
GOC	grafische industrie	1%	11
VAPRO	procesindustrie	0%	3
SOM	metaal	8%	105
VEV	elektrotechniek	7%	94
VOC-CAR	carrosseriebedrijf	1%	19
SVB	bouwbedrijf	7%	96
SBW	weg- en waterbouw	1%	16
SOI	installatietechniek	4%	49
SVS	schilders, stukadoors	2%	24
INNOVAM	reparatie voertuigen	7%	92
SLW	wegvervoer	3%	45
KOF	scheepvaart	1%	9
SLHV	haven- en vervoerbedrijf	0%	6
SVGB	gezondheidstechnische beroepen	0%	1
SVK	kappersbedrijf	5%	60
SVH	horeca	9%	114
OVD	verkoop en distributie	7%	93
ECABO	economisch-administratieve beroepen	5%	71
OVDB	verzorgende en dienstverlenende beroepen	4%	48
BETEX	textielindustrie	0%	0
LLW-REST	niet nader aangeduid primair llw	0%	4
INS-A	in-service-opleiding a-verpleegkunde	5%	70
INS-B	in-service-opleiding b-verpleegkunde	0%	5
INS-Z	in-service-opleiding z-verpleegkunde	3%	39
INS-ZV	in-service-opleiding ziekenverzorging	7%	97
INS-OK	in-service-opleiding ok-assistent	0%	2
INS-REST	niet nader aangeduide in-service-opleiding	0%	2
TOTAAL		100%	1300

Tabel 88. Overzicht van de door de schoolverlaters gekozen vervolgopleidingen in het kader van het leerlingwezen of het in-service onderwijs per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Deeltijd-vervolgopleidingen naar stelsel																			
	VOLLI	LSBC	SVEB	VBOB	SVO	VOC- CON	SH+M	GOC	VAPRO	SOM	VEV	VOC- CAR	SVB	SBW	SOI	SVS	INNO- VAM	SLW	KOF
Opleidingscluster																			
VBO agrarisch	60%	4%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	15%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
VBO technisch	0%	0%	3%	0%	0%	0%	2%	2%	0%	16%	12%	2%	16%	2%	8%	4%	13%	4%	1%
VBO econ.-adm.	1%	0%	0%	0%	5%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	1%	0%	0%	1%	0%	1%	1%
VBO verzorgend	2%	0%	2%	0%	3%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
VBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO agrarisch	-	-	-	0%	0%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO technisch	0%	0%	2%	0%	0%	0%	3%	0%	2%	4%	17%	3%	9%	1%	6%	2%	16%	2%	0%
KMBO econ.-adm.	0%	0%	0%	1%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	0%	0%	2%	0%	0%
KMBO verzorgend	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
KMBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrarisch	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3%	-	-	-	3%	-	-	8%	0%	0%
MBO technisch	0%	0%	0%	0%	0%	0%	6%	3%	6%	3%	32%	5%	5%	0%	7%	0%	0%	0%	0%
MBO econ.-adm.	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	6%	5%	0%
MBO verzorgend	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	0%
MBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MAVO	5%	0%	1%	0%	6%	0%	0%	0%	0%	7%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	14%	0%
HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VWO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	5%	0%	2%	0%	1%	0%	1%	1%	0%	8%	7%	1%	7%	1%	4%	2%	7%	3%	1%

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 9. Aandeel dat naast leerovereenkomst ook (betaald) werk heeft of stage loopt
(alleen gediplomeerden)

	Percentage	Aantallen
Soort overeenkomst		
ook betaald werk	75%	963
alleen werk met onkosten- / stagevergoeding	12%	151
alleen onbetaald werk	4%	54
alleen schoolgedeelte	9%	111
TOTAAL	100%	1279

Tabel 10A. Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op het moment van enquêteren tot de beroepsbevolking behoren per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Intredewerkloosheid				Totaal N=100%
		0 mnd werkloos	1-3 mnd werkloos	4-6 mnd werkloos	> 6 mnd werkloos	
VBO	GEDIPLOMEERD	76%	16%	6%	3%	1253
w.v.	agrarisch	88%	10%	0%	3%	84
	technisch	78%	14%	4%	3%	700
	econ.-admin.	68%	18%	11%	3%	214
	verzorgend	70%	21%	6%	3%	234
	overig	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	61%	18%	12%	8%	632
w.v.	agrarisch	61%	20%	7%	13%	46
	technisch	68%	17%	9%	6%	252
	econ.-admin.	59%	18%	13%	10%	274
	verzorgend	41%	25%	21%	13%	55
	overig	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	65%	21%	9%	5%	2257
w.v.	agrarisch	76%	17%	6%	0%	114
	technisch	64%	21%	8%	7%	678
	econ.-admin.	63%	23%	9%	5%	762
	verzorgend	66%	19%	9%	6%	627
	overig	63%	25%	8%	4%	76
AVO	GEDIPLOMEERD	82%	12%	4%	2%	1526
w.v.	MAVO	81%	12%	4%	3%	773
	HAVO	85%	8%	4%	2%	474
	VWO	78%	15%	4%	2%	280
TOTAAL		71%	17%	7%	4%	5668

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 10B. Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op de onderzoeksdatum tot de beroepsbevolking behoren per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Intredewerkloosheid				Totaal N=100%
	0 mnd. werkloos	1-3 mnd. werkloos	4-6 mnd. werkloos	> 6 mnd. werkloos	
VBO agrar : land- en tuinbouw	87%	10%	0%	3%	66
VBO agrar : overig	-	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	78%	17%	4%	0%	168
VBO techn : mechanische techniek	79%	12%	3%	6%	135
VBO techn : elektrotechniek	80%	12%	4%	4%	120
VBO techn : motorvoertuigentechniek	76%	12%	10%	2%	102
VBO techn : consumptieve techniek	77%	16%	2%	5%	111
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	67%	26%	4%	4%	24
VBO techn : overig	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	58%	21%	17%	4%	97
VBO ec-adm: winkelpraktijk	70%	20%	7%	2%	60
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	82%	11%	6%	2%	38
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	76%	19%	3%	2%	142
VBO verz : textielverwerkende beroepen	66%	20%	11%	2%	50
VBO verz : uiterlijke verzorging	54%	31%	9%	6%	31
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	60%	23%	12%	5%	8
VBO verz : overig	-	-	-	-	-
VBO overig	-	-	-	-	-
KMBO agrarisch	61%	20%	7%	13%	46
KMBO techn : elektrotechniek	56%	27%	9%	8%	58
KMBO techn : metaalbewerking	72%	17%	10%	1%	44
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	60%	21%	12%	7%	40
KMBO techn : consumptieve techniek	76%	11%	10%	4%	40
KMBO techn : overig	77%	11%	5%	6%	70
KMBO ec-adm: detailhandel	73%	10%	9%	9%	94
KMBO ec-adm: administratie	51%	23%	16%	10%	179
KMBO verz : verzorgende beroepen	47%	25%	18%	10%	46
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	78%	19%	3%	0%	60
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	77%	14%	8%	0%	39
MBO techn : bouwkunde	71%	18%	7%	4%	65
MBO techn : elektrotechniek	61%	22%	11%	6%	163
MBO techn : werktuigbouwkunde	70%	21%	4%	5%	129
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	54%	34%	6%	6%	24
MBO techn : procestechniek	51%	32%	11%	6%	9
MBO techn : motorvoertuigentechniek	74%	15%	8%	3%	33
MBO techn : fijnmechanische techniek	45%	33%	11%	11%	7
MBO techn : laboratorium KMLO	52%	27%	11%	9%	44
MBO techn : laboratorium chemisch	63%	17%	13%	7%	23
MBO techn : laboratorium medisch	68%	14%	5%	12%	16
MBO techn : laboratorium overig	50%	29%	13%	9%	9
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-
MBO techn : informatica	56%	22%	11%	11%	4

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 10B. Intredewerkloosheid van schoolverlaters die op de onderzoeksdatum tot de beroepsbevolking behoren per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Intredewerkloosheid				Totaal N=100%
	0 mnd. werkloos	1-3 mnd. werkloos	4-6 mnd. werkloos	> 6 mnd. werkloos	
MBO techn : compl. woninginrichting	50%	39%	9%	2%	5
MBO techn : mode en kleding	58%	33%	7%	2%	17
MBO techn : reproductietekenen	31%	27%	15%	27%	15
MBO techn : nautisch overig	70%	11%	11%	8%	12
MBO techn : overig	69%	16%	5%	9%	88
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	67%	20%	9%	4%	144
MBO ec-adm: secretariaat	49%	32%	12%	7%	124
MBO ec-adm: commercieel	65%	19%	9%	7%	100
MBO ec-adm: bestuurlijk	58%	26%	7%	9%	22
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	57%	24%	13%	6%	54
MBO ec-adm: logistiek	69%	13%	9%	9%	6
MBO ec-adm: handel	67%	23%	6%	4%	74
MBO ec-adm: handel: detailhandel	68%	22%	7%	3%	210
MBO ec-adm: handel: horeca	67%	22%	9%	3%	20
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-
MBO verz : agogisch werk	59%	19%	15%	6%	126
MBO verz : verzorging	70%	19%	7%	4%	161
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	77%	14%	5%	4%	97
MBO verz : mode en kleding	59%	18%	15%	8%	60
MBO verz : activiteitenbegeleiding	64%	22%	8%	6%	38
MBO verz : INTAS	65%	24%	6%	6%	34
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	67%	19%	6%	7%	22
MBO verz : uiterlijke verzorging	60%	21%	5%	14%	26
MBO verz : sociale arbeid	65%	14%	13%	8%	18
MBO verz : verpleging	63%	23%	9%	6%	28
MBO verz : overig	46%	42%	8%	4%	18
MBO overig	63%	25%	8%	4%	76
MAVO	81%	12%	4%	3%	773
HAVO	85%	8%	4%	2%	474
VWO	78%	15%	4%	2%	280
TOTAAL	71%	17%	7%	4%	5668

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 10C. Intredewerkloosheid van werkende schoolverlaters per opleidingscluster
(alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		0 mnd werkloos	Intredewerkloosheid			Totaal N=100%
			1-3 mnd werkloos	4-6 mnd werkloos	> 6 mnd werkloos	
VBO	GEDIPLOMEERD	75%	17%	6%	2%	920
w.v.	agraris	94%	5%	0%	1%	58
	technisch	79%	15%	4%	1%	544
	econ.-admin.	64%	22%	12%	3%	131
	verzorgend	66%	25%	7%	2%	170
	overig	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	65%	18%	12%	5%	476
w.v.	agraris	65%	19%	8%	8%	37
	technisch	75%	15%	8%	3%	182
	econ.-admin.	60%	19%	15%	6%	214
	verzorgend	47%	27%	19%	7%	41
	overig	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	65%	23%	8%	4%	1713
w.v.	agraris	79%	18%	3%	0%	94
	technisch	66%	22%	8%	5%	429
	econ.-admin.	61%	27%	9%	3%	582
	verzorgend	68%	20%	9%	3%	543
	overig	61%	28%	7%	4%	66
AVO	GEDIPLOMEERD	75%	18%	3%	4%	535
w.v.	MAVO	76%	18%	2%	4%	270
	HAVO	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-
TOTAAL		69%	20%	7%	3%	3644

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 11A. Wijze van verkrijgen baan per schooltype (alleen gediplomeerden)

Schooltype	Wijze van verkrijgen baan										Totaal N=100%		
	arbeids- bureau	uitzend- bureau	adver- tentie	familie/ kennis- sen	eerder werk	werk- gever heeft mij gevraagd	baan zelf werk gevraagd	werk- erva- rings- projekt	zelf bedrijf begonnen	school		stage	andere
VBO GEDIPLOMEERD	3%	8%	17%	21%	5%	2%	19%	2%	0%	10%	7%	5%	790
KMBO GEDIPLOMEERD	7%	15%	12%	11%	8%	1%	10%	9%	0%	4%	19%	3%	430
MBO GEDIPLOMEERD	7%	15%	18%	12%	7%	2%	13%	2%	2%	3%	17%	2%	1660
AVO GEDIPLOMEERD	4%	12%	11%	25%	11%	1%	23%	1%	0%	2%	3%	8%	518
TOTAAL	6%	13%	16%	16%	7%	2%	16%	3%	1%	4%	13%	4%	3397

Tabel 11B. Wijze van verkrijgen baan per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster	Wijze van verkrijgen baan										Totaal N=100%		
	arbeids- bureau	uitzend- bureau	adver- tentie	familie/ kennis- sen	eerder werk	werk- gever heeft mij gevraagd	zelf werk gevraagd	werk- erva- rings- project	zelf bedrijf begonnen	school		stage	andere
VBO agrarisch	3%	9%	17%	20%	3%	3%	14%	3%	3%	6%	9%	10%	48
VBO technisch	2%	7%	13%	23%	5%	2%	19%	1%	0%	14%	8%	6%	467
VBO econ.-adm.	3%	9%	22%	22%	2%	3%	20%	4%	0%	4%	8%	2%	112
VBO verzorgend	6%	6%	24%	17%	5%	2%	22%	2%	0%	5%	6%	3%	146
VBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO agrarisch	0%	14%	11%	22%	14%	0%	6%	11%	0%	0%	17%	6%	36
KMBO technisch	7%	10%	7%	10%	11%	2%	11%	3%	1%	6%	27%	3%	153
KMBO econ.-adm.	8%	20%	16%	10%	6%	1%	6%	14%	0%	3%	15%	1%	202
KMBO verzorgend	14%	13%	15%	13%	4%	2%	18%	9%	0%	1%	5%	7%	35
KMBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrarisch	3%	1%	8%	24%	14%	6%	12%	0%	9%	1%	16%	5%	96
MBO technisch	6%	17%	13%	13%	7%	2%	13%	1%	2%	4%	21%	2%	419
MBO econ.-adm.	9%	24%	18%	14%	8%	2%	10%	1%	1%	2%	10%	1%	563
MBO verzorgend	6%	5%	23%	8%	6%	2%	18%	3%	1%	3%	21%	3%	517
MBO overig	5%	26%	20%	5%	2%	2%	11%	3%	0%	0%	22%	2%	64
MAVO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VWO	0%	6%	6%	31%	6%	6%	19%	6%	0%	0%	0%	19%	97
TOTAAL	6%	13%	16%	16%	7%	2%	16%	3%	1%	4%	13%	4%	3397

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 12. Wijze van verkrijgen baan naar duur van de intredewerkloosheid (alleen gediplomeerden)

Intredewerkloosheid	Wijze van verkrijgen baan										Totaal N=100%		
	arbeids- bureau	uitzend- bureau	adver- tentie	familie/ kennis- sen	eerder werk	werk- gever heeft mij gevraagd	zelf werk gevraagd	werk- erva- rings- projekt	zelf bedrijf begonnen	school	stage	andere	
0 maanden werkloos	3%	9%	16%	17%	9%	2%	18%	0%	1%	5%	16%	4%	2174
1 - 3 maanden werkloos	9%	22%	18%	17%	5%	3%	14%	0%	0%	3%	6%	2%	648
4 - 6 maanden werkloos	16%	21%	14%	10%	3%	2%	9%	15%	1%	3%	3%	3%	242
> 6 maanden werkloos	18%	22%	7%	17%	4%	2%	7%	14%	1%	2%	2%	2%	99
TOTAAL	6%	13%	16%	16%	7%	2%	16%	3%	1%	4%	13%	4%	3397

Tabel 13A. Werkloosheidspercentage per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Werkloosheid		
		1993	1994	
		%	%	N=100%
VBO	GEDIPLOMEERD	6%	8%	1399
W.V.	agrarisch	2%	6%	88
	technisch	5%	7%	785
	econ.-admin.	12%	11%	239
	verzorgend	6%	9%	262
	overig	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	10%	10%	695
W.V.	agrarisch	0%	8%	50
	technisch	8%	9%	271
	econ.-admin.	11%	9%	305
	verzorgend	12%	22%	60
	overig	13%	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	4%	7%	2400
W.V.	agrarisch	5%	2%	123
	technisch	5%	8%	723
	econ.-admin.	4%	7%	800
	verzorgend	4%	7%	671
	overig	7%	5%	82
AVO	GEDIPLOMEERD	6%	11%	1685
W.V.	MAVO	8%	14%	840
	HAVO	6%	6%	523
	VWO	3%	13%	323
TOTAAL		6%	9%	6178

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 13B. Werkloosheidspercentage per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		werkloos 1993	Totaal N=100%	Werkloosheid werkloos 1994	Totaal N=100%
VBO agrar : land- en tuinbouw		2%	129	8%	69
VBO agrar : overig		-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek		3%	283	6%	194
VBO techn : mechanische techniek		4%	232	5%	159
VBO techn : elektrotechniek		4%	161	10%	127
VBO techn : motorvoertuigentechniek		10%	193	5%	111
VBO techn : consumptieve techniek		4%	125	10%	123
VBO techn : installatietechniek		11%	44	-	-
VBO techn : grafische techniek		-	-	4%	25
VBO techn : overig		0%	61	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk		12%	120	10%	111
VBO ec-adm: winkelpraktijk		12%	121	13%	67
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting		-	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs		-	-	8%	43
VBO ec-adm: verkoop en kantoor		-	-	-	-
VBO ec-adm: overig		-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen		5%	269	9%	159
VBO verz : textielverwerkende beroepen		12%	47	11%	55
VBO verz : uiterlijke verzorging		2%	55	7%	37
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk		11%	56	13%	8
VBO verz : vrije afstudeerrichting		-	-	-	-
VBO verz : overig		-	-	-	-
VBO overig		-	-	-	-
KMBO agrarisch		0%	27	8%	50
KMBO techn : elektrotechniek		11%	95	16%	61
KMBO techn : metaalbewerking		6%	51	8%	46
KMBO techn : motorvoertuigentechniek		-	-	9%	41
KMBO techn : consumptieve techniek		-	-	7%	47
KMBO techn : overig		6%	120	6%	74
KMBO ec-adm: detailhandel		9%	78	9%	108
KMBO ec-adm: administratie		12%	295	10%	197
KMBO ec-adm: overig		-	-	-	-
KMBO verz : verzorgende beroepen		14%	167	14%	51
KMBO verz : overig		0%	28	-	-
KMBO overig		13%	85	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw		1%	40	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw		3%	72	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw		7%	30	1%	66
MBO agrar : MAS-B tuinbouw		2%	84	3%	41
MBO agrar : overig		13%	47	-	-
MBO techn : bouwkunde		2%	103	5%	69
MBO techn : elektrotechniek		7%	296	9%	174
MBO techn : werktuigbouwkunde		4%	218	8%	138
MBO techn : weg- en waterbouwkunde		2%	43	4%	25
MBO techn : procestechniek		12%	17	15%	10
MBO techn : motorvoertuigentechniek		2%	54	5%	35
MBO techn : fijnmechanische techniek		11%	13	8%	7
MBO techn : laboratorium KML0		12%	52	14%	44
MBO techn : laboratorium chemisch		2%	37	7%	24
MBO techn : laboratorium medisch		5%	28	7%	18
MBO techn : laboratorium overig		-	-	15%	9
MBO techn : nautisch zeevaartschool		-	-	-	-
MBO techn : informatica		-	-	7%	4

- = geen gegevens vanwege kleine getallen

. = niet van toepassing

Tabel 13B. Werkloosheidspercentage per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	werkloos 1993	Werkloosheid		Totaal N=100%
		Totaal N=100%	werkloos 1994	
MBO techn : complete woninginrichting	.	.	2%	5
MBO techn : mode en kleding	.	.	2%	17
MBO techn : reproductietekenen	.	.	24%	16
MBO techn : nautisch overig	.	.	8%	12
MBO techn : overig	4%	94	7%	96
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	3%	242	7%	149
MBO ec-adm: secretariaat	5%	238	5%	129
MBO ec-adm: commercieel	4%	145	9%	105
MBO ec-adm: bestuurlijk	13%	39	7%	23
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	4%	91	11%	57
MBO ec-adm: logistiek	2%	14	7%	6
MBO ec-adm: handel	6%	4	1%	77
MBO ec-adm: handel: detailhandel	4%	412	8%	224
MBO ec-adm: handel: horeca	1%	72	8%	20
MBO ec-adm: overig	7%	43	.	.
MBO verz :agogisch werk	4%	246	8%	135
MBO verz : verzorging	2%	330	5%	172
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	2%	176	1%	103
MBO verz : mode en kleding	7%	159	9%	63
MBO verz : activiteitenbegeleiding	5%	69	7%	41
MBO verz : INTAS	.	.	16%	38
MBO verz : civ. & consumptief-technische diensten	6%	51	13%	23
MBO verz : uiterlijke verzorging	7%	76	9%	28
MBO verz : sociale arbeid	9%	37	19%	18
MBO verz : verpleging	2%	56	5%	29
MBO verz : overig	0%	38	0%	20
MBO overig	7%	68	5%	82
MAVO	8%	931	14%	839
HAVO	6%	615	6%	523
VWO	3%	372	13%	322
TOTAAL	6%	8743	9%	6178

- = geen gegevens vanwege kleine getallen

. = niet van toepassing

Tabel 14A. Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Op zoek naar ander werk ja	nee	Totaal N=100%
VBO	GEDIPLOMEERD	11%	89%	990
w.v.	agrarisch	7%	93%	59
	technisch	10%	90%	586
	econ.-admin.	12%	88%	143
	verzorgend	13%	87%	184
	overig	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	21%	79%	491
w.v.	agrarisch	15%	85%	39
	technisch	18%	82%	181
	econ.-admin.	26%	74%	225
	verzorgend	14%	86%	41
	overig	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	21%	79%	1723
w.v.	agrarisch	12%	88%	98
	technisch	26%	74%	433
	econ.-admin.	23%	77%	582
	verzorgend	17%	83%	545
	overig	23%	77%	65
AVO	GEDIPLOMEERD	14%	86%	561
w.v.	MAVO	9%	91%	292
	HAVO	-	-	-
	VWO	-	-	-
TOTAAL		17%	83%	3765

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 14B. Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Op zoek naar ja	ander werk nee	totaal N=100%
VBO agrar : land- en tuinbouw	8%	92%	45
VBO agrar : overig	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	1%	99%	152
VBO techn : mechanische techniek	5%	95%	115
VBO techn : elektrotechniek	6%	94%	80
VBO techn : motorvoertuigentechniek	8%	92%	91
VBO techn : consumptieve techniek	32%	68%	94
VBO techn : installatietechniek	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	12%	88%	67
VBO ec-adm: winkelpraktijk	15%	85%	49
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	10%	90%	21
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	14%	86%	106
VBO verz : textielverwerkende beroepen	13%	87%	41
VBO verz : uiterlijke verzorging	12%	88%	30
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	7%	93%	5
VBO verz : overig	-	-	-
VBO overig	-	-	-
KMBO agrarisch	15%	85%	39
KMBO techn : elektrotechniek	15%	85%	32
KMBO techn : metaalbewerking	15%	85%	30
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	13%	87%	30
KMBO techn : consumptieve techniek	28%	72%	38
KMBO techn : overig	17%	83%	52
KMBO ec-adm: detailhandel	21%	79%	80
KMBO ec-adm: administratie	29%	71%	145
KMBO verz : verzorgende beroepen	15%	85%	38
KMBO verz : overig	-	-	-
KMBO overig	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	15%	85%	56
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	3%	97%	29
MBO techn : bouwkunde	22%	78%	39
MBO techn : elektrotechniek	28%	72%	84
MBO techn : werktuigbouwkunde	30%	70%	72
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	12%	88%	15
MBO techn : procestechniek	-	-	-
MBO techn : motorvoertuigentechniek	21%	79%	22
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-
MBO techn : laboratorium KMLO	24%	76%	29
MBO techn : laboratorium chemisch	32%	68%	17
MBO techn : laboratorium medisch	19%	81%	15
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 14B. Percentage werkende schoolverlaters dat de afgelopen 4 weken iets gedaan heeft om aan ander werk te komen per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

MBO techn : compl. woninginrichting	13%	87%	4
MBO techn : mode en kleding	26%	74%	15
MBO techn : reproductietekenen	17%	83%	11
MBO techn : nautisch overig	-	-	-
MBO techn : overig	21%	79%	68
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	19%	81%	98
MBO ec-adm: secretariaat	26%	74%	114
MBO ec-adm: commercieel	23%	77%	65
MBO ec-adm: bestuurlijk	21%	79%	16
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	30%	70%	36
MBO ec-adm: logistiek	-	-	-
MBO ec-adm: handel	17%	83%	66
MBO ec-adm: handel: detailhandel	26%	74%	160
MBO ec-adm: handel: horeca	22%	78%	15
MBO ec-adm: overig	-	-	-
MBO verz :agogisch werk	19%	81%	108
MBO verz : verzorging	12%	88%	147
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	12%	88%	97
MBO verz : mode en kleding	26%	74%	49
MBO verz : activiteitenbegeleiding	23%	77%	35
MBO verz : INTAS	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	34%	66%	16
MBO verz : uiterlijke verzorging	16%	84%	24
MBO verz : sociale arbeid	32%	68%	12
MBO verz : verpleging	18%	82%	24
MBO verz : overig	-	-	-
MBO overig	23%	77%	65
MAVO	9%	91%	292
HAVO	-	-	-
VWO	-	-	-
TOTAAL	17%	83%	3765

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 15A. Beroepsgroepenspreiding per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		beroepsgroepenspreiding (alle beroepen)			beroepsgroepenspreiding (alleen beroepen op aansluitend niveau)		
		gewogen gemiddelde	laagste waarde	hoogste waarde	gewogen gemiddelde	laagste waarde	hoogste waarde
VBO							
w.v.	agrariſch	0,89	.	.	0,86	.	.
	techniſch	0,72	0,58	0,94	0,67	0,49	0,94
	economisch-admin.	0,79	0,79	0,88	0,78	0,76	0,85
	verzorgend	0,74	0,57	0,85	0,72	0,68	0,84
	overig	-	.	.	-	.	.
KMBO							
w.v.	agrariſch	0,87	.	.	-	.	.
	techniſch	0,79	0,42	0,91	0,64	.	.
	economisch-admin.	0,75	0,64	0,81	0,63	.	.
	verzorgend	0,84	.	.	-	.	.
	overig	-	.	.	-	.	.
MBO							
w.v.	agrariſch	0,71	0,73	0,73	0,52	.	.
	techniſch	0,77	0,00	0,95	0,74	0,00	0,94
	economisch-admin.	0,73	0,61	0,86	0,70	0,58	0,81
	verzorgend	0,64	0,35	0,81	0,54	0,16	0,69
	overig	0,77	.	.	0,68	.	.
AVO							
w.v.	MAVO	0,86	.	.	0,85	.	.
	HAVO	-	.	.	-	.	.
	VWO	-	.	.	-	.	.

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

. = niet van toepassing

Tabel 15B. Beroepsgroepenspreiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting			beroepsgroepenspreiding (alle beroepen)	beroepsgroepenspreiding (alleen beroepen op aansluitend niveau)
VBO	agrar	: land- en tuinbouw	0,92	0,91
VBO	agrar	: overig	-	-
VBO	techn	: bouwtechniek	0,70	0,63
VBO	techn	: mechanische techniek	0,94	0,94
VBO	techn	: elektrotechniek	0,58	0,49
VBO	techn	: motorvoertuigentechniek	0,72	0,65
VBO	techn	: consumptieve techniek	0,67	0,65
VBO	techn	: installatietechniek	-	-
VBO	techn	: grafische techniek	-	-
VBO	techn	: overig	-	-
VBO	ec-adm	: kantoorpraktijk	0,88	0,85
VBO	ec-adm	: winkelpraktijk	0,79	0,76
VBO	ec-adm	: vrije afstudeerrichting	-	-
VBO	ec-adm	: lager middenstandsonderwijs	-	-
VBO	ec-adm	: verkoop & kantoor	-	-
VBO	ec-adm	: overig	-	-
VBO	verz	: verzorgende beroepen	0,85	0,84
VBO	verz	: textielverwerkende beroepen	0,64	0,68
VBO	verz	: uiterlijke verzorging	0,57	-
VBO	verz	: kantoor- en verkooppraktijk	0,63	-
VBO	verz	: vrije afstudeerrichting	-	-
VBO	verz	: overig	-	-
VBO	overig		-	-
KMBO	agrarisch		0,87	-
KMBO	techn	: elektrotechniek	0,85	-
KMBO	techn	: metaalbewerking	0,91	-
KMBO	techn	: motorvoertuigentechniek	0,78	-
KMBO	techn	: cons. techniek	0,42	-
KMBO	techn	: overig	0,90	0,87
KMBO	ec-adm	: detailhandel	0,64	-
KMBO	ec-adm	: administratie	0,81	0,72
KMBO	ec-adm	: overig	-	-
KMBO	verz	: verzorgende beroepen	0,88	-
KMBO	verz	: overig	-	-
KMBO	overig		-	-
MBO	agrar	: MAS-A landbouw	-	-
MBO	agrar	: MAS-A tuinbouw	-	-
MBO	agrar	: MAS-B landbouw	0,73	-
MBO	agrar	: MAS-B tuinbouw	0,73	-
MBO	agrar	: overig	-	-
MBO	techn	: bouwkunde	0,78	0,74
MBO	techn	: elektrotechniek	0,88	0,87
MBO	techn	: werktuigbouwkunde	0,95	0,93
MBO	techn	: weg- en waterbouw	0,63	0,65
MBO	techn	: procestechniek	-	-
MBO	techn	: motorvoertuigentechniek	0,81	0,83
MBO	techn	: mechanische techniek	-	-
MBO	techn	: laboratorium KMLO	0,69	-
MBO	techn	: laboratorium chemisch	0,40	0,26
MBO	techn	: laboratorium medisch	0,35	-
MBO	techn	: laboratorium	-	-
MBO	techn	: nautisch zeevaartschool	-	-
MBO	techn	: nautisch	-	-
MBO	techn	: informatica	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 15B. Beroepsgroepenspreiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting			beroepsgroepenspreiding (alle beroepen)	beroepsgroepenspreiding (alleen beroepen op aansluitend niveau)
MBO	techn	: compl. woninginrichting	0,00	0,00
MBO	techn	: mode & kleding	0,77	0,81
MBO	techn	: reproductietekenen	0,63	-
MBO	techn	: overig	0,94	0,94
MBO	ec-adm	: bedrijfsadministratie	0,80	0,73
MBO	ec-adm	: secretariael	0,61	0,58
MBO	ec-adm	: commercieel	0,86	0,79
MBO	ec-adm	: bestuurlijk	0,84	0,77
MBO	ec-adm	: vrije afstudeerrichting	0,78	0,74
MBO	ec-adm	: toeristisch	-	-
MBO	ec-adm	: logistiek	-	-
MBO	ec-adm	: handel: detailhandel	0,72	0,81
MBO	ec-adm	: handel: horeca	0,74	0,78
MBO	ec-adm	: handel	0,68	0,59
MBO	ec-adm	: overig	-	-
MBO	verz	: agogisch werk	0,71	0,54
MBO	verz	: verzorging	0,69	0,64
MBO	verz	: assist. gezondheidszorg	0,62	0,59
MBO	verz	: mode en kleding	0,73	0,69
MBO	verz	: activiteitenbegeleiding	0,35	0,16
MBO	verz	: INTAS	-	-
MBO	verz	: civiele & cons-techn diensten	0,81	-
MBO	verz	: uiterlijke verzorging	0,48	0,24
MBO	verz	: sociale arbeid	0,77	0,69
MBO	verz	: verpleging	0,39	0,44
MBO	verz	: overig	-	-
MBO	overig		0,77	0,68
MAVO			0,86	0,85
HAVO			-	-
VWO			-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 16A. Beroepsklassen en -groepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

	Percentage
<u>VBO-gediplomeerd</u>	
<u>beroepsklasse</u>	
Winkelbediende/verkoper	16%
Metselaar/timmerman/bouwvakker	10%
Kok/kelner/buffetbediende	10%
Machinebankwerker/instrumentmaker ed	9%
Elektromonteur/-reparateur ed	6%
Loodgieter/pijpfitter/lasser ed	6%
Agrarisch medewerker	5%
Lader/losser/kraanmachinist ed	5%
Kapper/schoonheidsspecialiste ed	5%
<u>beroepsgroep</u>	
Winkelbediende/verkoper	16%
Timmerman	8%
Kok/keukenassistente	7%
Auto-/motorrijwiel-/bromfietsmonteur	6%
Elektriciën (aanleg/reparatie)	6%
Kapper/schoonheidsspecialiste ed	5%
<u>VBO-agrarisch</u>	
<u>beroepsklasse</u>	
Agrarisch medewerker	39%
Winkelbediende/verkoper	15%
Kok/kelner/buffetbediende	13%
Beeldend kunstenaar	7%
<u>beroepsgroep</u>	
Winkelbediende/verkoper	15%
Tuindersknecht/kwekersknecht ed	12%
Landarbeider/veevezorger ed	10%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	9%
Tuinmansknecht/plantsoenarbeider ed	9%
Landbouwmachinebestuurder ed	8%
Reclame-/industriële ontwerper ed	7%
<u>VBO-technisch</u>	
<u>beroepsklasse</u>	
Metselaar/timmerman/bouwvakker	16%
Machinebankwerker/instrumentmaker ed	14%
Kok/kelner/buffetbediende	11%
Elektromonteur/-reparateur ed	10%
Loodgieter/pijpfitter/lasser ed	9%
Winkelbediende/verkoper	6%
Lader/losser/kraanmachinist ed	5%
<u>beroepsgroep</u>	
Timmerman	13%
Auto-/motorrijwiel-/bromfietsmonteur	10%
Kok/keukenassistente	9%
Elektriciën (aanleg/reparatie)	9%
Winkelbediende/verkoper	6%
Loodgieter/verwarmingsmonteur ed	6%
<u>VBO-economisch-administratief</u>	
<u>beroepsklasse</u>	
Winkelbediende/verkoper	33%
Boekhouder/kassiere ed	12%
Secretaresse/typiste ed	9%
Kok/kelner/buffetbediende	8%
Kapper/schoonheidsspecialiste ed	5%
Lader/losser/kraanmachinist ed	5%
<u>beroepsgroep</u>	
Winkelbediende/verkoper	32%
Boekhouder/kassier/loketist	12%
Secretaresse/typiste ed	9%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	8%
Kapper/schoonheidsspecialiste ed	5%

Lader/losser/magazijnknecht ed	5%
--------------------------------	----

VBO-verzorgend

beroepsklasse

Winkelbediende/verkoper	34%
Kapper/schoonheidsspecialiste ed	20%
Boekhouder/kassiere ed	9%
Tand-/dieren-/arts/verplegende ed	8%
Kok/kelner/buffetbediende	8%
Lader/losser/kraanmachinist ed	5%

beroepsgroep

Winkelbediende/verkoper	34%
Kapper/schoonheidsspecialiste ed	20%
Boekhouder/kassier/loketist	9%
Ziekenverz./leerling verpleegkundige	7%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	5%
Lader/losser/magazijnknecht ed	5%

KMBO-gediplomeerd

beroepsklasse

Winkelbediende/verkoper	19%
Secretaresse/typiste ed	13%
Kok/kelner/buffetbediende	11%
Administratieve functie neg	6%
Boekhouder/kassiere ed	6%

beroepsgroep

Winkelbediende/verkoper	19%
Secretaresse/typiste ed	13%
Kok/keukenassistente	6%
Boekhouder/kassier/loketist	5%

KMBO-agrarisch

beroepsklasse

Agrarisch medewerker	39%
Beeldend kunstenaar	22%
Winkelbediende/verkoper	11%
Lader/losser/kraanmachinist ed	8%
Secretaresse/typiste ed	6%
Huisbewaarder/schoonmaakster	6%

beroepsgroep

Reclame-/industriële ontwerper ed	22%
Tuindersknecht/kwekersknecht ed	17%
Tuinmansknecht/plantsoenarbeider ed	14%
Winkelbediende/verkoper	11%
Lader/losser/magazijnknecht ed	8%
Secretaresse/typiste ed	6%
Glazenwasser/schoonmaakster ed	6%
Overige agrarische/verwante functie	6%

KMBO-technisch

beroepsklasse

Kok/kelner/buffetbediende	20%
Machinebankwerker/instrumentmaker ed	11%
Loodgieter/pijpfitter/lasser ed	10%
Metselaar/timmerman/bouwvakker	9%
Elektromonteur/-reparateur ed	7%
Winkelbediende/verkoper	5%
Meubelmaker/houtbewerker ed	5%

beroepsgroep

Kok/keukenassistente	15%
Auto-/motorrijwiel-/bromfietsmonteur	7%
Timmerman	6%
Elektricien (aanleg/reparatie)	6%
Winkelbediende/verkoper	5%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	5%

KMBO-economisch-administratief

beroepsklasse

Winkelbediende/verkoper	31%
Secretaresse/typiste ed	25%
Boekhouder/kassiere ed	12%
Administratieve functie neg	11%

beroepsgroep

Winkelbediende/verkoper	31%
Secretaresse/typiste ed	25%
Boekhouder/kassier/loketist	11%
Receptioniste/reisbureau-employe ed	6%

KMBO-verzorgend

beroepsklasse

Kok/keukenbediende	20%
Tand-/dieren-/arts/verplegende ed	19%
Winkelbediende/verkoper	19%
Huishoudelijk/verzorgende functie neg	18%
Lader/losser/kraanmachinist ed	5%
Huisbewaarder/schoonmaakster	5%

beroepsgroep

Winkelbediende/verkoper	19%
Ziekenverz./leerling verpleegkundige	18%
Kinder-/gezins-/bejaardenverz. ed	18%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	12%
Kok/keukenassistent	8%
Lader/losser/magazijnknecht ed	5%
Glazenwasser/schoonmaakster ed	5%

MBO-gediplomeerd

beroepsklasse

Winkelbediende/verkoper	12%
Tand-/dieren-/arts/verplegende ed	11%
Administratieve functie neg	10%
Secretaresse/typiste ed	9%
Boekhouder/kassiere ed	8%
Huishoudelijk/verzorgende functie neg	7%

beroepsgroep

Winkelbediende/verkoper	12%
Secretaresse/typiste ed	9%
Boekhouder/kassier/loketist	7%
Kinder-/gezins-/bejaardenverz. ed	7%
Ziekenverz./leerling verpleegkundige	6%
Receptioniste/reisbureau-employe ed	5%

MBO-agrarisch

beroepsklasse

Agrarisch medewerker	60%
Winkelbediende/verkoper	7%
Zelfstandig land-/tuinbouwer	5%
Lader/losser/kraanmachinist ed	5%

beroepsgroep

Landarbeider/veeverzorger ed	29%
Tuindersknecht/kwekersknecht ed	15%
Tuïnmansknecht/plantsoenarbeider ed	10%
Winkelbediende/verkoper	7%
Zelfstandig landbouwer/pluimveehouder	5%

MBO-technisch

beroepsklasse

Architect/ingenieur/tekenaar ed	16%
Elektromonteur/-reparateur ed	11%
Machinebankwerker/instrumentmaker ed	9%
Winkelbediende/verkoper	8%
Schei-/natuurkundige ed	7%

beroepsgroep

Bouwkundig/technisch tekenaar ed	10%
Winkelbediende/verkoper	8%

Chem./fys.analist/geologisch ass. ed	7%
Elektriciën (aanleg/reparatie)	6%

MBO-economisch-administratief

<u>beroepsklasse</u>	
Secretaresse/typiste ed	23%
Administratieve functie neg	20%
Boekhouder/kassiere ed	20%
Winkelbediende/verkoper	19%

<u>beroepsgroep</u>	
Secretaresse/typiste ed	23%
Winkelbediende/verkoper	19%
Boekhouder/kassier/loketist	18%
Receptioniste/reisbureau-employe ed	10%
Correspondent/adm. employe neg	7%

MBO-verzorgend

<u>beroepsklasse</u>	
Tand-/dieren-/arts/verplegende ed	33%
Huishoudelijk/verzorgende functie neg	21%
Winkelbediende/verkoper	9%
Dienstverlenende functie neg	8%
Wetenschappelijk/vakspecialist neg	7%

<u>beroepsgroep</u>	
Kinder-/gezins-/bejaardenverz. ed	20%
Ziekenverz./leerling verpleegkundige	20%
Winkelbediende/verkoper	9%
Dokters-/tand-/dierenartsassistent	8%
Maatschappelijk-/cultureel werker	7%
Apothekersassistent	7%

MBO-overig

<u>beroepsklasse</u>	
Administratieve functie neg	44%
Secretaresse/typiste ed	19%
Winkelbediende/verkoper	12%
Boekhouder/kassiere ed	7%

<u>beroepsgroep</u>	
Receptioniste/reisbureau-employe ed	40%
Secretaresse/typiste ed	18%
Winkelbediende/verkoper	12%
Boekhouder/kassier/loketist	5%

AVO-gediplomeerd

<u>beroepsklasse</u>	
Winkelbediende/verkoper	27%
Kok/kelner/buffetbediende	24%
Lader/losser/kraanmachinist ed	7%
Tand-/dieren-/arts/verplegende ed	6%
Ambachts-/industrieberoep neg	5%
Boekhouder/kassiere ed	5%

<u>beroepsgroep</u>	
Winkelbediende/verkoper	27%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	17%
Lader/losser/magazijnknecht ed	7%
Kok/keukenassistent	7%
Overige ambachts-/industriefunctie	5%
Boekhouder/kassier/loketist	5%
Ziekenverz./leerling verpleegkundige	5%

MAVO

<u>beroepsklasse</u>	
Winkelbediende/verkoper	31%
Kok/kelner/buffetbediende	20%
Lader/losser/kraanmachinist ed	8%
Tand-/dieren-/arts/verplegende ed	7%
Agrarisch medewerker	6%

<u>beroepsgroep</u>	
Winkelbediende/verkoper	31%
Kelner/serveerster/buffetbediende ed	10%
Kok/keukenassistente	10%
Lader/losser/magazijnknecht ed	8%
Ziekenverz./leerling verpleegkundige	6%

geen gegevens vanwege kleine aantallen bij:

VBO GEDIPLOMEERD overig

KMBO GEDIPLOMEERD overig

HAVO

VWO

Tabel 168. Beroepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingsrichting
(alleen gediplomeerden)

	Percentage
<u>VBO agrar: land- en tuinbouw</u>	
<u>Beroep</u>	
Landarbeider, veeverzorger	13%
Winkelbediende, verkoper detailh.	12%
Landbouwmachinebestuurder e.d.	10%
Tuinmansknecht, plantsoenarbeider, e.d.	9%
Bloemenschikker/-bindster, etaleur	6%
Landbouwwerktuigenhersteller	6%
Bloemen- en plantenkwekersknecht	5%
<u>VBO techn: bouwtechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Bouwvaktimmerman	52%
Huisschilder	14%
Meubelmaker (niet-machinaal)	6%
<u>VBO techn: mechanische techniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Loodgieter, sanitair-installateur	10%
Groentetelersknecht, tuindersknecht	6%
Winkelbediende, verkoper detailh.	6%
Machinebankwerker, motormonteur	6%
Bootsman, matroos zee(sleep)vaart	6%
<u>VBO techn: elektrotechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Elektricien-installateur bouwnijverheid	57%
Onderhoudselektriciën bedrijfsinstall.	9%
<u>VBO techn: motorvoertuigentechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Automonteur (reparatie)	49%
Vrachtwagenchauffeur, bestelautochauffeur	8%
Machinebankwerker, motormonteur	5%
<u>VBO techn: consumptieve techniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Kok	51%
Broodbakker (loond./werkend gezinslid)	12%
Hulp personeel in winkel	6%
Winkelbediende, verkoper detailh.	6%
<u>VBO ec-adm: kantoorpraktijk</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	19%
Secretaresse	10%
Adm. medew./datatypiste boekhouding	9%
Administratief/secretariele medewerkster	7%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	7%
Werkster, schoonmaker	5%
Kappershulpen en verwante functies	5%
Zieken-, zwakz.verzorger in opleiding	5%
<u>VBO ec-adm: winkelpraktijk</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	37%
Kappershulpen en verwante functies	5%
Dienstplichtig militair, andere rangen, lager dan officier	5%
Kelner, serveerster	5%
Buffet-/barbediende of verwante functie	5%
Zieken-, zwakz.verzorger in opleiding	5%
Landarbeider, veeverzorger	5%
<u>VBO verz: verzorgende beroepen</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	28%
Dames- en/of herenkapper	13%

Zieken-, zwakz.verzorger in opleiding	10%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	8%
Kelner, serveerster	5%
Inpakker,etiketteer-/vulmachinebediende	5%
Kok	5%
<u>VBO verz: textielverwerkende beroepen</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	53%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	12%
<u>VBO verz: uiterlijke verzorging</u>	
<u>Beroep</u>	
Dames- en/of herenkapper	37%
Kappershulpen en verwante functies	23%
Winkelbediende, verkoper detailh.	17%
Buffet-/barbediende of verwante functie	7%
Bloemenschikker/-bindster, etaleur	5%
Werkster, schoonmaker	5%
<u>VBO verz: kantoor- en verkooppraktijk</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	32%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	12%
Kappershulpen en verwante functies	9%
Administratief/secretarieel medewerkster	7%
Hulp personeel in winkel	7%
<u>KMBO agrarisch</u>	
<u>Beroep</u>	
Bloemenschikker/-bindster, etaleur	22%
Tuilmans knecht, plantsoenarbeider, e.d.	14%
Winkelbediende, verkoper detailh.	11%
Boomkwekers knecht	11%
Inpakker, etiketteer-/vulmachinebediende	8%
Administratief/secretarieel medewerkster	6%
Werkster, schoonmaker	6%
Agrarisch of verwant beroep	6%
<u>KMBO techn: elektrotechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Elektricien-installateur bouwnijverheid	30%
Loodgieter, sanitair-installateur	9%
Constructiebankwerker, e.d.	8%
Dienstplichtig militair, andere rangen, lager dan officier	6%
Ambachts- of industrieberoep	6%
<u>KMBO techn: metaalbewerking</u>	
<u>Beroep</u>	
Lasser (metaal)	15%
Beroepsmilitair, andere rangen, lager dan onderofficier	11%
Metaal draaier	8%
Machine-/onderhoudsmonteur bedrijfsinst.	8%
Constructiebankwerker, e.d.	8%
Verzekeringsemploye	6%
Dienstplichtig militair, andere rangen, lager dan officier	6%
Machinaal metaalbewerker (algemeen)	6%
Adm. materiaal-/productiepl./werkvoorber. (excl tech)	5%
Scheepsijzerwerker, aan-/samenbouwer, e.d.	5%
Straatmaker	5%
Kraanmachinist, kraandrijver	5%
<u>KMBO techn: motorvoertuigentechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Kok	65%
Kelner, serveerster	13%
Catering, keuken-/kokshulp	5%
Dakdekker (stro en riet)	5%
<u>KMBO techn: consumptieve techniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Automonteur (reparatie)	41%
Winkelbediende, verkoper detailh.	7%
Carosserieplaatwerker	7%

Vrachtwagenchauffeur, bestelautochauffeur	5%
<u>KMBO techn: overig</u>	
<u>Beroep</u>	
Bouwvaktimmerman	21%
Meubelmaker (niet-machinaal)	14%
Kok	8%
Winkelbediende, verkoper detailh.	6%
Buffet-/barbediende of verwante functie	6%
Huisschilder	6%
<u>KMBO ec-adm: detailhandel</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	55%
Hulp personeel in winkel	5%
Dienstplichtig militair, andere rangen, lager dan officier	5%
Administratief/secretariele medewerkster	5%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	5%
<u>KMBO ec-adm: administratie</u>	
<u>Beroep</u>	
Administratief/secretariele medewerkster	28%
Winkelbediende, verkoper detailh.	13%
Adm. medew./datatypiste boekhouding	10%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	8%
Secretaresse	6%
<u>KMBO verz: verzorgende beroepen</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	12%
Zieken-, zwakzinnigenverzorgster (volw)	8%
Zieken-, zwakz. verzorgster in opleiding	8%
Catering, keuken-/kokshulp	8%
Bejaardenverzorgster in tehuizen e.d.	6%
Buffet-/barbediende of verwante functie	6%
Gezinsverzorgster (in dienst van maatsch. organisatie)	6%
Werkster, schoonmaker	6%
<u>MBO agrar: MAS-B landbouw</u>	
<u>Beroep</u>	
Landarbeider, veeverzorgster	44%
Zelfstandig akkerbouwer, veehouder, e.d.	10%
Landbouwmachinebestuurder e.d.	8%
Constructiebankwerker, e.d.	5%
<u>MBO agrar: MAS-B tuinbouw</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	21%
Tuinmans knecht, plantsoenarbeider, e.d.	21%
Bloemen- en plantenkwekers knecht	18%
Groentetelers knecht, tuinders knecht	15%
Bloemenschikker/-bindster, etaleur	8%
<u>MBO techn: bouwkunde</u>	
<u>Beroep</u>	
Bouwkundig tekenaar	26%
Bouwvaktimmerman	23%
Bouwcalculator e.d.	12%
Bouwkundig werkvoorbereider e.d.	8%
Werkmeester bouw-install. voor loodg.-/sanit.werken	5%
<u>MBO techn: elektrotechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Elektricien-installateur bouwnijverheid	21%
Elektronicamonteur (radio-tv, radar, e.d.)	7%
Elektronicamonteur (computerapparatuur)	6%
Elektrotechnisch tekenaar	5%
Winkelbediende, verkoper detailh.	5%
<u>MBO techn: werktuigbouwkunde</u>	
<u>Beroep</u>	
Werktuigbouwk. tekenaar algemeen	11%
Machine-/onderhoudsmonteur bedrijfsinst.	6%

Lasser (metaal)	5%
<u>MBO techn: weg- en waterbouwkunde</u>	
<u>Beroep</u>	
Weg/water/beton/staal/construct.tekenaar	35%
Werkmeester bouw-install. voor loodg.-/sanit.werken	20%
Cartografisch, landmeetkundig tekenaar	13%
Bouwcalculator e.d.	7%
<u>MBO techn: motorvoertuigentechniek</u>	
<u>Beroep</u>	
Automonteur (reparatie)	33%
Landbouwwerktuigenhersteller	12%
Verkoper grooth., productiebedrijf	5%
Winkelbediende, verkoper detailh.	5%
Machine-/onderhoudsmonteur bedrijfsinst.	5%
<u>MBO techn: laboratorium KML0</u>	
<u>Beroep</u>	
Scheikundig analist, lab.assistent	25%
Scheik. laborant, leerling-analist	21%
<u>MBO techn: laboratorium chemisch</u>	
<u>Beroep</u>	
Scheikundig analist, lab.assistent	45%
Scheik. laborant, leerling-analist	25%
Biologisch,zoologisch,botanisch analist	7%
Laborant, analist, lab.assist. algemeen	5%
<u>MBO techn: laboratorium medisch</u>	
<u>Beroep</u>	
Medisch, bacteriol., zoolog/med.analist	78%
Biologisch,zoologisch,botanisch analist	5%
Winkelbediende, verkoper detailh.	5%
<u>MBO techn : compl. woninginrichting</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	54%
Binnenhuisarchitect/-decorateur	8%
Meubelstofeerder	5%
Stoffeerder of verwante functie	5%
<u>MBO techn : mode & kleding</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	28%
Commercieel-administratief medewerker	18%
Adm. materiaal-/productiepl./werkvoorber. (excl tech)	8%
Patroonmaker, confectiecoupeur (kleding)	8%
Management-trainee (geen bedrijfsleiders)	5%
Kostuumnaaister (maatwerk en reparatie)	5%
<u>MBO techn : reproductietekenen</u>	
<u>Beroep</u>	
Litho./repro.tekenaar, techn.illustrator	63%
Winkelbediende, verkoper detailh.	8%
Handzetter, opmaker, lay-outman	7%
Reclame-/grafisch ontwerper, illustrator	5%
Directeur commercieel/niet comm. bedrijf	5%
Monteur, kopiist (grafische industrie)	5%
<u>MBO ec-adm: bedrijfsadministratie</u>	
<u>Beroep</u>	
Adm. medew./datatypiste boekhouding	26%
Administratief/secretarieel medewerkster	14%
Verzekeringsemploye	6%
Direkte ass. van boekhouder	6%
Winkelbediende, verkoper detailh.	5%
<u>MBO ec-adm: secretariaat</u>	
<u>Beroep</u>	
Secretaresse	26%
Administratief/secretarieel medewerkster	25%

Adm. medew./datatypiste boekhouding	9%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	9%
<u>MBO ec-adm: commercieel</u>	
<u>Beroep</u>	
Administratief/secretarieel medewerkster	21%
Verzekeringsemploye	10%
Adm. medew./datatypiste boekhouding	9%
Balie-employe (bank)	9%
Winkelbediende, verkoper detailh.	7%
Commercieel-administratief medewerker	6%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	6%
<u>MBO ec-adm: bestuurlijk</u>	
<u>Beroep</u>	
Administratief/secretarieel medewerkster	31%
Winkelbediende, verkoper detailh.	9%
Dienstplichtig militair, andere rangen, lager dan officier	7%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	7%
Adm. medew./datatypiste boekhouding	5%
<u>MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting</u>	
<u>Beroep</u>	
Administratief/secretarieel medewerkster	19%
Adm. medew./datatypiste boekhouding	15%
Winkelbediende, verkoper detailh.	10%
Balie-employe (bank)	10%
<u>MBO ec-adm: handel</u>	
<u>Beroep</u>	
Reisbureau-employe, reisinformatrice e.d.	32%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	23%
Administratief/secretarieel medewerkster	7%
Adm. medew./datatypiste boekhouding	5%
<u>MBO ec-adm: detailhandel</u>	
<u>Beroep</u>	
Winkelbediende, verkoper detailh.	47%
<u>MBO ec-adm: horeca</u>	
<u>Beroep</u>	
Kelner, serveerster	31%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	18%
Bedrijfsleider hotel, hotel-restaurant, pension	7%
Kok	7%
Bibliotheekassistent	5%
Bedrijfsleiders horecabedrijven	5%
<u>MBO verz: agogisch werk</u>	
<u>Beroep</u>	
Kinderverzorger particulier, creche, e.d.	39%
Leerling-verpleegkundige a,b,z	16%
Zieken-, zwakzinnigenverzorger(volw)	9%
Winkelbediende, verkoper detailh.	8%
Klasse-/onderwijsassistent	5%
<u>MBO verz: verzorging</u>	
<u>Beroep</u>	
Bejaardenverzorgster in tehuizen e.d.	25%
Zieken-, zwakz.verzorger in opleiding	18%
Kraamverzorger gediplomeerd	16%
Leerling-verpleegkundige a,b,z	11%
Gezinsverzorgster (in dienst van maatsch. organisatie)	11%
Zieken-, zwakzinnigenverzorger(volw)	5%
<u>MBO verz: assistenten gezondheidszorg</u>	
<u>Beroep</u>	
Apothekersassistent	40%
Doktersassistent	29%
Tandartsassistent	15%
Overige secretaressen en stenotypisten	5%

MBO verz: mode en kleding

Beroep

Winkelbediende, verkoper detailh.	48%
Bloemenschikker/-bindster, etaleur	5%

MBO verz: activiteitenbegeleiding

Beroep

Aktiviteitenbegeleider, spelleider	77%
Winkelbediende, verkoper detailh.	7%

MBO verz: civiele en consumptief technische diensten

Beroep

Kok	17%
Buffet-/barbediende of verwante functie	15%
Kelner, serveerster	9%
Winkelbediende, verkoper detailh.	7%
Voedingsvoorlichter, -adviseur	6%
Catering, keuken-/kokshulp	6%

MBO verz: uiterlijke verzorging

Beroep

Dames- en/of herenkapper	41%
Winkelbediende, verkoper detailh.	20%
Schoonheidsspecialiste, manicure	20%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	7%

MBO verz: sociale arbeid

Beroep

Maatsch.werker,consulent sociale voorz.	20%
Administratief/secretarieel medewerkster	19%
Personeelsadministratie-employe	7%
Arbeidsbemiddelaar, intercedent	7%
Winkel-, theatercassiere, kasjuffrouw	6%
Verzekeringsemploye	5%

MBO verz: verpleging

Beroep

Leerling-verpleegkundige a,b,z	41%
Zieken-, zwakzinnigenverzorger(volw)	27%
Verpleegkundige ziekenhuis e.d.	23%

MBO overig

Beroep

Reisbureau-employe, reisinformatrice e.d.	23%
Receptionist, grondstewardess, e.d.	15%
Winkelbediende, verkoper detailh.	12%
Administratief/secretarieel medewerkster	10%
Secretaresse	7%

MAVO

Beroep

Winkelbediende, verkoper detailh.	22%
Hulppersoneel in winkel	8%
Kelner, serveerster	7%
Kok	5%
Catering, keuken-/kokshulp	5%

geen gegevens vanwege kleine aantallen bij:

VBO agrar : overig
VBO techn : installatietechniek
VBO techn : grafische techniek
VBO techn : overig
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs
VBO ec-adm: verkoop & kantoor
VBO ec-adm: overig
VBO verz : vrije afstudeerrichting
VBO verz : overig
VBO overig
KMBO ec-adm: overig
KMBO verz : overig
KMBO overig
MBO agrar : MAS-A landbouw

MBO agrar : MAS-A tuinbouw
MBO agrar : overig
MBO techn : procestechniek
MBO techn : fijnmechanische techniek
MBO techn : laboratorium overig
MBO techn : informatica
MBO techn : nautisch overig
MBO techn : nautisch zeevaartschool
MBO techn : overig
MBO ec-adm: toeristisch
MBO ec-adm: logistiek
MBO ec-adm: overig
MBO verz : INTAS
MBO verz : overig
HAVO
VWO

Tabel 17A. Vereiste opleidingsniveau (onderbenutting) en opleidingsrichting per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Vereist opleidingsniveau			Totaal N=100%	Vereiste opleidingsrichting			Totaal N=100%
		lager	zelfde	hoger		eigen	andere	geen	
VBO	GEDIPLOMEERD	12%	73%	14%	783	38%	7%	55%	785
W.V.	agraris	17%	76%	7%	46	34%	13%	53%	48
	technisch	10%	72%	17%	467	50%	6%	44%	463
	econ.-admin.	15%	78%	7%	110	16%	10%	74%	111
	verzorgend	15%	73%	12%	142	19%	8%	73%	145
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	52%	37%	11%	412	37%	6%	57%	412
W.V.	agraris	53%	42%	6%	36	36%	8%	56%	36
	technisch	40%	55%	6%	152	50%	4%	46%	153
	econ.-admin.	60%	23%	17%	189	30%	7%	63%	187
	verzorgend	65%	31%	3%	33	25%	4%	71%	33
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	37%	62%	0%	1616	51%	6%	43%	1625
W.V.	agraris	58%	42%	0%	94	44%	6%	49%	93
	technisch	32%	68%	0%	407	62%	8%	30%	414
	econ.-admin.	28%	72%	0%	551	37%	6%	57%	552
	verzorgend	49%	51%	0%	501	62%	4%	34%	505
	overig	36%	63%	1%	62	36%	4%	59%	61
AVO	GEDIPLOMEERD	45%	44%	11%	473	6%	3%	90%	467
W.V.	MAVO	15%	67%	18%	242	4%	6%	90%	242
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		34%	59%	6%	3283	40%	6%	54%	3288

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 17B. Vereist opleidingsniveau (onderbenutting) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	vereist opleidingsniveau			Totaal N=100%
	lager	zelfde	hoger	
VBO agrar : land- en tuinbouw	14%	74%	13%	37
VBO agrar : overig	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	9%	74%	17%	124
VBO techn : mechanische techniek	14%	73%	13%	90
VBO techn : elektrotechniek	8%	83%	8%	68
VBO techn : motorvoertuigentechniek	10%	70%	20%	76
VBO techn : consumptieve techniek	4%	62%	33%	73
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	15%	71%	14%	56
VBO ec-adm: winkelpraktijk	18%	80%	3%	36
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	-	-	-	-
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	14%	76%	10%	81
VBO verz : textielverwerkende beroepen	19%	70%	11%	36
VBO verz : uiterlijke verzorging	15%	62%	23%	21
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	18%	65%	17%	4
VBO verz : overig	-	-	-	-
VBO overig	-	-	-	-
KMBO agrarisch	53%	42%	6%	36
KMBO techn : elektrotechniek	41%	54%	5%	24
KMBO techn : metaalbewerking	60%	38%	2%	30
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	45%	48%	7%	28
KMBO techn : consumptieve techniek	20%	75%	5%	27
KMBO techn : overig	33%	59%	8%	43
KMBO ec-adm: detailhandel	66%	23%	11%	66
KMBO ec-adm: administratie	57%	23%	20%	122
KMBO verz : verzorgende beroepen	68%	28%	3%	30
KMBO verz : overig	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	68%	32%	0%	53
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	47%	53%	0%	31
MBO techn : bouwkunde	25%	74%	1%	38
MBO techn : elektrotechniek	34%	66%	1%	80
MBO techn : werktuigbouwkunde	42%	58%	0%	64
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	8%	92%	0%	14
MBO techn : procestechniek	35%	65%	0%	5
MBO techn : motorvoertuigentechniek	38%	62%	0%	19
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-
MBO techn : laboratorium KML0	61%	39%	0%	28
MBO techn : laboratorium chemisch	17%	83%	0%	17
MBO techn : laboratorium medisch	15%	85%	0%	15
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 178. Vereist opleidingsniveau (onderbenutting) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	vereist opleidingsniveau			Totaal N=100%
	lager	zelfde	hoger	
MBO techn : compl. woninginrichting	23%	77%	0%	4
MBO techn : mode en kleding	34%	66%	0%	15
MBO techn : reproductietekenen	24%	76%	0%	9
MBO techn : nautisch overig	-	-	-	-
MBO techn : overig	26%	73%	1%	64
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	22%	77%	1%	93
MBO ec-adm: secretariaat	10%	90%	0%	111
MBO ec-adm: commercieel	21%	79%	0%	62
MBO ec-adm: bestuurlijk	21%	79%	0%	15
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	28%	72%	0%	34
MBO ec-adm: logistiek	-	-	-	-
MBO ec-adm: handel	24%	76%	0%	62
MBO ec-adm: handel: detailhandel	50%	50%	0%	149
MBO ec-adm: handel: horeca	31%	69%	0%	14
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-
MBO verz :agogisch werk	42%	58%	1%	105
MBO verz : verzorging	54%	46%	0%	138
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	41%	59%	0%	87
MBO verz : mode en kleding	63%	36%	1%	46
MBO verz : activiteitenbegeleiding	32%	68%	0%	35
MBO verz : INTAS	-	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	66%	34%	0%	13
MBO verz : uiterlijke verzorging	61%	39%	0%	21
MBO verz : sociale arbeid	22%	75%	3%	11
MBO verz : verpleging	53%	47%	0%	19
MBO verz : overig	-	-	-	-
MBO overig	36%	63%	1%	62
MAVO	15%	67%	18%	242
HAVO	-	-	-	-
VWO	-	-	-	-
TOTAAL	34%	59%	7%	3292

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 17C. Vereiste opleidingsrichting per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		vereiste eigen richting	opleidingsrichting andere richting	geen richting	Totaal N=100%
VBO	agrar : land- en tuinbouw	29%	9%	62%	36
VBO	agrar : overig	-	-	-	-
VBO	techn : bouwtechniek	64%	0%	36%	121
VBO	techn : mechanische techniek	19%	17%	65%	92
VBO	techn : elektrotechniek	65%	3%	32%	68
VBO	techn : motorvoertuigentechniek	53%	8%	39%	74
VBO	techn : consumptieve techniek	56%	0%	44%	71
VBO	techn : installatietechniek	-	-	-	-
VBO	techn : grafische techniek	-	-	-	-
VBO	techn : overig	-	-	-	-
VBO	ec-adm: kantoorpraktijk	19%	9%	71%	56
VBO	ec-adm: winkelpraktijk	18%	11%	71%	37
VBO	ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-
VBO	ec-adm: lager middenstandsonderwijs	-	-	-	-
VBO	verz : verzorgende beroepen	12%	9%	79%	86
VBO	verz : textielverwerkende beroepen	14%	7%	79%	34
VBO	verz : uiterlijke verzorging	53%	5%	41%	21
VBO	verz : kantoor- en verkooppraktijk	36%	4%	60%	4
VBO	verz : overig	-	-	-	-
VBO	overig	-	-	-	-
KMBO	agrarisch	36%	8%	56%	36
KMBO	techn : elektrotechniek	39%	9%	52%	26
KMBO	techn : metaalbewerking	48%	7%	45%	29
KMBO	techn : motorvoertuigentechniek	49%	0%	51%	28
KMBO	techn : consumptieve techniek	63%	8%	29%	27
KMBO	techn : overig	49%	0%	51%	43
KMBO	ec-adm: detailhandel	11%	6%	83%	63
KMBO	ec-adm: administratie	39%	7%	53%	125
KMBO	verz : verzorgende beroepen	27%	4%	68%	30
KMBO	verz : overig	-	-	-	-
KMBO	overig	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-B landbouw	42%	5%	53%	52
MBO	agrar : MAS-B tuinbouw	53%	6%	41%	31
MBO	techn : bouwkunde	78%	3%	19%	38
MBO	techn : elektrotechniek	63%	8%	29%	81
MBO	techn : werktuigbouwkunde	47%	12%	41%	65
MBO	techn : weg- en waterbouwkunde	79%	10%	11%	14
MBO	techn : procestechniek	-	-	-	-
MBO	techn : motorvoertuigentechniek	50%	7%	43%	20
MBO	techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-
MBO	techn : laboratorium KML0	61%	11%	29%	28
MBO	techn : laboratorium chemisch	83%	6%	11%	17
MBO	techn : laboratorium medisch	77%	2%	21%	15
MBO	techn : laboratorium overig	74%	9%	17%	5
MBO	techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-
MBO	techn : informatica	-	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 17C. Vereiste opleidingsrichting per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		vereiste eigen richting	opleidingsrichting andere richting	geen richting	Totaal N=100%
MBO techn : compl. woninginrichting		62%	3%	36%	4
MBO techn : mode en kleding		46%	5%	49%	14
MBO techn : reproductietekenen		51%	17%	32%	10
MBO techn : nautisch overig		-	-	-	-
MBO techn : overig		63%	8%	29%	66
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie		44%	3%	53%	94
MBO ec-adm: secretariaat		52%	5%	43%	111
MBO ec-adm: commercieel		32%	5%	63%	61
MBO ec-adm: bestuurlijk		15%	5%	80%	15
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting		17%	6%	77%	33
MBO ec-adm: logistiek		-	-	-	-
MBO ec-adm: handel		48%	6%	46%	63
MBO ec-adm: handel: detailhandel		24%	8%	68%	149
MBO ec-adm: handel: horeca		52%	4%	45%	14
MBO ec-adm: overig		-	-	-	-
MBO verz :agogisch werk		58%	3%	39%	105
MBO verz : verzorging		67%	4%	29%	136
MBO verz : assistenten gezondheidszorg		81%	2%	17%	89
MBO verz : mode en kleding		25%	6%	69%	47
MBO verz : activiteitenbegeleiding		73%	5%	22%	35
MBO verz : INTAS		-	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten		32%	7%	61%	13
MBO verz : uiterlijke verzorging		59%	6%	36%	21
MBO verz : sociale arbeid		46%	6%	48%	11
MBO verz : verpleging		78%	2%	21%	20
MBO verz : overig		-	-	-	-
MBO overig		36%	4%	59%	61
MAVO		4%	6%	90%	242
HAVO		-	-	-	-
VWO		-	-	-	-
TOTAAL		40%	6%	54%	3295

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18A. Soort aanstelling en wekelijkse arbeidsduur per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

		Loondienst		Totaal	Vaste aanstelling		Totaal	Werktijd		Totaal
		ja	nee	N=100%	ja	nee	N=100%	full- time	part- time	N=100%
Opleidingscluster										
VBO	GEDIPLOMEERD	98%	2%	793	56%	44%	705	28%	72%	779
w.v.	agraris	96%	4%	47	58%	42%	36	19%	81%	47
	technisch	98%	2%	474	54%	46%	420	25%	75%	460
	econ.-admin.	96%	4%	113	54%	46%	101	37%	63%	110
	verzorgend	99%	1%	140	66%	34%	130	32%	68%	143
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	99%	1%	425	55%	45%	408	49%	51%	416
w.v.	agraris	100%	0%	36	63%	37%	35	33%	67%	33
	technisch	98%	2%	156	49%	51%	143	49%	51%	153
	econ.-admin.	99%	1%	199	57%	43%	197	52%	48%	194
	verzorgend	100%	0%	33	61%	39%	33	45%	55%	33
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	96%	4%	1662	66%	34%	1548	72%	28%	1623
w.v.	agraris	76%	24%	97	75%	25%	70	68%	32%	93
	technisch	95%	5%	419	62%	38%	388	83%	17%	416
	econ.-admin.	96%	4%	565	64%	36%	534	79%	21%	550
	verzorgend	99%	1%	517	71%	29%	493	55%	45%	502
	overig	100%	0%	64	64%	36%	63	85%	15%	63
AVO	GEDIPLOMEERD	98%	2%	507	28%	72%	469	30%	70%	470
w.v.	MAVO	96%	4%	248	50%	50%	239	28%	72%	233
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		97%	3%	3387	57%	43%	3130	53%	47%	3288

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 188. Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster	Soort dienstverband					Totaal eigen bedrijf/ free-lance	N=100%
	leer/werk- overeenkomst	uitzend- bureau	loondienst werkgever	oproep- of nult-uren	werkervarings- project	bedrijf ouders/partner	
VBO GEDIPLOMEERD w.v. agrarisch technisch econ.-admin. verzorgend overig	60% 58% 70% 36% 50% 56%	5% 9% 5% 7% 3% 11%	26% 17% 20% 38% 40% 22%	4% 9% 3% 11% 3% 0%	2% 3% 1% 4% 2% 11%	1% 1% 1% 3% 1% 0%	793 47 474 113 140 -
KMBO GEDIPLOMEERD w.v. agrarisch technisch econ.-admin. verzorgend overig	25% 36% 42% 10% 21% 100%	9% 11% 6% 11% 10% 0%	51% 42% 43% 59% 55% 0%	4% 0% 4% 4% 5% 0%	9% 11% 3% 14% 9% 0%	1% 0% 2% 0% 0% 0%	425 36 156 199 33 -
MBO GEDIPLOMEERD w.v. agrarisch technisch econ.-admin. verzorgend overig	8% 11% 3% 2% 18% 4%	9% 4% 13% 12% 4% 12%	73% 56% 75% 79% 67% 75%	5% 5% 3% 2% 8% 5%	2% 0% 1% 1% 3% 3%	3% 19% 3% 3% 0% 0%	1662 97 419 565 517 64
AVO GEDIPLOMEERD w.v. MAVO HAVO VWO	19% 35% 6% 0%	12% 7% 24% 7%	47% 42% 35% 80%	19% 12% 35% 7%	1% 0% 0% 7%	1% 3% 0% 0%	507 248 - -
TOTAAL	24%	9%	55%	7%	3%	2%	3387

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18C. Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

		leer-werk- overeenkomst	uitzendbureau	loondienst werkgever	oproep- of nult- urencontract	werkervarings- project	bedrijf ouders/partner	eigen bedrijf/ free-lance	Totaal N=100%
Opleidingsrichting									
VBO	agrar : land- en tuinbouw	59%	12%	18%	10%	0%	2%	0%	36
VBO	agrar : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	techn : bouwtechniek	69%	3%	20%	2%	4%	2%	0%	122
VBO	techn : mechanische techniek	66%	6%	24%	0%	0%	2%	2%	94
VBO	techn : elektrotechniek	80%	6%	14%	0%	0%	0%	0%	67
VBO	techn : motorvoertuigtechniek	79%	10%	9%	0%	0%	3%	0%	72
VBO	techn : consumptieve techniek	65%	3%	24%	9%	0%	0%	0%	80
VBO	techn : installatietechniek	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	techn : grafische techniek	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	techn : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	ec-adm: kantoorpraktijk	34%	8%	35%	13%	7%	1%	2%	56
VBO	ec-adm: winkelpraktijk	43%	7%	41%	3%	1%	6%	0%	37
VBO	ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	ec-adm: lager middenstandsonderwijs	18%	5%	52%	17%	2%	5%	0%	15
VBO	ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	ec-adm: verzorgende beroepen	49%	4%	41%	1%	4%	1%	0%	81
VBO	verz : textielverwerkende beroepen	46%	1%	46%	7%	0%	0%	0%	35
VBO	verz : uiterlijke verzorging	60%	2%	32%	6%	0%	0%	0%	20
VBO	verz : kantoor- en verkooppraktijk	54%	10%	29%	7%	0%	0%	0%	4
VBO	verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO	overig	56%	11%	22%	0%	11%	0%	0%	18
KMBO	agrarisch	36%	11%	42%	0%	11%	0%	0%	36
KMBO	techn : elektrotechniek	44%	8%	41%	4%	0%	4%	0%	29
KMBO	techn : metaalbewerking	13%	17%	65%	0%	5%	0%	0%	28
KMBO	techn : motorvoertuigtechniek	49%	7%	36%	5%	0%	3%	0%	28
KMBO	techn : consumptieve techniek	64%	0%	21%	9%	6%	0%	0%	27
KMBO	techn : overig	41%	2%	47%	2%	4%	2%	2%	43
KMBO	ec-adm: detailhandel	22%	7%	59%	5%	6%	0%	0%	69
KMBO	ec-adm: administratie	4%	13%	60%	4%	18%	0%	1%	130
KMBO	verz : verzorgende beroepen	20%	10%	54%	5%	10%	0%	0%	31
KMBO	verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	agrar : MAS-B landbouw	13%	8%	46%	5%	0%	22%	6%	54
MBO	agrar : MAS-B tuinbouw	13%	0%	61%	6%	0%	16%	4%	31
MBO	agrar : bouwkunde	3%	13%	79%	1%	0%	3%	1%	39
MBO	techn : elektrotechniek	6%	19%	68%	4%	0%	1%	2%	82
MBO	techn : werktuigbouwkunde	3%	11%	77%	5%	0%	4%	1%	67
MBO	techn : weg- en waterbouwkunde	0%	19%	78%	3%	0%	0%	0%	14
MBO	techn : procestechniek	-	-	-	-	-	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18C. Soort dienstverband van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		leer-werk- overeenkomst	uitzendbureau	loondienst werkgever	oproep- of nul- urencontract	werkverarings- project	bedrijf ouders/partner	eigen bedrijf/ free-lance	Totaal N=100%
MBO	techn : motorvoertuigtechniek	2%	6%	78%	2%	0%	8%	4%	20
MBO	techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	techn : laboratorium KMLO	0%	15%	78%	0%	7%	0%	0%	27
MBO	techn : laboratorium chemisch	0%	21%	76%	0%	3%	0%	0%	17
MBO	techn : laboratorium medisch	4%	13%	78%	0%	0%	5%	0%	15
MBO	techn : laboratorium overig	0%	17%	78%	5%	0%	0%	0%	5
MBO	techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	techn : informatica	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	techn : compl. woninginrichting	0%	3%	85%	0%	0%	10%	3%	4
MBO	techn : mode en kleding	3%	0%	87%	0%	3%	5%	3%	15
MBO	techn : reproductietekenen	2%	7%	84%	2%	0%	0%	5%	10
MBO	techn : nautisch overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	techn : overig	3%	8%	77%	3%	0%	4%	5%	66
MBO	ec-adm: bedrijfsadministratie	1%	10%	79%	6%	1%	2%	0%	97
MBO	ec-adm: secretariaat	1%	19%	77%	1%	2%	0%	0%	114
MBO	ec-adm: commercieel	3%	14%	78%	3%	1%	1%	0%	62
MBO	ec-adm: bestuurlijk	0%	19%	80%	1%	0%	0%	0%	15
MBO	ec-adm: vrije afstudeerrichting	1%	15%	72%	2%	7%	2%	1%	33
MBO	ec-adm: logistiek	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	ec-adm: handel	1%	10%	83%	2%	0%	2%	1%	64
MBO	ec-adm: handel: detailhandel	4%	5%	80%	1%	0%	6%	3%	154
MBO	ec-adm: handel: horeca	0%	0%	85%	6%	0%	2%	7%	14
MBO	ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	verz : agogisch werk	19%	3%	60%	15%	4%	0%	0%	107
MBO	verz : verzorging	31%	2%	56%	7%	2%	1%	0%	140
MBO	verz : assistenten gezondheidszorg	5%	3%	89%	1%	2%	0%	0%	91
MBO	verz : mode en kleding	7%	6%	75%	6%	2%	1%	3%	48
MBO	verz : activiteitenbegeleiding	4%	3%	84%	8%	2%	0%	0%	35
MBO	verz : INTAS	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	verz : civ. & cons.-techn. diensten	14%	7%	63%	8%	0%	4%	2%	14
MBO	verz : uiterlijke verzorging	6%	3%	77%	3%	4%	1%	6%	22
MBO	verz : sociale arbeid	3%	27%	61%	3%	6%	0%	0%	11
MBO	verz : verpleging	40%	3%	43%	12%	2%	1%	0%	20
MBO	verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	overig	4%	12%	75%	5%	3%	0%	0%	64
MAVO		35%	7%	42%	12%	0%	3%	1%	248
HAVO		6%	24%	35%	35%	0%	0%	0%	168
VWO		-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		24%	9%	55%	7%	3%	2%	1%	3387

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18D. Percentage werkende schoolverlaters met vaste aanstelling per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Vaste aanstelling		Totaal N=100%
	ja	nee	
VBO agrar : land- en tuinbouw	56%	44%	28
VBO agrar : overig	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	64%	36%	114
VBO techn : mechanische techniek	47%	53%	75
VBO techn : elektrotechniek	48%	52%	59
VBO techn : motorvoertuigentechniek	57%	43%	65
VBO techn : consumptieve techniek	37%	63%	72
VBO techn : installatietechniek	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	41%	59%	52
VBO ec-adm: winkelpraktijk	71%	29%	31
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	-	-	-
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	65%	35%	73
VBO verz : textielverwerkende beroepen	65%	35%	32
VBO verz : uiterlijke verzorging	73%	27%	20
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	49%	51%	4
VBO verz : overig	-	-	-
VBO overig	-	-	-
KMBO agrarisch	63%	37%	35
KMBO techn : elektrotechniek	56%	44%	25
KMBO techn : metaalbewerking	-	-	-
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	48%	52%	26
KMBO techn : consumptieve techniek	33%	67%	25
KMBO techn : overig	52%	48%	41
KMBO ec-adm: detailhandel	70%	30%	69
KMBO ec-adm: administratie	51%	49%	128
KMBO verz : verzorgende beroepen	58%	42%	30
KMBO verz : overig	-	-	-
KMBO overig	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	76%	24%	35
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	78%	22%	25
MBO techn : bouwkunde	65%	35%	36
MBO techn : elektrotechniek	58%	42%	77
MBO techn : werktuigbouwkunde	62%	38%	62
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	61%	39%	13
MBO techn : procestechniek	-	-	-
MBO techn : motorvoertuigentechniek	64%	36%	18
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-
MBO techn : laboratorium KMLO	48%	52%	27
MBO techn : laboratorium chemisch	42%	58%	17
MBO techn : laboratorium medisch	65%	35%	14
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 180. Percentage werkende schoolverlaters met vaste aanstelling per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Vaste aanstelling		Totaal N=100%
	ja	nee	
MBO techn : compl. woninginrichting	71%	29%	4
MBO techn : mode en kleding	75%	25%	14
MBO techn : reproductietekenen	69%	31%	10
MBO techn : nautisch overig	-	-	-
MBO techn : overig	76%	24%	59
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	61%	39%	93
MBO ec-adm: secretariaat	60%	40%	111
MBO ec-adm: commercieel	63%	37%	61
MBO ec-adm: bestuurlijk	55%	45%	15
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	56%	44%	32
MBO ec-adm: logistiek	-	-	-
MBO ec-adm: handel	68%	32%	61
MBO ec-adm: handel: detailhandel	73%	27%	138
MBO ec-adm: handel: horeca	51%	49%	13
MBO ec-adm: overig	-	-	-
MBO verz :agogisch werk	71%	29%	102
MBO verz : verzorging	72%	28%	131
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	83%	17%	89
MBO verz : mode en kleding	69%	31%	45
MBO verz : activiteitenbegeleiding	71%	29%	34
MBO verz : INTAS	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	48%	52%	12
MBO verz : uiterlijke verzorging	79%	21%	20
MBO verz : sociale arbeid	39%	61%	11
MBO verz : verpleging	65%	35%	20
MBO verz : overig	-	-	-
MBO overig	64%	36%	63
MAVO	50%	50%	239
HAVO	-	-	-
VWO	-	-	-
TOTAAL	57%	43%	3135

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18E. Wekelijkse arbeidsduur van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Werktijd		Totaal N=100%
	full-time	part-time	
VBO agrar : land- en tuinbouw	21%	79%	35
VBO agrar : overig	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	32%	68%	124
VBO techn : mechanische techniek	26%	74%	86
VBO techn : elektrotechniek	25%	75%	64
VBO techn : motorvoertuigentechniek	20%	80%	74
VBO techn : consumptieve techniek	18%	82%	76
VBO techn : installatietechniek	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	37%	63%	55
VBO ec-adm: winkelpraktijk	42%	58%	38
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	-	-	-
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	40%	60%	82
VBO verz : textielverwerkende beroepen	31%	69%	35
VBO verz : uiterlijke verzorging	6%	94%	21
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	18%	82%	4
VBO verz : overig	-	-	-
VBO overig	-	-	-
KMBO agrarisch	33%	67%	33
KMBO techn : elektrotechniek	51%	49%	29
KMBO techn : metaalbewerking	81%	19%	30
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	30%	70%	27
KMBO techn : consumptieve techniek	22%	78%	26
KMBO techn : overig	54%	46%	41
KMBO ec-adm: detailhandel	35%	65%	65
KMBO ec-adm: administratie	61%	39%	129
KMBO verz : verzorgende beroepen	46%	54%	31
KMBO verz : overig	-	-	-
KMBO overig	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	62%	38%	52
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	70%	30%	30
MBO techn : bouwkunde	93%	7%	39
MBO techn : elektrotechniek	84%	16%	82
MBO techn : werktuigbouwkunde	87%	13%	66
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	93%	7%	14
MBO techn : procestechiek	-	-	-
MBO techn : motorvoertuigentechniek	94%	6%	20
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-
MBO techn : laboratorium KMLD	68%	32%	28
MBO techn : laboratorium chemisch	94%	6%	17
MBO techn : laboratorium medisch	75%	25%	15
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 18E. Wekelijkse arbeidsduur van werkende schoolverlaters per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Werktijd		Totaal N=100%
	full-time	part-time	
MBO techn : compl. woninginrichting	84%	16%	4
MBO techn : mode en kleding	64%	36%	15
MBO techn : reproductietekenen	90%	10%	10
MBO techn : nautisch overig	-	-	-
MBO techn : overig	75%	25%	67
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	77%	23%	92
MBO ec-adm: secretariaat	84%	16%	112
MBO ec-adm: commercieel	78%	22%	61
MBO ec-adm: bestuurlijk	76%	24%	15
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	77%	23%	34
MBO ec-adm: logistiek	87%	13%	4
MBO ec-adm: handel	83%	17%	62
MBO ec-adm: handel: detailhandel	73%	27%	149
MBO ec-adm: handel: horeca	93%	7%	14
MBO ec-adm: overig	-	-	-
MBO verz : agogisch werk	45%	55%	102
MBO verz : verzorging	60%	40%	134
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	72%	28%	90
MBO verz : mode en kleding	52%	48%	48
MBO verz : activiteitenbegeleiding	33%	67%	35
MBO verz : INTAS	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	42%	58%	13
MBO verz : uiterlijke verzorging	43%	57%	22
MBO verz : sociale arbeid	61%	39%	11
MBO verz : verpleging	71%	29%	19
MBO verz : overig	-	-	-
MBO overig	85%	15%	63
MAVO	28%	72%	233
HAVO	-	-	-
VWO	-	-	-
TOTAAL	53%	47%	3290

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 19A. Bruto maandloon (in guldens) per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

		Bruto maandloon (in guldens)						Gemid- deld	Totaal N=100%
		=<750	751- 1250	1251- 1750	1751- 2250	2251- 2750	>2750		
Opleidingscluster									
VBO	GEDIPLOMEERD	36%	43%	17%	3%	0%	0%	937	604
w.v.	agrarisch	33%	58%	5%	4%	0%	0%	892	40
	technisch	31%	44%	20%	4%	1%	0%	985	374
	econ.-admin.	47%	37%	14%	2%	0%	0%	833	78
	verzorgend	51%	36%	12%	1%	0%	0%	817	97
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	8%	27%	39%	15%	8%	2%	1463	313
w.v.	agrarisch	-	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	10%	20%	43%	14%	10%	3%	1526	116
	econ.-admin.	8%	32%	35%	15%	7%	3%	1441	150
	verzorgend	6%	39%	36%	16%	2%	0%	1316	24
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	5%	12%	24%	27%	22%	10%	1920	1372
w.v.	agrarisch	0%	19%	24%	23%	18%	15%	2009	70
	technisch	4%	4%	12%	24%	35%	20%	2261	353
	econ.-admin.	5%	11%	29%	32%	18%	5%	1826	474
	verzorgend	6%	17%	29%	26%	17%	5%	1738	422
	overig	8%	12%	26%	27%	20%	8%	1817	53
AVO	GEDIPLOMEERD	51%	29%	12%	4%	3%	2%	920	419
w.v.	MAVO	49%	32%	14%	4%	0%	0%	791	202
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		19%	23%	23%	17%	13%	5%	1493	2708

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 198. Bruto maandloon (in gulden) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Bruto maandloon (in gulden)						Gemid- deld	Totaal N=100%
	<= 750	751-1250	1251-1750	1751-2250	2251-2750	> 2750		
VBO agrar : land- en tuinbouw	32%	56%	7%	5%	0%	0%	905	31
VBO agrar : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	11%	54%	31%	4%	0%	0%	1129	100
VBO techn : mechanische techniek	45%	34%	16%	5%	0%	0%	888	72
VBO techn : elektrotechniek	57%	27%	15%	0%	0%	0%	781	59
VBO techn : motorvoertuigentechniek	39%	42%	15%	4%	0%	0%	943	56
VBO techn : consumptieve techniek	21%	60%	15%	0%	4%	0%	1011	55
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	54%	36%	7%	3%	0%	0%	766	38
VBO ec-adm: winkelpraktijk	31%	41%	29%	0%	0%	0%	991	25
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	47%	37%	14%	2%	0%	0%	872	54
VBO verz : textielverwerkende beroepen	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : uiterlijke verzorging	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
VBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO agrarisch	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : elektrotechniek	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : metaalbewerking	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	11%	26%	40%	5%	11%	7%	1485	26
KMBO techn : consumptieve techniek	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : overig	13%	18%	46%	12%	11%	1%	1503	30
KMBO ec-adm: detailhandel	12%	32%	30%	8%	9%	8%	1473	48
KMBO ec-adm: administratie	7%	32%	37%	18%	6%	0%	1425	102
KMBO verz : verzorgende beroepen	7%	37%	38%	17%	2%	0%	1329	23
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	0%	18%	29%	18%	14%	21%	2070	39
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : bouwkunde	5%	0%	11%	23%	31%	30%	2374	33
MBO techn : elektrotechniek	5%	2%	12%	26%	41%	14%	2206	70
MBO techn : werktuigbouwkunde	8%	4%	10%	25%	38%	15%	2173	55
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	4%	0%	5%	24%	60%	7%	2314	14
MBO techn : procestechniek	-	-	-	-	-	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 198. Bruto maandloon (in guldens) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Bruto maandloon (in guldens)						Gemid- deld	Totaal N=100%
	<= 750	751-1250	1251-1750	1751-2250	2251-2750	> 2750		
MBO techn : motorvoertuigentechniek	2%	3%	10%	21%	45%	19%	2342	16
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : laboratorium KMLO	0%	4%	24%	28%	24%	20%	2176	25
MBO techn : laboratorium chemisch	4%	4%	11%	17%	40%	24%	2324	15
MBO techn : laboratorium medisch	0%	2%	11%	20%	21%	47%	2513	13
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : compl. woninginrichting	0%	6%	9%	19%	34%	31%	2409	4
MBO techn : mode en kleding	0%	13%	22%	34%	25%	6%	1971	12
MBO techn : reproductietekenen	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : nautisch overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : overig	3%	7%	15%	24%	33%	18%	2200	54
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	13%	10%	27%	31%	15%	4%	1709	83
MBO ec-adm: secretariaat	5%	13%	32%	33%	15%	2%	1756	98
MBO ec-adm: commercieel	3%	18%	30%	29%	17%	3%	1760	52
MBO ec-adm: bestuurlijk	6%	0%	28%	36%	26%	4%	1939	13
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	0%	12%	35%	38%	11%	3%	1820	30
MBO ec-adm: logistiek	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO ec-adm: handel	1%	5%	14%	37%	34%	10%	2124	49
MBO ec-adm: handel: detailhandel	5%	12%	33%	30%	15%	4%	1781	127
MBO ec-adm: handel: horeca	0%	0%	2%	17%	39%	41%	2699	12
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO verz : agogisch werk	7%	20%	35%	20%	15%	3%	1614	86
MBO verz : verzorging	3%	12%	35%	25%	21%	4%	1814	111
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	1%	8%	19%	45%	24%	2%	1982	76
MBO verz : mode en kleding	11%	33%	31%	16%	6%	3%	1459	40
MBO verz : activiteitenbegeleiding	6%	19%	25%	22%	17%	11%	1831	28
MBO verz : INTAS	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	4%	23%	33%	25%	10%	5%	1652	11
MBO verz : uiterlijke verzorging	5%	40%	36%	17%	2%	0%	1386	16
MBO verz : sociale arbeid	10%	5%	26%	29%	19%	12%	1910	10
MBO verz : verpleging	4%	6%	24%	31%	18%	16%	1991	17
MBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO overig	8%	12%	26%	27%	20%	8%	1817	53
MAVO	49%	32%	14%	4%	0%	0%	791	202
HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-
VWO	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	19%	23%	23%	17%	13%	5%	1493	2708

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 20A. Bruto uurloon (in guldens) per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Bruto uurloon (in guldens)						Gemiddeld	Totaal N=100%
		< 6	6-9	9-12	12-15	15-18	>= 18		
VBO	GEDIPLOMEERD	37%	43%	14%	5%	0%	0%	7,01	593
w.v.	agrarisch	43%	48%	5%	4%	0%	0%	6,60	39
	technisch	32%	45%	17%	7%	0%	0%	7,22	370
	econ.-admin.	43%	37%	17%	2%	0%	1%	6,94	74
	verzorgend	54%	39%	6%	1%	0%	0%	6,22	95
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	6%	33%	34%	18%	5%	4%	10,44	310
w.v.	agrarisch	-	-	-	-	-	-	-	-
	technisch	8%	29%	32%	20%	7%	4%	11,08	115
	econ.-admin.	4%	38%	34%	16%	4%	5%	10,02	150
	verzorgend	9%	31%	37%	19%	4%	0%	9,92	23
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	2%	15%	30%	30%	17%	7%	12,58	1346
w.v.	agrarisch	0%	22%	34%	16%	18%	10%	12,72	70
	technisch	3%	5%	17%	35%	28%	11%	14,13	349
	econ.-admin.	2%	18%	38%	28%	10%	3%	11,68	466
	verzorgend	2%	16%	29%	31%	15%	7%	12,45	408
	overig	4%	22%	35%	23%	14%	1%	11,08	53
AVO	GEDIPLOMEERD	39%	40%	11%	2%	4%	4%	8,07	405
w.v.	MAVO	50%	29%	17%	2%	2%	0%	7,02	197
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		16%	27%	24%	19%	10%	5%	10,40	2653

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 208. Bruto uurloon (in guldens) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Bruto uurloon (in guldens)					Bruto uurloon	Totaal N=100%
	< 6	6-9	9-12	12-15	15-18	> 18	
VBO agrar : land- en tuinbouw	41%	47%	7%	5%	0%	0%	30
VBO agrar : overig	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	20%	52%	23%	5%	0%	0%	100
VBO techn : mechanische techniek	47%	29%	21%	3%	0%	0%	70
VBO techn : elektrotechniek	46%	48%	1%	7%	0%	0%	56
VBO techn : motorvoertuigentechniek	40%	41%	15%	4%	0%	0%	56
VBO techn : consumptieve techniek	25%	52%	14%	10%	0%	0%	55
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-	-	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	48%	36%	15%	1%	0%	0%	36
VBO ec-adm: winkelpraktijk	42%	31%	18%	4%	0%	4%	24
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	-	-	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	49%	43%	7%	1%	0%	0%	54
VBO verz : verzorgende beroepen	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : textielverwerkende beroepen	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : uiterlijke verzorging	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	-	-	-	-	-	-	-
VBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-
VBO overig	-	-	-	-	-	-	-
KMBO agrarisch	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : elektrotechniek	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : metaalbewerking	-	-	-	-	-	-	-
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	7%	31%	29%	24%	7%	1%	26
KMBO techn : consumptieve techniek	13%	-	43%	13%	7%	2%	29
KMBO techn : overig	7%	22%	33%	16%	4%	13%	48
KMBO ec-adm: detailhandel	2%	27%	34%	15%	3%	1%	102
KMBO ec-adm: administratie	10%	44%	34%	20%	5%	0%	22
KMBO verz : verzorgende beroepen	-	32%	-	-	-	-	-
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	0%	22%	36%	14%	14%	14%	39
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : bouwkunde	5%	6%	14%	36%	25%	15%	32
MBO techn : elektrotechniek	2%	5%	23%	41%	21%	8%	69
MBO techn : werktuigbouwkunde	4%	7%	19%	38%	26%	7%	55
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	4%	0%	15%	36%	35%	10%	14
MBO techn : procestechniek	-	-	-	-	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 208. Bruto uurloon (in guldens) per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Bruto uurloon (in guldens)						Bruto uurloon	Totaal N=100%
	< 6	6-9	9-12	12-15	15-18	> 18		
MBO techn : motorvoertuigentechniek	0%	8%	22%	37%	22%	11%	13,66	16
MBO techn : fijnmechanische techniek	0%	0%	28%	17%	34%	20%	14,77	3
MBO techn : laboratorium KMO	4%	4%	16%	32%	32%	16%	14,67	25
MBO techn : laboratorium chemisch	4%	4%	20%	27%	33%	12%	14,11	15
MBO techn : laboratorium medisch	0%	5%	7%	14%	63%	11%	15,78	13
MBO techn : laboratorium overig	0%	5%	11%	16%	48%	20%	15,63	4
MBO techn : nautisch zeevaartschool	17%	0%	0%	50%	17%	17%	12,91	13
MBO techn : informatica	0%	0%	0%	44%	25%	31%	16,28	2
MBO techn : compl. woninginrichting	0%	0%	19%	31%	41%	9%	14,81	4
MBO techn : mode en kleding	3%	6%	16%	38%	31%	6%	13,40	12
MBO techn : reproductieteekenen	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : nautisch overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO techn : overig	1%	2%	16%	37%	32%	12%	15,10	54
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	2%	21%	34%	34%	7%	2%	11,35	82
MBO ec-adm: secretariaat	3%	21%	42%	26%	8%	1%	10,93	98
MBO ec-adm: commercieel	0%	21%	43%	25%	9%	3%	11,44	50
MBO ec-adm: bestuurlijk	0%	19%	26%	40%	11%	4%	12,81	13
MBO ec-adm: vrije afstudeerichting	2%	8%	51%	26%	11%	2%	11,64	30
MBO ec-adm: logistiek	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO ec-adm: handel	2%	6%	29%	47%	13%	4%	12,99	48
MBO ec-adm: handel: detailhandel	1%	23%	37%	23%	11%	4%	11,62	125
MBO ec-adm: handel: horeca	0%	2%	14%	19%	40%	25%	16,13	11
MBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO verz : agogisch werk	3%	20%	26%	28%	16%	7%	12,22	83
MBO verz : verzorging	1%	16%	32%	31%	12%	8%	12,39	106
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	0%	4%	23%	58%	13%	2%	13,00	75
MBO verz : mode en kleding	3%	35%	37%	13%	6%	6%	10,76	39
MBO verz : activiteitenbegeleiding	2%	5%	15%	22%	41%	14%	15,44	28
MBO verz : INTAS	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	0%	12%	46%	28%	5%	8%	12,19	11
MBO verz : uiterlijke verzorging	2%	33%	43%	16%	6%	0%	10,32	16
MBO verz : sociale arbeid	0%	8%	33%	24%	25%	10%	13,18	10
MBO verz : verpleging	4%	4%	34%	21%	20%	17%	13,65	17
MBO verz : overig	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO overig	4%	22%	35%	23%	14%	1%	11,08	53
MAVO	50%	29%	17%	2%	2%	0%	7,02	197
HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-
VWO	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	16%	27%	24%	19%	10%	5%	10,40	2653

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 21A. Bedrijfsklassenspreiding per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		bedrijfsklassenspreiding		
		gewogen gemiddelde	laagste waarde	hoogste waarde
VBO				
w.v.	agrarisch	0,78	.	.
	technisch	0,63	0,42	0,92
	economisch-administratief	0,77	0,75	0,85
	verzorgend	0,68	0,44	0,80
	overig	-	.	.
KMBO				
w.v.	agrarisch	0,69	.	.
	technisch	0,75	0,58	0,86
	economisch-administratief	0,79	0,60	0,89
	verzorgend	0,79	.	.
	overig	-	.	.
MBO				
w.v.	agrarisch	0,45	0,43	0,51
	technisch	0,77	0,38	0,93
	economisch-administratief	0,81	0,26	0,93
	verzorgend	0,59	0,38	0,70
	overig	0,88	.	.
AVO				
w.v.	MAVO	0,81	.	.
	HAVO	-	.	.
	VWO	-	.	.

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen
. = niet van toepassing

Tabel 21B. Bedrijfsklassenspreiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting			bedrijfsklassenspreiding
VBO	agrar	: land- en tuinbouw	0,81
VBO	agrar	: overig	-
VBO	techn	: bouwtechniek	0,42
VBO	techn	: mechanische techniek	0,92
VBO	techn	: elektrotechniek	0,49
VBO	techn	: motorvoertuigentechniek	0,72
VBO	techn	: consumptieve techniek	0,67
VBO	techn	: installatietechniek	-
VBO	techn	: grafische techniek	-
VBO	techn	: overig	-
VBO	ec-adm	: kantoorpraktijk	0,85
VBO	ec-adm	: winkelpraktijk	0,75
VBO	ec-adm	: vrije afstudeerrichting	-
VBO	ec-adm	: lager middenstandsonderwijs	-
VBO	ec-adm	: overig	-
VBO	verz	: verzorgende beroepen	0,80
VBO	verz	: textielverwerkende beroepen	0,53
VBO	verz	: uiterlijke verzorging	0,58
VBO	verz	: kantoor- en verkooppraktijk	0,44
VBO	verz	: vrije afstudeerrichting	-
VBO	verz	: overig	-
VBO	overig		-
KMBO	agrarisch		0,69
KMBO	techn	: elektrotechniek	0,75
KMBO	techn	: metaalbewerking	0,86
KMBO	techn	: motorvoertuigentechniek	0,67
KMBO	techn	: cons. techniek	0,58
KMBO	techn	: overig	0,83
KMBO	ec-adm	: detailhandel	0,60
KMBO	ec-adm	: administratie	0,89
KMBO	ec-adm	: overig	-
KMBO	verz	: verzorgende beroepen	0,82
KMBO	verz	: overig	-
KMBO	overig		-
MBO	agrar	: MAS-A landbouw	-
MBO	agrar	: MAS-A tuinbouw	-
MBO	agrar	: MAS-B landbouw	0,43
MBO	agrar	: MAS-B tuinbouw	0,51
MBO	agrar	: overig	-
MBO	techn	: bouwkunde	0,64
MBO	techn	: elektrotechniek	0,87
MBO	techn	: werktuigbouwkunde	0,93
MBO	techn	: weg- en waterbouw	0,64
MBO	techn	: procestechniek	-
MBO	techn	: motorvoertuigentechniek	0,82
MBO	techn	: mechanische techniek	-
MBO	techn	: laboratorium KMLO	0,85
MBO	techn	: laboratorium chemisch	0,85
MBO	techn	: laboratorium medisch	0,55
MBO	techn	: laboratorium	-
MBO	techn	: nautisch zeevaartschool	-
MBO	techn	: nautisch	-
MBO	techn	: informatica	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 21B. Bedrijfsklassenspreiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting			bedrijfsklassenspreiding
MBO	techn	: compl. woninginrichting	0,38
MBO	techn	: mode & kleding	0,69
MBO	techn	: reproductietekenen	0,64
MBO	techn	: overig	0,84
MBO	ec-adm	: bedrijfsadministratie	0,93
MBO	ec-adm	: secretarieel	0,90
MBO	ec-adm	: commercieel	0,92
MBO	ec-adm	: bestuurlijk	0,84
MBO	ec-adm	: vrije afstudeerrichting	0,85
MBO	ec-adm	: toeristisch	-
MBO	ec-adm	: logistiek	-
MBO	ec-adm	: handel: detailhandel	0,64
MBO	ec-adm	: handel: horeca	0,26
MBO	ec-adm	: handel	0,85
MBO	ec-adm	: overig	-
MBO	verz	: agogisch werk	0,59
MBO	verz	: verzorging	0,57
MBO	verz	: assist. gezondheidszorg	0,55
MBO	verz	: mode en kleding	0,62
MBO	verz	: activiteitenbegeleiding	0,62
MBO	verz	: INTAS	-
MBO	verz	: civiele & cons-techn diensten	0,70
MBO	verz	: uiterlijke verzorging	0,57
MBO	verz	: sociale arbeid	0,70
MBO	verz	: verpleging	0,38
MBO	verz	: overig	-
MBO	overig		0,88
MAVO			0,81
HAVO			-
VWO			-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 22A. Bedrijfsklassen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

	Percentage
<u>VBO-gediplomeerd</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Detailhandel	20%
Bouwnijverheid	14%
Hotels, restaurants, cafe's ed	9%
Bouwinstallatiebedrijven ed	9%
Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	6%
Overige dienstverlenende bedrijven	6%
Land- en tuinbouw	5%
<u>VBO-agrarisch</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Land- en tuinbouw	36%
Detailhandel	22%
Hotels, restaurants, cafe's ed	13%
Overige dienstverlenende bedrijven	6%
Voedings- en genotmiddelenindustrie	6%
<u>VBO-technisch</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Bouwnijverheid	22%
Bouwinstallatiebedrijven ed	14%
Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	10%
Hotels, restaurants, cafe's ed	9%
Detailhandel	8%
Hout- en meubelindustrie (excl. metalen meubelen)	5%
<u>VBO-economisch-administratief</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Detailhandel	40%
Overige dienstverlenende bedrijven	8%
Hotels, restaurants, cafe's ed	7%
Openb. bestuur, defensie, wettel. sociale verz.	7%
Zakelijke dienstverlening	6%
Machine-industrie	5%
<u>VBO-verzorgend</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Detailhandel	40%
Overige dienstverlenende bedrijven	20%
Gezondheids- en veterinaire diensten	9%
Voedings- en genotmiddelenindustrie	7%
Hotels, restaurants, cafe's ed	6%
<u>KMBO-gediplomeerd</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Detailhandel	24%
Hotels, restaurants, cafe's ed	8%
Openb. bestuur, defensie, wettel. sociale verz.	8%
Bouwnijverheid	7%
Maatschappelijke dienstverlening	6%
Zakelijke dienstverlening	5%
<u>KMBO-agrarisch</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Land- en tuinbouw	43%
Detailhandel	34%
Bouwnijverheid	6%
Maatschappelijke dienstverlening	6%
<u>KMBO-technisch</u>	
<u>bedrijfsklasse</u>	
Hotels, restaurants, cafe's ed	16%
Bouwnijverheid	15%
Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	11%
Bouwinstallatiebedrijven ed	9%
Openb. bestuur, defensie, wettel. sociale verz.	8%
Detailhandel	6%
Machine-industrie	6%
Metaalprod.industrie (excl.machines en transportmidd.)	5%

KMBO-economisch-administratief

bedrijfsklasse

Detailhandel	37%
Zakelijke dienstverlening	11%
Openb. bestuur, defensie, wettel. sociale verz.	10%
Groot- en tussenhandel	5%

KMBO-verzorgend

bedrijfsklasse

Maatschappelijke dienstverlening	24%
Gezondheids- en veterinaire diensten	22%
Detailhandel	20%
Hotels, restaurants, cafe's ed	17%
Voedings- en genotmiddelenindustrie	5%

MBO-gediplomeerd

bedrijfsklasse

Detailhandel	17%
Gezondheids- en veterinaire diensten	12%
Maatschappelijke dienstverlening	10%
Zakelijke dienstverlening	6%
Groot- en tussenhandel	5%
Openb. bestuur, defensie, wettel. sociale verz.	5%
Land- en tuinbouw	5%

MBO-agrarisch

bedrijfsklasse

Land- en tuinbouw	68%
Detailhandel	9%
Bouwnijverheid	6%

MBO-technisch

bedrijfsklasse

Detailhandel	12%
Bouwnijverheid	9%
Zakelijke dienstverlening	8%
Bouwinstallatiebedrijven ed	7%
Groot- en tussenhandel	7%
Machine-industrie	5%

MBO-economisch-administratief

bedrijfsklasse

Detailhandel	23%
Zakelijke dienstverlening	10%
Groot- en tussenhandel	8%
Openb. bestuur, defensie, wettel. sociale verz.	8%
Hotels, restaurants, cafe's ed	7%
Bankwezen	7%
Verzekeringswezen	5%
Hulpbedrijven van het vervoer	5%

MBO-verzorgend

bedrijfsklasse

Gezondheids- en veterinaire diensten	32%
Maatschappelijke dienstverlening	30%
Detailhandel	18%

MBO-overig

bedrijfsklasse

Hulpbedrijven van het vervoer	25%
Detailhandel	15%
Hotels, restaurants, cafe's ed	12%
Gezondheids- en veterinaire diensten	7%
Zakelijke dienstverlening	5%

AVO-gediplomeerd

bedrijfsklasse

Detailhandel	32%
Hotels, restaurants, cafe's ed	23%
Gezondheids- en veterinaire diensten	7%
Wegvervoer	5%

MAVO

bedrijfsklasse

Detailhandel	36%
Hotels, restaurants, cafe's ed	18%
Gezondheids- en veterinaire diensten	9%
Wegvervoer	7%
Land- en tuinbouw	7%
Groot- en tussenhandel	5%

geen gegevens bij kleine aantallen bij:

VBO GEDIPLOMEERD overig

KMBO GEDIPLOMEERD overig

HAVO

VWO

Tabel 22B. Branches waarin de schoolverlaters werkzaam zijn per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

	Percentage
<u>VBO agrar: land- en tuinbouw</u>	
<u>Branche</u>	
Agrarisch dienstverlenend bedrijf	10%
Detailh. bloemen/planten	10%
Akkerbouw	9%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	9%
Machine-industrie	6%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	6%
Reparatiebedrijf landbouwwerktuigen	6%
Tuinbouw	5%
<u>VBO techn: bouwtechniek</u>	
<u>Branche</u>	
Aannemersbedrijf burg. bouw alg.	56%
Schildersbedr. (sec) en glaszettersbedr.	13%
Meubelfabriek (hout)	8%
<u>VBO techn: mechanische techniek</u>	
<u>Branche</u>	
Machine-industrie	14%
Loodgieters-/sanitair instal.bedr.	6%
Aannemersbedr grond/wegen-bouw e.d.	6%
CV-/luchtbehandelingsinstall.bedr.	5%
<u>VBO techn: elektrotechniek</u>	
<u>Branche</u>	
Elektrotechnisch installatiebedrijf	64%
CV-/luchtbehandelingsinstall.bedr.	6%
<u>VBO techn: motorvoertuigentechniek</u>	
<u>Branche</u>	
Garage	45%
Vrachtautodiensten, afhaal- en besteldiensten	14%
<u>VBO techn: consumptieve techniek</u>	
<u>Branche</u>	
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	42%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	14%
Broodbak. (detailh. zelf-/niet-zelfverv. prod.)	12%
Hotel	7%
<u>VBO ec-adm: kantoorpraktijk</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. levensmidd. alg. ass.	14%
Algemeen overheidsbestuur	7%
Dames- en herenkappersbedrijf	6%
Machine-industrie	5%
Rioolwaterzuiveringsinrichting	5%
<u>VBO ec-adm: winkelpraktijk</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. levensmidd. alg. ass.	12%
Detailh. vlees/vleeswaren	8%
Detailh. huish. art. alg. assort.	8%
Dames- en herenkappersbedrijf	6%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	5%
Land-, zee- en luchtmacht	5%
Cafetaria/lunchroom e.d.	5%
Verpleeghuis somatisch	5%
<u>VBO verz: verzorgende beroepen</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. levensmidd. alg. ass.	20%
Dames- en herenkappersbedrijf	16%
Verpleeghuis somatisch	5%
Verpleeghuis psychisch	5%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	5%
Bejaardentehuis geen psychogeriatric	5%

VBO verz: textielverwerkende beroepen

<u>Branche</u>	
Detailh. levensmidd. alg. ass.	19%
Warenhuis	9%
Detailh. vlees/vleeswaren	7%
Broodbak. (detailh. zelf-/niet-zelferv. prod.)	6%
Detailh. bloemen/planten	6%

VBO verz: uiterlijke verzorging

<u>Branche</u>	
Dames- en herenkappersbedrijf	61%
Broodbak. (detailh. zelf-/niet-zelferv. prod.)	5%
Detailh. dames- en herenkleding	5%
Detailh. huish. art. alg. assort.	5%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	5%
Eierveilingen	5%
Algemeen ziekenhuis (niet acad.)	5%

VBO verz: kantoor- en verkooppraktijk

<u>Branche</u>	
Detailh. levensmidd. alg. ass.	21%
Dames- en herenkappersbedrijf	12%
Detailh. dames- en herenkleding	8%
Broodbak. (detailh. zelf-/niet-zelferv. prod.)	7%
Wetenschappelijk onderwijs e.d.	7%

KMBO agrarisch

<u>Branche</u>	
Detailh. bloemen/planten	31%
Plantsoendienst/hoveniersbedrijf	23%
Tuinbouw	11%
Tuinbouw (open teelt)	6%

KMBO techn: elektrotechniek

<u>Branche</u>	
Elektrotechnisch installatiebedrijf	32%
Land-, zee- en luchtmacht	10%

KMBO techn: metaalbewerking

<u>Branche</u>	
Machine-industrie	19%
Land-, zee- en luchtmacht	17%
Overige constructiewerkplaatsen	10%
Fabriek app. aardolie/chem. ind.	6%
Aannemersbedr grond/wegen-bouw e.d.	6%
Schade-/ziekte-/ongevalverz.bedrijf	6%
Metalen meubelfabriek	5%
Scheepsbouw- en scheepsreparatiebedrijven	5%
Aannemersbedrijf burg. bouw alg.	5%
Straatmakersbedrijf	5%

KMBO techn: motorvoertuigentechniek

<u>Branche</u>	
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	44%
Hotel	15%
Bejaardentehuis geen psychogeriatric	10%
Dakdekkersbedrijf	5%
Teh./inr.zintuig. gehand. (geen med. behand.)	5%
Verpleeghuis psychisch	5%

KMBO techn: consumptieve techniek

<u>Branche</u>	
Garage	45%
Land-, zee- en luchtmacht	8%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	7%
Autoplaatwerk. (sec)	7%

KMBO techn: overig

<u>Branche</u>	
Aannemersbedrijf burg. bouw alg.	26%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	10%
Meubelfabriek (hout)	8%

KMBO ec-adm: detailhandelBranche

Detailh. levensmidd. alg. ass.	22%
Detailh. dames- en herenkleding	5%
Detailh. hout/houtwaren	5%
Land-, zee- en luchtmacht	5%
Warenhuis	5%

KMBO ec-adm: administratieBranche

Detailh. levensmidd. alg. ass.	7%
Algemeen overheidsbestuur	5%

KMBO verz: verzorgende beroepenBranche

Bejaardentehuis geen psychogeriatrie	14%
Gezinsverz.-/bejaardenhulpinst.	11%
Verpleeghuis somatisch	11%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	8%
Verpleeghuis psychisch	5%
Zwakzinnigeninrichting	5%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	5%

MBO agrar: MAS-B landbouwBranche

Akkerbouw/veehouderij	22%
Agrarisch dienstverlenend bedrijf	21%
Veehouderij	14%
Akkerbouw	8%

MBO agrar: MAS-B tuinbouwBranche

Tuinbouw	28%
Detailh. bloemen/planten	26%
Plantsoendienst/hoveniersbedrijf	24%

MBO techn: bouwkundeBranche

Aannemersbedrijf burg. bouw alg.	51%
Architectenbureau	10%

MBO techn: elektrotechniekBranche

Elektrotechnisch installatiebedrijf	27%
Land-, zee- en luchtmacht	6%
Grooth. kantoormachines	5%

MBO techn: werktuigbouwkundeBranche

Machine-industrie	10%
Overige constructiewerkplaatsen	6%
Land-, zee- en luchtmacht	5%

MBO techn: weg- en waterbouwkundeBranche

Aannemersbedrijf burg. bouw alg.	21%
Aannemersbedr grond/wegen-bouw e.d.	21%
Ing.bur. e.d. grond-/weg-/waterb./grondmech./staalb.e.d.	10%
Openbare werken	7%
Ingenieursbureau e.d. (niet gespec.)	5%

MBO techn: motorvoertuigentechniekBranche

Garage	30%
Detailh. nieuwe auto's	10%
grooth.	6%

MBO techn: laboratorium KMLDBranche

Technisch spur-/ontwik.werk	11%
Milieu-technische onderzoeks-/researchinstell.	11%

Chemische industrie	7%
<u>MBO techn: laboratorium chemisch</u>	
<u>Branche</u>	
Geneesmiddelenfabriek	13%
Milieu-technische onderzoeks-/researchinstell.	11%
Technisch speur-/ontwik.werk	10%
Algemeen overheidsbestuur	7%
Milieu-technische ontwerp- en adviesbureaus	5%
<u>MBO techn: laboratorium medisch</u>	
<u>Branche</u>	
Algemeen ziekenhuis (niet acad.)	32%
Technisch speur-/ontwik.werk	14%
Bloedtransfusie- en trombosediens	14%
Medisch laboratorium	14%
Geneesmiddelenfabriek	8%
Detailh. aardapp./groente/fruit	5%
<u>MBO techn : compl. woninginrichting</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. meubelen e.d.	38%
Meubelfabriek (hout)	13%
Detailh. textiel woninginrichting, algemeen assortiment	10%
Detailh. sierstenen/-tegels (tuin/terras)	10%
Warenhuis	5%
<u>MBO techn : mode & kleding</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. dames- en herenkleding	21%
Damesbovenkledingfabriek n.e.g.	15%
Grooth. bovenkled. (excl. bontkled./sportkled./vakkled.)	13%
Detailh. souvenirs/geschenken	5%
Vrachtautodiensten, afhaal- en besteldiensten	5%
<u>MBO techn : reproductietekenen</u>	
<u>Branche</u>	
Advertentieplaatsingsbur.	28%
Advertentie- en reclame-ontwerp en -tekenbur.	20%
Uitgeverij n.e.g.	7%
Grafische industrie	5%
Kopieerinr. e.d.	5%
Chemi-/fotolithografisch bedrijf	5%
Loonzetterij	5%
Dagbladuitgeverij	5%
Metaalprod.industrie (excl.machines en transportmidd.)	5%
Detailh. dames- en herenkleding	5%
<u>MBO ec-adm: bedrijfsadministratie</u>	
<u>Branche</u>	
Algemene bank	5%
Assurantiebemiddeling	5%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	5%
<u>MBO ec-adm: secretariaat</u>	
<u>Branche</u>	
Algemeen overheidsbestuur	6%
Advokatenkantoor	6%
Algemene bank	5%
Notariskantoor	5%
<u>MBO ec-adm: commercieel</u>	
<u>Branche</u>	
Algemene bank	12%
Assurantiebemiddeling	9%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	5%
<u>MBO ec-adm: bestuurlijk</u>	
<u>Branche</u>	
Algemeen overheidsbestuur	16%
Land-, zee- en luchtmacht	11%
Assurantiebemiddeling	8%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	7%

Rechterlijke organisatie	5%
Verpleeghuis somatisch	5%
<u>MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting</u>	
<u>Branche</u>	
Algemene bank	19%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	9%
grooth.	6%
<u>MBO ec-adm: handel</u>	
<u>Branche</u>	
Reisbemiddelingsbedrijf	24%
Hotel	13%
Exploitatie kampeerterreinen	6%
Verkeersbureaus, toeristenbureaus e.d.	6%
Luchtvaartbedrijf	5%
Reisorganisatiebedrijf	5%
<u>MBO ec-adm: detailhandel</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. levensmidd. alg. ass.	13%
Detailh. dames- en herenkleding	9%
Detailh. drogisterij-artikelen	5%
<u>MBO ec-adm: horeca</u>	
<u>Branche</u>	
Hotel	54%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	11%
Cafe's e.d.	9%
Dineruitzending	6%
Zakel. e.a. dienstverl. het onderw. n.e.g.	5%
<u>MBO verz: agogisch werk</u>	
<u>Branche</u>	
Kinderdagverblijf/creche gezonde kinderen	37%
Tehuis geest./dubbel gehandicapten	17%
<u>MBO verz: verzorging</u>	
<u>Branche</u>	
Bejaardentehuis geen psychogeriatric	24%
Gezinsverz.-/bejaardenhulpinst.	14%
Verpleeghuis psychisch	12%
Kraamcentra (geen klinieken; extramuraal)	11%
Verpleeghuis somatisch	11%
Algemeen ziekenhuis (niet acad.)	8%
<u>MBO verz: assistenten gezondheidszorg</u>	
<u>Branche</u>	
Apotheek	38%
Huisartsenpraktijk	20%
Algemeen ziekenhuis (niet acad.)	15%
Tandarts.prakt./tandheelk.(poli)klin.(excl. tandh.k.spec.)	13%
<u>MBO verz: mode en kleding</u>	
<u>Branche</u>	
Detailh. dames- en herenkleding	23%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	5%
<u>MBO verz: activiteitenbegeleiding</u>	
<u>Branche</u>	
Bejaardentehuis geen psychogeriatric	22%
Verpleeghuis somatisch	20%
Verpleeghuis psychisch	16%
Tehuis geest./dubbel gehandicapten	13%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	6%
<u>MBO verz: civiele en consumptief technische diensten</u>	
<u>Branche</u>	
Hotel	12%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	12%
Dineruitzending	9%
Glazenwasserij/schoonmaakbedrijf	7%

Algemeen ziekenhuis (niet acad.)	7%
Bejaardentehuis geen psychogeriatric	6%
Tehuis geest./dubbel gehandicapten	5%
Aannemersbedrijf burg. bouw alg.	5%

MBO verz: uiterlijke verzorging

Branche

Dames- en herenkappersbedrijf	40%
Schoonheidsinstituut	18%
Detailh. drogisterij-artikelen	10%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	7%

MBO verz: sociale arbeid

Branche

Algemeen overheidsbestuur	21%
Wet. sociaal verzekeringsorgaan	14%
Algemene bank	9%
Uitzendbureau	9%
Detailh. levensmidd. alg. ass.	6%

MBO verz: verpleging

Branche

Algemeen ziekenhuis (niet acad.)	25%
Tehuis geest./dubbel gehandicapten	14%
Verpleeghuis psychisch	12%
Psych.inr./bijz.psych.klin. e.d.(excl.verpl.h./versl.klin.)	11%
Zwakzinnigeninrichting	8%
Bejaardentehuis geen psychogeriatric	8%
Verpleeghuis somatisch	7%
Academisch ziekenhuis	7%

MBO overig

Branche

Reisbemiddelingsbedrijf	22%
Hotel	8%

MAVO

Branche

Detailh. levensmidd. alg. ass.	14%
Overige restaurants (niet-logiesverstrek.)	11%
Vrachtautodiensten, afhaal- en besteldiensten	7%

geen gegevens vanwege kleine aantallen bij:

VBO agrar : overig
 VBO techn : installatietechniek
 VBO techn : grafische techniek
 VBO techn : overig
 VBO ec-adm : vrije afstudeerrichting
 VBO ec-adm : lager middenstandsonderwijs
 VBO ec-adm : overig
 VBO verz : vrije afstudeerrichting
 VBO verz : overig
 VBO overig
 KMBO ec-adm : overig
 KMBO verz : overig
 KMBO overig
 MBO agrar : MAS-A landbouw
 MBO agrar : MAS-A tuinbouw
 MBO agrar : overig
 MBO techn : procestechniek
 MBO techn : mechanische techniek
 MBO techn : laboratorium
 MBO techn : nautisch zeevaartschool
 MBO techn : nautisch
 MBO techn : informatica
 MBO techn : overig
 MBO ec-adm : toeristisch
 MBO ec-adm : logistiek
 MBO ec-adm : overig
 MBO verz : INTAS
 MBO verz : overig
 HAVO
 VWO

Tabel 23. Conjunctuurindicator per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		conjunctuurindicator
VBO	GEDIPLOMEERD	1,98
w.v.	agrarisch	1,36
	technisch	2,33
	economisch-administratief	1,46
	verzorgend	1,47
	overig	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	1,68
w.v.	agrarisch	1,32
	technisch	2,08
	economisch-administratief	1,45
	verzorgend	1,57
	overig	-
MBO	GEDIPLOMEERD	1,63
w.v.	agrarisch	1,29
	technisch	2,03
	economisch-administratief	1,47
	verzorgend	1,56
	overig	1,43
AVO	GEDIPLOMEERD	1,45
w.v.	MAVO	1,39
	HAVO	-
	VWO	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 24. Grootte van de organisatie waarin de schoolverlaters werkzaam zijn (alleen gediplomeerden)

		Grootte van de organisatie							Totaal	
		1 pers	2 t/m 9 pers	10 t/m 19 pers	20 t/m 49 pers	50 t/m 99 pers	100 t/m 499 pers	500 t/m 999 pers	>= 1000 pers	N=100%
Opleidingscluster										
VBO	GEDIPLOMEERD	0%	31%	14%	16%	9%	12%	6%	12%	768
w.v.	agraris	1%	47%	24%	10%	2%	5%	0%	10%	46
	technisch	0%	29%	14%	16%	12%	13%	6%	10%	459
	econ.-admin.	1%	25%	9%	16%	5%	9%	10%	25%	109
	verzorgend	1%	37%	14%	17%	5%	13%	3%	11%	138
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	2%	24%	15%	14%	11%	11%	6%	17%	417
w.v.	agraris	6%	41%	6%	15%	9%	6%	6%	12%	34
	technisch	0%	28%	22%	16%	11%	6%	5%	11%	154
	econ.-admin.	2%	18%	12%	11%	10%	15%	7%	24%	194
	verzorgend	0%	16%	11%	18%	22%	13%	6%	13%	32
	overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	2%	23%	11%	14%	10%	17%	7%	17%	1608
w.v.	agraris	13%	57%	8%	5%	8%	8%	1%	1%	92
	technisch	2%	23%	12%	16%	10%	17%	5%	14%	411
	econ.-admin.	0%	19%	12%	15%	9%	16%	7%	22%	551
	verzorgend	2%	19%	11%	11%	10%	20%	11%	16%	494
	overig	1%	27%	8%	16%	8%	19%	4%	18%	60
AVO	GEDIPLOMEERD	0%	23%	9%	26%	9%	7%	11%	15%	472
w.v.	MAVO	0%	30%	15%	19%	6%	9%	5%	16%	237
	HAVO	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL		1%	25%	12%	16%	9%	14%	7%	15%	3266

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 25A. Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting op de huidige baan per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		goed	Aansluiting naar baan		slecht	Totaal N=100%
			voldoende	matig		
VBO	GEDIPLOMEERD	43%	34%	11%	11%	1024
w.v.	agraris	36%	40%	9%	15%	60
	technisch	45%	35%	11%	9%	633
	econ.-admin.	44%	30%	15%	11%	128
	verzorgend	40%	32%	13%	15%	183
	overig	-	-	-	-	-
KMBO	GEDIPLOMEERD	36%	35%	15%	13%	546
w.v.	agraris	38%	35%	15%	13%	40
	technisch	33%	36%	18%	14%	201
	econ.-admin.	37%	37%	14%	12%	237
	verzorgend	41%	29%	13%	17%	62
	overig	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	30%	43%	18%	9%	1735
w.v.	agraris	29%	48%	14%	9%	97
	technisch	25%	42%	22%	11%	414
	econ.-admin.	28%	45%	19%	8%	569
	verzorgend	37%	40%	15%	7%	587
	overig	22%	45%	19%	13%	68
AVO	GEDIPLOMEERD	36%	36%	14%	14%	383
w.v.	MAVO	35%	40%	9%	16%	210
	HAVO	-	-	-	-	-
	VWO	-	-	-	-	-
TOTAAL		35%	39%	15%	10%	3687

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 25B. Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting naar de baan per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	goed	Aansluiting voldoende	naar baan matig	slecht	Totaal N=100%
VBO agrar : land- en tuinbouw	42%	34%	8%	16%	48
VBO agrar : overig	-	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	47%	39%	9%	5%	160
VBO techn : mechanische techniek	44%	32%	11%	12%	138
VBO techn : elektrotechniek	46%	33%	14%	7%	97
VBO techn : motorvoertuigentechniek	43%	45%	3%	10%	99
VBO techn : consumptieve techniek	39%	28%	21%	12%	89
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	-	-	-	-	-
VBO techn : overig	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	35%	35%	16%	14%	61
VBO ec-adm: winkelpraktijk	53%	27%	15%	5%	45
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	54%	15%	22%	9%	15
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	-	-	-	-	-
VBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	38%	31%	17%	14%	105
VBO verz : textielverwerkende beroepen	33%	37%	13%	18%	36
VBO verz : uiterlijke verzorging	53%	29%	3%	14%	33
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	50%	39%	9%	3%	5
VBO verz : overig	-	-	-	-	-
VBO overig	-	-	-	-	-
KMBO agrarisch	38%	35%	15%	13%	40
KMBO techn : elektrotechniek	44%	30%	13%	13%	43
KMBO techn : metaalbewerking	30%	33%	19%	19%	33
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	38%	36%	17%	10%	33
KMBO techn : consumptieve techniek	27%	37%	25%	12%	37
KMBO techn : overig	27%	41%	17%	15%	54
KMBO ec-adm: detailhandel	50%	29%	13%	7%	80
KMBO ec-adm: administratie	30%	41%	14%	14%	157
KMBO verz : verzorgende beroepen	43%	30%	15%	11%	53
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	32%	47%	11%	10%	58
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	26%	51%	17%	6%	30
MBO techn : bouwkunde	21%	44%	29%	6%	36
MBO techn : elektrotechniek	20%	41%	30%	9%	78
MBO techn : werktuigbouwkunde	23%	39%	24%	14%	64
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	31%	41%	24%	5%	14
MBO techn : procestechniek	33%	25%	22%	20%	5
MBO techn : motorvoertuigentechniek	41%	37%	17%	5%	20
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-	-
MBO techn : laboratorium KML0	19%	35%	32%	13%	31
MBO techn : laboratorium chemisch	27%	49%	7%	17%	17
MBO techn : laboratorium medisch	24%	59%	8%	8%	16
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-	-	-

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 25B. Oordeel van de gediplomeerde werkende schoolverlaters over de aansluiting naar de baan per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		goed	Aansluiting voldoende	naar baan matig	slecht	Totaal N=100%
MBO	techn : compl. woninginrichting	37%	39%	21%	3%	4
MBO	techn : mode en kleding	18%	41%	18%	23%	15
MBO	techn : reproductietekenen	18%	57%	13%	12%	11
MBO	techn : nautisch overig	-	-	-	-	-
MBO	techn : overig	29%	46%	16%	9%	67
MBO	ec-adm: bedrijfsadministratie	27%	44%	18%	10%	88
MBO	ec-adm: secretariaat	33%	46%	17%	5%	116
MBO	ec-adm: commercieel	21%	52%	20%	7%	63
MBO	ec-adm: bestuurlijk	22%	49%	20%	10%	14
MBO	ec-adm: vrije afstudeerrichting	16%	51%	25%	8%	36
MBO	ec-adm: logistiek	-	-	-	-	-
MBO	ec-adm: handel	21%	54%	20%	6%	64
MBO	ec-adm: handel: detailhandel	34%	37%	18%	10%	159
MBO	ec-adm: handel: horeca	18%	46%	29%	7%	14
MBO	ec-adm: overig	-	-	-	-	-
MBO	verz : agogisch werk	35%	43%	16%	6%	115
MBO	verz : verzorging	39%	40%	16%	5%	167
MBO	verz : assistenten gezondheidszorg	53%	35%	8%	3%	99
MBO	verz : mode en kleding	19%	38%	22%	21%	52
MBO	verz : activiteitenbegeleiding	29%	52%	12%	6%	38
MBO	verz : INTAS	36%	32%	20%	12%	25
MBO	verz : civ. & cons.-techn. diensten	31%	32%	16%	21%	17
MBO	verz : uiterlijke verzorging	37%	34%	18%	11%	25
MBO	verz : sociale arbeid	29%	45%	22%	4%	11
MBO	verz : verpleging	27%	53%	16%	3%	25
MBO	verz : overig	-	-	-	-	-
MBO	overig	22%	45%	19%	13%	68
MAVO		35%	40%	9%	16%	210
HAVO		-	-	-	-	-
VWO		-	-	-	-	-
TOTAAL		35%	39%	15%	10%	3687

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 26A. Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting op de vervolgopleiding per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

Opleidingscluster		Aansluiting naar vervolgopleiding				Totaal N=100%
		goed	voldoende	matig	slecht	
VBO	GEDIPLOMEERD	40%	37%	16%	7%	1844
w.v.	agraris	45%	30%	17%	9%	159
	technisch	32%	41%	19%	8%	690
	econ.-admin.	42%	36%	16%	7%	482
	verzorgend	45%	35%	13%	6%	451
	overig	53%	27%	11%	8%	62
KMBO	GEDIPLOMEERD	34%	41%	17%	8%	284
w.v.	agraris	-	-	-	-	-
	technisch	24%	39%	24%	13%	79
	econ.-admin.	35%	47%	13%	6%	144
	verzorgend	38%	36%	19%	6%	33
	overig	-	-	-	-	-
MBO	GEDIPLOMEERD	37%	40%	17%	7%	1429
w.v.	agraris	18%	40%	27%	15%	40
	technisch	38%	41%	15%	6%	434
	econ.-admin.	39%	40%	14%	6%	520
	verzorgend	33%	38%	22%	7%	350
	overig	36%	34%	17%	12%	85
AVO	GEDIPLOMEERD	39%	40%	15%	6%	6585
w.v.	MAVO	39%	40%	15%	5%	2987
	HAVO	36%	41%	15%	8%	1895
	VWO	43%	37%	16%	4%	1703
TOTAAL		39%	39%	16%	6%	10142

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 26B. Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting naar de vervolgopleiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Aansluiting naar vervolgopleiding				Totaal N=100%
	goed	voldoende	matig	slecht	
VBO agrar : land- en tuinbouw	45%	29%	18%	8%	129
VBO agrar : overig	-	-	-	-	-
VBO techn : bouwtechniek	31%	44%	24%	1%	99
VBO techn : mechanische techniek	35%	34%	17%	14%	127
VBO techn : elektrotechniek	28%	47%	17%	7%	216
VBO techn : motorvoertuigentechniek	37%	44%	13%	7%	74
VBO techn : consumptieve techniek	35%	38%	18%	8%	83
VBO techn : installatietechniek	-	-	-	-	-
VBO techn : grafische techniek	47%	29%	13%	11%	34
VBO techn : overig	29%	31%	34%	6%	32
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	45%	31%	16%	7%	255
VBO ec-adm: winkelpraktijk	34%	41%	18%	7%	58
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	41%	45%	10%	3%	29
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	38%	40%	16%	6%	106
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	47%	38%	8%	7%	31
VBO ec-adm: overig	-	-	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	47%	34%	13%	5%	355
VBO verz : textielverwerkende beroepen	32%	44%	13%	11%	56
VBO verz : uiterlijke verzorging	42%	29%	18%	10%	23
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	42%	37%	13%	9%	11
VBO verz : overig	-	-	-	-	-
VBO overig	53%	27%	11%	8%	62
KMBO agrarisch	-	-	-	-	-
KMBO techn : elektrotechniek	25%	44%	17%	14%	27
KMBO techn : metaalbewerking	-	-	-	-	-
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	-	-	-	-	-
KMBO techn : consumptieve techniek	-	-	-	-	-
KMBO techn : overig	35%	36%	26%	3%	24
KMBO ec-adm: detailhandel	-	-	-	-	-
KMBO ec-adm: administratie	43%	37%	16%	4%	104
KMBO verz : verzorgende beroepen	42%	36%	18%	4%	30
KMBO verz : overig	-	-	-	-	-
KMBO overig	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	-	-	-	-	-
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	-	-	-	-	-
MBO techn : bouwkunde	48%	37%	11%	5%	48
MBO techn : elektrotechniek	32%	47%	15%	7%	139
MBO techn : werktuigbouwkunde	36%	43%	14%	6%	101
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	33%	48%	11%	8%	12
MBO techn : procestechniek	40%	42%	12%	6%	10
MBO techn : motorvoertuigentechniek	48%	38%	11%	3%	23
MBO techn : fijnmechanische techniek	-	-	-	-	-
MBO techn : laboratorium KMLO	-	-	-	-	-
MBO techn : laboratorium chemisch	50%	33%	17%	0%	22
MBO techn : laboratorium medisch	-	-	-	-	-
MBO techn : laboratorium overig	-	-	-	-	-
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-	-	-
MBO techn : informatica	-	-	-	-	-

= geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 268. Oordeel van de gediplomeerde verder lerende schoolverlaters over de aansluiting naar de vervolgopleiding per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting		Aansluiting naar vervolgopleiding				Totaal N=100%
		goed	voldoende	matig	slecht	
MBO techn : compl. woninginrichting		-	-	-	-	-
MBO techn : mode en kleding		-	-	-	-	-
MBO techn : reproductietekenen		-	-	-	-	-
MBO techn : nautisch overig		-	-	-	-	-
MBO techn : overig		32%	39%	22%	7%	26
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie		48%	36%	12%	4%	177
MBO ec-adm: secretariaat		35%	37%	20%	8%	42
MBO ec-adm: commercieel		42%	45%	11%	2%	88
MBO ec-adm: bestuurlijk		24%	40%	31%	5%	21
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting		46%	42%	9%	2%	42
MBO ec-adm: logistiek		-	-	-	-	-
MBO ec-adm: handel		42%	25%	13%	19%	20
MBO ec-adm: handel: detailhandel		26%	45%	18%	11%	111
MBO ec-adm: handel: horeca		36%	35%	20%	10%	8
MBO ec-adm: overig		-	-	-	-	-
MBO verz :agogisch werk		35%	42%	19%	4%	91
MBO verz : verzorging		21%	40%	29%	9%	21
MBO verz : assistenten gezondheidszorg		32%	33%	30%	5%	14
MBO verz : mode en kleding		17%	38%	32%	13%	41
MBO verz : activiteitenbegeleiding		22%	51%	24%	3%	15
MBO verz : INTAS		51%	25%	15%	9%	87
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten		9%	41%	38%	11%	11
MBO verz : uiterlijke verzorging		20%	44%	35%	2%	8
MBO verz : sociale arbeid		36%	37%	24%	3%	27
MBO verz : verpleging		31%	46%	20%	3%	26
MBO verz : overig		-	-	-	-	-
MBO overig		36%	34%	17%	12%	85
MAVO		39%	40%	15%	5%	2987
HAVO		36%	41%	15%	8%	1895
VWO		43%	37%	16%	4%	1703
TOTAAL		39%	39%	16%	6%	10142

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 27. Percentage gediplomeerde werkende schoolverlaters dat van mening is dat meer aandacht aan de onderscheiden aspecten tijdens de opleiding moet worden besteed per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

	Opleidingscluster										Totaal							
	VBO agrar	VBO techn	VBO ec-adm	VBO verz	VBO overig	KMBO agrar. techn	KMBO ec-adm	KMBO verz	KMBO overig	MBO agrar	MBO ec-adm	MBO verz	MBO overig	MAVO	HAVO	VWO	Totaal	
Leren studeren	19%	24%	22%	26%	-	30%	28%	31%	35%	-	15%	12%	14%	19%	13%	18%	-	21%
Vreemde talen	29%	18%	33%	38%	-	50%	37%	42%	40%	-	34%	24%	24%	31%	22%	20%	-	28%
Met cijfers werken	16%	22%	28%	32%	-	43%	36%	39%	36%	-	28%	14%	21%	17%	21%	22%	-	23%
Informatica, automatisering	44%	36%	54%	32%	-	37%	50%	57%	26%	-	66%	57%	68%	41%	66%	52%	-	50%
Zelfstandig werken	49%	46%	36%	44%	-	24%	48%	26%	45%	-	36%	33%	30%	31%	38%	37%	-	37%
Organiseren/plannen	48%	46%	34%	48%	-	50%	48%	48%	52%	-	52%	43%	48%	40%	53%	43%	-	45%
Correcte spelling/foutloos schrijven	12%	19%	36%	32%	-	29%	18%	40%	38%	-	15%	17%	24%	28%	23%	25%	-	25%
Een verslag of rapport schrijven	25%	26%	32%	36%	-	19%	21%	43%	58%	-	8%	24%	41%	45%	25%	42%	-	35%
Spreekvaardigheid	9%	15%	30%	29%	-	19%	13%	32%	38%	-	21%	22%	42%	29%	34%	30%	-	27%
Met klanten/patiënten omgaan	46%	37%	37%	42%	-	37%	32%	35%	52%	-	34%	31%	38%	33%	47%	41%	-	37%
Beroepskeuze/studiekeuze	34%	38%	41%	44%	-	37%	48%	49%	42%	-	31%	41%	53%	46%	50%	46%	-	46%
Leren solliciteren	47%	41%	43%	39%	-	50%	50%	57%	58%	-	29%	43%	58%	54%	63%	54%	-	51%
Vakkennis en vaktheorie	48%	44%	21%	35%	-	58%	42%	35%	44%	-	51%	45%	41%	45%	47%	30%	-	42%
Praktijkoriëntatie of stage	46%	60%	53%	53%	-	33%	46%	36%	46%	-	27%	43%	54%	35%	51%	67%	-	49%
Omgaan met apparatuur of materialen	55%	53%	46%	46%	-	35%	52%	44%	41%	-	57%	53%	43%	37%	43%	32%	-	44%
Kennis van organisatie bedrijf	56%	46%	43%	46%	-	59%	45%	38%	32%	-	36%	39%	40%	32%	43%	46%	-	42%
Kennis van arbeidsvoorwaarden	65%	61%	71%	69%	-	82%	69%	67%	69%	-	57%	67%	66%	67%	75%	69%	-	66%
Commerciële kennis en verkooptechniek	55%	22%	24%	38%	-	51%	28%	35%	14%	-	20%	34%	40%	19%	61%	31%	-	30%
Samenwerken met collegas/medestudenten	27%	32%	28%	33%	-	18%	27%	24%	39%	-	14%	15%	18%	19%	19%	38%	-	25%
Onderscheiden van hoofd- en bijzaken	28%	27%	24%	28%	-	34%	27%	26%	38%	-	20%	27%	27%	25%	33%	34%	-	27%

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 28. Percentage gediplomeerde verder lerende schoolverlaters dat van mening is dat meer aandacht aan de onderscheiden aspecten tijdens de opleiding moet worden besteed per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

	Opleidingscluster												Totaal						
	VBO agrar	VBO techn	VBO ec-adm	VBO verz	VBO overig	KMBO agrar.	KMBO techn	KMBO ec-adm	KMBO verz	KMBO overig	MBO agrar	MBO techn	MBO ec-adm	MBO verz	MBO overig	MAVO	HAVO	VWO	Totaal
Leren studeren	30%	42%	29%	44%	40%	-	39%	36%	27%	-	27%	23%	29%	39%	33%	30%	26%	26%	30%
Vreemde talen	40%	41%	42%	43%	27%	-	68%	53%	51%	-	61%	29%	21%	54%	32%	22%	19%	21%	27%
Met cijfers werken	35%	43%	25%	32%	27%	-	67%	43%	31%	-	40%	34%	36%	38%	36%	21%	18%	12%	24%
Informatica, automatisering	66%	60%	58%	50%	47%	-	60%	45%	36%	-	84%	64%	62%	59%	53%	71%	81%	80%	70%
Zelfstandig werken	51%	39%	44%	53%	44%	-	31%	33%	48%	-	27%	29%	40%	34%	43%	48%	44%	36%	43%
Organiseren/plannen	56%	45%	44%	56%	52%	-	54%	44%	60%	-	42%	44%	58%	45%	57%	52%	52%	47%	50%
Correcte spelling/foutloos schrijven	23%	33%	36%	45%	32%	-	36%	43%	46%	-	35%	29%	28%	54%	43%	33%	33%	28%	32%
Een verslag of rapport schrijven	33%	43%	40%	55%	43%	-	37%	37%	62%	-	43%	32%	53%	52%	48%	52%	58%	63%	53%
Spreekvaardigheid	20%	22%	35%	36%	22%	-	33%	37%	28%	-	39%	32%	44%	42%	46%	31%	38%	45%	36%
Met klanten/patiënten omgaan	47%	31%	32%	48%	40%	-	35%	39%	54%	-	29%	25%	32%	25%	37%	36%	28%	13%	30%
Beroepskeuze/studiekeuze	36%	35%	40%	51%	35%	-	53%	52%	48%	-	30%	51%	55%	47%	61%	39%	48%	45%	44%
Leren solliciteren	29%	40%	49%	49%	51%	-	52%	48%	69%	-	33%	41%	53%	50%	53%	47%	49%	40%	46%
Vakkennis en vaktheorie	40%	25%	29%	36%	31%	-	28%	25%	38%	-	40%	26%	28%	35%	26%	31%	31%	28%	30%
Praktijkoriëntatie of stage	49%	47%	44%	58%	68%	-	20%	21%	44%	-	11%	21%	38%	23%	45%	58%	52%	32%	46%
Ongaan met apparatuur of materialen	40%	35%	38%	33%	36%	-	34%	27%	46%	-	18%	33%	30%	31%	45%	48%	43%	37%	40%
Kennis van organisatie bedrijf	45%	47%	40%	40%	33%	-	55%	51%	36%	-	57%	37%	48%	32%	36%	45%	44%	27%	41%
Kennis van arbeidsvoorwaarden	53%	52%	54%	57%	48%	-	56%	52%	58%	-	46%	56%	54%	48%	54%	46%	56%	32%	48%
Commerciële kennis en verkooptechniek	40%	28%	26%	19%	29%	-	40%	36%	13%	-	51%	31%	33%	18%	38%	32%	31%	22%	29%
Samenwerken met collegas/medestudenten	27%	24%	27%	40%	31%	-	34%	24%	43%	-	17%	24%	36%	24%	41%	31%	34%	29%	31%
Onderscheiden van hoofd- en bijzaken	27%	30%	27%	37%	22%	-	36%	22%	39%	-	37%	31%	39%	34%	36%	33%	33%	32%	33%

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 29A. Deelname aan aanvullende opleidingen door (werkende en werkloze) schoolverlaters per opleidingscluster (alleen gediplomeerden)

		Percentage dat deelneemt aan cursus					
Opleidingscluster		werkenden deelname	Totaal N=100%	werklozen deelname	Totaal N=100%	totaal deelname	Totaal N=100%
VBO	GEDIPLOMEERD	8%	980	8%	169	5%	2926
w.v.	agraris	11%	59	-	-	5%	226
	technisch	7%	583	13%	78	6%	1363
	econ.-admin.	11%	138	4%	38	6%	621
	verzorgend	10%	178	4%	40	5%	634
	overig	-	-	-	-	1%	82
KMBO	GEDIPLOMEERD	17%	490	15%	116	13%	957
w.v.	agraris	8%	38	-	-	7%	60
	technisch	12%	183	22%	34	13%	352
	econ.-admin.	25%	225	18%	52	17%	420
	verzorgend	12%	40	0%	21	6%	103
	overig	-	-	-	-	0%	22
MBO	GEDIPLOMEERD	26%	1748	21%	231	18%	3467
w.v.	agraris	17%	99	-	-	16%	153
	technisch	25%	437	21%	80	17%	1048
	econ.-admin.	38%	585	28%	68	24%	1159
	verzorgend	16%	559	17%	73	12%	954
	overig	29%	69	-	-	15%	152
AVO	GEDIPLOMEERD	10%	587	6%	350	2%	6983
w.v.	MAVO	10%	302	7%	186	2%	3219
	HAVO	-	-	-	-	2%	1994
	VWO	-	-	-	-	1%	1770
TOTAAL		18%	3805	12%	867	7%	14332

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 29B. Deelname aan aanvullende opleidingen per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Deelname aan cursussen		Totaal N=100%
	ja	nee	
VBO agrar : land- en tuinbouw	3%	97%	183
VBO agrar : overig	14%	86%	43
VBO techn : bouwtechniek	8%	92%	276
VBO techn : mechanische techniek	7%	93%	271
VBO techn : elektrotechniek	6%	94%	322
VBO techn : motorvoertuigentechniek	4%	96%	182
VBO techn : consumptieve techniek	2%	98%	175
VBO techn : installatietechniek	5%	95%	52
VBO techn : grafische techniek	7%	93%	51
VBO techn : overig	2%	98%	35
VBO ec-adm: kantoorpraktijk	8%	92%	324
VBO ec-adm: winkelpraktijk	4%	96%	104
VBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	0%	100%	32
VBO ec-adm: lager middenstandsonderwijs	5%	95%	122
VBO ec-adm: verkoop en kantoor	11%	89%	36
VBO ec-adm: overig	-	-	-
VBO verz : verzorgende beroepen	4%	96%	452
VBO verz : textielverwerkende beroepen	6%	94%	99
VBO verz : uiterlijke verzorging	6%	94%	56
VBO verz : kantoor- en verkooppraktijk	7%	93%	17
VBO verz : overig	-	-	-
VBO overig	1%	99%	82
KMBO agrarisch	7%	93%	60
KMBO techn : elektrotechniek	13%	87%	91
KMBO techn : metaalbewerking	18%	82%	61
KMBO techn : motorvoertuigentechniek	21%	79%	50
KMBO techn : consumptieve techniek	5%	95%	63
KMBO techn : overig	10%	90%	87
KMBO ec-adm: detailhandel	20%	80%	131
KMBO ec-adm: administratie	15%	85%	289
KMBO verz : verzorgende beroepen	5%	95%	88
KMBO verz : overig	-	-	-
KMBO overig	-	-	-
MBO agrar : MAS-A landbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-A tuinbouw	-	-	-
MBO agrar : MAS-B landbouw	16%	84%	75
MBO agrar : MAS-B tuinbouw	14%	86%	43
MBO techn : bouwkunde	23%	77%	101
MBO techn : elektrotechniek	17%	83%	282
MBO techn : werktuigbouwkunde	18%	82%	208
MBO techn : weg- en waterbouwkunde	18%	82%	35
MBO techn : procestechiek	12%	88%	17
MBO techn : motorvoertuigentechniek	27%	73%	50
MBO techn : fijnmechanische techniek	23%	77%	11
MBO techn : laboratorium KMLO	8%	92%	59
MBO techn : laboratorium chemisch	9%	91%	44
MBO techn : laboratorium medisch	12%	88%	24
MBO techn : laboratorium overig	18%	82%	12
MBO techn : nautisch zeevaartschool	-	-	-
MBO techn : informatica	24%	76%	6

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 298. Deelname aan aanvullende opleidingen per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	Deelname aan cursussen		Totaal N=100%
	ja	nee	
MBO techn : compl. woninginrichting	12%	88%	7
MBO techn : mode en kleding	7%	93%	23
MBO techn : reproductietekenen	20%	80%	19
MBO techn : nautisch overig	13%	87%	15
MBO techn : overig	17%	83%	116
MBO ec-adm: bedrijfsadministratie	20%	80%	276
MBO ec-adm: secretariaat	22%	78%	159
MBO ec-adm: commercieel	25%	75%	165
MBO ec-adm: bestuurlijk	19%	81%	37
MBO ec-adm: vrije afstudeerrichting	31%	69%	87
MBO ec-adm: logistiek	27%	73%	10
MBO ec-adm: handel	30%	70%	88
MBO ec-adm: handel: detailhandel	27%	73%	298
MBO ec-adm: handel: horeca	15%	85%	26
MBO ec-adm: overig	7%	93%	14
MBO verz : agogisch werk	-	-	-
MBO verz : verzorging	8%	92%	187
MBO verz : assistenten gezondheidszorg	21%	79%	114
MBO verz : mode en kleding	18%	82%	95
MBO verz : activiteitenbegeleiding	16%	84%	55
MBO verz : INTAS	6%	94%	113
MBO verz : civ. & cons.-techn. diensten	15%	85%	29
MBO verz : uiterlijke verzorging	21%	79%	37
MBO verz : sociale arbeid	12%	88%	38
MBO verz : verpleging	4%	96%	51
MBO verz : overig	18%	82%	27
MBO overig	15%	85%	152
MAVO	2%	98%	3219
HAVO	2%	98%	1994
VWO	1%	99%	1770
TOTAAL	7%	93%	14332

- = geen gegevens vanwege kleine aantallen

Tabel 30A. De marktpositie van de opleidingsclusters (alleen gediplomeerden)

Dimensies	kans op werk		kwaliteit v/h het werk			structureel risico	
Indicatoren	werk- loos- heid	intrede- werk- loosh.	bruto loon	vast werk	onder- benutting	conjunc- tuur gevoelig- heid	beroeps- groepen- spreiding
Opleidingscluster							
VBO							
w.v.agrarisch	+	+	-	0	+	+	+
technisch	+	+	-	0	+	-	0
econ.-admin.	0	0	-	0	+	+	+
verzorgend	0	+	-	0	+	0	0
KMBO							
w.v.agrarisch	0	-		0	-	+	
technisch	0	0	+	0	0	-	-
econ.-admin.	0	-	0	0	-	+	-
verzorgend	-	-	0	0	-	0	
MBO							
w.v.agrarisch	+	+	+	+	-	+	-
technisch	0	0	+	0	0	-	0
econ.-admin.	+	0	+	0	0	0	0
verzorgend	+	0	+	+	0	0	-
overig	+	0	+	0	0	+	0
AVO							
w.v.MAVO	-	+	-	0	+	+	+
HAVO	+	+					
VWO	-	+					

+ = gunstig, 0 = neutraal, - = ongunstig
spatie betekent geen typering vanwege te kleine aantallen

Tabel 308. Marktpositie per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	KANS OP WERK		KWALITEIT VAN HET WERK		Onder- benutting	STRUCTUREEL RISICO	
	Werkloos. enq.dat.	Intrade werkl.	Bruto uurloon	Vast werk		Conjunct. indic.	Ber.spr. aansl. niv.
VBO							
w.v.agr: land- en tuinbouw"	0	+	--	0	+	+	+
agr: overig	0	+	-	0	+	--	0
techn: bouwtechniek	+	+	--	-	+	-	++
techn: mechanische techniek	0	+	--	-	+	--	0
techn: elektrotechniek	+	0	--	0	+	0	0
techn: motorvoertuigtechniek	0	+	-	--	++	+	0
techn: consumptieve techniek	+	+	-	-			
techn: installatietechniek							
techn: grafische techniek	+	+					
techn: overig							
ec-adm: kantoorpraktijk	0	-	--	-	+	0	+
ec-adm: winkelpraktijk	0	0	-	+	+	+	+
ec-adm: vrije richting							
ec-adm: lager middenstandsonderwijs	0	+					
ec-adm: verkoop & kantoor							
ec-adm: verzorgende beroepen	0	+	--	0	+	0	+
verz: textielverwerkende beroepen	0	0		0	+	0	0
verz: uiterlijke verzorging	0	0		+	+	+	
verz: kantoor- en verkooppraktijk	0	0		-	+	+	
verz: overig							
overig							
KMBO							
w.v.agrarisch	0	-		0	-	+	
techn: elektrotechniek	0	0		0	0	--	
techn: metaalbewerking	0	0		-	-	--	
techn: motorv. techniek	0	0	0	-	+	0	
techn: consumptieve techniek	0	0	0	0	0	0	+
techn: overig	0	0	0	+	-	+	+
ec-adm: detailhandel	0	0	0	-	-	0	
ec-adm: administratie	0	-	0	0	-	0	
verz: verzorgende beroepen	-	--	0	0	--	0	
verz: overig							
overig							
MBO							
w.v.agr: MAS-A landbouw							
agr: MAS-A tuinbouw	+	+	+	+	--	+	
agr: MAS-B landbouw	+	+		+	-	+	
agr: MAS-B tuinbouw	0	0	+	0	0	--	+
techn: bouwkunde	0	0	+	0	0	--	+
techn: elektrotechniek							

Tabel 308. Marktpositie per opleidingsrichting (alleen gediplomeerden)

Opleidingsrichting	KANS OP WERK Werkloos. enq.dat.	Intrade werkl.	KUALITEIT VAN HET WERK Bruto uurloon	Vast werk	Onder- benutting	STRUCTUREEL RISICO Conjunct. indic.	Ber.spr. aansl. niv.
techn: werktuigbouwkunde	0	+	+	0	0	-	++
techn: weg- en waterbouwkunde	+	0	+	0	+	--	0
techn: procestechniek	-	0	0	0	0	0	+
techn: motorvoertuigentechniek	+	0	+	0	0	0	0
techn: mechanische techniek	0	-	-	-	-	0	-
techn: laboratorium	-	-	+	-	+	0	0
techn: laboratorium KWLO	-	-	+	-	+	0	0
techn: laboratorium: chemisch	0	-	+	-	+	0	0
techn: laboratorium: medisch	0	0	++	0	+	0	0
techn: nautisch	0	0	0	0	0	0	0
techn: nautisch: zeevaartschool	0	-	0	0	0	0	0
techn: informatica	0	0	+	+	0	0	--
techn: compl. woninginrichting	+	0	+	+	0	0	+
techn: mode & kleding	+	+	+	0	0	0	0
techn: reproductietekenen	--	--	+	+	0	0	++
techn: overig	0	0	0	+	0	0	0
ec-adm: bedrijfsadministratie	0	0	0	0	0	0	+
ec-adm: secretariaat	0	0	0	0	0	0	0
ec-adm: commercieel	0	0	0	0	0	0	0
ec-adm: bestuurlijk	0	0	+	0	0	+	+
ec-adm: vrije afstudeerrichting	0	0	0	0	0	0	+
ec-adm: logistiek	0	0	0	0	0	0	0
ec-adm: handel	+	0	+	0	0	+	0
ec-adm: handel: detailhandel	0	0	0	+	0	+	+
ec-adm: handel: horeca	0	0	++	-	0	+	+
ec-adm: overig	0	0	0	0	0	0	0
verz: agogisch werk	0	-	0	+	0	0	0
verz: verzorging	+	0	0	+	-	0	0
verz: assistenten gezondheidszorg	+	+	+	++	0	0	0
verz: mode en kleding	0	-	0	0	--	0	0
verz: activiteitenbegeleiding	0	0	++	+	0	0	--
verz: INTAS	-	0	0	0	0	0	0
verz: civiele & consumpt.tech.	0	0	0	-	--	0	--
verz: uiterlijke verzorging	0	0	0	+	--	+	0
verz: sociale arbeid	--	-	+	-	0	0	-
verz: verpleging	0	0	+	0	-	0	0
verz: overig	+	0	0	0	0	+	0
overig	0	0	0	0	0	+	0
AVO	-	+	-	-	+	+	+
w.v.MAVO	0	+	0	0	0	0	0
HAVO	-	+	0	0	0	0	0
VWO	-	+	0	0	0	0	0

spatie betekent geen typering vanwege te kleine aantallen

Tabel 30C. Marktpositie van opleidingsclusters in de tijd vergeleken (alleen gediplomeerden)

Dimensies	kwaliteit v/h het werk				structureel risico	
	kans op werk		bruto loon		conjunctuur gevoeligheid	beroepsgroepspreiding
Indicatoren	werkloosheid	intrede-werkloos.	bruto loon	onder-benutting		
Opleidingscluster						
VBO w.v. agrarisch technisch econ. adm. verzorgend	stabiel	instabiel	stabiel	instabiel	stabiel	stabiel
	instabiel	instabiel	stabiel	stijgend	stijgend	instabiel
	instabiel	stabiel	stabiel	stabiel	stabiel	instabiel
KMBO w.v. agrarisch technisch econ. adm. verzorgend	dalend	instabiel	stabiel	stijgend	stabiel	stabiel
	instabiel	instabiel	stabiel	dalend	dalend	dalend
	instabiel	instabiel	stabiel	stabiel	stabiel	stabiel
MBO w.v. agrarisch technisch econ. adm. verzorgend	stijgend	instabiel	stabiel	instabiel	stabiel	instabiel
	instabiel	instabiel	stabiel	stijgend	stijgend	stijgend
	instabiel	stijgend	stabiel	instabiel	stabiel	stabiel
AVO w.v. MAVO HAVO VWO	stabiel	stabiel	stabiel	instabiel	stabiel	stabiel
	dalend	instabiel	stabiel	instabiel	stabiel	stabiel
	instabiel	stabiel	stabiel	instabiel	stabiel	stabiel

spatie betekent geen typering vanwege te kleine aantallen

Bijlage III. Vragenlijsten

Beste oud-leerling,

Vorig jaar heb je een schoolopleiding beëindigd. De naam van deze opleiding staat hieronder bij vraag 1a afgedrukt. De school is geïnteresseerd in de ervaringen die je na deze opleiding hebt opgedaan. Bijvoorbeeld of je na deze opleiding bent gaan werken of een andere opleiding bent gaan volgen. Om op dit soort vragen een antwoord te krijgen, willen wij je vragen deze vragenlijst in te vullen. De school werkt hiervoor met een groot aantal andere scholen in Nederland samen in het project "Registratie van de Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters (RUBS)".

Wanneer je deze vragenlijst invult, help je de school om de opleiding beter af te stemmen op werk of vervolgonderwijs. De uitkomsten zijn ook erg belangrijk voor jongeren die nog een keuze gaan maken voor een bepaalde opleiding. Zij kunnen dan zien welke mogelijkheden er zijn na het volgen van de verschillende opleidingen.

Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen de vragenlijst invullen. Ook als je van deze opleiding géén diploma hebt behaald.

*De ingevulde vragenlijst kun je **zonder postzegel** in de bijgevoegde antwoortenvelop opsturen naar DESAN Marktonderzoek. De ingevulde vragenlijst komt dus niet meer terug op school. De gegevens worden anoniem verwerkt, zodat straks niemand kan zien wat jij hebt ingevuld. Jouw eigen gegevens worden alleen aan de school doorgegeven wanneer je daar geen bezwaar tegen hebt. Dit kun je aangeven bij vraag 24a.*

Wij hopen dat je mee wilt werken aan dit onderzoek en de vragenlijst zo spoedig mogelijk wilt invullen en opsturen.

Bedankt voor je medewerking!

Toelichting voor het invullen van de vragenlijst

- Lees eerst de gehele vraag. Kruis daarna een hokje aan of vul je antwoord op de stippellijntjes in. Je mag bij de vragen steeds maar één hokje aankruisen.
 - Soms hoeft je een aantal vragen niet in te vullen. Let daarom goed op naar welke vraag je wordt doorgestuurd. Bijvoorbeeld → *ga naar 9a* betekent dat je met vraag 9a verder moet gaan.
-

Opleiding vorig schooljaar (1992/1993)

- 1 a. Hiernaast staat de dagopleiding die je vorig schooljaar (1992/1993) hebt gevolgd. Is de naam van de opleiding juist?

1	ja
2	nee, ik heb vorig schooljaar een andere dagopleiding gevolgd,
	namelijk:.....

- b. Wanneer ben je met deze opleiding begonnen?
En in welke klas?

begin: maand: jaar:..19.....
klas:.....

- c. Wanneer heb je deze opleiding verlaten?
En in welke klas?

einde: maand: jaar:..19.....
klas:.....

- d. Heb je van deze opleiding een diploma of deelcertificaat behaald?
1	volledig diploma (inclusief alle praktijkstages)	→ ga naar 2a
2	alléén deelcertificaten	→ ga naar 1e
3	alléén theorie-examen	→ ga naar 1e
4	géén diploma	→ ga naar 1e
- e. Waarom heb je deze opleiding toen niet volledig afgemaakt?
1	persoonlijke redenen (verhuisd, ziekte e.d.)
2	wilde gaan werken; (gehele) diploma niet nodig
3	wilde andere opleiding gaan doen; (gehele) diploma niet nodig
4	vanwege de school (slechte begeleiding e.d.)
5	inhoud van de vakken tijdens de opleiding vond ik niet leuk
6	opleiding was te moeilijk
7	andere reden, namelijk:
- Let op: maar één antwoord mogelijk!**

Eerdere opleiding (vóór schooljaar 1992/1993)

- 2 a. Op grond van welke vooropleiding ben je toegelaten tot de opleiding van vraag 1a?
- vooropleiding:
- (bijv. MAVO, HAVO, LTS-bouw, KMBO-horeca)
- b. Heb je van deze vooropleiding een diploma of deelcertificaat behaald?
1	volledig diploma
2	alléén deelcertificaten
3	alléén theorie-examen
4	géén diploma of deelcertificaat

Na de opleiding (van schooljaar 1992/1993)

- 3 a. Wat wilde je vorig jaar direct na de opleiding gaan doen?
1	alléén werken	→ ga naar 3b
2	alléén verder leren	→ ga naar 3c
3	werken en leren	
	(zoals leerlingwezen of in-service opleiding)	→ ga naar 3b
4	iets anders	→ ga naar 3c
- b. Wanneer ben je begonnen met het actief zoeken naar werk?
- (je kunt ook al met zoeken zijn begonnen vóórdat je deze opleiding hebt verlaten)
- maand: jaar: 19.....
- c. Hoeveel maanden ben je in totaal werkloos geweest na het verlaten van deze opleiding?
- maanden werkloos na opleiding
(vul '0' maanden in wanneer je niet werkloos bent geweest)

Huidige bezigheden

- 4 a. Volg je op dit moment:
1	ja	→ ga naar 4b
2	nee	→ ga naar 5
- een opleiding in het leerlingwezen of
- een in-service opleiding in de verpleging of verzorging
- (bijv. voor automonteur, schilder, restaurantkok, A-verpleegkundige of ziekenverzorgende)?
- b. Welke opleiding volg je op dit moment in het leerlingwezen of als in-service opleiding?
- (bijv. automonteur, lasser, Z-verpleegkundige)
- naam opleiding:
-
- c. Alléén voor personen in het leerlingwezen:
- Is dit een primaire of secundaire (voortgezette) opleiding in het leerlingwezen?
1	primair
2	secundair (voortgezette)
- d. Alléén voor personen in het leerlingstelsel:
- Wat is de naam van het leerlingstelsel waartoe deze opleiding behoort?
- (bijv. ECABO, SOM, VEV, OVDB, INNOVAM)
- naam stelsel:
- e. Heb je naast de opleiding op school ook nog werk of een stageplaats in het kader van het leerlingwezen of een in-service opleiding?
1	ja, betaald werk	→ ga naar 7a
2	ja, werk of stage met alléén onkosten- of stagevergoeding	→ ga naar 7a
3	ja, onbetaald werk	→ ga naar 7a
4	nee, volg alleen schoolgedeelte	→ ga naar 7a

5. Wat doe je op dit moment?
Geef hiernaast je voornaamste bezigheid aan.
- Let op: *maar één antwoord mogelijk!*
1	ik heb betaald werk
(ook beroepsmilitair of KVV-er)	→ ga naar 7a
2	ik ben scholier	→ ga naar 6a
3	ik ben werkloos	→ ga naar 7a
4	ik doe onbetaald werk	→ ga naar 7a
5	ik doe het huishouden	→ ga naar 7a
6	ik vervul militaire of vervangende dienst	→ ga naar 16
7	ik doe iets anders,
namelijk:	→ ga naar 7a

Huidige opleiding

- 6 a. Welke opleiding volg je op dit moment?
(bijv. HTS, HEAO, PABO, MTS, MDGO)
- naam opleiding:
- b. Welke vakrichting volg je binnen deze opleiding?
(bijv. bouwkunde, bedrijfseconomie, logopedie)
- naam richting:
- c. *Alléén invullen als je naar MBO bent gegaan:*
Volg je op dit moment de korte, tussen- of lange variant van de MBO-opleiding?
1	korte MBO-opleiding
2	tussen MBO-opleiding
3	lange MBO-opleiding
- 7 a. Heb je op dit moment betaald werk?
Als je meerdere banen hebt, dan gaat het om het totaal aantal uren dat je werkt.
1	ja, voor 12 uur of meer per week	→ ga naar 8
2	ja, voor minder dan 12 uur per week	→ ga naar 7b
3	nee, op dit moment geen betaald werk	→ ga naar 7b
- b. Zou je in totaal voor minimaal 12 uur per week betaald werk willen hebben?
Eventueel (gedeeltelijk) in een nieuwe baan.
1	ja	→ ga naar 16
2	nee	→ ga naar 16
3	ik heb al voldoende (ander) werk gevonden	→ ga naar 16

Huidig werk en beroep

8. Heb je op dit moment één of meerdere betaalde banen?
1	één baan
2	meerdere banen

>>> Heb je nu méér dan 1 baan, dan gaan de vragen 9 t/m 15 alléén over de baan waarin je de meeste uren werkt.

<<<

- 9 a. Is dit je eerste baan na het verlaten van de opleiding?
1	ja
2	nee
- b. Wanneer ben je in je huidige baan begonnen?
- maand: jaar: 19.....
- c. Hoe ben je aan je huidige baan gekomen?
- Let op: *maar één antwoord mogelijk!*
1	via het arbeidsbureau
2	via een uitzendbureau
3	geschreven of gebeld op een advertentie
4	via familie, vrienden of kennissen
5	via eerder betaald werk, bijbaantje, interne vacature, dienstplicht
6	de werkgever heeft mij gevraagd en daar niet eerder gewerkt (bijv. op banenmarkt of open dag)
7	zelf aan werkgever werk gevraagd en daar niet eerder gewerkt
8	via werkervaringsproject (bijv. Jeugdwerkgarantieplan)
9	zelf bedrijf begonnen of overgenomen (bijv. van ouders)
10	via docenten of vacaturebank school
11	via stage
12	anders, namelijk:
- 10a. In wat voor dienstverband werk je?
- Let op: *maar één antwoord mogelijk!*
1	leer-werkovereenkomst (via leerlingwezen)
2	werk via uitzendbureau
3	loondienst bij werkgever
4	oproepkracht of nul-urencontract
5	werkervaringsproject (bijv. Jeugdwerkgarantieplan)
6	werk in bedrijf ouders/partner
7	werk in eigen bedrijf of free-lance

b.	Voor hoe lang heb je een aanstelling?	1	tijdelijke baan voor maximaal 1 maand
	Let op: maar één antwoord mogelijk!	2	tijdelijke baan voor meer dan 1, maar maximaal 3 maanden
		3	tijdelijke baan voor meer dan 3, maar maximaal 6 maanden
		4	tijdelijke baan voor meer dan 6, maar maximaal 12 maanden
		5	tijdelijke baan voor meer dan 12 maanden
		6	vaste baan of proeftijd voor vaste baan
11a.	Hoe heet je huidige beroep of functie? (bijv. lasser, verkoper, automonteur, metselaar, tuinder, ober, secretaresse, ziekenverzorgende)	:
	
	
b.	Wat zijn je voornaamste werkzaamheden? (bijv. technisch tekenen, verkopen van kleding, schilderen, bloemen telen, boekhouden)	:
	
	
c.	Geef je leiding aan andere medewerkers? Zo ja, aan hoeveel?	1	geen leiding aan anderen
		2	leiding aan 1 - 9 personen
		3	leiding aan 10 - 49 personen
		4	leiding aan minimaal 50 personen
12a.	Bij wat voor organisatie of bedrijf werk je? (bijv. machinefabriek, garagewerkplaats, kledingwinkel, hotel, ziekenhuis)	:
	
	
b.	Op wat voor afdeling werk je? (bijv. montagehal, magazijn, loonadministratie, receptie, operatiekamer)	:
	
	
c.	Wat is de naam van de organisatie of het bedrijf waar je nu werkzaam bent?	:
	
d.	In welke plaats is dit bedrijf gevestigd? <i>Het gaat om de vestiging waar jij zelf werkt.</i> Werk je in het buitenland, noem dan de naam van dit land.	:
	
e.	Hoeveel mensen werken er ongeveer bij de organisatie of het bedrijf? <i>Het gaat nu om alle werknemers van dit bedrijf in Nederland.</i>	1	1 persoon
		2	2 t/m 9 personen
		3	10 t/m 19 personen
		4	20 t/m 49 personen
		5	50 t/m 99 personen
		6	100 t/m 499 personen
		7	500 t/m 999 personen
		8	1000 personen of meer
13a.	Welk soort opleiding werd minimaal voor je huidige baan vereist? Let op: maar één antwoord mogelijk!	1	lagere school voldoende
		2	MAVO of LBO
		3	leerlingwezen, in-service opleiding of KMBO
		4	HAVO, VWO of MBO
		5	HBO of universiteit
b.	Werd een speciale richting voor je huidige baan vereist? (bijv. elektrotechniek of verpleging)	1	ja, de richting die ik vorig jaar zelf heb gevolgd
		2	ja, maar een andere richting dan die ik vorig jaar heb gevolgd
		3	nee, een speciale richting werd niet vereist
14.	Hoeveel uur werk je per week in je huidige baan (volgens je contract)? - tel overwerk niet mee - ga uit van de laatste maand	uur per week

*Als je in het leerlingwezen zit, tel je de uren op school niet mee.
Vul '0' in als je afgelopen maand geen betaald werk hebt gehad.*

15. Hoeveel verdien je in je huidige baan ongeveer
bruto per maand?
- *tel toeslagen ploegendienst of fooien wel mee*
- *tel overwerk, vakantiegeld, uitkering niet mee*

bruto gulden per
maand

Ga uit van de laatste maand. Kijk eventueel op je loonstrookje.

De vragen 16 t/m 25 zijn voor iedereen bestemd

De opleiding van vorig jaar achteraf bezien

16. Hoe vind je de aansluiting tussen je opleiding van vorig jaar en je huidige bezigheden? (bijv. je huidige werk of vervolgopleiding)
1	goed
2	voldoende
3	matig
4	slecht

- 17a. Hieronder noemen we een aantal onderwerpen.

Moet daaraan in de opleiding die je **vorig jaar hebt verlaten, méér, evenveel of minder** aandacht worden besteed?

	méér aandacht	evenveel aandacht	minder aandacht
a. Vakkennis	1	2	3
b. Met cijfers werken (rekenen, wiskunde)	1	2	3
c. Informatica, automatisering	1	2	3
d. Gebruik van apparatuur en materialen	1	2	3
e. Commerciële kennis, verkooptechniek	1	2	3
f. Correcte spelling, foutloos schrijven	1	2	3
g. Vreemde talen (Engels, Duits e.d.)	1	2	3
h. Een verslag of rapport schrijven	1	2	3
i. Spreekvaardigheid	1	2	3
j. Praktijkoriëntatie of stage	1	2	3
k. Beroepskeuze en/of studiekeuze	1	2	3
l. Leren solliciteren	1	2	3
m. Weten hoe een bedrijf is georganiseerd	1	2	3
n. Kennis van arbeidsvoorwaarden (CAO, wat te doen bij ontslag e.d.)	1	2	3
o. Zelfstandig werken	1	2	3
p. Organiseren, plannen	1	2	3
q. Onderscheiden van hoofd- en bijzaken	1	2	3
r. Leren studeren (studieplanning, huiswerk)	1	2	3
s. Samenwerken met collega's/medestudenten	1	2	3
t. Omgaan met klanten, patiënten e.d.			

- b. Zijn er nog andere onderwerpen/vakken waaraan de opleiding **méér** aandacht moet geven?

méér aandacht voor de volgende onderwerpen of vakken:

.....1:.....

.....2:.....

18. Als je opnieuw mocht kiezen, zou je dan **dezelfde opleiding** kiezen als die je vorig jaar hebt verlaten?

1	ja, dezelfde opleiding
2	nee, andere opleiding, nl:
3	

nee, niet verder leren na vooropleiding (bijv. gaan werken)

Op zoek naar (ander) werk

- 19a. Heb je in het afgelopen half jaar iets gedaan om aan (ander) werk te komen?

1	ja
2	nee

→ ga naar 19b
→ ga naar 19c

- b. Heb je in de afgelopen 4 weken iets gedaan om aan (ander) werk te komen?

1	ja
2	nee
3	nee, maar ik wacht op de uitkomst van sollicitatie(s)

- c. Stel, je vindt nú een (andere) baan. Hoe snel kun je daarmee dan beginnen?

1	binnen 2 weken
2	tussen 2 weken en 3 maanden
3	na 3 maanden

→ ga naar 19e
→ ga naar 19d
→ ga naar 19e

- d. Waarom kun je niet binnen 2 weken beginnen?
1	vanwege opzeggen huidige baan
2	vanwege afronden vrijwilligerswerk
3	vanwege afronden opleiding/studie
4	vanwege afronden militaire of vervangende dienstplicht
5	vanwege regelen kinderopvang
6	vanwege vakantie
7	vanwege ziekte
8	vanwege een andere reden, nl:.....
- e. Ben je als werkzoekende ingeschreven bij het arbeidsbureau?
1	ja
2	nee

Aanvullende opleiding of cursus

- 20a. Volg je een aanvullende opleiding of cursus?
1	ja	→ ga naar 20b
2	nee	→ ga naar 21
- Het gaat hier niet om een hobbycursus; wel om bijv. een vakcursus of bedrijfsopleiding.*
Let op: Het gaat hier niet om de opleiding die je eventueel al bij vraag 4 of 6 hebt ingevuld.
- b. Zo ja, welke opleiding of cursus?
- Noem de naam en belangrijkste onderwerpen van de opleiding.
- naam:.....
- onderwerp(en):.....
-
-
- c. Kun je deze aanvullende opleiding of cursus via je werkgever volgen?
1	ja
2	nee

Tot slot

21. Wanneer ben je geboren?
- geboortemaand: -jaar: 19.....
22. Ben je man of vrouw?
1	man
2	vrouw
23. Tot welke bevolkingsgroep reken jij jezelf?
1	Nederlandse
2	Antilliaanse/Arubaanse
3	Surinaamse
4	Turkse
5	Marokkaanse
6	andere, namelijk:.....
- 24a. De school ontvangt alléén anonieme resultaten. Vind je het goed wanneer ook niet-anonieme antwoorden aan je vroegere school worden doorgegeven?
1	ja, ik vind dit goed
2	nee, ik heb hier bezwaar tegen
- b. In de toekomst wordt dit onderzoek misschien herhaald. Daarvoor is je naam en adres nodig. Daarom vragen wij jou hiernaast je naam en adres op te geven. Alvast bedankt.
- mijn naam en adres is:
- naam:.....
- straat + nr:.....
- postcode + plaats:.....
25. Wanneer heb je deze vragenlijst ingevuld?
- ingevuld in maand: 1994

Opmerkingen

Ruimte voor opmerkingen over de school, het werk, de vragenlijst e.d.

.....

.....

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen!

Stuur de vragenlijst zo snel mogelijk op in de antwoordenvelop (een postzegel is niet nodig).

Beste oud-leerling,

Vorig jaar heb je een schoolopleiding beëindigd. De naam van deze opleiding staat hieronder bij vraag 1a afgedrukt. De school is geïnteresseerd in de ervaringen die je na deze opleiding hebt opgedaan. Bijvoorbeeld of je na deze opleiding bent gaan werken of een andere opleiding bent gaan volgen. Om op dit soort vragen een antwoord te krijgen, willen wij je vragen deze vragenlijst in te vullen. De school werkt hiervoor met een groot aantal andere scholen in Nederland samen in het project "Registratie van de Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters (RUBS)".

Wanneer je deze vragenlijst invult, help je de school om de opleiding beter af te stemmen op werk of vervolgonderwijs. De uitkomsten zijn ook erg belangrijk voor jongeren die nog een keuze gaan maken voor een bepaalde opleiding. Zij kunnen dan zien welke mogelijkheden er zijn na het volgen van de verschillende opleidingen.

Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen de vragenlijst invullen. Ook als je van deze opleiding géén diploma hebt behaald.

De ingevulde vragenlijst kun je **zonder postzegel** in de bijgevoegde antwoordenvolop opsturen naar DESAN Marktonderzoek. De ingevulde vragenlijst komt dus niet meer terug op school. De gegevens worden anoniem verwerkt, zodat straks niemand kan zien wat jij hebt ingevuld. Jouw eigen gegevens worden alleen aan de school doorgegeven wanneer je daar geen bezwaar tegen hebt. Dit kun je aangeven bij vraag 23a.

Wij hopen dat je mee wilt werken aan dit onderzoek en de vragenlijst zo spoedig mogelijk wilt invullen en opsturen.

Bedankt voor je medewerking!

Toelichting voor het invullen van de vragenlijst

- Lees eerst de gehele vraag. Kruis daarna een hokje aan of vul je antwoord op de stippelijntjes in. Je mag bij de vragen steeds maar één hokje aankruisen.
- Soms hoeft je een aantal vragen niet in te vullen. Let daarom goed op naar welke vraag je wordt doorgestuurd. Bijvoorbeeld → ga naar 8a betekent dat je met vraag 8a verder moet gaan.

Opleiding vorig schooljaar (1992/1993)

- 1 a. Hiernaast staat de dagopleiding die je vorig schooljaar (1992/1993) hebt gevolgd. Is de naam van de opleiding juist?

- 1 ja
2 nee, ik heb vorig schooljaar een andere dagopleiding gevolgd,

namelijk:

- b. Wanneer ben je met deze opleiding begonnen?
En in welke klas?

begin: maand: jaar: 19.....

klas:

- c. Wanneer heb je deze opleiding verlaten?
En in welke klas?

einde: maand: jaar: 19.....

klas:

- d. Heb je van deze opleiding het diploma behaald? 1 ja → ga naar 1e
2 nee → ga naar 1f
- e. Hoeveel vakken heb je gedaan? op A-niveau: vakken → ga naar 2a
Op welk niveau? op B-niveau: vakken → ga naar 2a
Het gaat om het hoogste niveau dat je voor op C-niveau: vakken → ga naar 2a
een vak heb behaald. op D-niveau: vakken → ga naar 2a
- f. Waarom heb je deze opleiding toen niet volledig 1 persoonlijke redenen (verhuisd, ziekte e.d.)
afgemaakt? 2 wilde gaan werken; (gehele) diploma niet nodig
3 wilde andere opleiding gaan doen; (gehele) diploma niet nodig
Let op: maar één antwoord mogelijk! 4 vanwege de school (slechte begeleiding e.d.)
5 inhoud van de vakken tijdens de opleiding vond ik niet leuk
6 opleiding was te moeilijk
7 andere reden, namelijk:

Na de opleiding (van schooljaar 1992/1993)

- 2 a. Wat wilde je vorig jaar direct na de opleiding 1 alléén werken → ga naar 2b
gaan doen? 2 alléén verder leren → ga naar 2c
3 werken en leren
(zoals leerlingwezen of in-service opleiding) → ga naar 2b
4 iets anders → ga naar 2c
- b. Wanneer ben je begonnen met het actief zoeken naar werk? maand: jaar: 19.....
(je kunt ook al met zoeken zijn begonnen vóórdat je deze opleiding hebt verlaten)
- c. Hoeveel maanden ben je in totaal werkloos maanden werkloos na opleiding
geweest na het verlaten van deze opleiding? (vul '0' maanden in wanneer je niet werkloos bent geweest)

Huidige bezigheden

- 3 a. Volg je op dit moment: 1 ja → ga naar 3b
- een opleiding in het leerlingwezen òf 2 nee → ga naar 4
- een in-service opleiding in de verpleging of verzorging
(bijv. voor automonteur, schilder, restaurantkok, A-verpleegkundige of ziekenverzorgende)?
- b. Welke opleiding volg je op dit moment in het naam opleiding:
leerlingwezen of als in-service opleiding?
(bijv. automonteur, lasser, Z-verpleegkundige) ...
- c. Alléén voor personen in het leerlingwezen: 1 primair
Is dit een primaire of secundaire (voortgezette) 2 secundair (voortgezet)
opleiding in het leerlingwezen?
- d. Alléén voor personen in het leerlingstelsel: naam stelsel:
Wat is de naam van het leerlingstelsel waartoe de opleiding behoort?
(bijv. ECABO, SOM, VEV, OVDB, INNOVAM)
- e. Heb je naast de opleiding op school ook nog 1 ja, betaald werk → ga naar 6a
werk of een stageplaats in het kader van het 2 ja, werk of stage met alléén
leerlingwezen of een in-service opleiding? onkosten- of stagevergoeding → ga naar 6a
3 ja, onbetaald werk → ga naar 6a
4 nee, volg alleen schoolgedeelte → ga naar 6a

4. Wat doe je op dit moment?
Geef hiernaast je voornaamste bezigheid aan.
- Let op: maar één antwoord mogelijk!
1	ik heb betaald werk
(ook beroepsmilitair of KVV-er)	→ ga naar 6a
2	ik ben scholier	→ ga naar 5a
3	ik ben werkloos	→ ga naar 6a
4	ik doe onbetaald werk	→ ga naar 6a
5	ik doe het huishouden	→ ga naar 6a
6	ik vervul militaire of vervangende dienst	→ ga naar 15a
7	ik doe iets anders,
namelijk:	→ ga naar 6a

Huidige opleiding

- 5 a. Welke opleiding volg je op dit moment?
(bijv. MTS, MDGO, MEAO, MAVO)
- naam opleiding:
- b. Welke vakrichting volg je binnen deze opleiding?
(bijv. bouwkunde, commercieel, verpleging)
- naam richting:
- c. Alléén invullen als je naar **MBO** bent gegaan:
Volg je op dit moment de korte, tussen- of lange
variant van de MBO-opleiding?
1	korte MBO-opleiding	
2	tussen MBO-opleiding	
3	lange MBO-opleiding	
- 6 a. Heb je op dit moment betaald werk?
1	ja, voor 12 uur of meer per week	→ ga naar 7
2	ja, voor minder dan 12 uur per week	→ ga naar 6b
3	nee, op dit moment geen betaald werk	→ ga naar 6b
- Als je meerdere banen hebt, dan gaat het om
het totaal aantal uren dat je werkt.
- b. Zou je in totaal voor minimaal 12 uur per week
betaald werk willen hebben?
1	ja	→ ga naar 15a
2	nee	→ ga naar 15a
3	ik heb al voldoende (ander) werk gevonden	→ ga naar 15a
- Eventueel (gedeeltelijk) in een nieuwe baan.

Huidig werk en beroep

7. Heb je op dit moment één of meerdere
betaalde banen?
1	één baan
2	meerdere banen
- >>> Heb je nu méér dan 1 baan, dan gaan de vragen 8 t/m 14 alléén over de baan waarin je
de meeste uren werkt. <<<
- 8 a. Is dit je eerste baan na het verlaten van de
opleiding?
1	ja
2	nee
- b. Wanneer ben je in je huidige baan begonnen?
- maand: jaar: 19.....
- c. Hoe ben je aan je huidige baan gekomen?
1	via het arbeidsbureau
2	via een uitzendbureau
3	geschreven of gebeld op een advertentie
4	via familie, vrienden of kennissen
5	via eerder betaald werk, bijbaantje, interne vacature, dienstplicht
6	de werkgever heeft mij gevraagd en daar niet eerder gewerkt
(bijv. op banenmarkt of open dag)
7	zelf aan werkgever werk gevraagd en daar niet eerder gewerkt
8	via werkervaringsproject (bijv. Jeugdwerkgarantieplan)
9	zelf bedrijf begonnen of overgenomen (bijv. van ouders)
10	via docenten of vacaturebank school
11	via stage
12	anders, namelijk:
- Let op: maar één antwoord mogelijk!
- 9 a. In wat voor dienstverband werk je?
1	leer-werkovereenkomst (via leerlingwezen)
2	werk via uitzendbureau
3	loondienst bij werkgever
4	oproepkracht of nul-urencontract
5	werkervaringsproject (bijv. Jeugdwerkgarantieplan)
6	werk in bedrijf ouders/partner
7	werk in eigen bedrijf of free-lance
- Let op: maar één antwoord mogelijk!

b.	Voor hoe lang heb je een aanstelling?	1	tijdelijke baan voor maximaal 1 maand
		2	tijdelijke baan voor meer dan 1, maar maximaal 3 maanden
		3	tijdelijke baan voor meer dan 3, maar maximaal 6 maanden
		4	tijdelijke baan voor meer dan 6, maar maximaal 12 maanden
		5	tijdelijke baan voor meer dan 12 maanden
		6	vaste baan of proeftijd voor vaste baan
Let op: maar één antwoord mogelijk!			
10a.	Hoe heet je huidige beroep of functie? (bijv. lasser, verkoper, automonteur, metselaar, tuinder, ober, secretaresse, ziekenverzorgende)	:
	
	
		...	
b.	Wat zijn je voornaamste werkzaamheden? (bijv. technisch tekenen, verkopen van kleding, schilderen, bloemen telen, boekhouden)	:
	
	
		...	
c.	Geef je leiding aan andere medewerkers? Zo ja, aan hoeveel?	1	geen leiding aan anderen
		2	leiding aan 1 - 9 personen
		3	leiding aan 10 - 49 personen
		4	leiding aan minimaal 50 personen
11a.	Bij wat voor organisatie of bedrijf werk je? (bijv. machinefabriek, garagewerkplaats, kledingwinkel, hotel, ziekenhuis)	:
	
	
		...	
b.	Op wat voor afdeling werk je? (bijv. montagehal, magazijn, loonadministratie, receptie, operatiekamer)	:
	
	
		...	
c.	Wat is de naam van de organisatie of het bedrijf waar je nu werkzaam bent?	:
	
d.	In welke plaats is dit bedrijf gevestigd? <i>Het gaat om de vestiging waar jij zelf werkt.</i> Werk je in het buitenland, noem dan de naam van dit land.	:
	
e.	Hoeveel mensen werken er ongeveer bij de organisatie of het bedrijf? <i>Het gaat nu om alle werknemers van dit bedrijf in Nederland.</i>	1	1 persoon
		2	2 t/m 9 personen
		3	10 t/m 19 personen
		4	20 t/m 49 personen
		5	50 t/m 99 personen
		6	100 t/m 499 personen
		7	500 t/m 999 personen
		8	1000 personen of meer
12a.	Welk soort opleiding werd minimaal voor je huidige baan vereist? Let op: maar één antwoord mogelijk!	1	lagere school voldoende
		2	MAVO of LBO
		3	leerlingwezen, in-service opleiding of KMBO
		4	HAVO, VWO of MBO
		5	HBO of universiteit
b.	Werd een speciale richting voor je huidige baan vereist? (bijv. elektrotechniek of verpleging)	1	ja, de richting die ik vorig jaar zelf heb gevolgd
		2	ja, maar een andere richting dan die ik vorig jaar heb gevolgd
		3	nee, een speciale richting werd niet vereist
13.	Hoeveel uur werk je per week in je huidige baan (volgens je contract)? - tel overwerk niet mee - ga uit van de laatste maand	uur per week

Als je in het leerlingwezen zit, tel je de uren op school niet mee.
Vul '0' in als je afgelopen maand geen betaald werk hebt gehad.

- Ga uit van de laatste maand. Kijk eventueel op je loonstrookje.*

16.	Hoe vind je de aansluiting tussen je opleiding van vorig jaar en je huidige bezigheden? (bijv. je huidige werk of vervolgopleiding)	1	goed
		2	voldoende
		3	matig
		4	slecht

17a. Hieronder noemen we een aantal onderwerpen.

Moet daaraan in de opleiding die je vorig jaar hebt verlaten, **méér, evenveel** of **minder** aandacht worden besteed?

	méér aandacht	evenveel aandacht	minder aandacht
a. Vakkennis	1	2	3
b. Met cijfers werken (rekenen, wiskunde)	1	2	3
c. Informatica, automatisering	1	2	3
d. Gebruik van apparatuur en materialen	1	2	3
e. Commerciële kennis, verkooptechniek	1	2	3
f. Correcte spelling, foutloos schrijven	1	2	3
g. Vreemde talen (Engels, Duits e.d.)	1	2	3
h. Een verslag of rapport schrijven	1	2	3
i. Spreekvaardigheid	1	2	3
j. Praktijkoriëntatie of stage	1	2	3
k. Beroepskeuze en/of studiekeuze	1	2	3
l. Leren solliciteren	1	2	3
m. Weten hoe een bedrijf is georganiseerd	1	2	3
n. Kennis van arbeidsvoorwaarden (CAO, wat te doen bij ontslag e.d.)	1	2	3
o. Zelfstandig werken	1	2	3
p. Organiseren, plannen	1	2	3
q. Onderscheiden van hoofd- en bijzaken	1	2	3
r. Leren studeren (studieplanning, huiswerk)	1	2	3
s. Samenwerken met collega's/medestudenten	1	2	3
t. Omgaan met klanten, patiënten e.d.			

b. Zijn er nog andere onderwerpen/vakken waaraan de opleiding **méér** aandacht moet geven?

méér aandacht voor de volgende onderwerpen of vakken:

...1:.....

...2:.....

18. Als je opnieuw mocht kiezen, zou je dan *dezelfde opleiding* kiezen als die je vorig jaar hebt verlaten?

- 1 ja, dezelfde opleiding
 2 nee, andere opleiding, nl:
 3
 nee, niet verder leren na vooropleiding (bijv. gaan werken)

Aanvullende opleiding of cursus

- 19a. Volg je een aanvullende opleiding of cursus? 1 ja → *ga naar 19b*
Het gaat hier *niet* om een hobbycursus; 2 nee → *ga naar 20*
wel om bijv. een vakcursus of bedrijfsopleiding. **Let op:** *Het gaat hier niet om de opleiding die je eventueel al bij vraag 3 of 5 hebt ingevuld.*
- b. Zo ja, welke opleiding of cursus? naam:.....
Noem de *naam* en belangrijkste *onderwerpen* onderwerp(en):.....
van de opleiding.
.....
- c. Kun je deze aanvullende opleiding of cursus via 1 ja
je werkgever volgen? 2 nee
-

Tot slot

20. Wanneer ben je geboren? geboortemaand: -jaar: 19.....
21. Ben je man of vrouw? 1 man
2 vrouw
22. Tot welke bevolkingsgroep reken jij jezelf? 1 Nederlandse
2 Antilliaanse/Arubaanse
3 Surinaamse
4 Turkse
5 Marokkaanse
6 andere, namelijk:.....
- 23a. De school ontvangt alléén anonieme resultaten. 1 ja, ik vind dit goed
Vind je het goed wanneer ook niet-anonieme 2 nee, ik heb hier bezwaar tegen
antwoorden aan je vroegere school worden
doorgegeven?
- b. In de toekomst wordt dit onderzoek misschien mijn naam en adres is:
herhaald. Daarvoor is je naam en adres nodig. naam:.....
Daarom vragen wij jou hiernaast je *naam en* straat + nr:.....
adres op te geven. Alvast bedankt. postcode + plaats:.....
24. Wanneer heb je deze vragenlijst ingevuld? ingevuld in maand: 1994
-

Opmerkingen

Ruimte voor opmerkingen over de school, het werk, de vragenlijst e.d.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen!

Stuur de vragenlijst zo snel mogelijk op in de antwoordenvelop (een postzegel is niet nodig).

Beste oud-leerling,

Vorig jaar heb je een schoolopleiding beëindigd. De naam van deze opleiding staat hieronder bij vraag 1a afgedrukt. De school is geïnteresseerd in de ervaringen die je na deze opleiding hebt opgedaan. Bijvoorbeeld of je na deze opleiding bent gaan werken of een andere opleiding bent gaan volgen. Om op dit soort vragen een antwoord te krijgen, willen wij je vragen deze vragenlijst in te vullen. De school werkt hiervoor met een groot aantal andere scholen in Nederland samen in het project "Registratie van de Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters (RUBS)".

Wanneer je deze vragenlijst invult, help je de school om de opleiding beter af te stemmen op werk of vervolgonderwijs. De uitkomsten zijn ook erg belangrijk voor jongeren die nog een keuze gaan maken voor een bepaalde opleiding. Zij kunnen dan zien welke mogelijkheden er zijn na het volgen van de verschillende opleidingen.

Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen de vragenlijst invullen. Ook als je van deze opleiding géén diploma hebt behaald.

De ingevulde vragenlijst kun je **zonder postzegel** in de bijgevoegde antwoortenvelop opsturen naar DESAN Marktonderzoek. De ingevulde vragenlijst komt dus niet meer terug op school. De gegevens worden anoniem verwerkt, zodat straks niemand kan zien wat jij hebt ingevuld. Jouw eigen gegevens worden alleen aan de school doorgegeven wanneer je daar geen bezwaar tegen hebt. Dit kun je aangeven bij vraag 23a.

Wij hopen dat je mee wilt werken aan dit onderzoek en de vragenlijst zo spoedig mogelijk wilt invullen en opsturen.

Bedankt voor je medewerking!

Toelichting voor het invullen van de vragenlijst

- Lees eerst de gehele vraag. Kruis daarna een hokje aan of vul je antwoord op de stippelijntjes in. Je mag bij de vragen steeds maar één hokje aankruisen.
 - Soms hoeft je een aantal vragen niet in te vullen. Let daarom goed op naar welke vraag je wordt doorgestuurd. Bijvoorbeeld → *ga naar 8a* betekent dat je met vraag 8a verder moet gaan.
-

Opleiding vorig schooljaar (1992/1993)

- 1 a. Hiernaast staat de dagopleiding die je vorig schooljaar (1992/1993) hebt gevolgd. Is de naam van de opleiding juist?

- 1 ja
2 nee, ik heb vorig schooljaar een andere dagopleiding gevolgd,

namelijk:.....

- b. Wanneer ben je met deze opleiding begonnen?
En in welke klas?

begin: maand: jaar:..19.....

klas:.....

- c. Wanneer heb je deze opleiding verlaten?
En in welke klas?

einde: maand: jaar:..19.....

klas:.....

- d. *Alléén invullen wanneer je MAVO hebt gedaan:*
Op welk niveau heb je examen gedaan? op C-niveau: vakken
op D-niveau: vakken
- e. Heb je van deze opleiding het diploma behaald? 1 volledig diploma → *ga naar 2a*
2 alléén voor enkele vakken → *ga naar 1f*
3 nee → *ga naar 1f*
- f. Waarom heb je deze opleiding toen niet volledig afgemaakt? 1 persoonlijke redenen (verhuisd, ziekte e.d.)
2 wilde gaan werken; (gehele) diploma niet nodig
3 wilde andere opleiding gaan doen; (gehele) diploma niet nodig
4 vanwege de school (slechte begeleiding e.d.)
5 inhoud van de vakken tijdens de opleiding vond ik niet leuk
6 opleiding was te moeilijk
7 andere reden, namelijk:
- Let op: maar één antwoord mogelijk!**

Na de opleiding (van schooljaar 1992/1993)

- 2 a. Wat wilde je vorig jaar direct na de opleiding gaan doen? 1 alléén werken → *ga naar 2b*
2 alléén verder leren → *ga naar 2c*
3 werken en leren
(zoals leerlingwezen of in-service opleiding) → *ga naar 2b*
4 iets anders → *ga naar 2c*
- b. Wanneer ben je begonnen met het actief zoeken naar werk?
(je kunt ook al met zoeken zijn begonnen vóórdat je deze opleiding hebt verlaten)
maand: jaar: 19.....
- c. Hoeveel maanden ben je in totaal werkloos geweest na het verlaten van deze opleiding? maanden werkloos na opleiding
(vul '0' maanden in wanneer je niet werkloos bent geweest)

Huidige bezigheden

- a. Volg je op dit moment:
- een opleiding in het leerlingwezen of
- een in-service opleiding in de verpleging of verzorging
(bijv. voor automonteur, schilder, restaurantkok, A-verpleegkundige of ziekenverzorgende)? 1 ja → *ga naar 3b*
2 nee → *ga naar 4*
- b. Welke opleiding volg je op dit moment in het leerlingwezen of als in-service opleiding?
(bijv. automonteur, lasser, Z-verpleegkundige)
naam opleiding:
.....
...
- c. *Alléén voor personen in het leerlingwezen:*
Is dit een primaire of secundaire (voortgezette) opleiding in het leerlingwezen? 1 primair
2 secundair (voortgezet)
- d. *Alléén voor personen in het leerlingstelsel:*
Wat is de naam van het leerlingstelsel waartoe de opleiding behoort?
(bijv. ECABO, SOM, VEV, OVDB, INNOVAM) naam stelsel:
- e. Heb je naast de opleiding op school ook nog werk of een stageplaats in het kader van het leerlingwezen of een in-service opleiding? 1 ja, betaald werk → *ga naar 6a*
2 ja, werk of stage met alléén onkosten- of stagevergoeding → *ga naar 6a*
3 ja, onbetaald werk → *ga naar 6a*
4 nee, volg alleen schoolgedeelte → *ga naar 6a*

- Wat doe je op dit moment?
Geef hiernaast je voornaamste bezigheid aan. 1 ik heb betaald werk
(ook beroepsmilitair of KVV-er) → *ga naar 6a*
2 ik ben scholier → *ga naar 5a*
3 ik ben werkloos → *ga naar 6a*
4 ik doe onbetaald werk → *ga naar 6a*
5 ik doe het huishouden → *ga naar 6a*
6 ik vervul militaire of vervangende dienst → *ga naar 15a*
7 ik doe iets anders,
namelijk: → *ga naar 6a*
- Let op: maar één antwoord mogelijk!**

Huidige opleiding

- 5 a. Welke opleiding volg je op dit moment?
(bijv. HAVO, MTS, MDGO, MEAO, HTS, PABO) naam opleiding:.....
- b. Welke vakrichting volg je binnen deze opleiding?
(bijv. bouwkunde, commercieel, verpleging) naam richting:.....
- c. *Alléén invullen als je naar MBO bent gegaan:* 1 korte MBO-opleiding
Volg je op dit moment de korte, tussen- of lange 2 tussen MBO-opleiding
variant van de MBO-opleiding? 3 lange MBO-opleiding
-
- 6 a. Heb je op dit moment betaald werk? 1 ja, voor 12 uur of meer per week → ga naar 7
Als je meerdere banen hebt, dan gaat het om 2 ja, voor minder dan 12 uur per week → ga naar 6b
het totaal aantal uren dat je werkt. 3 nee, op dit moment geen betaald werk → ga naar 6b
- b. Zou je in totaal voor minimaal 12 uur per week 1 ja → ga naar 15a
betaald werk willen hebben? 2 nee → ga naar 15a
Eventueel (gedeeltelijk) in een nieuwe baan. 3 ik heb al voldoende (ander) werk gevonden → ga naar 15a
-

Huidig werk en beroep

7. Heb je op dit moment één of meerdere 1 één baan
betaalde banen? 2 meerdere banen
- >>> Heb je nu méér dan 1 baan, dan gaan de vragen 8 t/m 14 alléén over de baan waarin je de meeste uren werkt. <<<
- 8 a. Is dit je eerste baan na het verlaten van de 1 ja
opleiding? 2 nee
- b. Wanneer ben je in je huidige baan begonnen? maand: jaar: 19.....
- c. Hoe ben je aan je huidige baan gekomen? 1 via het arbeidsbureau
2 via een uitzendbureau
3 geschreven of gebeld op een advertentie
4 via familie, vrienden of kennissen
5 via eerder betaald werk, bijbaantje, interne vacature, dienstplicht
6 de werkgever heeft mij gevraagd en daar niet eerder gewerkt
(bijv. op banenmarkt of open dag)
7 zelf aan werkgever werk gevraagd en daar niet eerder gewerkt
8 via werkervaringsproject (bijv. Jeugdwerkgarantieplan)
9 zelf bedrijf begonnen of overgenomen (bijv. van ouders)
10 via docenten of vacaturebank school
11 via stage
12 anders, namelijk:.....
- 9 a. In wat voor dienstverband werk je? 1 leer-werkovereenkomst (via leerlingwezen)
2 werk via uitzendbureau
3 loondienst bij werkgever
4 oproepkracht of nul-urencontract
5 werkervaringsproject (bijv. Jeugdwerkgarantieplan)
6 werk in bedrijf ouders/partner
7 werk in eigen bedrijf of free-lance
- Let op: maar één antwoord mogelijk!
- b. Voor hoe lang heb je een aanstelling? 1 tijdelijke baan voor maximaal 1 maand
2 tijdelijke baan voor meer dan 1, maar maximaal 3 maanden
3 tijdelijke baan voor meer dan 3, maar maximaal 6 maanden
4 tijdelijke baan voor meer dan 6, maar maximaal 12 maanden
5 tijdelijke baan voor meer dan 12 maanden
6 vaste baan of proeftijd voor vaste baan
- Let op: maar één antwoord mogelijk!
- 10a. Hoe heet je huidige beroep of functie? :
(bijv. lasser, verkoper, automonteur, metselaar,
tuinder, ober, secretaresse, ziekenverzorgende)
.....
.....
.....

b.	Wat zijn je voornaamste werkzaamheden? (bijv. technisch tekenen, verkopen van kleding, schilderen, bloemen telen, boekhouden)	:	
		:	
		:	
		:	
		:	
c.	Geef je leiding aan andere medewerkers? Zo ja, aan hoeveel?	1	geen leiding aan anderen
		2	leiding aan 1 - 9 personen
		3	leiding aan 10 - 49 personen
		4	leiding aan minimaal 50 personen
11a.	Bij wat voor organisatie of bedrijf werk je? (bijv. machinefabriek, garagewerkplaats, kledingwinkel, hotel, ziekenhuis)	:	
		:	
		:	
		:	
		:	
b.	Op wat voor afdeling werk je? (bijv. montagehal, magazijn, loonadministratie, receptie, operatiekamer)	:	
		:	
		:	
		:	
c.	Wat is de naam van de organisatie of het bedrijf waar je nu werkzaam bent?	:	
		:	
		:	
d.	In welke plaats is dit bedrijf gevestigd? <i>Het gaat om de vestiging waar jij zelf werkt.</i> Werk je in het buitenland, noem dan de naam van dit land.	:	
		:	
e.	Hoeveel mensen werken er ongeveer bij de organisatie of het bedrijf? <i>Het gaat nu om alle werknemers van dit bedrijf in Nederland.</i>	1	1 persoon
		2	2 t/m 9 personen
		3	10 t/m 19 personen
		4	20 t/m 49 personen
		5	50 t/m 99 personen
		6	100 t/m 499 personen
		7	500 t/m 999 personen
		8	1000 personen of meer
12a.	Welk soort opleiding werd minimaal voor je huidige baan vereist? <i>Let op: maar één antwoord mogelijk!</i>	1	lagere school voldoende
		2	MAVO of LBO
		3	leerlingwezen, in-service opleiding of KMBO
		4	HAVO, VWO of MBO
		5	HBO of universiteit
b.	Werd een speciale richting voor je huidige baan vereist? (bijv. algemeen, elektrotechniek of verpleging)	1	ja, een algemene richting zoals ik vorig jaar zelf heb gevolgd
		2	ja, maar een andere richting dan die ik vorig jaar heb gevolgd
		3	nee, een speciale richting werd niet vereist
13.	Hoeveel uur werk je per week in je huidige baan (volgens je contract)? - tel overwerk niet mee - ga uit van de laatste maand	 uur per week
			<i>Als je in het leerlingwezen zit, tel je de uren op school niet mee.</i>
			<i>Vul '0' in als je afgelopen maand geen betaald werk hebt gehad.</i>
14.	Hoeveel verdien je in je huidige baan ongeveer bruto per maand ? - tel toeslagen ploegendienst of fooien wel mee - tel overwerk, vakantiegeld, uitkering niet mee		bruto gulden per maand
			<i>Ga uit van de laatste maand. Kijk eventueel op je loonstrookje.</i>

De vragen 15 t/m 24 zijn voor iedereen bestemd

Op zoek naar (ander) werk

15a.	Heb je in het afgelopen half jaar iets gedaan om aan (ander) werk te komen?	1	ja	→ ga naar 15b
		2	nee	→ ga naar 15c

b.	Heb je in de afgelopen 4 weken iets gedaan om aan (ander) werk te komen?	1	ja	
		2	nee	
		3	nee, maar ik wacht op de uitkomst van sollicitatie(s)	
c.	Stel, je vindt nú een (andere) baan.
Hoe snel kun je daarmee dan beginnen?	1	binnen 2 weken	→ ga naar 15e
		2	tussen 2 weken en 3 maanden	→ ga naar 15d
		3	na 3 maanden	→ ga naar 15e
d.	Waarom kun je niet binnen 2 weken beginnen?	1	vanwege opzeggen huidige baan	
		2	vanwege afronden vrijwilligerswerk	
		3	vanwege afronden opleiding/studie	
		4	vanwege afronden militaire of vervangende dienstplicht	
		5	vanwege regelen kinderopvang	
		6	vanwege vakantie	
		7	vanwege ziekte	
		8	vanwege een andere reden, nl:.....	
e.	Ben je als werkzoekende ingeschreven bij het arbeidsbureau?	1	ja	
		2	nee	

De opleiding van vorig jaar achteraf bezien

16.	Hoe vind je de aansluiting tussen je opleiding van vorig jaar en je huidige bezigheden? (bijv. je huidige werk of vervolgopleiding)	1	goed
		2	voldoende
		3	matig
		4	slecht

- 17a. Hieronder noemen we een aantal onderwerpen.

Moet daaraan in de opleiding die je vorig jaar hebt verlaten, méér, evenveel of minder aandacht worden besteed?

	méér aandacht	evenveel aandacht	minder aandacht
a. Vakkennis	1	2	3
b. Met cijfers werken (rekenen, wiskunde)	1	2	3
c. Informatica, automatisering	1	2	3
d. Gebruik van apparatuur en materialen	1	2	3
e. Commerciële kennis, verkooptechniek	1	2	3
f. Correcte spelling, foutloos schrijven	1	2	3
g. Vreemde talen (Engels, Duits e.d.)	1	2	3
h. Een verslag of rapport schrijven	1	2	3
i. Spreekvaardigheid	1	2	3
j. Praktijkoriëntatie of stage	1	2	3
k. Beroepskeuze en/of studiekeuze	1	2	3
l. Leren solliciteren	1	2	3
m. Weten hoe een bedrijf is georganiseerd	1	2	3
n. Kennis van arbeidsvoorwaarden (CAO, wat te doen bij ontslag e.d.)	1	2	3
o. Zelfstandig werken	1	2	3
p. Organiseren, plannen	1	2	3
q. Onderscheiden van hoofd- en bijzaken	1	2	3
r. Leren studeren (studieplanning, huiswerk)	1	2	3
s. Samenwerken met collega's/medestudenten	1	2	3
t. Omgaan met klanten, patiënten e.d.			

b.	Zijn er nog andere onderwerpen/vakken waaraan de opleiding méér aandacht moet geven?	méér aandacht voor de volgende onderwerpen of vakken:	
		...1:.....	

...2:.....

18.	Als je opnieuw mocht kiezen, zou je dan dezelfde opleiding kiezen als die je vorig jaar hebt verlaten?	1	ja, dezelfde opleiding
		2	nee, andere opleiding, nl:
		3	nee, niet verder leren na vooropleiding (bijv. gaan werken)

Aanvullende opleiding of cursus

- 19a. Volg je een aanvullende opleiding of cursus? 1 ja → ga naar 19b
Het gaat hier niet om een hobbycursus; 2 nee → ga naar 20
wel om bijv. een vakcursus of bedrijfsopleiding. **Let op: Het gaat hier niet om de opleiding die je eventueel al bij vraag 3 of 5 hebt ingevuld.**
- b. Zo ja, welke opleiding of cursus? naam:
Noem de naam en belangrijkste onderwerpen onderwerp(en):
van de opleiding.
...
- c. Kun je deze aanvullende opleiding of cursus via 1 ja
je werkgever volgen? 2 nee
-

Tot slot

20. Wanneer ben je geboren? geboortemaand: -jaar: 19.....
21. Ben je man of vrouw? 1 man
2 vrouw
22. Tot welke bevolkingsgroep reken jij jezelf? 1 Nederlandse
2 Antilliaanse/Arubaanse
3 Surinaamse
4 Turkse
5 Marokkaanse
6 andere, namelijk:
- 23a. De school ontvangt alléén anonieme resultaten. 1 ja, ik vind dit goed
Vind je het goed wanneer ook niet-anonieme 2 nee, ik heb hier bezwaar tegen
antwoorden aan je vroegere school worden
doorgegeven?
- b. In de toekomst wordt dit onderzoek misschien mijn naam en adres is:
herhaald. Daarvoor is je naam en adres nodig. naam:
Daarom vragen wij jou hiernaast je naam en straat + nr:
adres op te geven. Alvast bedankt. postcode + plaats:
24. Wanneer heb je deze vragenlijst ingevuld? ingevuld in maand: 1994
-

Opmerkingen

Ruimte voor opmerkingen over de school, het werk, de vragenlijst e.d.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen!

Stuur de vragenlijst zo snel mogelijk op in de antwoordenvelop (een postzegel is niet nodig).